DEUTSCHLAND 3.40 - OSTERREICH 3.50 EUR - SCHWEIZ 6.50 CHF - NEDERLAND 3.50 - BELGIQUE 3.50 - FRANCE 3.50 - GB 2.70 - KKTC 3.250.000 tl.

SAYI:47 • MAYIS 2007-5 • 3 YTL. kdv dahil

KAÇAK YAYIN

YERYÜZÜNE SÜRGÜNLERİN DERGİSİ

77 1 MAYIS'INDA HAYATINI YİTİRMİŞ 36 İNSANIN ANISINA

www.kucukiskender.com
thesouljam@gmail.com
küçük İskender

SHORT STORY BOARD

umut

Nedir umut etmek diye düşündü; her sabah yeni bir çiçek ekmek mi, yoksa ekilmiş bir çiçeği büyür ve güzelleşir diye her sabah sulamak mı? Umut etmek, bunu düşünmek olmasın sakın.

Düşüncelere dalarak baktığı pencereden bakışlarını, yeniden masadaki cesede çevirdi ve kaldığı yerden devam etti ekmek bıçağıyla kesmeye.

orhan veli

Orhan'ı soğuk bir sonbahar günü Galata Köprüsü üzerinde görenler, onun pardösüsünü giymediğine, kolunda taşıdığına şahit olurlar; oysa hava yağmurludur. Kibarca uyarırlar, hastalanmasın, giysin diye. O da, şair olmanın böyle bir eda taşıdığını söyleyerek gülümser. Oysa gerçek ne eda'dır ne de şairlik.

Ekonomik sıkıntı çeken şaire bir arkadaşı pardösü hediye etmiştir, belli ki eşten, dosttan bulunan. Utana sıkıla, biraz da zorunluluktan bu hediyeyi kabul eden Orhan, ne yazık ki o iri cüssesiyle pardösüye sığmamıştır; arkadaşlarının gözünde fakir ve mağdur görünmek istemediği için de pardösüyü kolunda taşımakta, bu tür salvoları zekice savurmaktadır. Şairleri yağmur değil, hüzün ıslatıyor bazı şehirlerde.

aşkın açılımı

Çok gürültülü bir iş makinesi gibi nasıl da fazla çıkarttığımız sesler kapalıyken gözlerimiz bedenimizi sallandırdığımız o yorucu kısrakların sırtlarından yere doğru düşeyazdığımız; kadınlar toparlanıp tüm eşyalarıyla başka bir tarihe geçtiler; erkekler, mezar kazıcısı olarak yaşayacaklar artık buralarda. Dünya dillerindeki bütün kelimeleri bilen bir yazar tanıyorum. Konuşmuyor. Konuşmaktan çekindiği için genetik şifresini kimselere söylemiyor. Konuşmadığı için de değil, ayrı bir fiil olduğu için kullanmıyor söylemek'i. Kadınların gidişini, erkeklerin ellerindeki kazma, küreklerle geride kalışını izliyor hayatın aralığından. Ona hizmet ediyorum ben. Onun aşk açılımlarındaki asistanıyım uzun zamandır; hiçbir bilimsel veri yok sebepleri haklı çıkartacak.

Olası bir duygu taarruzu için tıraş oluyoruz sürekli evi kaplayan dev aynaların önünde. Yazar, "Plastik" diye yazıyor aynaya bulduğu kanla. Binlerce, yüz binlerce "Plastik" yazılı aynalarda. Her gün yinelenen bir ritüel bu; plastiği canlı kılmaya yönelik bir tahrik aslında.

Bir an, plastik'le kan buluşacak; birbirlerine hak verecekler elbette. Plastik, kanı içine alacak ve aşk'ın açılımı başlayacak; yazar öyle ümit ediyor; ben ise yazara kan bulmak için ava gitmeyi kesebileceğim.

ihanet lüksü

Birilerinin hayatına ihanet etmek için de girilebilir (mi); bazen septik düşünceye tutsak olduğumu, özgüvenimi kaybettiğim için bu ve benzeri saplantılarla avunduğumu varsayıyorum. Öteki türlüsünü aklım almıyor çünkü; herkes başkalarının mutsuzlukları üzerine kişisel çıkarlarıyla devasa keyif anıtları dikebiliyorsa, bu hakkı kendilerinde görebiliyorlarsa sağlımızı bozmayı kafalarına taktılar demektir.

Hepimiz gitmek istiyoruz. Hepimiz daha güzel bir dünya kurmak için gitmek istiyoruz. Unuttuğumuz şu ki; insan kötüdür. Hakeza, insan ırkının bulunduğu her yer kötü olacaktır.

Evrimimi geri döndürebilmek için geceli gündüzlü çalışıyor, yazıyorum.

ş harfi erkektir

Aklın mengenesi! Bugün suç işlemedim. Ayaklarım tüm gün uyudu, ellerim mezbahalara gitti ve dev kancalardaki büyük hayvanları sevdi, kasaplar azgın geceydi.

Ete hüküm gibi inan satırlar dayanırlarken kemiğe, evde voltaire eşliğinde içtiğim aşırı hassas içkime bir eşek arısı düştü kültürsüz yaz sıcağından; yeni seviştiğim kız erken uyanıp yıkandı boktan bir şarabın içinde, küvette. Etrafta, okundukça üzerine kusulmuş çizgi romanlar, çabuk unutulmuş süper kahramanlar vardı. Çok hap yuttum çocukken; o yüzden dişlerim kar gibi dökülüp yağdı sabahlara doğru öpüşürken sevgilerim ağzına.

Herkesin hayal kahramanlarına hayranlığı söylenegelir; onlar olmalıdırlar da. Bunun için küçük ve aptal görünmeniz de gerekmez. İnsan her yaşta kahramanlarıyla yaşar. Önemli olan kahramanlardan ne öğrendiğiniz, onların nesini sevdiğiniz kim bilir... Gitgide siz de bir hayal kahramanına dönüşürsünüz zamanla.

Bana gelince, sıradan bir hayal'im aslında; pek bir kahramanlığım yok. Acıkan, susayan, uyuyan, yorulan biriyim. Bir gün ben de uçabilir, yükseklere tırmanabilirsem belki yalnızlığı, gururu bütün dünyaya daha iyi anlatabilirim. Hayat, bir şans daha verirse.

Aklın mengenesi! Bugün suç işlemedim. Uslu uslu parmaklarımı kırdım ses çıkartmadan yalnızca.

Ufaklıklara âşık olan bir ağaç tanımıştım kapatıldığım tımarhanenin hafızasında. Ona kurduğum salıncağın kabahati de sayılabilir bu kin, bu bir ceketin omuzdan kayması gibi içimden sonsuzluğa kayan kararma.

her yeni aşk bir u(z)laşmadır

Beni birdenbire sevdiğini söylüyorsun: Sen bunları yazılarını bir saatte yazan sıradan romantik devrimci yazarlardan mı öğrendin yoksa; öyle hümanizm yasaları geçmez aşkta; iliklerine kadar sevişirken kimse halkları düşünmez, inanma; seks, sekstir ve ömrün tıkanmış bütün damarlarını açar. Vücuda temiz, taze kan yerine, kirli, ama duygu taşıma şansı bulunmayan sıvısı dolar. Serum denir buna. Geçici olarak iyileştiren, destekleyen, kısa süreli enerji veren bir şeydir o. Adı üstünde, AŞK. Osmanlıca'da eşk, gözyaşıdır; bir başka vücutla tanınmış boşalmadır göz pınarlarına.

Beni sanki çok eskiden beri tanıdığını söylüyorsun: Sen bunları şiirlerini yıllarca üzerlerinde çalışarak yazdığını savunan kazuletlerden mi öğrendin yoksa; öyle edebi yorumlar iltimas görmez aşkta; birlikte geçirilen zamanın imgeye ihtiyacı yoktur, inanma; paylaşma, paylaşmadır ve an'ın tıkanmış bütün gözeneklerini açar. Dokulara temiz, taze hava yerine, ılık, ama yine de bizi titreten rüzgârı dolar. Belaya bulaşmak denir buna. Bütün günlere yayılan bir heyecan, telaş, kısa süreli korku veren bir şeydir o. Genetik şifreleri bozmakla kalmaz, farklı bir şifre yükler var oluşuna.

Haydi, boşver tüm bu klişeleri de kopkoyu, kıvamlı, parça tesirli bir öpücük kondur dudaklarıma.

tercüme kanserler

Çok çocuk ölüyor bu ülkede; trafik kazalarında, açık unutulmuş mazgallarda, çukurlarda, serseri kurşunlarda, kürtajlarda, çöp kutularında, töre cinayetlerinde, içine su birikmiş kazılarda. Öldürmek için çoğalıyoruz hızla; başka hiçbir coğrafyada olmayan bir durum bu; bakamayacağı ya da zayıf bulduğu yavrusunu hemen öldüren hayvanlar geliyor hatırıma.

Yine de bir fark olmalı diyorum içimden deprem enkazı altında çocuğunu arayan bir anne, bir baba gördüğümde; bir fark olmalı: Hiçbir zaman kesilmeyecek simgesel bir göbek kordonunun birbirine bağladığı hayatlarda.

Desen: Elif Nurşad

Akşamsefası

BALABAN İZMİR'DE SERGİ AÇMIŞTI!

Ege Ekspres gazetesinin gıcırdayan ahşap merdivenlerinden çıkarken, gazetenin yazıişleri müdürü Şemsi Kalktan'ın sesini duydum:

- Ooo!.. beyim akşam şerifleriniz hayırlı olsun. Yahu Eflâtun gazeteye biraz erken gelsen, iki saattir seni bekliyorlar!

- Polis filan mı yoksa? Kim onlar?

- Kim olacak Nihat Kürşat, misafiri bir mebus (milletvekili) bir de harika bir ressam var. Ayağını denk al, Şemsi Kalktan elindeki simidi ısırarak odaya girdi; aynı odada çalışıyorduk, bir de köşe yazarımız Nihat Paykoç'un masası bulunuyordu.

Nihat Kürşat gazetenin ortaklarından biriydi; ayrıca da Kültür Bakanı'ydı. Kapısını tıklattım odaya girdim, beni görünce:

- Hah! Eflâtun geldi, dedi.

Odada mavi gözlü, biraz saçı dökülmüş tombulca bir adam vardı; beni tanıştırdı, masasının yanındaki kahvenin ziline bastı. Duvara dayalı birkaç yağlı boya tablo vardı Nihat Bey koltukta oturan bey'i göstererek:

- Eflâtun Sanayi Nefise'dendir (Güzel Sanatlar Akademisi'ndendir; Ayrıca Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun talebesidir, bu işi -

- Resimleri bir de o görsün bakalım Suphiciğim! Dedi.

Duvara dayalı kalın, yaldızlı, pahalı çerçevelerin içindeki tuvallerde usta işi resimleri izledim; altlarında Bedri Baykam diye kocaman imzalar vardı. O ara kapı açıldı, gece sekreteri Erkin Usman'la, elinde kocaman kâğıt helva ile cin gibi bir çocuk girdi.

Isırdığı kâğıt helvasının küçük bir parçası yanağına yapışmıştı. Suphi Bey:

- Bak Bedri, Eflâtun Bey de senin gibi Bedri Rahmi Bey'in talebesiymiş. Çocuk elimi öptü, ben de onun helvalı yanaklarından öptüm. Nihat Kürşat:

- Eflâtun, resimleri nasıl buldun?

- Desenler fena değil, renkler uyumlu, kompozisyonlar iyi. Nihat Kürşat:

- Eflâtun'un resimleri beğenmesi benim için iyi bir referans oldu Suphiciğim! O işi olmuş bil! Yalnız üç, beş resimle sergi olmaz, en aşağı yirmi resim olması lazım! Suphi Bey:

- Biraz sıkacağım, zorlayacağım daha olmazsa tuvalin karşısına bağlayacağım!

Zaten eline fırçayı boyayı verince yemek yemek bile aklına gelmiyor! Nihat Bey:

- Yahu Suphiciğim zorlayıp da çocuğu açlıktan öldürme!

Gülüşüldü!

Geçen günler içinde Kültür Bakanı Nihat Kürşat'ın çabalarıyla beş yaşındaki Bedri Baykam (Harika çocuk ressam) unvanını aldı ve devlet tarafından desteklenerek 1960'lı yıllar da Ankara'ya ilk sergisinin ardından Avrupa'ya açıldı; Bern ve Cenevre'de ilk yapıtlarını sergiledi. 1965 yılında (Demokrat İzmir) gazetesinde çalışıyordum. Bir gün odama Atillâ İlhan geldi. Elinde Anadolu Ajansı'nın teleksinden koparılmış bir haber vardı. Atillâ İlhan gazetemizin (Sanat ve Kültür) sayfasını düzenliyordu. Bana:

- Yahu Eflâtun habere bak, "Harika çocuk Bedri Baykam Amerika'da resim sergisi açtı"!

- Çok iyi. Ne var burada?

- Yahu ben bir çocuğun çocukluğunu yaşamadan böyle resim gibi ciddi bir işe zorlanmasına karşıyım; Mesela arkadaşımız Orhan Suda'nın kızı var biliyorsun Pakize, kız beş yaşında gitar çalıp şarkı söylüyor; hem de öyle böyle değil, bir profesyonel gibi. Orhan isteseydi "Harika (gitarist çocuk) Pakize Suda" diye lanse edebilir, konserler verdirebilirdi. Elinde her türlü imkânı var, adam sevilen, değerli bir gazeteci, o hep "ilk önce çocukluğunu yaşasın!" derdi, baskı yapanlara. Müzikse konservatuvara, resimse Güzel Sanatlar'a gitmesi, ondan sonra ortaya çıkması gerekir diye düşünüyorum. Attila İlhan'ı kıramazdım, onun yazısına uygun Suphi Bey'in şaka yollu "tuvalin karşısına bağlarım!" sözünden yola çıkarak beş yaşındaki Bedri Baykam'ın bir küçük karikatürünü çizdim.

***

Akşama doğru Atillâ İlhan odama geldi:

- Eflâtun hadi geç kaldık. Balaban ağaç olmuştur, dedi. Gazeteden kendimizi sokağa attık. Tarık Dursun K'ın (Rıza Bey Aile Evi) romanını yazdığı Rıza Bey aile evinin yanında, bahçe içindeki İzmir Konservatuvarı'nın sergi salonuna girdik, salonda elleri cebinde volta atan Balaban'ı gördük, tabloların hepsi duvara asılmıştı. Balaban:

- Neredesiniz yahu! Burada ağaç oldum! Az daha gidecektim.

Duvardaki tabloların üzerine batmakta olan güneşin kızıllığı vurmuştu. Attila;

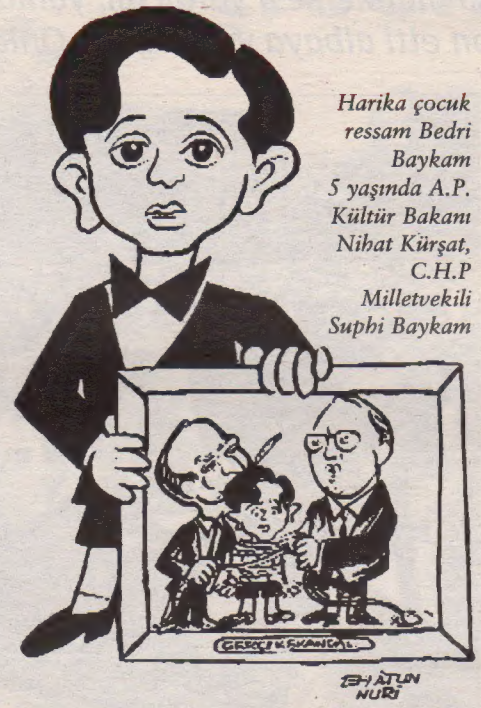

Harika çocuk ressam Bedri Baykam 5 yaşında A.P. Kültür Bakanı Nihat Kürşat, C.H.P Milletvekili Suphi Baykam

- Karşıyaka sahilleri buradan ne güzel gözüküyor, Balaban tam parmağımın hizasına bak "Karşıyaka'da güneş batıyor" diye bir tablo yapacaksın vallahi sergiye koymadan ben kaparım. Dedi. Bir taksiye atladık Eşrefpaşa'ya Varyan'da Bahri Baba parkının girişindeki (Şato Restorant'a) girdik. Solda piyanonun başında madam Satanik yine bir şeyler çalıyordu. Pencere kenarına oturduk kırmızı şarap ve yanında da bir şeyler söyledik. Attila İlhan:

- İşte seyreyle gözüm, işte insan
Dağın taşın, kurdun efendisi.
İşte poturunda yamalar,
İşte karasalan,
İşte sağrılarında kederli korkunç
oyuklarıyla öküzleri...

- Nuri Nâzım Hikmet'in Balaban'ın öküzlü tablosu için yazdığı bu şiiri biliyor muydun?

- Balaban anlatmıştı, ne büyük ödül, bir tabloya yazılan ilk şiir galiba!

İbrahim Balaban ve Eflatun Nuri

Bulunduğumuz yer bir hayli yüksekteydi. Tüm İzmir ayaklar altındaydı, kocaman bir elmas gibi, renkli pırıltılar içindeydi.

Garson biten şarabımızı tazeledi, bardaklarımızı doldurdu üçümüz birden kristal bardaklarımızı, Konak meydanındaki saat kulesinin tepesine doğru kaldırdık; yarın Konservatuvar salonunda Balaban'ın resim sergisi açılacaktı, açılış için bardaklarımızı vurduk.

***

İbrahim Balaban, 1942-1945 ve 1948-1950 yıllarını Bursa cezaevinde geçirdi. Cezaevinde geçirdi. Orada Nâzım Hikmet'i, Orhan Kemal'i tanıdı. Nâzım Hikmet Balaban'ın iyi bir ressam olabilmesi için, her türlü desteği verdi. 1961'de (Yeni Dal Grubu) sergisindeki bir tablosu yüzünden işkence gördü, 1968'de (Gazi Dergisinde basılan yine bir tablosu yüzünden yargılandı). 1969'da Adana'da sergilediği resimleri saldırıya uğradı.

İbrahim Balaban Bursa Cezaevi'nde Nâzım Hikmet'li günlerini (Şair Baba ve Damdakiler kitabında yazdı. Yaşayan en yaşlı ressamımız olan bu büyük insanımızın hâlâ bir (Ustalara Saygı) jübilesi neden yapılamadı, anlamış değilim.

Nazım Hikmet'in şiir yazdığı Balaba'nın tablosu.

Akşamsefası

Metin Yeğin

1 MAYIS; İŞÇİNİN, EMEKÇİNİN BAYRAMI VE YERLİLERİN!

"Yerliler 6-7 ay sonra bize yazdı. Devrim yapıcaz burada gelsenize diye. Gidemedik. Yol paramz yoktu. Yaptılar. Üç gün için iktidarı ele geçirdiler. Bir anayasa mahkemesi yargıcını, yanlarında yer alan bir albayı ve bir sendikacıyı başa atadılar. Sonra o günlerin başkanı Clinton telefon etti albaya ve yargıca. Onlar yan çizdi bıraktılar. Yerlerine gelenler sendikacıyı tutukladı..."

Ekvator da 1 Mayıs'ta meydana gidiyorduk. Yerliler rengarenk elbiseleriyle yürüyorlardı. Yol kenarında aynı elbiselerle kızarmış ve haşlanmış muz satan diğer yerlilerin ortasında ilerliyorlardı. Polis ve asker suratlarını kaskların, arkasına gizlemişlerdi. Niyetleri ise ellerindeki pompalı tüfeklerde, geçmiş model otomatik tabancalarda ve paslanmış çelikten tanklar ile gayet açıktı. Yeni bir isyan bastırmışlardı. Yerliler bir sabah uyandıklarında ceplerindeki para dört kat daha az şey satın alabilir olmuşlardı. Maaşları dört kat azalmış, işsizler ve yoksullar dört kat daha zor karınlarını doyurabilir olmuşlardı. Biz de hep olurdu ama isyan pek olmadı. Sadece neden dolar da kalmadık diye üzüldük. Cebinde 10 doları bile olan sevindi. Kendisini zeki ve zengin hissetti. Uzun süredir Avrupa'nın sahte demokrasilerin gölgesinde dolaştığımızdan sokaklar, silahlar ve tanklar ülkemin 1 Mayıs'larını hatırlattı ve dökülen kanların sıcaklığını. Bir tek pompalı tüfekler yoktu bizde ve daha yeni silahlarla donanmıştı bizimkiler. Silah almaya eğitimden daha çok para ayırabilecek kadar zengindik. Daha etkili öldürebilme gücüne sahip olmanın, gelişmiş olmanın övüncünü duyduk tenimizde.

Meydanları zaptettik yine. Yerli bayrakları arasına serpilmiş birkaç kızıl bayrak, bir orak-çekiçli bayrak ve onu sallayan birkaç inançlı öğrenci vardı. Selamlaştık. üniversiteden tanıyorduk. Bize geldiklerinde evde kısır yapmıştık. Pek beğenmediler sanırım ama biraların yanında yine de dünyayı değiştirdik. Dünyayı değiştiremiyorsak bari konuyu değiştirelim diyordu **Ulyeses de James Joyce**. Sonra biz de öyle yaptık. Karıdan kızdan konuştuk.- Yerliler rengarenk elbiseleri ve rengarenk bayraklarıyla meydanı kaplıyorlardı. Bir stant kurulmuştu ortasına meydanın. Kısa bir konuşma oldu. Bir Mayıs kutlandı. Peşinden Ekvator'un muhtemel en güzel kızlarından oluşan bir grup çıkıp şarkılar söylenmeye başladı. Kısa kızıl bluzları ve çok kısa kızıl etekleri vardı. Bu stantı Coca-Cola sağlamıştı. Bir Mayısı kutlarken aralarda Coca-Cola ya teşekkür ediyorlardı. Buna kızıyorduk. Çünkü şarkı söyleyen ve dans eden kızların sahneye çıkmasını geciktiriyordu. Onlar dans ederken herkes dans ediyordu. Bizim çocuklar orak-çekiçli bayrağı sırtından boynuna düğümleyip salsa yapıyorlardı. Tek dans etmeyenler paslanmış çelikten tanklar, pompalı tüfekler ve onların tetikçileriydi.

Yerliler 6-7 ay sonra bize yazdı. Devrim yapıcaz burada gelsenize diye. Gidemedik. Yol paramz yoktu. Yaptılar. Üç gün için iktidarı ele geçirdiler. Bir anayasa mahkemesi yargıcını, yanlarında yer alan bir albayı ve bir sendikacıyı başa atadılar. Sonra o günlerin başkanı **Clinton** telefon etti albaya ve yargıca. Onlar yan çizdi bıraktılar. Yerlerine gelenler sendikacıyı tutukladı. Yerliler yine bir gün geri gelmek için haşlanmış ve kızarmış muz tezgahlarının arkasına geçti.

Brezilya'da **Irak** işgalinin hemen ertesinde **Sao Poula**'da 1 Mayıs'tı. Binlerce işçi ve öğrencil yürüyordu. Topraksızlardan sadece birkaç delege katılıyordu. Onlar bulundukları yerlerde, kırsal bölgelerde kutluyorlardı. ABD konsolosluğunun önüne gidildi. Kızıl bayraklar arasında, birkaç kara bayrakta sallanıyordu. İki üç tane **Usame Bin Ladin** posteri ve bir **Saddam Hüseyin** posteri de vardı. Konsolosluğun önü polisler ve askerlerle çevriliydi. Yürüyüşçüler aldırmıyordu. 20.000-30.000 kadar insan vardı. ABD konsolosluğunda çalışan işçiler yürüyüşçüleri pencerelerden alkışlıyorlardı. Beyaz bayraklar sallıyorlardı. Konsolosluk pencereleri teslim bayraklarıyla donandı. Yürüyüşçülerden Türkiye'den geldiğimi duyanlar gelip bana sarılıyordu. ABD askerine geçiş izni vermediğimizden kutluyorlardı. Hayatımda ilk defa parlementonun bir kararından övünüyordum. 'Biz işte böyle yaparız işte' diye abartıyordum. Belki de abartmıyordum. Gerçekten çok önemliydi aslında ABD'nin bu kuyruk acısı. Sonra daha da iyi anladım.

Favelalardan yani gecekondulardan pek kimse yoktu. Onlar daha çok kenarda işporta tezgahlarında ya da miting arkasında yerlerde ki bildirileri toplayan kağıt satıcılarıydı. Büyük el arabalarının önüne kendilerini koşuyorlardı. Bir at arabası büyüklüğünde bu arabalarda eski bir teyp ve kocaman hoparlörler de olurdu. Bir akü beslerdi bu teybi. Kâğıt toplarken müzik dinlerlerdi. Çöpleri karıştırırken, bulunan karton kutulara, plastik şişelere ve cola kutularının arabaya daha çok sığması için ayaklarının altında ezilmelerine eşlik ederlerdi. Arabanın dolmasına ve toplayıcının yorulmasına yakın akünün sesi cılızlaşırdı etrafını kaplayan plastik şişelerden, kola kutularından ve yoksulluktan...

Dağıldıktan hemen sonra posterleri taşıyan öğrencilere Useme Bin Ladin ve Saddam Hüseyin'in kim olduğunu anlatmaya çalıştım. Aldırmadılar. 'ABD'ye karşı savaşıyorlar.' dediler. Che ve Usame posterlerini kenara üst üste koyup, 1 Mayıs gecesine devam ettik. Ben beceriksiz danscı gecenin ilerleyen saatlerinde yanlışlıkla Useme Bin Ladin posterini basarak kırdım. Kenara atıp Che'nin posterini yalnız bıraktım.

İki yıl önce 1 Mayıs'tı. Topraksızlar'la uzun yürüyüşün başındaydık. 12807 delege, Topraksızlar, işgal fabrikası işçileri, Hıristiyan devrimciler, baraj karşıtı hareket, kadın çiftçiler, 273 kilometre yürümek için bir aradaydı. 12 bini zaten MST-Topraksız işçi hareketi delegesiydi. 17 gün birlikte yürümeye başlamadan ilk olarak Goyan da işçilerle 1 Mayıs kutlandı. Kızıl MST tişortlarıyla kaplı meydanda, uluslararası delegeler olarak kürsüde olduk bir süre. Selamlarını taşıdık, Topraksızlara, bu toprakların. Coşkuyla aldılar selamları. Kürsüye bizden sonra Hıristiyan devrimcilerden bir papaz çıktı. Ekmek ve toprak için mücadele edenleri kutsadı. Bu esnada meydanda Hıristiyan devrimcilerin en önemli liderleri **Leonardo Boff** da vardı. *'Ben açları doyurmak için ekmek dağıttığımda bana aziz diyorlar. Bu açlığın nedenini sorduğumda kominist diyorlar.'* Diye anlatıyordu konuştuğumuzda. Aforoz edilmişti Papa tarafından. Birlikte aforoz edildiği 3 kişiden biri öldürülmüştü.- Sonra çok kısa eteğiyle bir pop şarkıcısı çıktı sahneye. Bizden ve Hıristiyan devrimcilerden çok alkış aldı ve diğer konuşmacılardan. Şarkılar söyledi. Gecenin karanlığına kadar devam etti bayram. Yol kenarlarını kaplamış, kızarmış et ve küçük plastik bardaklarla ucuz rom satıcıları da bayram etti. Geri döndük uyuduğumuz stadyuma, bir diğer gün 273 kilometrelik uzun yürüyüşe başlamak üzere.

Latin Amerika'nın 1 Mayıs'ları, işçinin, emekçinin ve yerlilerin bayramı. İnsanların soluklarından, direnişlerinden ve danslarından yapılmıştır. Bu sene de Küba'da olucağım herhalde ve ne kadar resmiyet sızmış olur acaba 1 Mayıs'a, sokakların bu gerçek bayramına...

Aksamsefasi

Aslan Özdemir - Erkan D. Doğan

"Hava döndü, işçiden, işçiden esiyor yel"

Can Yücel

30. YILINDA 1977 1 MAYIS'I

1977 1 Mayıs'ını dosya konusu yaparken görüldü ki, edebiyatımız için bu tarih pek önem arzetmemiş, görülmemiş, işlenmemiş. Birkaç şiir dışında rastlamak mümkün değil bu yakın ve kanlı tarihimize. Hemen ertesindeki 12 Eylül darbesi, sanatın her dalında ve bilhassa edebiyatta haklı bir yer işgal etmesine rağmen nedense edebiyatçılarımız 1977'deki kanlı 1 Mayıs olaylarını kaleme almaktan sakınmışlar. Halbuki o gün Taksim Meydanı'nı dolduran yüz binlerce insan arasında pek çok edebiyatçı, sinemacı, oyuncu da vardı. (Buna benzer bir vaka da 2 Temmuz 1993'teki Madımak katliamı sonrası yaşandı. Bir iki şiir, öykü dışında, yazarlara, şairlere yapılan bu korkunç saldırı, edebiyatın ilgisini çekmedi.) Neyse, nasılsa bir gün gelir politik sinema yapanlar, dönem edebiyatı sorumluluğu duyanlar bu acılara da gereken önemi veren yapıtları yaratırlar.

'77 1 Mayıs'ını yaşayanlara ulaştık, bizi kırmayıp bu tarihi, bu süreci bizim için kaleme aldılar. Ve o günün sendikacılarıyla, öğrenci liderleriyle ve işçi liderleriyle görüştük, kısa söyleşiler yaptık, görüşler aldık. Umarız yeniden ele alınan bu dosya ile gerçeklerin ortaya çıkmasına da yardımcı oluruz.

Ve 30 yıl önce yaşamını yitirmiş otuz altı insanın anısına...

Akşamsefası

GÜNEŞLE BULUŞAN GÜN: 1 MAYIS

Göngör Gençay

1 Mayıs'ın doğuşu deyince, aklımıza hemen 1 Mayıs 1886 yılı, ABD, sekiz saatlik iş günü için başlatılan mücadele ve II. Enternasyonal gelir. Oysaki, her toplumsal olay gibi, 1 Mayıs'ın da öncesi, oluşumu ve sonrası vardır.

1 Mayıs Öncesi

Amerikan iç savaşı, zenginlerin, tefecilerin ve vurguncuların servetlerini alabildiğine yükseltirken, işçilerin aldığı ücretin de giderek azalmasına neden olmuştur. Sonunda, işçiler aldığı ücretlerle yaşamlarını sürdüremeyerek ciddi bir sıkıntıya düşmüşlerdir. Bu zorunluluk onları yeni arayışlara ittiğinden, örgütlenmeye başlamışlardır.

Savaş döneminin en güçlü sendikası olan "Dökümcüler Sendikası", 1863 yılında yaptığı kongrede adını "Uluslararası Demir Okumacılar Sendikası" olarak değiştirdikten sonra, başkanlığa William H. Sylvis'i getirdi. Daha sonra da örgütlenmeler hızlandı.

1850 yılında başlatılan sekiz saatlik iş günü talebi için çalışmaları da yoğunluk kazandı. Birçok ilde "Sekiz Saat Birlikleri" kuruldu. Bu birlikler, ulusal sendikaların örgütlenmesini sağlamak için, Ulusal İşçi Sendikası içinde yer aldı. Ancak, kongre günü ve sonrasında iki öncü işçi lideri yaşamını yitirdi. İki önderin yitimi ve iş sahiplerinin ajan kullanması, sendikanın da çökmesine yol açtı. Daha sonra kurulan "Emek Şövalyeleri" adlı örgüt, legale çıkıp başarılı grevler yaptıysa da, Amerikan İşçi Federasyonu'yla ters düşerek, zaman içinde eridi.

18 Mayıs 1882 günü New York Merkezi İşçi Sendikası'nın toplantısında, Marangozlar Sendikasından Peter Mc Guire, işçilerin de eylem yapabileceği belli bir günün olmasını ve bu nedenle eylül ayının ilk pazartesi gününün "Emek Günü" olarak kabul edilmesini önerdi. Öneri kabul edildi. Ancak, ABD ve Kanada "Örgütlü Meslek Kuruluşları" ve "İşçi Sendikaları Federasyonu," 1884 yılı toplantısında, alınan kararı kabul etmenin yanı sıra, işçilerin ideolojik sağlamlığını kanıtlamak bakımından 1 Mayıs 1886'da, bir günlük grevin ülke genelinde gerçekleştirilmesi kararlaştırıldı.

Ne var ki, sekiz saatlik iş günü talebi, ABD'de yapılan ilk 1 Mayıs'tan otuz yıl önce Avustralyalı işçiler tarafından gündeme getirildi. Bu gelişmeyi 1894 yılında Rosa Luxemburg şöyle dile getiriyor.

1 Mayıs'ın Kökenleri Nedir

"Bir proleter bayram gününü, sekiz saatlik işgününü elde etme aracı olarak kullanma düşüncesi ilk kez Avustralya'da doğdu. Avustralyalı işçiler, 1856'da, sekiz saatlik işgünü lehinde gösteriler yaparak, toplantılar ve eğlenceler düzenleyerek, hep birlikte bir günlük iş bırakmaya karar verdiler. Bu kutlamanın yapılacağı gün olarak da 21 Nisan tarihi saptandı. Avustralyalı işçiler bu kararı, yalnızca 1856'da uygulamaya niyetlenmişti. Ama bu ilk kutlamanın Avustralyalı proleter kitleler üzerinde çok büyük etkisi oldu, onları canlandırıp yeni bir heyecana yol açtı ve bu kutlamanın her yıl tekrarlanmasına karar verildi.

Gerçekten işçilere, kendi kendilerine kararlaştırdıkları bir anda, kitle halinde işi bırakmaktan daha fazla cesaret ve kendi gücüne güven duygusunu başka ne verebilirdi? Fabrikaların ve atölyelerin ebedi kölelerine, kendi öz birliklerini toplamaktan daha fazla ne cesaret verebilirdi? Böylece, proleter bir kutlama günü düşüncesi hızla benimsendi ve Avustralya'dan diğer ülkelere yayılmaya başladı, ta ki sonunda tüm proleter dünyayı fethedene dek.

Avustralyalı işçilerin örneğini ilk izleyen Amerikalılar oldu."

1 Mayıs 1886

Sekiz saatlik işgünü talebi için ABD'nin çeşitli eyaletlerinden katılan üç yüz elli bin işçiyle bir grev gerçekleştirildi.

3 Mayıs günü Hervester şirketinde greve giden işçilerin, grev kırıcılarına karşı başlattığı eylem de Chicago'da sürüyordu. Eyleme müdahale eden polis, açtığı ateşle dört kişiyi öldürdü. Bu olaydan sonra işçi önderlerinden August Spies, işçilere silahla direniş çağrısı yaptı. Ertesi gün Haymarket Meydanı'nda yürütülen mitingi dağıtmak isteyen polisin üzerine bomba atıldı. Olayda yedi polis öldü ve altmış altı polis de yaralandı. Bombayı atan kişi belirlenemediği halde, sonradan "Chicago Sekizleri" adı verilen sekiz işçi önderi tutuklandı.

(Kara Cuma) adı verilen 11 Kasım 1887 günü de bu işçi önderlerinden August Spies, Albert R. Parson, Adolp Fischer ve George Engel idam edildiler. Louis Ling, cezaevinde intihar etti. Oscar Weede on beş; Sam Fielden ve Michael Schwab ise ömür boyu hapse mahkûm edildiler.

İşçilerin sekiz saatlik işgünü mücadelesini simgeleştirmek için, 1 Mayıs'ın (İşçilerin Uluslar arası Birlik Mücadele ve Dayanışma Günü) olarak kabul edilme önerisi, 1889 yılı II. Enternasyonal'in Paris Kongresi'nde kabul edildi. 1891 yılındaki Brüksel Kongresi'nde de 1 Mayıs'ı gelenekselleştirme kararı alındı.

Türkiye'de 1 Mayıs

Osmanlı döneminde; 1 Mayıs kutlamaları, 1909 yılında Selanik, 1910 yılında ilk kez İstanbul ve 1911'de değişik ülke işçilerinin katılımıyla Selanik'te gerçekleştirilmiş olup, bundan sonra 1920 yılına kadar yapılmamıştır. İşgal idaresi ve imparatorluk hükümetinin yoğun baskılarına karşın 1920 yılında Türkiye Sosyalist Fırkası'nın etkin olduğu Mayıs kutlamaları görkemli bir biçimde gerçekleştirilmiştir.

4 Mart 1925 tarihinde çıkarılan Takrir-i Sükûn kanunu nedeniyle, uzun süre 1 Mayıs kutlamaları yapılmamış, ancak bazı illerde gösteriler olduysa da etkin bir ses getirmemiştir.

Halk arasında, hatta çoğu aydınlar arasında Bahar Bayramı, Çiçek Bayramı kutlamaları olarak yapılan; mesire yerlerine gidilip içki içilen, yemek yenip eğlenilen bir anlayış çerçevesinde gerçekleştirilirdi 1 Mayıs kutlamaları. Çünkü, o zamanlar yaygın biçimde işçi sınıfı bilinci yoktu.

27 Mayıs 1960 hareketinden sonra, 1 Mayıs kutlamalarının niteliği değişti. Alanlara çıkılıp, hak taleplerinde bulunuldu. Türkiye İşçi Partisi'nin kurulmasıyla da, işçi sınıfı bilinci pekişmeye başladı.

51 yıl aradan sonra 1 Mayıs 1976'da görkemli bir biçimde kutlandı. Açılış konuşmasını hazırlayan DİSK Genel Sekreteri İbrahim Güzelce, ne yazık ki bu güzel günü göremeden 11 Nisan 1976 günü yaşamını yitirdi. Açılış konuşmasında özet olarak: "... İleri derecede gelişmiş kapitalist-emperyalist ülkelerde de örgütlü işçi ve emekçi kitleler sömürü düzeninin buhranına karşı savaşmakla tekelci sermayenin egemenliğini sarsıyorlar.

1976'nın 1 Mayıs'ı sosyalizmden yana değişen böyle bir dünyada kutlanacak. Türkiye İşçi Sınıfını 1 Mayıs'tan koparmak, emek dünyasından koparmak demektir. Kimsenin gücü yetmez buna.

1 Mayıs grev değildir.

1 Mayıs tüm dünya emekçilerinin uluslararası birlik ve dayanışmalarını gösterdikleri bir gündür.

1 Mayıs, birleştiğinde dünya emekçilerinin yenilmez gücünü burjuvaziye dayattığı ve tüm çalışanlara örnek olduğu bir gündür.

1 Mayıs 'Bahar ve Çiçek Bayramı' değildir.

Akşamsefası

O gün, kırlarda eğlenmeyi, çiçek toplamayı biz burjuvaziye ve sınıf uzlaşmacısı sendikalara, Türİş'e bırakıyoruz," diyordu Güzelce.

1977 Mayıs'ı ise, devleşen işçi sınıfından korkan burjuvazi tarafından kana bulandı. Bu kutlamada 34 kişi yaşamını yitirdi. Bir yıl önce sabote edilmesine karşın, 1980 yılına kadar düzenli sürdürülen 1 Mayıs kutlamaları 1980 darbesiyle son buldu.

1980 darbesi bir kasırga tahribatı yaptı ülkenin siyasal ve toplumsal yaşamı üzerinde. Tüm örgütlenmeleri hatta toplantıları yasaklayarak niteliğine bakmaksızın tüm örgütleri kapattı. Örgüt liderlerini biçti. İnsanlar siyaset yapamaz ve konuşamaz oldular. Deyiş yerindeyise 1980 darbesi siyaset alanında sayıları belirlenemeyen Oblomov'lar yarattı. Felç olan örgütler ve örgütlenmeler nedeniyle 1986 yılına kadar 1 Mayıs kutlamaları yapılamadı. Bundan sonra yapılan kutlamalarda çokça gözaltının dışında; 1989'da polisin açtığı ateşle Mehmet Akif Dalcı öldürüldü. 1990'da, sokak çatışmaları sırasında, beline kurşun saplanan Gülay Beceren felç oldu. 1996'da Kadıköy'de kutlanan 1 Mayıs'ta Hasan Albayrak, Dursun Adabaş ve yalçın Levent polis tarafından öldürüldü.

1 Mayıs Marşı

Devrimci işçi sınıfı için Sarper Özsan tarafından yazılıp bestelenen 1 Mayıs marşı ilk kez Ankara Sanat Tiyatrosu(AST) oyuncuları tarafından söylenmiştir. 1974 yılında Maksim Gorki'nin "Ana" adlı eserini sahneye koyan Bertol Brecht, diğer oyunlarında olduğu gibi bu oyununda da müzikal bölümlere yer vermiş ve müziklerini kendisi yapmıştı. Ancak Sarper Özsan sahneye marşlarla giren işçiler için, daha yerel bir kimlik verilmesi amacıyla 1 Mayıs marşını yazmıştır. Oyun yasaklanmış ve hakkında, beraatle sonuçlanan bir dava açılmıştır. Daha sonra Cem Karaca ve Timur Selçuk tarafından seslendirilen bu marş, Sarper Özsan'ın işçi sınıfına armağanı olarak günümüz 1 Mayıs'larında da söylenmektedir.

1 Mayıs 2007'ye Doğru

Ülkemizde 1 Mayıs'lar genellikle olaylı geçmekte, öldürmeler ve işkenceler ötesinde değişken sayılarda gözaltılar yaşanmaktadır. İktidarların örgütleri ve örgütlü eylemleri çökertmek istemesine karşın, işçiler 1 Mayıs'larına sahip çıkmışlardır. Yani birlik mücadele ve dayanışmaya olan inançlarını yitirmemek bir yana, bu anlayışı yükseltmiş ve her yıl alanları doldurmuşlardır.

Ne var ki, kimi 1 Mayıs'larda anlayış farklarını öne sürerek işçi örgütleri parçalara bölünmüş, eylemlerini ayrı ayrı yerlerde yapmış ve güç yitimine neden olmuşlardır.

Kapitalist emperyalist canavarların kapımıza yaslandığı ve gözünü kırpmadan kan döktüğü bu günlerde; kişi, grup ve partilerin hep beraber, birleştirici bir anlayışla, güneşin buluştuğu gün olan 1 Mayıs'ı gerçekleştirmeleri işçi sınıfının olduğu kadar, işçi sınıfının yanında yer alanların da en büyük özlemi ve dileği olacaktır.

1 MAYIS ŞİİRLERİ

İŞÇİ MARŞI

Hava döndü, işçiden, işçiden esiyor yel.
Dumanı dağıtacak yıldız-poyraz başladı.
Bu fırtına yarınki sütlimanlara bedel.
Bahar yakın demek ki, mevsim böyle kışladı.

Hava döndü, işçiden, işçiden esiyor yel

Tekliyor işte çağın çarkına okuyan çark
Ve durdu muydu bir gün bu kör, avara kasnak,
Bir zincir yitirenler, bir dünya kazanacak.
Sen de o dünyadasın, sınıfın bil, safa gel!

Hava döndü, işçiden, işçiden esiyor yel

Köylüler uykusunda döndü, dönüyor sola.
Güne bakıyor bebek büyüyen yumruğuyla.
Başaklar göverdi, bak, baş koydular bu yola.
Şaltere uzanıyor Tanrı'ya açılmış el.

Hava döndü, işçiden, işçiden esiyor yel

Senlik-benlik bitip de kuruldu muydu Bizlik,
Asgari ücret değil, bir ve günlük güneşlik
Bir Türkiye olacak aldığın son gündelik.
Halk kalacak geride, gidince bu zalim sel.

Hava döndü, işçiden, işçiden esiyor yel

Tarihle yürüyenler, Tarihle adım adım,
Safları sıklaştırın, Tarihle hızlanalım!
Lakin hızlandık derken, kolu dağıtma sakın!
Başları bozuklar var şimdi bize tek engel!

Hava döndü, işçiden, işçiden esiyor yel

Sen ki Ferhat'sın işçi günün senin gelecek,
İndir külüngün, indir! Del şu karanlığı, del!
Del ki dağlar ardından önümüzde bir çiçek
Gibi açsın aydınlık, tekmil olunca tünel.

Hava döndü, işçiden, işçiden esiyor yel

CAN YÜCEL

MERDİVEN

Kırlarda dolanan bir sürgün gibi
Gerçeği yalnızlığımda aradım
Kervanlar gitti, trenler gitti
Ben kaldım gurbetimde, ben kaldım.

İşte bak, kâğıdın kör köşesine çizdiğim
Silinmez dünyası kanayan resimde.
Çiçeğe duran mayısların birinde
Kalabalığın elinden tutuyor elim.

İşte kilit, kelepçe, pencere duvar
Bin yılın açmazını kendinde deneyen
Birileri coşkumu istiyor benden
Uzaya tırmandığım merdivende.

ŞÜKRAN KURDAKUL

LALELERİ VURAN KIZ

Dünkü 1 Mayıs'da
Coşkunun kana bulandığı günde
Hani çiçek çiçek açmışken güneşte
Laleleri vuran kız
Sesleniyor hepimize

Ne kadar güzel olmuş diyor laleleriniz
Hepsi de renk renk göz kamaştırıcı
Toprağı gübreli, nemi, suyu yerinde
Keyfine diyecek yok kimsenin
Güneş de güzelce vurmuş üstüne

Ya bizler
Sağır duvar gibiyiz
Bakanınız yok bir kez olsun
Laleleriniz kadar bile
Ne sevgi, ne umut, ne gelecek
Kapımızı çalmaz bir kez bizim de

Lalelerinize vuruyorum şimdi
Onun bir suçu yok ama
Vuruyorum bütün gücümüzle
Başka nasıl anlatılır bilmem
Bakmasını bilmezsiniz
Karanlıkta duran lalelerinize

YETKİN ARÖZ

TÜRK SOLU'NDA VANDALİZM

Adnan Özer

Hatıralarım beni 1975 1 Mayıs'ına götürüyor, uzun yıllardan sonra ilk yasal mitingin yapıldığı Taksim Alanı'na. Oğlumun şimdi olduğu yaştaydım, 17 yaşımı sürüyordum. Cılız bedenime bakmadan fabrikalarda çalışıp, işçileri devrimci mücadeleye kazandırmayı düşünüyordum. Geniş kitle örgütlenmelerine gitmek 1972'den beri Marksist grupların yeni açılımı idi. DİSK'i küçümsüyorduk o günlerde, revizyonistti bize göre, sendika ağaları falan, işte bilinen şeyler. O mitingde DİSK adına iyi giyimli fötr şapkalı bir adam konuştu: İbrahim Güzelce. Böyle monden giyimli işçi önderi mi olurmuş diye az konuşmamıştık. Mitingin sonunda, âdet olduğu üzere kavga çıktı. Perinçek o zaman illegal, onun Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisi (TİİKP) ekibi ile Behice Boran'ın Türkiye İşçi Partisi ekibi ve, yine o zaman illegal olan Türkiye Komünist Partisi ekibi arasında öyle pek şiddetli olmayan bir kavga. Pankart çıtaları ve sopalarla. Aralarında Erkan Yücel'i tanıdım, Ankara Sanat Tiyatrosu'nda Gorki'nin Ana adlı romanından uyarlanan aynı adlı oyunda Pavel'i oynamış, bir efsane. TİİKP taraftarı olarak, elinde pankart çıtası. Pavel fraksiyoner olmuştu. Hüzünlendim. Yılmaz Güney'in sürdürücüsü oldu, son derece minimal oynayan bir oyuncuydu. Anısı incinmesin. Mistik derecede halkçı bir tavrı vardı. Şimdilerde, özellikle sinemada o yıllara dönülüyor, o yılların devrimcilerindeki mistik hal, hale bilinmeli. En ucuz sigarayı içer, en ucuz lokantalarda karın doyururduk, amelelerin giyindiği Topkapı'daki tezgâhlardan üst baş alırdık. İbrahim Kaypakkaya ve Kadir Manga kasketleri devrimci tasavvuf ehlilerinin nişanesi idi. Şimdi inanılmayacak, Boğaziçi'nde okuyan Doğu kökenli bir ağabey vardı, İngilizce bilen, teorisyen, kara lastik giydiğini gördüm, kızlar hayrandı. Gıslaved denir, koku, pişik yapar, ama marka, en sert marka. Yarım ekmek arası tahin helvacılar vardı, hafif sarkık devrimci bıyığına bile iltifat etmeyip, köylü tarzı pos bıyık bırakan, bilenler çıkacaktır Narodnikler denirdi onlara. O yüzden o yılları anlatan sanat girişimleri bana pek zayıf geliyor.

1976 1 Mayıs mitingi Türkiye'nin dönüm noktasıydı. "Görkemli" lafı da oradan dillere iyice yerleşti. Sendikalar bir yılda büyük ilerleme kaydetmişti. Demokrasiye işçinin eli uzanıyordu. Can Yücel de bir şiir patlattı: "Hava döndü,/ işçiden işçiden esiyor yel". Mitingin sanat tasarımına gelince; Sovyet ve Doğu Alman Komünist estetiği Anadolucu ressamların tarzıyla kırılmış, Goya etkisi de var. O gün ilk defa böyle bir plastik etki ile karşılaşıyorduk. Sonradan Meksika duvar resmi, Çekoslovakya ve Polonya grafiği de girdi. 1 Mayıs Afiş Yarışması yapılırdı, fotoğraf sergileri falan. Türkiye tarzı bir plastik sanat ekolü çıkacaktı, oldu belki de, şimdi çok iyi değerlendiremiyorum. Sonra ne sanat kaldı, ne de tasarım. Vandalizm egemen oldu. Sanatçıların sabırla bizlere bir şeyler anlatmaya çalıştıklarını anımsıyorum. "Estetik, köstetik" deyişi de o günlerden, boş işler, burjuvalara ait tasarruflar anlamında. Acı...

1977 kanlı 1 Mayıs'ı demokrasiye uzanacak ele hunharca saldırıydı. Sol gruplar birbirini kışkırtmasıydı da yapılacaktı, yapılacakmış. Ama o kışkırtmalar oldu, bu gerçek de ortada. Nerde bunun romanı?! Bunlar yazılmadan Türkiye'de sol olmaz.

Edebiyatta 60'lı yıllardan devrolunan toplumcu-halkçı tutarlı anlatılar akımı, ki onlar Türk edebiyatının tarihselliğine bağlıydılar, kanonik okumalar vardı, pedagojik olduğu için de –tutarlı deyişim o yüzden- kamusal alanı oluşturuyorlardı. 40'lı yıllardaki burjuva kamusal alanı böyle genişleyecekti, orta sınıf ve daha alt katmanlara yayılan okumalar. Sonra vandalizm onun da üstünden silindir gibi geçti. Enver Gökçe'nin Ankara'da huzurevine düşmeşi ve ardından Erzincan'da köyevinde bir başına vefat etmesi, bu trajedi her şeyi açıklayan örnek, örneklerden biri. Küçükburjuva muhaliflerinin hızla cahilleşmesi. II. Yeni şairleri, çok kişi adlarını bile bilmezdi, bilenler için de lanetliydiler. Şimdi iyi yadedilen o zamanların solcu edebiyat eleştirmenlerinin yazılarını, tavırlarını biliyorum, yakından biliyorum, burada anlatmaya dilim varmıyor. Başıma gelecekleri biliyorum, ama burada cesaretle söylüyorum, "Türk Solu'nda vandalizm" bir tez konusu. İşleyecek bir babayiğit çıkar mı?!

Şimdiki afişlere ise diyecek bir söz bulunamaz; sosyalist düşünceye kötülük ancak bu kadar yapılabilir. "Dinci" dedikleri yayınlardaki ablak güller kaldırıldı, onlar bir milim değişmediler. Patolojik, kriminal vaka hepsi.

1980 öncesi sendikacıydım, bir yandan da Çıraklar Derneği'nin yöneticiliğini yürütüyordum. Üniversiteye zor bela kayıt yaptırmıştım, ama sadece kayıt. İşçilerin, çırakların arasında, yer yer çalışarak, öyle bir yaşam, öyle bir gençlik. Şiir de yazıyorum. Bir grup şair, genci yaşlısı, grev yerlerinde işçilere şiirlerimizi okuyoruz... Şiirlerde işçi sınıfı mücadelesine atıflar gırla. Benim halim ise tam bir travma, öyle şiirsel söylevleri bir türlü beceremiyorum. Sonradan türkülere manilere geçtik de hem ben hem de işçiler bu eziyetten kurtuldu. Kadınlar, kızlar ne güzel maniler atarlardı...

Söylenecek çok şey var, yazılacak ne çok şey. Ama korkarım filmdi diziydi derken donup kalmışlardan, ketumlardan fırsat bilerek bazıları, gecikmiş modernliğimizdeki kabuk üstüne kabuk sorunların üstünden bir daha geçecekler.

Geçenlerde Chavez'in Venezülası'nda bir edebiyat ödülü sonrası yapılan konuşmayı okudum. Ödülü alan Katalan yazar Enrique Vila-Matas, -bakın Venezüla Avrupa'ya ödül veriyor!- psikolojik sınırlarda roman tasarımı içerikli bir konuşma yapmış, Claudio Magris'ten bol bol ilham alan bir konuşma. Orası Venezüela...

Akşamsefası

1 MAYIS 1977 PAZAR GÜNÜ

Sabah kaçta kalktığımı, hatta gece nerede kaldığımı hatırlamıyorum. 1 Mayıs 1977 Pazar gününe ait, hafızamda kalan ilk an, Üsküdar-Beşiktaş vapurunun arka üst güvertesinde, ortalarda bir bankta oturan Can Abi'yi, Güler Abla'yı, çocukları gördüğüm an. '76'nın sonbaharında tanışmıştık o heyecan verici adamla, beyaz gömleğinin üst düğmesi ilikli miydi?

Biz (Dev Genç) Beşiktaş'ta buluşup, Taksim Meydanı'na yürüyecektik. Halkın Kurtuluşu/Birliği/Yolu grupları Saraçhane'den gelecekti. Meydanın önceliği DİSK (Maden İş) dolayımında işçilerindi ve işçiler o zaman sınıf tanımını hak edecek denli gövdeli, güçlüydü. Sovyetik kanattaki kuruluşlar ve gruplar meydana girme sıralamasında önlerdeydi. Biz, sabahtan akşamüstüne meydanın hareketini, dinamiğini, sonra, belgesel filmleri izleyerek görebilecektik. Gene de, meydana girişimizin bu kadar uzun süre alacağını kestiremiyorduk.

Haftalar öncesi başlayan gerilim, gerek Sovyetik kanadın gazete ve dergilerinde, gerek Maocu/Enver Hocacı kanadın yayınlarında tırmanarak sürmüş, adeta provakasyona zemin arayan devlet içi örgütün (o sıra, devlet içi örgüt sayısı şimdiki kadar kabarık değildi) korku imparatorluğu için tetiğe basacağı günü işaret eder hale gelmişti. Yanı sıra, "vazifeli" Günaydın gazetesi, 1 Mayıs '77'nin hemen ertesinde, son on beş gün kadar, belirgin biçimde kışkırtıcı, çatışma muştucusu yayın yapmıştı.

Bizim için, başka bir önemi daha vardı 1 Mayıs 1977'nin. Gençlik hareketinden siyasi harekete evrilme arzumuzun ifadesi de olan Devrimci Yol dergisi, ilk sayısını o gün yayınlayacak ve bir bakıma, devrimci hareketimiz yeni bir ivme, belirgin bir siyasi ifade edinecekti. Benim Dev-Gençliliğimin 1 yıllık Devrimci Yol evresi başlıyordu.

Genç, İstanbul eksenli bir öğrenci hareketi olmanın seri kararıyla, akşamüstüne az kala, güzergâh değiştirip koşmaya başladık. Elli bin kişi kadardık, biz Dev Gençliler. Divan Oteli'nden sola koşarak kıvrılıp alana girdiğimizde, DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler kapanış konuşmasına başlamıştı. Saraçhane yönünden gelen arkadaşların sloganları da Bulvar'ın sonuna geldiklerini duyuracak kadar yakınlaşmıştı. Her zaman olduğu gibi, kendi yerimizi açarak, şimdiki Taksim Metrosu'nun az yanındaki otobüs durağını merkez alacak biçimde "konuşlandık". Durağın tam altındaydım, bizim iki Bülent de (Uluer ile Forta) durağın üzerinde, Devrimci Yol pankartını açmıştı. Henüz yerleşmiştik yani...

Tarlabaşı Bulvarı'ndan, önce bir, ardından iki daha, üç el tabanca sesi geldi. Boşluğa sıkılmış 9'luk mermi sesiydi yanılmadıysam. İlk refleks, Kristal Büfe'nin köşe yaptığı yı-

Taksim sular idaresi üstü

kım öncesi Tarlabaşı Bulvarı tarafına döndüm ve Adalet Partisi binasının üst katlarından birindeki hareketliliği gördüm. Sular İdaresi'nin üzerinden ateş açıldığı sırada, kendimizi yere attık, epi topu üç dört saniye içinde oldu hepsi.

İlk yoğun ateşin ardından yekindik kalktık. O ara bir Walter'i tutan şuursuz bir el, alnımın milimini rüzgârlandırmıştı, şanslıydım. İlk anda, İntercontinantal Oteli'nin (şimdi The Marmara) alt terasından ve Pamuk Eczanesi'nin (şimdi Goldaş) üst katlarından ateş edildiğini de gördüm. Profesyonel bir taciz ateşi idi. Başlarımızın üç-dört karış üzerinden (boy uzunluğu hesabı ile) geçiyordu mermiler. Otobüs duraklarından AKM'ye doğru hamle ettik. En gençlerden yere düşenler oluyordu ve daha deneyimliler tutup kaldırıyordu onları. Esmer bir kız çocuğunu ensesinden tutup kaldırdığımı ve o esnada devinimi kesmediğimi hatırlıyorum.

Orhan Taylan'ın iki kolunu dünyayı kavrayacak biçimde açmış işçi resmi dev bir pankart olarak bugün yıkıma direnen AKM'nin yüzeyini kaplamıştı. Benim aklım, bir yandan Ayşe'deydi. O Şehir Tiyatrolular ile yürümeyi seçmişti çünkü. Kürsüye doğru Gezi'nin merdivenlerine yani, seyrettim ve tam da kestirdiğim gibi Ayşe'yi ve dehşet öfkeli gözlerini buldum orada. Bir an için merdivenlerin üzerinden meydana bakabildim böylece ve o pislik beyaz Renault'yu gördüm, sivillerin otomobilini. Daireler çizerek rasgele ateş ediyordu içindeki siviller (dört kişi imişler). Üniformalı polislerin omzunu destek yapıp hedef gözeterek ateş eden bir sivili gördüm ve alanı şehvetle ezip biçen bir panzeri –ki o panzerin paletinin altında orta yaşlı, sarı saçlı bir hanımefendi öldürülmüştür-.

Gümüşsuyu'ndan aşağı yöneldik, Kabataş'ta, ismini vermeyeceğim bir arkadaşımın kaldırdığı motora yetişemedik. O arkadaşlar da bize yetişmedi ve tarihi hatalarımdan bir tanesini yapıp, Beşiktaş yönüne daldım, tabii Ayşe ile birlikte. Jandarmaların rap raplarını hızlandırarak arkamızdan koşmaya başladığı an ile Ayşe'nin ayakkabısının topuğunun çıktığı anın aynı olması düpedüz rezalet bir rastlantıydı ve benim on sekiz yaşımda, sevgiliyi bırakıp uzamak yoktu. Çantamı uzun bacaklarına ithafen "leylek" lakabını hak etmiş Reha'ya verip, "Arkana bakmadan koş, yakalanacak olursan çantayı da at!" dedim.

Reha koştu, yakalanmadı. Biz, Ayşe ve ben yani yakalandık. MİT'in pembe binasının bahçesine dizildik, oradan alınıp Birinci Şube'ye götürüldük. Birinci Şube'den saat 23:30 sularında Şişli Etfal Hastanesi'ne gönderildim, ardından gene Şube'ye. Bunlar bir başka yazının konusu olsun ve henüz haberdar olmadığımız Kazancı katliamının –bkz. kamyonet-, Fen Fakültesi 1. sınıf talebesi Sibel Açıkalın'ın katıldığı ilk toplumsal eylemde ölmesinin bir "blow-up" ile görülüşünün ve daha başka birçok şeyin acı ve öfke ile karılmış hatırlamalarına dönelim.

Nereden nereye'nin son sözü olsun: Şehir Tiyatrosu'nda aktördüm o sıra. Gözaltında tutulduğum son gün, çarşamba günü, 4 Mayıs 1977 yani, Kadıköy Tiyatrosu'nun Ekip Sanat Yönetmeni Zihni Küçümen, sevgili, nur içersinde yatsın ağabeyim, mühimce bir rolünü üstlendiğim Islıkçı oyununu iptal etmiş ve yerine bir başka oyun da koymamış. Gelen seyirciye, "Oyuncumuz haksız yere gözaltında tutuluyor. Bunu protesto etmek için, bu akşam oynamıyoruz," demiş. Denmiş.

Ne günlerdi ama!

orhanalkaya@yahoo.com

Orhan Alkaya

emin.karaca@ttnet.net.tr

İÇİNDEN "KANL GEÇTİĞİ EDEBİYA

İlkin 1976'da basılan "Ölüm ve Oğ lum" şiir kitabında yer alan "İşç Marşı"nda; rahmetli Can Yücel "Hava döndü, işçiden, işçiden esiyo yel" diyordu...

Gerçekten de o yıl; 1976'da, Türki ye İşçi Sınıfı, Cumhuriyet dönemi bo yunca kitlesel olarak ilk kez "1 Mayı Bayramı"nı kutladı.. Daha da büyüyer ve çoğalan bir coşkuyla, ertesi yıl 1977'de Taksim Meydanı'na çıktı. Hâlâ daha çokluğu konusunda rakam lar muhtelif; 300 bin diyen de var, 500 bin diyen de...

Üzerinden otuz yıl geçen "Kanlı 1 Ma yıs"ın edebiyat eserlerine ne kadar yansı dığını araştırmaya kalkınca bu alanda büyük bir boşluğun, adeta yokluğun far kına vardık...

Adı "Kazancı Yokuşu" olunca Ferhan Şensoy'un 1977'de yayımlanan kitabıyla

ilgili bilgi edindik. Rahmetli Haldun Taner, hakkında yazdığı kısa bir tanıtma yazısında; "Yazgıdaşları imişçesine yansıttığı Kazancı Yokuşu'nun insancıklarını da bu külfetsiz anlatı içinde bizlere sevdiriyor" demiş. Şensoy bu romanımsı eserinin bir bölümünde "Kanlı 1 Mayıs"ı anlatmış... Ancak bunun ne kadar edebiyat olup olmadığının tartışmaya açık olduğunu söylüyor edebiyat insanları...

Gazeteci-yazar Nail Güreli'nin şimdiye dek iki baskı yapan; "İki Bir Mayıs" kitabı ise bu alanda, edebiyatın çok uzağında bir belgesel çalışma... 1 Mayıs 1977 ile 1 Mayıs 1979'u ele alıyor. Güreli kitabında, 1977 yılının Bir Mayısı'nı kısaca şöyle anlatıyor: "O gün 1 Mayıs'tı ve günlerden pazardı. İstanbul'un Taksim Alanı hıncahınç dolmuştu. Taksim Alanı'nda o gün iki 1 Mayıs yaşandı. Biri bayram havasında kutlanan barışçıl 1 Mayıs, öteki 'faili' ortaya çıkarılamayan olaylarda 34 kişinin öldüğü kanlı 1 Mayıs..."

Bu konuda artık iyice umudumu kesiyordum ki, adı da "Bir '1 Mayıs' Öyküsü" olan Solmaz Kamuran'ın bir öyküsüne rastladım. Tamam "Kanlı 1 Mayıs"tan söz etmiyordu, ama benim için (sizler için de olabilir) ilginçti. Başında bir ithaf vardı öykünün: "Hisarlı Balıkçı Ahmet için..." diyordu. Kim miydi Hisarlı Balıkçı Ahmet? Türkiye Komünist Hareketi'nin 1946'daki legal kolu Tür-

Akşamsefası

Emin Karaca

1 MAYIS"IN ESERİ YOK GİBİ...

kiye Sosyalist Partisi mensubu Ahmet Titiz, ya da o zamanki lakabıyla "Terzi Ahmet". O yılki tutuklamada ağır işkence görmüş ve 3 yıla mahkûm olmuştu. Sonraki yıllarda balıkçılığından kinaye "Motor Ahmet" lakabıyla da anıldı... Daha daha kim mi "Hisarlı Balıkçı Ahmet"? Edip Cansever'in "Mendilimde Kan Sesleri" şiirindeki "Ahmet Abi" ("Ah güzel Ahmet Abim benim")...

Solmaz Kamuran'ın kahramanı da, ithaf ettiği Ahmet Titiz olan öyküsü, 1 Mayıs'ın bir edebiyat eserine yansımasının güzel bir örneği olmuş.

Ancak böylesi, kanlı, acılı, akıldan çıkmayan olaylar en hızlı yankısını şarkılarda, türküler ve marşlarda bulabiliyor. "Kanlı 1 Mayıs" 1977'yi; en etkili ve en kalıcı bir biçimde (sözleri ve bestesi kendisine ait olan) bas-

bariton, kadife sesli rahmetli Ruhi Su şöyle türküleştirdi:

"Şişli meydanında üç kız
Biri Çiğdem biri Nergiz
Vuruldular güpe gündüz

Sorarlar bir gün sorarlar
Sabahın bir sahibi var
Sorarlar bir gün sorarlar
Biter bu dertler acılar
Sararlar bir gün sararlar

Bin dokuz yüz yetmiş yedi
Unutulmaz yılın adı
Bir Mayıs Bayramı idi

Sorarlar bir gün sorarlar
Sabahın bir sahibi var
Sorarlar bir gün sorarlar
Biter bu dertler acılar
Sararlar bir gün sararlar

Beş yüz bin emekçi vardık
Taksim meydanına girdik
Böyle bir İstanbul gördük

Sorarlar bir gün sorarlar
Sabahın bir sahibi var
Sorarlar bir gün sorarlar
Biter bu dertler acılar
Sararlar bir gün sararlar

Sözün kısası, son otuz yıldır bu ülkede; içinden "Kanlı 1 Mayıs"ın geçtiği edebiyat eseri yok gibi...

ORHAN TAYLAN (1 MAYIS AFİŞLERİNİN UNUTULMAZ RESSAMI)

Ressam Orhan TAYLAN, özellikle sendikaların sıklıkla başvurduğu isimlerden biridir, ne zaman bir afiş gerekse hemen kapısı çalınır... Taylan bu ziyaretçileri eli boş göndermez, hemen başlar hazırlık yapmaya... Günümüzde, böyle buluşmalar pek olmaz, yabancılaşma, uzaklaşma, herkesin kendi kaderine terk edildiği bir ortamda sanatçılarda da böylesi ilişkiler pek görülmemekte.

ORHAN TAYLAN, 1977 1 Mayıs'ını ve sanatçıların o dönem yapmış oldukları özverili çalışmaları uzun uzun anlattı. Umarız günümüz sanatçıları ders çıkarır anlattıklarından.

1961–65 yılları arasında İtalya'ya gittim, Güzel Sanatlar Akademisi'nde okumaya. O yıllarda, İtalya'da, Fransa'da, Almanya'da bütün aydınlar, ünlü ressamlar, ünlü şairler, öykücüler, romancılar hepsi solcu olurdu. Solcu olmayan aydın olmazdı zaten. İşte Picasso'lar, Aragon'lar, Sartre'ler, Paul Eluard'lar vs hepsi solcu, devrimci aydınlardı ve bunlar bütün kültür hayatını çok derinden etkilerlerdi. Bu nedenle resim okuyan, edebiyat okuyan, sinema okuyan bütün öğrenciler doğal olarak kendilerini sol hareketin içinde, çok yakınında bulurlardı. Çok zengin ve dinamik bir kültür ortamıydı. Aynı zamanda sanatsal hareketler de işçi hareketleriyle, öğrenci hareketleriyle çok yakınlık kurardı.

Ben de o yıllarda, sözgelimi sendika afişlerini çok ilgiyle izlerdim. Sendikalar çok afiş yaparlardı; gösterilerde, yürüyüşlerde çok şık pankartlar yaparlardı. Mutlaka serigrafi ile basılan, tertemiz, pırıl pırıl, şık, güzel ve espirili pankartlar yaparlardı. Sendika afişleri de öyle. Bunların arasında geliştim diyebilirim. 1 Mayıs'larla tabii o yıllarda tanıştım. 1 Mayıs'ları çok şenlikli, etkili gösteriler olarak düzenlerlerdi. İstanbul'a geldiğimde 1965 yılında İşçi Partisi'ne üye olmuştum. Türkiye'deki benim tanıdığım bütün aydınlar, önemli şairler, sanatçılar İşçi Partisi'ne üye olmuşlardı zaten. İşçi Partisi ortamında sendikacı arkadaşlar ile tanıştık ve yakın arkadaş olduk bazılarıyla. Onlar tabi o yıllarda fabrikalarda işyeri temsilcisi falan konumdaydılar. Resim alanında yapmak istediğim şeyleri bu ortamda deneme olanağını buldum. Mesela yürüyüş düzenlenecek, afiş yapmak faydalı olur. Bir hafta önceden o yürüyüşü duyuran, tanıtan katılıma çağıran afişler denemeye başladık. Etkileyici oldu. O dönemlerde 67-68'den başlayarak ta 80'lere kadar pek çok afiş çizdim.

Başka sanatçı arkadaşlarla da birlikte çalıştık. Bir çeşit grup oluştururduk. Bu arkadaşlar arasında Kuzgun Acar'ı en başta anmalıyım, çok etkili çalışmalar yapmıştır. Kuzgun Acar, Tan Oral, Sadık Karamustafa gibi şimdi adını sayamayacağım pek çok arkadaş vardı çalıştığımız. Tiyatrocular aktif olarak katılırlardı. Tiyatro gösterileri yaparlardı bu yürüyüşlerde, sinemacılar film çekerlerdi. Film çekmek o yıllarda oldukça pahalı bir iş olmasına rağmen..., Ressamlar, heykelciler, herkes elinden geldiği kadar bir biçimde katkıda bulunuyordu.

Mesela aklıma gelen bir örnek vereyim hemen o günlere ait; seçim ve grev dönemleri sanatla, kültürle hiç alakası olmayan arkadaşlar ayaklı uyaklı seçim bildirisi yazarlardı. Aynı dönemlerde Maden-İş Sendikası'nın bir grev çadırındaki arkadaşlar dedi ki, grev metni hazırlanacak, abi sen sanatçı adamsın, sen yaz?.. Arkadaşlar, dedim. Aranızda hayatında hiç şiir yazmayan var mı?.. Kimse de cevap yok. Herkes hayatının bir döneminde mutlaka şiir yazmış, aşık olmuş vs ama bunu kullanmak gerekiyordu ve bunu ortaya çıkartacak kişiler.

İlkin afişle başladık. Giderek 68–69 yıllarına doğru Spor Sergi Sarayı'nda daha büyük gösteriler düzenlemeye başlandı, yani kapalı salon toplantıları yapılmaya başlandı. O yıllarda da salonların içine asılacak büyük bez resimler, hatta heykeller yaptık. Giderek 1 Mayıs fikri oluşmaya başladı 73–74 yıllarından sonra, acaba Türkiye'de 1 Mayıs düzenlenebilir mi? Sendikacı arkadaşların çevrelerinde, sol çevrelerde tartışılmaya başlanmıştı. Kocaman bir yasak vardı 1 Mayıs üzerinde. Gün geldi...76 senesi. 1 Mayıs'tan kısa bir süre önceydi, belki iki hafta önce falan, düzenlenecekti. DİSK karar almıştı ve 1 Mayıs'ta Taksim Meydanı'nda büyük bir gösteri yapılacaktı. Bir gece, hatırlıyorum gece yarısı civarındaydı saat, DİSK'ten bir arkadaşım telefon etti. Dedi ki, "Yarın sabah Yürütme Kurulu toplantısı var. 1 Mayıs'ta kullanılacak malzeme üzerine kararlar alınacak. Son dakika da aklımıza geldi, 1 Mayıs afişi yapalım istiyoruz, bunu bize yetiştirebilir misin?" "Peki!..." dedim. Zaten bir antrenmanımız var bu konularda. Epeyce çeşitlemesini yaptığım bir çalışma olduğu için oturdum, yarım saat içinde afişi çizdim. Gelip sabah aldılar, Yürütme Kurulundan geçti, kabul ettiler ve bizim 1 Mayıs afişi böylece ortaya çıkmış oldu. İki el üzerinde kırmızı bir dünya var, 1 Mayıs yazıyor üzerinde. O afiş çok yaygınlıkla kullanıldı. Bugün bile kullanan sendikalara rastlıyorum hala.

76–77 yıllarında DİSK 1 Mayıs'a çağrı afişi olarak kullandı bunu, bu afişle sonradan bir de dünya birinciliği aldım. 78 ya da 79 yıllarıydı, Dünya Sendikalar Federasyonu, sendika afişleri yarışması düzenlemişti. DİSK'ten haber verdiler katılmak ister misin diye. Katıldım, birinci oldum.

1 Mayıs 1976 yılına gelindiğinde, DİSK'in Merter'deki binasının en üst katında elverişli denecek bir salon vardı. Kırmızı bir bez aldırdık, serdik yere, bez sığmıyor tabii. Katlayarak çalışmak zorundasınız, yani üçe katlıyorsunuz. 76'da yapılan, alan resmi diyeceğim o resim 10–12 metre genişliğinde bir bezdi. Onun üzerinde güneş doğuyor, 1 Mayıs yazıyordu. 77 yılında yaptığımız resim çok daha büyüktü. 30–32 metre genişliğinde 18 metre yüksekliğindeydi bez. Onu çok defa katlamak zorunda kalmıştık, boyayabilmek için. Bu bezleri plastik badana boyası ile boyardık. Su bazlı boya olduğu için altına geçer pamuklu bezin, bizde altını ıslatmasın diye koli kartonları vs doldurmak zorunda kalırdık. Düzgün, gergin bir tuval üzerine çalışırmış gibi kolaylıkla çalışamıyorsunuz. Bezi katlayarak çalıştığınız için asılacağı güne kadar yaptığınız işin bütününü görme şansınız yok. Bu nedenle taslaklar yapardık, o taslağı 10–12 kişi birlikte boyadık bunun üzerine tek bir figür yapmak biraz kabadayıca bir işti. Sabah erkenden meydana resmi görmeye gittim. Beğendim doğrusu

Hatalı bir çizgi yok. Tasarlandığı gibi uygulanmış bir iş olmuştu. AKM'nin cephesinin epey bir bölümünü kaplayan koca bir tek figür yapmış olmanın da mesleki bir keyfi var, çok zevkle hatırlarım bunu.

76'da yapılan 1 Mayıs alan resmini sonra DİSK'ten arkadaşlar toplayıp saklamışlardı. Ne oldu bilmiyorum. Bazen İstanbul dışında başka şehirlerde kullanılmak içinde saklarlardı bu resimleri. 77 1 Mayıs'ındaki resmi ise o gösteri gününün sonunda çakilen bazı filmlerden hatırlıyorum, polisler çekip parçalamışlardı, hatta yerlere indirdikten sonra parçalarını bile yakmıştılar. Onun da öyle hüzünlü bir sonu olmuştu.

Akşamsefası

Konu 1 Mayıs 1977 olunca elbette o dönemin geçlik liderlerinden ***Bülent Uluer*** *ile konuşmadan edemezdik. Bülent Uluer o yıllarda Devrimci Gençlik Dernekleri Federasyonu (Dev-Genç) Başkanlığı görevini yapıyordu.*

"1 Mayıs Meydanı'na yürüdüğümüzde, Barbaros Bulvarı'nda önümüze işçileri diktiler, bırakmıyorlar bizi Taksim Meydanı'na, yürüyün arkadaşlar dedim, döndük Ihlamur tarafından meydana ulaştık. Maden İşçileri ile karşı karşıya geldik, aynı şeylere inandığımız adamlarla neredeyse kavga edecek noktaya geldik."

1977 1 Mayıs'ını anlatır mısınız?

1 Mayıs 1977 denildiği zaman 1966 yılından başlamak lazım, çünkü Türkiye Sosyalist hareketinin tarihinde, seneler sonra ilk kez Taksim'e çıkılmıştı. Biz de, o güne kadar şehit olmuş arkadaşlarımızın 200'e yakın resmini hazırlamış ve o resimlerle yürümüştük. Diğer gruplardan arkadaşları ve işçi kitlesini özellikle çok etkileyen bir yürüyüş olmuştu bizim yürüyüşümüz, resimlerle yürümüştük ve ilk kez böyle bir şey yapılıyordu. O zamanki, sol hareketler arasındaki husumetten dolayı, bize konuşma hakkı vermediler. Tabi ki, bize tanınan değil de, biz kendimize tanıdığımız konuşma hakkı ile o zaman orta yerde bulunan otobüs duraklarının üzerine çıkıp megafonla arkadaşlara dönüp konuştuk. O zaman Dev-Genç'liler oldukça kalabalık gelmişti, neredeyse on binlere ulaşıyordu sayıları. Biz de, kendi arkadaşlarımıza uygun bir üslupla konuştuk ve daha sonra da Beşiktaş Barbaros'a doğru gelip dağıldık, herhangi bir olay olmadı. Bize konuşma hakkı tanımamışlardı, işçi arkadaşlar konuşacak demişlerdi, bizde tamam bizimde işçi arkadaşlarımız konuşsun demiştik ama böyle bir hak yine de tanımamışlardı. Belki de bir mantığı vardı ama öğrenci hareketi konuşturmadılar ve 1966 Mayıs'ı böyle geçti. Gelelim 1977'ye; Türkiye'de toplumsal hareketin tavan yaptığı yıldı. Ölümler, grevler, köylülerin bazı yerlerdeki topraklarının işgalleri, öğretmen arkadaşlarımızın eylemleri gibi toplumsal olaylar artmıştı. Şuna inanırım hep; toplumsal hareket düdüklü tencere gibidir ve ilk dumanını gençlikten verir, eğer gençlik duman çıkarmıyorsa işçi sınıfı da dahil olmak üzere, hiç kimse bir şey yapamaz. Bu çok ters gelebilir bazılarına, küçük burjuva sosyalistlerinin lafları gibi gelebilir ve buna karşılık şöyle de diyebilirler; 1917 Devrimi böyle midir? İşte ben de onlara şunu söyleyebilirim devamında, acaba o tarihlerde Moskova'da kaç tane üniversite vardı ve kaç kişi lise mezunuydu? Gençlik toplumun en önemli dinamiğidir. Neden üniversiteleri şehrin içinden dışarılara taşıyorlar zannediyorsunuz. Eskiden, Teknik Üniversite caddeye çıktı mı Taksim yolu kapanırdı, Yıldız Üniversitesi Barbaros'u, İstanbul Üniversitesi Beyazıt'ı kapatırdı ve İstanbul biterdi. Belki o zamanlar bir tek ODTÜ şehrin dışındaydı ama orası da Ankara yolunu kapattı mı? Ankara'ya kimse giremezdi. Şimdi yürü çayırda diyerekten üniversite kampuslerini şehrin dışına yapıyorlar. Toplumsal hareketin kabarması ile beraber, bu hareketliliğin şu ya da bu şekilde farklı bir yerinden bakan, sol gruplar arasındaki çatışmalar da tavan yapmıştı. Burada kim hata yapmıştı, kim suçluydu, kim masumdu? Bunlara girmeye gerek yok. O ona bunu dedi, yok bu buna bunu dedi, demenin de bir anlamı yok. Sol adına hepimiz hatalıydık. Bunu kesmenin yolları olabilir miydi? Belki olabilirdi. Sıyırmak için 'Ya çok gençtik de' diyebiliriz, ama bugün sıyırsan ne olur, sıyırmasan ne olur?.. Aynı ailenin üyeleriydik ve birbirimizle kavgaya tutuşmuştuk.

Peki, bu kavgayı (1977) 1 Mayıs alanına taşıyan önemli neden ya da nedenler neydi?

Bilindiği üzere; bir grup arkadaş, diğer bir grup arkadaşla Koca Mustafapaşa civarında afiş asarken aralarında çatışma çıkmış ve bir arkadaş ölmüştü. Gerginlik had safhadaydı. İki türden bildiri çıkmaya başlamıştı; "Revizyonistlere 1 Mayıs meydanını mezar edeceğiz", öbür tarafta ise "Mao'culara mezar olacak" sloganlı afişler, bildiriler dağıtılınca etraf iyice kızıştı ve bu durum da haliyle egemenlerin işine yaradı. Böyle bir şeyi bekliyorlar, belki dualar ediyorlardı ve çok iyi kullandılar ellerine geçen fırsatı. 1 Mayıs Meydanına yürüdüğümüzde, Barbaros Bulvarı'nda önümüze işçileri diktiler, bırakmıyorlar bizi Taksim Meydanı'na, yürüyün arkadaşlar dedim, döndük Ihlamur tarafından meydana ulaştık. Maden işçileri ile karşı karşıya geldik, aynı şeylere inandığımız adamlarla neredeyse kavga edecek noktaya geldik. "Kurtuluşçular" alana girdikten sonra iki el ateş edildi, herkes yere yattı, ardından bir el daha duyulunca karışıklık işte o zaman başladı. Kendisini korumak için pek çok kişi zaten üzerinde silah getirmişti ve her taraftan havaya ateş ediliyordu.

Kürt arkadaşlar, Alevi arkadaşlar ayrıldı. Adamlara konuşma hakkı vermedik, "sen sesini çıkarma, biz Sosyalizm'i kurduğumuzda zaten konuşacaksın", dedik. Hatta kadınları bile konuşturmuyorduk, biz sizin haklarınızı da savunuyoruz, diyorduk. Böyle bir şey olabilir mi? Kimsenin konuşmasına izin vermedik. Kurtarıcı olmaktan kendimizi kurtaramadık ve doğal olarak bölünmeler devam etti.

Akşamsefası

DİSK kürsüyü kontrol edemedi, hepsi dağıldı. Dolayısıyla güvenlik de dahil, yönetimi de sendikalar beceremezmişti. Elimizde megafon yoktu ki, insanları sakinleştirelim, bir de binalardan ateş ediliyordu. Kazancı Yokuşu'nun tam ortasına bir kamyon park edilmiş, oraya yönelenler sıkışınca kalabalık birbirini ezdi. Zaten o binalardaki uzun namlulu, makineli silahları, insanların görmesi yetmişti. Herkes panik halindeydi. Yalnız hamile bir bayan arkadaşı, panzer ezip geçtiğinde çocuğunun karnından fırladığını gördüm. Saat yediye doğru, en son alanı 30–40 arkadaş terk edip yurda gittik. Sanıyorum sekiz haberleriydi ve ölü sayısı verilince, kimin yüzünden oldu diye yurtlar birbirine girdi.

1 Mayıs sonrasında nasıl bir süreç yaşandı?

1 Mayıs 1977'den sonra toplumsal hareket dibe vurmaya başladı ve bir daha sol kendisini toparlayamadı. İlk önce cenazelere katılanların sayısı düştü, sonraki 1 Mayıs'lara katılanların sayısı düştü, egemenlerin istediği olmuştu. Orada eğer bir operasyon yapılmışsa, gizli servisler ya da başka birileri bu işi sipariş etmişse, başarılı olmuşlardır. Bana göre; 12 Eylül darbesinin bile alt yapısı 77'de hazırlanmıştır. Çünkü sonrasında solda çatışmalar, bölünmeler katlayarak yaşanmaya devam etti. Matematiğe, fiziğe bile aykırı olan bölünerek çoğalma diye bir şeyi sol kullanmaya başladı, bölünerek çoğalma diye bir şey olmaz, kabak bile bölünür geriye çekirdeği kalır.

Sizin tutumunuz nasıldı bu çatışma ve bölünme ortamında?

Diğer grupların kendi kendileri ile çatışmaları daha sert oluyordu. Biz hiçbir yere taraf olmadığımızdan daha yumuşak çatışıyorduk, sert değildik diğerleri kadar. Çok önemli bir ayrım var; "1 Mayıs'ta buna dahil olmak üzere", solun çok önemli bir ayrım noktası Kemalizm'dir. Sosyalizm denilen ideolojiyi Kemalizm'e bulaştırdığınızda varacağınız yer ancak Atatürkçü Düşünce Derneği olur. Biz bunun dışında mıydık? Hayır. Bizde de vardı, ayıklanmalarda oldu, ayrılmalarda. Bazıları; "ya bu hiç de Kemalizm'e benzemiyor" diyerek ayrıldı. Kürt arkadaşlar, Alevi arkadaşlar ayrıldı. Adamlara konuşma hakkı vermedik, "sen sesini çıkarma, biz sosyalizmi kurduğumuzda zaten konuşacaksın", dedik. Hatta kadınları bile konuşturmuyorduk, biz sizin haklarınızı da savunuyoruz, diyorduk. Böyle bir şey olabilir mi? Kimsenin konuşmasına izin vermedik. Kurtarıcı olmaktan kendimizi kurtaramadık ve doğal olarak bölünmeler devam etti. Her şeyin bir ilkelliği vardır. Naifli de var tabi bu ilkellik içerisinde; bazen ilkellikten kurtulduğunuz zaman çok kaba da olabilirsiniz. Rasyonel davranmak bazen çok kaba olmayı getirebilir insana, bazı ilkellik naifliği getirir, mesela bir hata yaparsınız "çok insanca" bir hata deyip geçersiniz, ama bazen biri bir hata yapar özellikle hayvanca yaptığını anlarsınız. Bugün biri çıkıp "Globalizm" çok iyidir, "dünyada ideolojiler bitti" gibi laflar ederse, burada bir kabalık vardır, hem de çok bilinçli bir karşı tarafa geçişle yapılmıştır bu kabalık. Bizim o zamanlar tartıştığımız konular son derece insaniydi. Samimiydi herkes. Şaka yaparken insan ölür mü?.. Ölüyordu insanlar. Ama şimdi "Globalizmi anlatan adam" bilmem hangi televizyon kanalında, bilmem hangi gazetenin yönetmeniyle çıkıyor, bacak bacak üstüne atıyor ve "dangalaklık yapmayın globalizm başlamıştır, ideoloji diye bir şey kalmamıştır", diyebilme cesaretini gösterebiliyor. Hangisi daha iyi; bizim dönemimizin samimiyeti mi? Yoksa bu hakareti işitmek mi?.. Geçenlerde bir arkadaşımla konuşuyordum; "ben artık hiçbir örgütün üyesi değilim. Kurtuldum." diyordu. Dedim ki; "sen bir örgüt üyesisin ve nasıl bir örgüte üye olduğundan haberin yok. Borcun olduğunda evindeki buzdolabını götüren, kişisel anlayışlarını, farklılıklarını, isteklerini, beklentilerini hiçe sayan, seni dangalak yerine koyan bir örgütün üyesisin hem de." Şaşırdı, "haklısın", dedi.

30 yılı kısaca değerlendirdiğinizde gelinen genel durum hakkında neler söylersiniz?

Özellikle son yıllarda sosyalizm'in, dünyada dibe vuran bir durumu oldu. Aynı süreç, haliyle bizde de yaşandı. Toplumsal hareketin davranışlarında bizim bildiğimiz argümanlardan farklı şeyler olmaya başladı. Mesela iki türlü iddia var: bir tanesi, işçi sınıfının K. Marx'ın tarif ettiği bölüm var; kol emeğine dayanan işçiler, sanayi proleteryası üzerine kurulacak bir parti ve sanayi proleteryasının ideolojisi ve bu proleteryanın egemenliği üzerinden gelecek bir sosyalizmin yetmeyeceğidir bugüne. Ücretli emek tabiri üzerinden yürümemiz gerekir. Ücretli emek dediğimiz zaman bankada çalışan, yani üretim aracına sahip olmayan "ücretli emek" tabiri üzerinden sosyalizmi konuşmamız lazım, buna hizmetlilerde dahil edilmeli; günümüzde hizmetli kavramı üretim yaparak çalışanlardan çok daha sayıca fazla olmaya başladı. Eğer biz bu ücretlileri sosyalizm dışında tutarsak, azınlığın ideolojisini savunmuş oluruz. Böyle bir durumda iktidara gelseniz bile demokratik olamazsınız. Sosyalizm denilen kavramın şöyle olduğunu düşünüyorum; bir toplumda bir görüş çoğunluğa geçmediği takdirde eğer iktidar talep ediyor ve diyorsa ki; oradan demokrasinin çıkma şansı yoktur. Ya da iç savaş üzerinden giderek iktidarı oluşturuyorsanız, iktidarda uzun süre kalma şansınız yoktur, çünkü iç savaş demek sürekli karşınızda size düşman, husumetli insanlar yaratıyorsunuz demektir. Onu yenebilir, bastırabilirsiniz ama ikna edemezsiniz, bir gün mutlaka o sizi yenmeyi düşünecektir kafasında. Mesela; Sovyetler Birliği'nde 1917 Devrimi çabuk oldu ama gelin görün ki, iç savaş uzun sürdü. İç savaşta öyle orduyla falan değildi, işçilerle köylülerin arasında olmuştur. İşçilerle köylüler barışık olsalardı, bugün de Sovyet Devrimi'nin başarısı devam ediyor olacaktı. Çökme iç savaşla başlamıştır. İktidara gelirsiniz, hatta 30 sene, 50 ya da 100 sene kalabilirsiniz ama devamı olmaz. Değişim olmalıdır. 30 sene öncenin şartları ile konuşacaksak geri kalmış oluruz. Söyleyecek yeni şeylerimiz olmalı. Mesela 1 Mayıs'ı niye hâlâ kutluyoruz, önemini kaybetmedi de bu yüzden kutluyoruz. Önemsenmesi gereken kavramlar zaten kendisini kabul ettirmiştir ve ettirecektir de.

Günümüz gençliğini nasıl görüyorsunuz?

Gençlikte suç aramamak lazım; şimdi solcu olmak o zamandan çok daha zor, çünkü o zaman ben gözaltına alınırdım, sonra çıkıp okula gelirdim. Ama bugün bir olaya karıştı mı, anında okuldan atıyorlar ve politik olan gençlik azınlıkta kaldı. Ayrıca o zamanlar solcu olmak bir kültürdü, bugün öyle mi?

Geçenlerde bir arkadaşımla konuşuyordum; "ben artık hiçbir örgütün üyesi değilim. Kurtuldum." diyordu. Dedim ki; "sen bir örgüt üyesisin ve nasıl bir örgüte üye olduğundan haberin yok. Borcun olduğunda evindeki buzdolabını götüren, kişisel anlayışlarını, farklılıklarını, isteklerini, beklentilerini hiçe sayan, seni dangalak yerine koyan bir örgütün üyesisin hem de." Şaşırdı, "haklısın", dedi.

Erhan Erel

ÖDP Beşiktaş Eski İlçe Başkanı

"Meselelere doğru bakmak lazım; biz son üç-dört ya da beş yıl içerisinde polisin bizden daha kalabalık olmadığı hiçbir eylem yapmadık, yapamadık. Kitleleri toparlayamıyoruz. Kendi sorunlarımızı halkın önüne koyuyoruz, halbuki devrimci adam, halkın sorunlarını ülkenin gündemine getiren adamdır."

1977 1 Mayıs'ı için neler söylersiniz?

Bugün 1 Mayıs 1977'nin 30. yıl dönümü. Çok önemli!.. Bu güne dek, 1 Mayıs 1977 olaylarıyla ilgili çok şey konuşuldu. Sağcılar, devlet, polis, MİT provokasyon yaptı falan gibi şeyler söylendi. Bunlar tabii ki, doğru. Kapitalist devlet, sağcı, emek düşmanları yaparlar. Bundan daha doğal bir şey yok. Şimdi ben başka bir tarafına değineceğim. Biz hiç mi hata yapmadık? Sol örgütlenmeler, DİSK ya da diğerleri hiç mi hata yapmadı? Kendimize bakmıyoruz. Kendimize bakmazsak bir adım ilerleyemeyiz. Rusya'da bir papaz, "Kanlı Pazar" diye bir olay yarattı, 20. yüzyılın başında; Devrimciler kitlenin katılımını engelleyemediler ve 1.500 kişi öldürüldü. Sivas olaylarına bakın; hep gericiler, şeriatçılar diye saldırıyoruz. Peki; Sivas'ta Pir Sultan şenliklerini tertip edenler hiç mi kabahatli değil. Sen bir oteli koruyamıyorsan, Türkiye'nin en kalburüstü adamlarını hangi hakla, hangi salahiyetle topluyorsun oraya.

Siz olsaydınız ne yapardınız, kendi güvenliğinizi kendiniz mi alırdınız?

50 tane değnekli adam yeterdi oraya, ama böyle bir perspektif yok bunlarda. 1 Mayıs 77'de hem kitleyi en geniş katılımıyla çağıracaksın hem de onu provokasyonlara karşı koruyamayacaksın. Meselenin bu yanına bakmak gerekir. Bir kitleyi davet ediyorsan, o kitlenin güvenliğini kendi öz gücünle sağlamaya çalışacaksın. Ben uzun yıllar sendikacılık yaptım ve çatışmalı şeyler bizim iş kolunda yaşanır şeylerdir. Yani işçiler, 6 ayda yaptıkları şeyi 15 dakikada yok edebilirler. Böyle bir enteresan iş koludur. Burada her yaptığımız eylemde kendi güvenliğimizi kendimiz sağladık. Hiçbir zaman bir hükümet komiserine, bilmem başka birine bel bağlamadık. Soruna böyle yaklaşıyorum.

2007 1 Mayıs'ına nasıl bakıyorsunuz?

Şimdi de çığırtkanlık yapıyor adam, Taksim'e çıkacağız bilmem ne diye. Meselelere doğru bakmak lazım; biz son üç-dört ya da beş yıl içerisinde polisin bizden daha kalabalık olmadığı hiçbir eylem yapmadık, yapamadık. Kitleleri toparlayamıyoruz. Kendi sorunlarımızı halkın önüne koyuyoruz, halbuki devrimci adam, halkın sorunlarını ülkenin gündemine getiren adamdır. Devrimciler halkın sorunlarını gündeme taşımak gibi bir yükümlülük altındadırlar. Kendi sorunlarını milletin önüne koyarak olmaz, böyle çalışma tarzı örgütlenme açısından doğru değil.

İşe önce milletin meseleleri ile başlamak derken?

Önce sen ona sahip çık, sonra da o sana sahip çıksın; işsizlik sorununa, pahalılık sorununa, polisin baskısına karşı ciddi mücadele edersen arkadan gelir herkes. Yoksa çağrı üzerine olmaz bu işler.

Amele Bayramları

Adım adım adımlar adımları
Kaldırım kaldırım kaldırımlar kaldırımları
Cadde caddeler kalabalık kalabalık.
Dikiyor iki yana apartımanları
Ve ey tramvay çiğneneceksin sağa sola sap
Geçit yok rap rap rap
Deybâdîn amele çocukları babalarını geçiyor
Yol açın kamyonlara
Marks'ın resmi, Lenin'in ismi, orak çekiç
Bara barabiç bara barabiç
Barap barap barap
1 Mayıs
Mayıs 1

Nazım Hikmet

1920 ortalarında, Budapeşte Radyosu röpartajlarında Gün ve Necil Togay'la sohbetleri esnasında Nâzım Hikmet'in okuduğu marş tempolu şiir. Bu şiir programın ses kaydından çözülmüştür. (1 Mayıs Afişleri, TÜSTAV, DİSK Arşivi)

"DOST GÜNLERİN SONU"

Haydar Ergülen

1 Mayıs 1977'yi hatırladıkça, daha doğrusu unutmadıkça demeliyim, aklıma Tuğrul Tanyol'un çok sevdiğim şiiri "Dost Günlerin Sonu"yla, Selim İleri'nin yine çok sevdiğim "Dostlukların Son Günü" adlı hikâye kitabı gelir. Siyasi serüvenimde de hem sonu, hem de aynı anda yeni bir başlangıcı yaşadığım günlere denk düşer 1 Mayıs 1977 katliamı. Elbette o görkemli 1 Mayıs'ların da sonuncusu olması itibariyle hem acı ve öfkeyle, hem de 'Devrim Günlerinin Sonu'nu temsil etmesiyle de üzüntüyle hatırlarım o günü.

O yıl sosyoloji okumak üzere ODTÜ'ye girmiştim, fakat henüz, aylardan mayıs olmasına rağmen okula başlayamamıştım, 1 yıldır okulun açılmasını bekliyordum. Faşist rektör Hasan Tan'a karşı ODTÜ öğrencileri 1 yıldır sürdürdükleri şanlı direnişlerinin ve boykot eyleminin sonuna gelmişlerdi, okulun mayıs ortalarında açılacağı söyleniyordu. Devrim için silahlı mücadeleden yana Maocu bir gruba duyduğum yakınlığın da son günleriydi. Gönlüm ve fikrim uzun zamandır Goşistlerden yanaydı ama, henüz yeni bir siyasi gruba da dahil olmamıştım. Siyasi olarak da bir yol ayrımındaydım yani.

Lise 1'den beri arkadaşlık ve yoldaşlık duygularıyla bağlı olduğum Ömer Ateş ve Erkut'la siyasi maceramız da aynı çizgi üzerinden gidiyordu, birlikte yaptığımız konuşma ve değerlendirmelerin ardından, bu Maocu gruptan da birlikte ayrılmaya karar vermiştik, bu köylü hareketiyle bir yere varamayacağımızı anlayalı çok olmuştu, bir yandan da harıl harıl Troçki okuyorduk ve 'sürekli devrim' düşüncesi aklımıza daha çok yatıyordu. Ankara'dan örgütsüz bir biçimde 1 Mayıs'a katılmak üzere bir gün önce birlikte gelmiş ve otobüsten Harem otogarında inmiştik. İstanbul'a zaman zaman gelip gitsek de siyasi haritasını tam olarak bilmiyorduk. O zamanlar Üsküdar iskelesinin hemen arkasında bir çay bahçesi vardı, elimizde muhtemelen Cumhuriyet gazetesi, bir-iki siyasi ve edebi dergiyle Üsküdar'a geldik. Çay bahçesinde çaylarımızdan ilk yudumu almıştık ki, birden 7-8 kişilik sarkık bıyıklı bir grubun homurdanarak, küfrederek bize doğru yaklaştığını gördük. Üçümüz de aynı anda fırlayarak koşmaya başladık, bir yandan faşistlere yakalanmamaya, bir yandan da birbirimizi kaybetmemeye çalışıyorduk. Ömer Ateş 20, Erkut'la ben 21 yaşındaydık. Gençliğin o enerjisiyle ve can korkusuyla nasıl bir depar atmış olmalıyız ki, birdenbire kendimizi şimdi ünlü Kanaat Lokantasının yer aldığı caddede bulduk. Kendimizi bir otele dar attık, eski, küçük, bakımsız bir oteldi. Cebimizdeki paraları denkleştirerek hemen 3 kişilik bir oda tuttuk ve yukarıya çıktık. Perdenin arkasından kendimizi göstermemeye çalışarak, caddeyi kontrol ediyorduk. Oradan geçen ya da gezinen her sarkık bıyıklıyı bizi kovalayanlardan sanıyorduk. Hem ne farkı vardı ki, şimdi caddeye insek, o zamanki kılığımız kıyafetimiz, saçımız sakalımız bıyıklarımızla onlardan olmadığımızı anlarlar ve bu kez de onlar saldırırlardı. Korku yüreğimize öylesine işlemiş olmalı ki ertesi sabaha kadar otel odasından dışarı çıkamadık.

Uykusuz geçen bir gecenin ardından,1 Mayıs sabahı henüz gün doğarken, 6 suları filan olmalı, otelden çıkıp, sağı solu kollayarak iskeleye geldik, ilk motorla Beşiktaş'a geçtik. Artık kurtulmuştuk. Fakat kimlerin arasında yürüyecektik? DİSK olmazdı, o zamanlar TKP'nin güdümündeki konfederasyonla yürümemiz söz konusu bile olamazdı, çünkü azılı anti-sovyetiklerdendik. Goşistlere yakınlık duysak da henüz onlardan da değildik. Nihayet kendimizi bunun en makul yol olduğuna inandırarak, ayrılmak üzere olduğumuz Maocu siyasetin kontrolündeki, şimdi adını hatırlayamadığım tutuklu, mahkûm ve tutuklu yakınlarından oluşan gruba katılmaya karar verdik. İyi de bu grup nerdeydi? Beşiktaş'ta simit yiyip çay içtikten sonra, grubu aramak üzere Balmumcu yokuşunu tırmanmaya başladık. İnanılır gibi değil ama, bizim grup kortejin en sonunda, tam yokuşun üstündeydi. Girdik aralarına, sloganlarına, marşlarına, coşkularına pek katılmasak da onlarla birlikte yavaş yavaş yürümeye başladık. Hrant Dink'in cenaze törenini saymazsam, hayatımın en uzun süren mitingiydi bu. Sonra bizim arkamızdan başka gruplar da eklendi korteje. O yüzbinlerce devrimciden, işçiden oluşan muhteşem koro, saatlerce özgürlük şarkılarıyla ve devrim sloganlarıyla İstanbul'un kalbini yerinden oynatmıştı. Saatler sonra tam Taksim'e ulaşmıştık ki, birdenbire makineli tüfeklerin, bombaların o kahrolası gürültüsü başladı. Bağırışlar, çağırışlar, çığlıklar, megafonlardan gelen sesler, polis ve ambulans sirenleri, ortalık bir mahşer yerine dönmüştü. Bir yandan 'arkadaşlar safları bozmayalım' buyrukları, bir yandan yere düşen insanlar, onların üzerinden atlayıp kaçmaya çalışanlar, birbirini ezenler derken, o mahşeri kalabalıkta ve cehennem anında yön duygumuzu tamamen yitirmiş biçimde, üçümüz birlikte koşmaya başladık. Sonradan anladık ki meğer tam da katliamın gerçekleştirildiği ve yoldaşlarımızın öldürüldüğü Kazancı Yokuşu'na doğru koşuyormuşuz. Önümüzdeki kalabalıktan o yana doğru gitmenin imkânsız ve beyhude olduğunu görünce, bu kez de Talimhane tarafına yöneldik. Tamamen bilinçsiz bir şekilde ve şaşkınlık içinde elbette. Orada bir dolmuş gördük, ne yana gittiğini, hatta gidip gitmediğini bile sormadan, atladık dolmuşa, kendimizi Bakırköy'de bulduk! İstasyon Caddesi'nde şaşkın bir halde biraz gezindikten sonra bir lokantaya girdik. İki gündür yaşadıklarımız bizi serseme çevirmişti. Bir şey yiyecek durumda da değildik ama bilmiyorum neden o lokantaya girmiştik. Lokantada televizyon mu vardı yoksa radyo mu açıktı, hatırlamıyorum, ama haberlerde 'solcular birbirine girdiği için 30'dan fazla insanın öldüğü' bildiriliyordu. Lokanta sahibi solculara ağız dolusu küfür ediyordu. Tavuk mu ne, öyle bir şey söylemiştim, fakat yemeğe baktıkça Taksim'deki görüntülerin dehşetini yaşıyordum, midem bulandı ve hiçbir şey yiyemedim.

O gece bir otobüs bularak Ankara'ya döndük, yol boyunca birbirimizle hemen hiç konuşmadık, konuşamadık. Meğer 1 Mayıs 1977 her bakımdan "Dost Günlerin Sonu" ya da "Dostlukların Son Günü" olacakmış, 30 yıldır yaşadıklarıma, yaşadıklarımıza bakınca bunu anlıyorum. Acıyla, öfkeyle ve kederle.

Fahrettin Erdoğan

DİSK Basın- Yayın ve Halkla İlişkiler Daire Müdürü

Grafitti, stencil gibi uygulamalarla sanatın sokağa indiği günümüzde sendikaların afiş hazırlıkları nasıl oluyor?

Sendikaların genelinde yönetimde olan kişiler genellikle seksen öncesi dönemi yaşadıkları için o günlerin jargonuna uygun işlerle devam ediyorlar. Yeni şeylere de açıklar bir yandan ama renkler ve şekiller o kadar akıllarda yer etmiş ki, değişim, haliyle sıkıntılı oluyor. Mesela afişte mor kullanmak istiyorsunuz, birilerini ya da bir yerleri temsil ediyor ve vaz geçiliyor. Zaten ortalama 3-5 saniyede insanlara derdinizi anlatmanız gereken bir iş hazırlıyorsunuz ve bunu şekillerle yapmanız çok zor, burada da doğal olarak cümleler ön plana çıkıyor.

Afişleriniz eleştiriliyor mu?

80 öncesi sanatçılarla müthiş bir birliktelik vardı. Toplumcu gerçekçi sanatçılar, simgesel anlatımları ya da renkleri toplumu yakından tanıdıkları için zorlanmadan ortaya koyuyorlardı.

Örneğin; toplumun acılarından yola çıkan bir gözyaşı yumruğa dönüşebiliyordu ya da fabrika bacaları havaya kaldırılmış kollara dönüşebiliyordu. Bunlar tabii ki, sendikaların, işçilerin yönlendirmesi ile yapılmış işler değildi, tamamen sanatçıların kendi yarattığı tasarımlardı.

Sanatçılarla sendikaların buluşmaları artık olmuyor mu?

Aslında oluyor, mesela geçenlerde kutladığımız 40. Yıl etkinliklerimize pek çok sanatçı katılmıştı. Fakat basında yer almıyor sendikaların haberleri, böyle bir yok sayma var, magazincilik yapan gazeteler sendikalarla, siyasetle ne kadar ilgililer. Yarışmalar düzenliyoruz sanatçılarla buluşmak ve desteklemek, DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler için anıt mezar yapımı için proje yarışmamız var. Yakın tarihlerde de ilan edilecek resim, afiş, kısa film, slogan gibi yarışmalarımız da olacak. Ayrıca düşünün sendikamızın Basın-Yayın kolunun yanı sıra Sanatçı Dayanışma birimimiz var, belki de Kültür Bakanlığı'nda yoktur böyle bir birim.

Mustafa Kızıler

(Emekli İşçi)

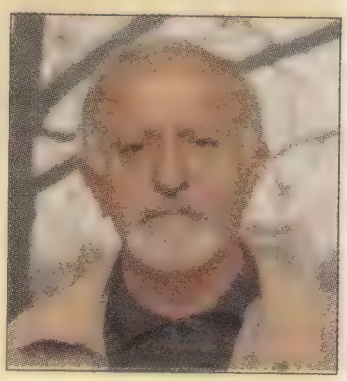

1977 1 Mayıs'ına katılmış bir işçi ve sendikacı olarak siz o günü nasıl aktarırsınız?

77, 76'nın sağlamlığıydı. Onun verdiği mesaj, "işçi sınıfına" şımardık, biz artık bunu yaparız olmuştu, burjuvazi de boş durmadı ve buna karşı ciddi tedbirler aldı. Sol grupların kendi aralarındaki çatışmaları çok iyi kullandılar. İşçi sınıfı çekincede kalmıştı, öğrenciyi seviyor ama güvenmiyordu. Kendi çocuğu, akrabası, komşusu fakat işyerinde patrona birlikte görünmek istemiyor, aynı eylemlerde yer almak istemiyor ayrıca, ilk önce kendi ekmeğini düşünür durumdaydı işçi sınıfı. Gruplar alanda yer kapmak için kendi egemenlikleri adına karşı karşıya geldiler ve bu arada sınıfsal mücadeleyi atladılar. Git gide işçi sayısının alanlardan çekilmesi de böylece başladı. O güne kadar işçi hareketi durmadan büyüyordu, sendikacılar da aynı hataları devam ettirdi, öğrencilerle buluşmadılar, bütünleşmediler. Öğrenciyi karşılarına aldılar. Öğrenci bilinçliydi, elbette sendikacılar öğrencilerle öğrencilerin bir araya gelmesini istemiyorlardı. Dönemin öğrencileri bilinçliydi, etrafını aydınlatan, eğiten bir anlayışı vardı. Sendikacılık bizde feodal ilişkilerle yürüdü hep, az olsun benim olsun anlayışı hâkim olmaya başlamıştı. Elbette her kesim bunun cezasını çekti. 68 Kuşağı farkında olmadan hata yapmaya müsaitti ve sınıf bilinci tam olarak oluşmamıştı. Devam eden süreçte zaten örgütlü işçiyi azaltmak için işverenler, egemen güçler ciddi adımlar attılar, bir de sendikacıların tutumları işçiyi uzaklaştıran eylemler oldu. Özellikle sendikacılığa 24 Nisan kararları en büyük darbeyi vurdu. Bugün gelinen süreçte, herkes şapkasını önüne koyup ciddi ciddi kendisini sorgulamalı ve bu tarihsel aşamalarda nasıl hatalar yapıldı, düzeltilebilir yönler nelerdir, yeniden nasıl büyük kitlelere ulaşılır, bunun üzerine düşünmek, yeni çalışmalar yapmak gerekiyor.

1977'DE TAKSİM'E DERİN KURTLAR İNDİ...

Sezai Sarıoğlu

"mağluplara..." (Baudelaire)

"Cumhuriyet atlaslarında bir yol ağzı Taksim diye. (Cumhuriyet atlaslarını ve Cumhuriyet adlı bir türlü büyüyememiş zamane çocuğunu biliyorsunuz.) Bir alan. Bütün dört yol ağızları gibi dikkatli ve gözünü dört açan. Yalnız gözünü mü? Kollarını ellerini de öyle açmıyor mudur? Bunun için de pek çok neden vardır: Hem yeni, hem de deneysizdir. Her şey ondan soruluyordur. Bir atardamar. Bir ileri karakol. Tıkanmaya kireçlenmeye gelmez. Cumhuriyetin yeni tarihini o yazacaktır." (İlhan Berk, Pera)

Ben, "1850'de Beyoğlu'na kurtlar inerdi..." diyen Ahmet Mithat Efendi'nin yalancısıyım... "Padişahım çok yaşa!" zamanlarında Taksim'e, "karşı yaka" anlamına gelen Pera'ya kurtlar inerdi... Hep tehlikeliydi meydan... Sonra ayrı yumurta ikizi Meşrutiyet'ler indi... Sonra cumhur(i) "alkışlarla" dikey ve yatay Cumhuriyet indi... Sonra Arap harfleriyle "ahali" yazan sigara içenler indi... Hep terliydi meydan... Telaşlı... Yıllar sonra İpek Film Stüdyosu'na giden Nâzım Hikmet indi... Yıllar sonra, Cadillac otomobiliyle, yoldaşlarını devrimin ve evinin çatı-katında saklayan Yılmaz Güney indi... Hep soruydu meydan... Yıllar sonra, gözügönlü, kolları açık meydana cevap için işçiler, devrimciler, komünistler indi... Kırmızı sevinçler indi, ustalardan kan kırmızı alıntılar, yirmi dört ayar devrim kıvamında sloganlar, "açıl tarih açıl" içerikli pankartlar indi... 1 Mayıs 1977'de meydana yine kurtlar indi. Gizli kurtlar, derin kurtlar...

(Kurtuluş geleneği olarak Saraçhane'de, bir zamanlar Neyzen Tevfik'in bir banka oturup ney üflediği, surların Fatih tarafında toplandık. Sivas'ta öldürülen Metin Altıok, "Leylaklar açtığında/ O zaman ne zamandır/ Elbet işleridir açmak/ Leylakça bir zamanda/ demişti ya... Tarihin emri siyasetin kavliyle açmışlardı işte... Hava gergindi. Su uyur devlet uyumazdı. 1 Mayıs alanına girmesi siyaseten "yasaklı!" geleneklerden bizim mahallenin çocukları da oradaydı... Aramızda "devrim" mesafesi, geriden yürüyorlardı. "Ne yapmalı" sorusu aklımızda Taksim'e yürüyorduk. Dakikalar uzun, saatler kısa, saatler kısa gün uzundu sanki. Sanki bir yanlışa yürüyorduk. Doğru yürüyorduk, iyi kalpli yürüyorduk, devrim-sosyalizm yürüyorduk... Deniz, Mahir, İbo, iki, üç daha fazla Che yürüyorduk. Âşık Veysel'den mülhem "uzun ince bir yoldaydık..." Hüzün ince bir sol'daydık. Devrim ve sosyalizm sadece bizim siyasetimize kayıtlıydı. Tek doğru vardı, devrimi ve sosyalizmi biz temsil ediyorduk. Kırmızı yanlışlıklarımızı çok severim, dönemiydi... Birbirimizden, hayattan, kitaplardan taammüden eksilme döneminin başlangıcı gibiydi...)

Otuz yıl sonra, Saraçhane'den her geçişimde, ömür boyu boynunda eski yazıyla "hiç" yazan bir takıyla dolaşan içki evliyası Neyzen Tevfik'i anımsamam diyalektik rastlantı olsa gerek... Devrimi ne kadar mahcup edersek edelim, her devrimden ne kadar çırak çıkarsak çıkalım, Can Yücel'in "Aleyhistan'da yeni bir lehçe olmak" dizesindeki tarihsel-politik, poetik anlam dışında seçeneğimizin olmadığını düşündüğümü söylesem bulunur mu bir işiten?

(Sayılar, öfkeler, alıntılar, sloganlar yarışıyordu. M. Cevdet Anday gibi söylersek, "Hız siyah-beyaz bir resimdir hep..." Cemal Süreya'dan mülhem "Renkleri tek başına alırsan hepsi birer tarikat"tı. Şimdiki gibi birbirimize devlet olduğumuz zamanlardı. Şüphe tarihiyle de biçimlenmiştik. Devlete yenilip, birbirimizi yenme geleneğinden geliyorduk. Yine de, Ece Ayhan'ın, "Kurşun kalemle de olabilir/ Yort Savul" dediği devrimcileriydik. Devrim yap at denize, halik bilmezse halk bilir, diye akıntıya yürek çeken asiaksi sokak çocuklarıydık. Kurşunkalemlerle, alıntılarla, tarihin önünü açmaya çalışıyorduk. İyi ki çalışıyorduk. Devrimde peşrev olmazdı, ne çıkarsa devletti...)

Korkudan devrim dilimizi yutmamıştık elbette. Her katliamdan, öldürülmeden sonra, "Vurulduktan sonra da bir süre uçan kuş" gibiydik. Sayılarımızın sağlamasını yapıyorduk; sayıların hayatlarımızdaki kötülükleri bir dertti. Sayısal diyalektik, sayısal devrim... "Kötülük toplumunun" ve "kötülük dayanışmasının" sayısı bizden çoktu! Turgut Uyar'ın "O kadar ki/ saçları uzamıyor korkudan" dizelerinde işaret ettiği dönemdi. Devletin 1 Mayıs 1977'den el aldığını teorik olarak biliyorduk elbet. 12 Eylül 1980'deki cunta ile birlikte toplumun (ve hatta devrimcilerin...) "Ödleriyle öten kuşlar"a döndürülmesi bir hakikatti. Teoride doğru söyler, pratikte şaşar, diyerek gerek-

çeli zararlarla oyalanma başlamıştı bile. Gökten değil elbette, devletten korku inmişti Taksim'e ve tüm coğrafyaya. Turgut Uyar'ın "Bazilika" şiirindeki "Ödden kısaltıldı" dizesinden el alıp çoğaltarak söylersek, devlet ödden kısaltılan, korkudan oluşmuş insanları kaydedip durdu kütüğüne... Pek çok insan, "Her yakın zulmün küçük hisseli uzak ortağı" olmuştu bile... Devrime koşanların pek çoğu, aileye, özel mülkiyete ve devlete yeniden kayıt yaptırdığını söylemek malumun ilanı olsa gerek... Kapitalizme kesin dönüş yapanların sayısı çoğaldı.

(Sular İdaresi yönünden Taksim Meydanı'na girdik. Bereketi kaçmasın diye hâlâ saymaya üşendiğim tarihi bir kalabalık vardı. "Devrim" galiba böyle bir şeydi... Kurtuluş'un alamet-i farikası Marks-Engels-Lenin posterleri, "Tek Yol Devrim, Yaşasın Sosyalizm" sloganlarıyla yürüyorduk. Kurtuluş'un Karadeniz kitlesinin sorumlularındandım. Taksim anıtından kıvrılıp Pamuk Eczanesi'nin önüne geldiğimizde, anıtın çevresinden Dev Genç'lilerin "Kemaller ölmez..." sloganları önümüzü kesince önce şaşırdım sonra dikkat kesildim. Kurtuluşçular'ın öldürdüğü bir Dev Genç militanın bize anımsatılmasıyla ürktüm. "Eyvah!" diyorum içimden, bilmediğim duaları, bildiğim şarkıları, marşları okumaya başladım. Karşılıklı atılan "Kemaller Ölmez", "Faşizme Karşı Omuz Omuza" vs sloganları ezberimi bozuyor. Aklım "yasaklı!" siyasetlerle, "yasaklayanlarda..." O sırada içlerinde ağabeyimin de bulunduğu "Maocu" olarak adlandırılan "yasaklı gruplar!" alana girmek için Tarlabaşı girişini zorluyor. Öfkeli sloganlar, canhıraş bağrışmalar duyuyorum. Teori ve pratik, akıl ve duygu, tarih ve coğrafya birbirine karışıyor. İkinci kez "Eyvah" diye geçiriyorum içimden... Ve bir silah sesi... Ve Taksim'e inen derin kurtların fırsatı katliam bilen silahları...)

"Felsefe, çekmeceye konan kanıtlardan hoşlanmaz" cümlesinden el alarak ilerleyelim... O gün bugün, bizim mahallenin çocuklarının, bizden kaynaklanan neden ve sonuçlarla neden yüzleşemediğimizi düşünüp dururum. Belki de bir yüzleşme korkusudur bu. Bir hakikat ve adalet korkusu...

(Ekin başakları gibi yere eğilip doğrulan insanlar... Kurşunlar... Derin ve devletlü kurşunlara karşı sivil kurşunlar... Yata-kalka, öle-kurtula, bağıra-susa Kazancı Yokuşu'na sürükleniyoruz. O, "Cehennet"te, kurtulmak için tek umut yokuşta! Kan kokusu geliyor burnuma. İnlemeler. Ağlamalar. Pamuk Eczanesi'nin yanındaki bir binaya sığınıyoruz. Kimse birbirine siyasetini sormuyor, soramıyor. Bir "suç", bir "korku" bir "utanma" mesafesi belki de... "Acaba Dev Genç'le Kurtuluş mu çatıştı, diye geçiriyorum aklımdan. Yukarıdan "devlet dersinde öldürülenleri", yaralananları izliyoruz... "Gülü değil ölüyü gözlüyorlar/ ölüler gözleniyor" olarak özetlenebilecek bir hal. Sığındığımız binanın giriş kapısına bir yaralı geliyor. Doktor sandığım biriyle iniyoruz. Nefes alamıyor, dudaklarını oynatıyor, ses çıkmıyor. Gözleriyle ve dişleriyle gülüyor gibi bir ferahlık çöküyor yüzüne. Bir şeyler mırıldanmak istiyor. "Siyasetini söylüyor galiba..." diyor biri... Öldü, diyor doktor sandığım... Öldü... Aklımda nefessiz ve sessiz hali kalıyor en çok... "Hangi siyasettendi acaba?" diye mırıldanıyor bir başkası...)

O yer, o gün bugün mekânın poetikasını ve mekânın politikasını imliyor benim için. Oradan, geçerken bazen Turgut Uyar'ın "Bir halkın gösterişsiz, sessiz cömertliğinde/ Ölüm nasıl söylenirse öyle/ İspanyol dilinde/ ve her dilde..." dizelerini "siyasetini bilmediğim ölü militan" için mırıldanıyorum... Kazancı Yokuşu'ndan her geçişimde "Bir yokuştur aşk"tan çoğalttığım, "Bir yokuştur ölüm" diye dertleniyorum. Şimdi, köşede çiçek satan Çingene nineye bakıp, ona Turgut Uyar'ın "bizim tasalarımızın eskidir tarihçesi/ sonunda umutlanmak, başında gül bahçesi" diyesim geliyor... Ama ne mümkün; diyemiyorum... Yasımı tutmak için, Edip Cansever'in "Ölü mü denir onlara/ Kalpleri durmuş çoktan" dizelerini yokuş aşağı okuyorum.

(Binadan çıkıp, Kazancı Yokuşu'ndan korkuyla karışık bir telaşla iniyorum. Sokak aralarında değişik siyasetlerden küçük gruplar korsan gösteriler yapıyor. Fındıklı'ya inen aralıklardan birinde bir ajitatör "Devrim andı" içiriyor. Dilinin renginden, sözcüklerin edasından "Maocu" olduklarını anlıyorum. Bir başka sokakta, "Ölüm nereden gelirse gelsin hoş geldi safa geldi" güzelleme cümlesiyle bir başka korsana rastlıyorum. Kimse kimseye siyasetini sormuyor, sorulursa söylenmiyor. Bu şüpheden utanıyorum. Eski mesafelerin olayın şüphesiyle pekişmesine kızıyorum. Ağlamaklı oluyorum. Dikkatli bir biçimde sokak aralarından denize, boğaza doğru yürüyorum... ["Boğaziçi bir İstanbul ırmağıdır/ Nice akar huruç alessultanlarda bayraksız davulsuz..."] Sinop'a eşim Sevgi'ye sağ olduğumu bildirmek için telefon arıyorum. Bir dükkândan telefon ediyorum. Eşim ve oğlum Barış seviniyor... Sevgi, Kurtuluşçuların hesap sormak için "suçlu siyasetlerin" sempatizanlarını aradıklarını söylüyor... İçim üşüyor...)

Ne zaman 1 Mayıs gelse, yolumu ve sol'umu mutlaka Taksim'e düşürürüm. Ezberimdeki şiirlerin bir kısmını okuyarak, meydanda Sait Faik'in "sairfilmenamları", (uyurgezerleri, uygunsuzgezerleri, ateşuykuculları) gibi dolaşarak kişi başına düşen devlet miktarına aldırmadan, insanlara bakarak Sait'in dizelerini dilnot düşerim kaldırımlara: "Onlarda her şey derin bir uykudadır/ Kahramanlık, dostluk, sevgi ve müsamaha.../ Bütün lüzumlar ve lazımlar..." Ne zaman 1 Mayıs gelse, kuşların da Taksim Meydan'ına mutlaka indiğini bilirim. Turgut Uyar'ın, "şimdi biliyorum bir bağırsan çok iyi biliyorum/ ya da üst üste silah atsan/ kent tepinir belki bütün kuşlar uçar/ belki değil mutlaka/ ama bir tanesi mutlaka kalır" dizesindeki o kuşu mutlaka ama mutlaka bulurum... Bilirim ki, devrimde ve aşkta havalar şimdilik kötüdür ve uzun zaman daha kötü olacaktır. Bilirim ki; "bütün lüzumlar ve lazımlar uykudadır..." Orada o kuşun tanıklığında, uykudaki lazımları ve lüzumları devrime dahil ederim. Sonra, "uyurken yüreğimizi düzeltemeyiz" deyip uyanmayı öğütlerim, örgütlerim...

Ey, bizim mahallenin çocukları, duyduk duymadık demeyin. Dalda, meydanda, çatıda, kaldırımda tek kalan o kuşla merhabalaşmazsak, kendimizi bir kere daha yenilmiş sayabilir miyiz? Sayarız... Öyleyse koro ve solo, aşklar kere, düşler kere, devrim kere bağıralım: Dünyanın bütün kuşları ve mağlupları birleşin...

DİSK 1977 1 Mayıs'ının 30. yılında 1 Mayıs'ı Taksim Meydanı'nda kutlamak istiyor. Bu talepleri için herhangi bir sorunla karşılaşmayacaklarını düşünen DİSK Genel Başkanı

Süleyman Çelebi *ile görüştük.*

Bu görüşmede, son zamanlarda çok eleştirilen DİSK afişlerini, provokasyon söylentilerini, Cumhurbaşkınlığı seçimini, sendika haraketlerini ve 30 yıl önceki 1 Mayıs'ı konuştuk...

"Bizim için bunun bir diğer nedeni de şu: Biz yarım kalmış bayramımızı tamamlamak istiyoruz. 36 tane arkadaşımızın, yoldaşımızın 1 Mayıs kutlamalarında öldürüldüğü, 1977 1 Mayıs'ının o yarım kalmışlığını devam ettirmek adına, ayrıca bu yılda bu afişten 77 ve 2007 diye tanımladığımız bir sürece girdik, diğer afişlerde biraz önce değindiğim gibi görsellikle ilgili."

DİSK afişleri ile ilgili olarak görüştüğümüz bazı sanatçılar, yazarlar, afişlerin güne uygun olmadığını belirttiler. Siz ne düşünüyorsunuz?

Aslına bakarsanız, öyle rahatsız edici ya da itici bir afiş yok ortada. Nostalji afişlerimiz var. O yılın özelliğini yansıtan afişler bunlar. Tabii, bazen kendi ürettiğimiz afişleri de kullandığımız oluyor (DİSK açısından ortaya çıkan afişler), çünkü bizi daha iyi sembolize ettiğini düşünüyoruz. Afişlerin çoğunda, diğer örgütlerin de görüşünü ister istemez alıyorsunuz, ama kendi başımıza yaptığımız afişlerin büyük bir bölümünde bizim aldığımız tepkiler oldukça olumlu. Bu yıl açısından bakıldığında ise, 1977'de kullanılan ve Orhan Taylan tarafından üretilen, bizim için manevi değeri olan bir afişi kullandık. Bu afiş çok kullanıldı aslında, hem o yıl itibariyle hem de ondan sonraki yıllar açısından sıkışıldığı zaman hep buna başvuruldu. DİSK dışında başka sendikalar da bunu kullandılar. O nedenle, bu yıl yalnız nostalji değil, derin bir anlamı da var. 1977 1 Mayıs'ında olduğu gibi 2007 1 Mayıs'ını da aynı semboller ve aynı anlayışlarla kutluyoruz. Bizim için bunun bir diğer nedeni de şu: Biz yarım kalmış bayramımızı tamamlamak istiyoruz. 36 tane arkadaşımızın, yoldaşımızın 1 Mayıs kutlamalarında öldürüldüğü, 1977 1 Mayıs'ının o yarım kalmışlığını devam ettirmek adına, ayrıca bu yılda bu afişten 77 ve 2007 diye tanımladığımız bir sürece girdik, diğer afişlerde biraz önce değindiğim gibi görsellikle ilgili. Tabii herkesin takdiri olabilir bu konuda. Eleştirilere de saygılıyız. Ben eleştiri dışında, şöyle bir şeyi önermek istiyorum; buradan da sizlerin aracılığı ile bir çağrı yapıyorum: Sanatçılar bu konuda birçok alternatif üretebilirler. Bu konuda biz belki yarışmalar düzenlemeliyiz, o zamanlarda da olduğu gibi. Bunları da yapmalıyız, ama sanatçılar, eleştirileri olanlar da bizim önümüze seçenek sunmuş olsalardı, biz de bu seçeneklere kesinlikle itiraz etmezdik. Bunu açıkça söyleyebilirim. Eleştiriler belki doğrudur ama eleştiriyi yapanlarında bize ışık tutması, katkı vermelerini diliyoruz. En azından bundan sonraki yıllar açısından böyle bir çağrıyı da yapmış olduk.

TÜRK-İŞ ya da diğer sendikalarla Taksim kararınızda uzlaşma sağlayabildiniz mi?

İlk defa olmuyor bu; daha öncede hiç uzlaşamıyorduk zaten. Biliyorsunuz 80 öncesi dönemlere bakıldığında TÜRK-İŞ, "İşçi Sınıfı Bayramı" tanımlamamızı, onlar komünist bayramı yapmak istiyorlar, diye yorumluyordu ve topluma da öyle anlatıyorlardı. HAK-İŞ de Yahudi Bayramı diye nitelendiriyordu. Aradan geçen 25 yıldan sonra, bu konudaki eleştirilerini değiştiriyor olmaları bile bir aşamadır. Tabii, Sovyetler Birliği'ndeki sosyalist sistemin dağılmasından sonra, onlar da komünizm tehlikesi bitti diye düşünmeye başladılar herhalde, bu bayramı işçi bayramı olarak algılamaya başladılar. Bu iyi bir gelişme. O gün neyi amaçlıyorsak bugün de aynı şeyleri düşünüyoruz. O günkü yaklaşımımız da işçilerle birlik, mücadele, dayanışmaydı, bugün de öyle. Biz bunun içeriğini hiçbir zaman başka bir amaca dönüştürmedik. Şimdi de zaman zaman TÜRK-İŞ'le bu alan, zemin tartışmaları veya gündem tartışmalarımız oluyor. Zaten aynı şeyleri düşünsek aynı konfederasyon çatısı altında beraber olurduk. Bir ara beraber kutlamıştık, o kutlamadan sonra yine bir ayrışmamız oldu. Birimiz Pendik'te kutlamıştık, bir diğerimiz başka yerde. İlkelerde uzlaşamadık. Bundan iki yıl önce yine TÜRK-İŞ Abidei Hürriyet'e zorladı, biz de 'hayır' dedik. Daha farklı bir alan olmalı; ya Saraçhane, ya Beyazıt, ya Aksaray veya Taksim olmalı dedik. İlk tartışmalardan sonra TÜRK-İŞ'e orada izin verdiler. Bize de; siz de oraya gidiyorsanız gidin, yoksa başka yere izin vermiyoruz dediler. Bilindiği üzere biz de Saraçhane'de kutlamıştık. Oradan Aksaray'a yürüdük. 2005'te tekrar Kadıköy'de kutladık. Geçen yılda, TÜRK-İŞ merkez olarak Ankara'da kutladı. Biz, yine 'hayır' dedik. Bize İstanbul'da 'kışkırtma' filan olacak gibi şeyler söylediler bugün yine böylesi söylemler var. Bu 1 Mayıs öncelerinde alışılagelmiş bir durum olmaya başladı.

Provokasyon söylentileri etkili oluyor mu?

Bugünkü açıklamaların, değerlendirmelerin hepsine bakıldığında böyle itici bir haberi yaymaya çalışıyorlar... Bunu yapanlar arasında, maalesef sendikal alanda kendilerini bu konuda 1 Mayıs için öne çıkaran örgütler de var. Bunu doğru bulmuyoruz. Provokasyon olacaksa, bu amaçlanmışsa, eskiden olduğu gibi bugün de bir yerlerde amaçlanıyordur. 77 1 Mayıs'ında oldu, 78 1 Mayıs'ında olmadı. Böyle bir planı olanlar Taksim'de de olsa yapacaktır, Pendik'te de olsa... Bir yıl önce Taksim için ortak karar verdik. Biz bu kararın arkasında duruyoruz. 30. yılda Taksim'de olmak istiyoruz. Yani millete yalan söyleyip 30. yıl geldi ama yapamadık, sonra 40. yılda, 50. yılda diyecek halimiz yok. Taksim dedik bir kere. Bu ağzımızdan çıktı ve deklare ettik. Yalnız ağzımızdan çıktı diye de değil, 30. yılda artık bu zincirlerin de kırılması gerekiyor. Daha önce TÜRK-İŞ başkanı; Kocaeli, İzmir, Bursa, Eskişehir, Kayseri gibi yerleri önermişti, Biz hayır Taksim'de kutlayacağız dedik. DİSK'in kuruluş yıldönümünde bir toplantıda söyledim, bu sene Taksim'de olacağız. Buna rağmen TÜRK-İŞ'in iradesi Kadıköy'de olmaktan yanaysa eğer; eskiden bir tabir vardı, "Ya bir bilen var ya da bir bölen." Kim bölüyor bu sınıf mücadelemizi, diye herkesin sorgulaması lazım.

Cumhurbaşkanlığı seçim turları yapılıyorken, Başbakan sizinle değil de Türk-İş'le görüştü, sizinle neden görüşmedi?

Bizim cumhurbaşkanlığı konusundaki yaklaşımımız çok netti. Başından beri Cumhurbaşkanlığı seçiminin kesinlikle bir demokratik iklimde ve mutabakat içinde yapılması konusunda değerlendirmemiz oldu. Bunu defalarca kamuoyuyla paylaştık. Seçimlere şimdi normal koşullarda üç-beş ay kalmışken, Türkiye'nin geleceğini tam 7 yıl daha belirleyen bir ağırlıkta, bir zeminde dayatmayla, sırf parlamentodaki gücünü kullanarak, böyle bir yaklaşım içerisinde olmamasını her eylemimizde, basın toplantımızda, her türlü ortaya koyduğumuz mücadelede dile getirdik. Biz burada bir sağduyunun egemen olmasını, eğer bu parlamentodan bir seçim çıkacaksa, hem oradaki siyasi partilerin hem meclis dışındaki siyasi partilerin ve yine muhalefet partilerinin dışında meslek örgütleriyle de görüşülmesini diliyorduk. Başbakanın şöyle bir anlayışı var; benden yana olan, bana yeşil ışık yakan örgütler ve karşı olan örgütler gibi, yani bir uzlaşma kültürü yok. DİSK'in bu konuda başından beri görüşleri bellidir ve ülkenin ikinci büyük konfederasyonuyuz. Bizi yok sayarak reddederek yalnız kendisine uygundur diye, çanağına katkıda bulunanlarla, şakşakçılık yapanlarla değil, farklı görüşlere de tahammül etmesi gerekir, diye düşünüyorum. O nedenle 14 Nisan günü de toplumda ciddi anlamda bu konuda refleks kullanılmıştır. Buradaki sesin, buradaki haykırışların, buradaki taleplerin bu iktidar tarafından doğru okunmasını diliyorum.

Toplum sendikalar arasındaki uzlaşmaz tavrı onaylamıyor aslında ve bu ayrışmalar çok farklı değerlendirilecek, çok farklı tartışmalar gündeme gelecek. Bir güven kaybından bahsedebilir miyiz sendikalarla toplum arasında?

Güven olgusu örgütlü gücümüzle ilgili değildir. Örgütlü gücünüz çok etkinse, o güce karşı toplumda dayanağınız oluşur. Örgütlü gücünüz azsa toplumda dayanağınız azdır. Çünkü onun yaygınlaşması, yayılması ayrı bir şeydir. Şimdi ben şöyle bir örnek verirsem; 80 darbesinden önce, Türkiye'deki nüfus 45 milyon ve sendikalı işçi sayısı 2,5 milyondu. Şu anda 72 milyon nüfusumuz var, sendikalı işçi sayısı 800 bin. 800 binin yaygın ilişkisiyle, 2,5 milyonu 45 milyona orantıladığınız yaygın ilişkisi aynı şeyler değil. Önemli olan şu, üyelerimizle bizim aramızda bir sorun yok, ama tabii ki genel manada demokrasi mücadelesinden geçmişteki ivmeyi yakalamada sorunlarımız var. Geçmiş yıllarda beğenmediğimiz yasal düzenleme bile bugünün çok daha ilersindeydi. 274–275 sayılı yasa, bugün onun karşılığı yok ve o yasayla örgütlenme yapılıyordu. Bugün onun çok daha gerisinde darbecilerin çıkarttığı bir yasayla Türkiye sendikaları yürüyor. Onun doğurduğu acı sonuçlar var. Bunlar çok teknik konular. Yedi yıl süren dava süreçleri var. Yani işyerindeki işçiler bir sendikal tercihte bulunuyor, sendikanın yetki alması, sözleşme yapması yedi yıl. İşçi sendikaya niye gelir? Daha iyi, daha rahat çalışma koşullarını elde etmek için. Oysa o elde edemediği gibi sendikalı olunca işinden de oluyor. O yedi yıl süren davalar kendi içinde ciddi erozyona uğruyor, sendikalı işçiler tasfiye ediliyor. İş güvencesi kâğıt üzerinde yapılıyor, yasal düzenlemesi var, ama uygulamada bir iş güvencesi yok. Onun doğurduğu sonuçlar bir güvensizlik yaratıyor. Daha yeni haklar elde etmek yerine, bazı yerlerde yaşanan olumsuzlukların yansımaları, doğal olarak sendikal hareketi etkiliyor ve güvensizlik yaratıyor. Ama bu, dizayn edilen bir yasal düzenleme. 12 Eylül hukukunun bu ülkede dayattığı bir düzenleme ve Türkiye'de birçok yasal değişiklikler oldu; anayasa değişiklikleri ve demokratikleşme konusunda yapılanlar. Tek değişiklik yapılmayan ise sendikalar yasasıdır. Bununla ilgili daha farklı mücadele yöntemleri filan çıkartmak lazım, ancak o zaman başarılı olabiliriz. O güven ilişkisinin nedenlerini daha geniş kapsamlı bir araştırma ve analizden sürdürmek gerekiyor. Yeni bir örgüt, aktif üyesi olan ve Türkiye'nin gündemini belirleyen bir örgüt ilişkisinde, yalnız işçilerin değil diğer toplumsal kesimlerinde sorunlarına çözüm üreten örgüt ilişkisi noktasında değil. Onun yarattığı sonuçlar tabii ki olabilir, ama özetlersem, bu süreçlerde biz DİSK olarak, bu gücümüzle elimizden gelen mücadeleyi ortaya koyuyoruz. Hiçbir yalpamız yok. Gelene ağam gidene paşam diyen bir örgüt değiliz. İki yüzlü politikalar izlemeden, kendi bildiğimiz doğrularla, mücadelemizi kurulduğu günkü ilkelere bağlı kalarak sürdürüyoruz. Bazı değerlendirmelerde, otuz yıl öncesinin sloganlarını kullanıyoruz, ama şunu net söylüyorum ki; ilkelerimizde bir değişiklik yok. Türkiye işçi sınıfının kazanımlarında da DİSK vardı ve bundan sonra da DİSK olacak ve mücadele edecek.

DİSK Genel Sekreteri Musa Çam: 1 Mayıs bayram ilan edilmeli...

"Polis Teşkilatı'nın 162. yılı nedeniyle geçtiğimiz pazar günü Mecidiyeköy'den Taksim'e kadar yürüyüş düzenlendi, ne kadar güzel. Gerçekten olması gerekendi... Bunların hepsi doğru, güzel şeyler. Yani bu tip eylemler, etkinlikler, gösteriler kentin en merkezi yerlerinde yapılır."

DİSK'in 1 Mayıs hazırlıklarınızdan bahseder misiniz?

Bildiğiniz gibi, bugünkü 1 Mayıs 2007 ile ilgili kutlamalara ilişkin geçtiğimiz yıl Kadıköy'de yapmış olduğumuz 1 Mayıs'ta şöyle bir deklarasyonumuz olmuştu; hem hazırlık komiteleri toplantısında hem de alanda yaptığımız çağrı şuydu; önümüzdeki 2007 yılı, 1 Mayıs 77'nin otuzuncu yılı ve 1 Mayıs 1977'de, Taksim Meydanı'nda kaybettiğimiz 36 arkadaşımızın anısına, Taksim'de olacağımızı deklare ettik. Tabii ki, aradan bir yıl geçti ve tekrar bu yılın hazırlık çalışmalarına başladık. 1 Mayıs'la ilgili görüşmelerimizi başlattık. Bunu ilkin konfederasyon olarak bizim dışımızda olan HAK-İŞ ve KESK'i ziyaretlerimizle dile getirdik. Kendileriyle, bugünkü 1 Mayıs'ın beraber kutlanması konusunda ortak görüşmelerin yapılmasını önerdik. Bunu da iki ana temada söyledik; bunlardan biri 1 Mayıs, "Uluslararası Birlik Mücadele Dayanışma Günü." Dünyada birçok ülkede resmen kabul edilmiş ve yasal bir işçi bayramı olarak kutlanıyor, ama bizim ülkemizde maalesef bu hâlâ daha yasaklı bir şekilde devam ediyor. Parlamentodan böyle bir kararın alınması ve 1 Mayıs'ın uluslar arası birlik, mücadele, dayanışma bayramı olarak kabul edilmesi için bir önerimiz oldu. İkincisi de 1 Mayıs 1977'de yaşamını yitiren insanların anısına, olayların gün ışığına çıkartılması için parlamentoda bir soruşturma komisyonunun oluşturulması ve bunun araştırılmasını talep ettik. Tabii, bunun hemen arkasından üçüncü bir nokta olarak da dedik ki, ne olursa olsun yeter ki, 1 Mayıs'ı birlikte kutlayalım. Bunlardan bir tanesi Taksim'de kutlanmasıydı. Taksim, bizim açımızdan devlet ya da birtakım kurumlar tarafından korunan, kollanan ve mutlaka korunması gereken bir alan değil. Bizim tarafımızda da, gidip orası koruyanların elinden kurtarılacak bir alan değil. Taksim Meydanı'da Şişli Meydanı gibi, Bakırköy Meydanı gibi, Kadıköy Meydanı gibi, Ankara'daki Tandoğan Meydanı gibi, İzmir'deki Gündoğdu Meydanı gibi bir alan, ama maalesef 1 yıl boyunca Taksim Meydanı'nda her türlü etkinlik, şölen, gösteri, konserler yapılıyor ve senede bir gün, işçilerin 1 Mayıs kutlamaları için Taksim Meydanı kapalı deniyor. Bunu anlamış değiliz. Geçtiğimiz günlerde Vodafone'un orada etkinliği vardı, laleyle ilgili geçtiğimiz hafta İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin çadırları vardı, yılbaşı eğlenceleri yapılıyor bir ton tacize, rezalete sahne oluyor da, işçilerin onurlu gününde neden izin verilmiyor. Polis Teşkilatı'nın 162. yılı nedeniyle geçtiğimiz Pazar günü Mecidiyeköy'den Taksim'e kadar yürüyüş düzenlendi, ne kadar güzel. Gerçekten olması gerekendi... Bunların hepsi doğru, güzel şeyler. Yani bu tip eylemler, etkinlikler, gösteriler kentin en merkezi yerlerinde yapılır. Arka sokaklarında, varoşlarında yapılmaz. Dolayısıyla onların yaptıklarını doğru buluyor ve destekliyoruz. Hele hele 77'in otuzuncu yılı nedeniyle ki; o zaman büyük bir coşku ve büyük bir mutlulukla 1 Mayıs işçi bayramını kutlamak için oraya gelip de üzerlerine kurşun atılarak şehit olan insanları anmak gibi bir tarihsel sorumluluğumuz, görevimiz var. Dolayısıyla bu yıl o bakımdan çok önemli bizim için. Biz, TÜRK-İŞ, HAK-İŞ ve KESK'e bu konudaki önerimizi götürdük. KESK bu konuda kararını verdi ve bizimle beraber, ama TÜRK-İŞ ve HAK-İŞ olmayacağını söyledi ve uzlaşma olmadı. Zaten HAK-İŞ'in 1 Mayıs kutlamak gibi bir gündemi olduğunu sanmıyorum. TÜRK-İŞ'in İstanbul dışında yapacağını biliyor idik, bize ulaşan bilgiler öyleydi, ama son anda Kadıköy için başvuracaklarını duyduk.

İşçiler arasında bu ayrışmanın bir karşılığı olabilir mi?

Tabii ki, çok memnun edici bir iş değil, bunu çok açıkça söylememiz gerekir. İstanbul'da iki tane 1 Mayıs'ın kutlanması çok hayra yorumlanacak bir iş değil. Sonuçta, zorunlu olarak geçtiğimiz yıl deklare ettiğimiz, 1 Mayıs kutlamasının Taksim'de yapılmasıyla ilgili ya bundan vazgeçmemiz gerekiyor idi ya da bu kararımızı devam ettirmemiz. Bizim bu kaybettiğimiz zamana karşı vefa borcumuz var, bir onur borcumuz var. Onları o alanda anmak bizim için tarihsel bir görev ve sorumluluktur bu yüzden Taksim'de olacağız.

Engellemelerle karşılaşmadınız mı?

Herkes kullandı bugüne kadar. Bizim kullanmaya anayasal bir hakkımız olduğunu düşünüyoruz. Diğerleri nasıl kullandıysa biz de bunu kullanmak istiyoruz. Bu talebimizi ilgili yerlere basın açıklamalarıyla da yaptık. Resmi başvuru yapmayacağımız için yasal bir izin alma durumu da söz konusu değil. Anayasanın ve doğa yasasının bize vermiş olduğu bir hakkı kullanacağız. O doğa yasası da bizim Taksim'e çıkmamız.

BEZGİN BEKİR

Disk 29 yıl aradan sonra 1 Mayıs'ı Taksim'de kutlama kararı aldı

TUNCAY AKGÜN

Cezmi Ersöz

AŞK YOKSA BİRER ESİRDİK ASLINDA...

Sevdiğine güvensen, güvensen insanlara bu kadar korkuyla çalışmazdın... Çalışırdın elbet, ama çalışırken bu denli canın acımaz, bu denli ruhun üşümezdi... Tenin yırtılmazdı...

Hiç istemiyordun belki, ama günün her saati yalnız nasıl yaşanabilir, bir başına ayakta nasıl kalınabilir, dersleri veriliyordu sana...

Neden gittiğini bilmediğini söylüyordun; ama yine de her sabah büyük bir acıyla ve geç kalma korkusuyla uyanıp, bir başına ayakta nasıl kalınır, dersine yetişmeye çalışıyordun...

Ancak bir başına ayakta kalmayı öğrendikten sonra, bir gün, çok uzaktaki bir gün sana çok mutlu olunacağı söylenmişti.

Bunun için her sabah acıyla uyanıyordun ve dersine koşuyordun...

Her sabah, bir başına ayakta nasıl kalınır dersine koşarak yetişirken, yolda insanların yüzüne bakıyordun...

İnsanların yüzlerinde, bu yüzlerden birinde bir gün, o çok uzaktaki bir gün nasıl mutlu olunacağını öğrenmek istiyordun...

Hiçbir yüzde bu sırrı sana fısıldayacak bir ışık göremiyordun. Her şeyi ciddiye alan bir saf, bir geri zekâlı olduğuna kanaat getirene kadar insan yüzlerine dinmek bilmez bir merakla bakıyordun...

Bu yüzlerde gördüğün o derin, o dipsiz boşluğu kendinle bile konuşmuyordun... bilmezden gelmek istiyordun.

Ama yok edilmekten, silinip gitmekten, sürülmekten korktuğun için kendini, belki dersine girerken, ansızın ikiye bölüyordun...

Belki alacakaranlıkta, daha gün ışımadan, yolda...

Belki okulun kapısının önünde, ikiye bölüyordun...

Bir yanın, tek başına nasıl ayakta kalınabilir, dersine giriyor, bir yanın dışarıda, okulun kapısında seni bekliyor, seni beklerken hayatı, insanları seyrediyordu...

Ben seni tanıdığımda sen işte böyleydin sevgili...

Ben seni tanıdığımda sen iki ayrı kişiydin...

Bir yanın, bir başına nasıl ayakta kalınabilir, dersindeydi...

Bir yanın okulun kapısında seni beklerken, hayatı insanları seyrediyordu...

Ben aşk için vaktimi hiç sakınmadım...

Seni okulun önünde, o sarı duvarın önünde gördüm. Hayatı ve insanları seyrediyordun. Çok korkmuş, çok hırpalanmış birini bekliyordun. Kendini bekliyordun...

Sarı bir duvarın önünde bekliyordun...

Öylesine gülümsüyordun ki içindeki aşk seni ödüllendirmiş gibiydi sanki... Kalbindeki sevgi sözcükleri gözlerine sıkışıp kalmış gibi... Ben hayatımın tüm vaktini senin bu bakışına harcadım sevgili...

Evet, aşk olmazsa olmaz, hayati bir eylemdir. Çünkü dikkat edersen bu dünyadan hep fısıltıyla konuşuruz. Burası bize ait bir yer değildir sanki. Öyle olmadığına inandırılmışızdır bir kere.

Çünkü işgal altındadır aşksız yaşadığımız dünya toprakları.

Aşk yoksa birer esirizdir aslında.

Sadece âşık olduğumuzu hissettiğimiz insan bizi bu esaretten kurtarır...

Sadece aşk götürür bizi dost kuvvetlerin olduğu yere, ateş altında, ölümü göze alarak, meydan okurcasına, dost topraklara... O güne dek hiç ayak basmamış olsak bile gider gitmez hemen tanıyacağımız, işte burası, bizim bize ait, diyeceğimiz dost topraklara...

Aşk yoksa yaşamak dünyanın en anlamsız, en yorucu şeyidir.

Ben seni o sarı duvarın önünde, o bir kapının önünde bekleyen halini sevdim sevgili...

O haline ömrümün tüm vakitlerine harcamak istercesine..

O sarı duvarın önünde hayatı ve insanları seyreden halini...

O anını düşünüyorum da yine ve binlerce kez içinden taşan gurur yüzünden, o bakışın önünde diz çökmek istiyorum yere...

İnsan sadece aşk yüzünden, yerlerde sürünürken içi gururla dolup taşar sevgili..

Öylesine bildiğin bir bakışmadır ki bu, ilk kez yaşıyor olsan bile yıllardır içinde gezdirdiğini bildiğin için, susup o anın her gizini, her sırrını sessizce ve sevinçle yaşamak istersin...

Yıllardır gördüğün o kutsal rüyana dokunmak gibidir bu an.

İnsan sadece âşık olduğunu hissettiği an bu kutsal rüyasına dokunabilir...

Oysa kutsal da olsa sonuçta rüyadır bu sevgili...

Bir başına nasıl ayakta kalınır, dersinden çıkan yanın bu kutsal rüyayı bozar, dağıtır, uyandırır beni rüyamdan...

Uyandığım yer esir olduğum yerdir. Burasıdır.

Dost topraklar rüyalarda kalmıştır...

Çilekeş, umutsuz, kaybetmiş yaşlı kadınlar vardır oysa hayatımda.

Bunu sana söylemiştim, biliyordun sevgili...

O sarı duvarın önünde hayatı ve insanları seyreden yanına bunu söylemiştim.

Çünkü ben kadınların yaşlandıkça güzelleştiğini ilk devrimcilik günlerinde öğrenmiştim...

Evet, annem, teyzem, halam, komşu kadınlar bir anda yaşlandılar, bir anda hastalandılar...

Evet onları aramakla yükümlüyüm. Onları sormakla...

Çünkü onlar ölüme yaklaştıkça güzelleşiyorlardı. İçimdeki senin kimsesiz bıraktığın aşk böyle söyler işte bana...

Onları hatırlıyorum ve onlar yıprandıkça güzelleşiyorlar...

Oysa, bir başına ayakta nasıl kalınabilir, dersinden çıkan yanın, benim bu yanıma asla tahammül edemiyordu. Yaşlı ve umutsuz kadınlarla geçirdiğim her dakikayı aşağılıyordu.

Bana, hastalık ve ölüm kokuyorsun, diyordu. Vaktimiz çok kısa, hazlarımızı yaşayalım, eğlenelim, diyordu.

Ben kendimi dost topraklarda sanırken birden dünyaya geldiğim andan beri esir olduğum topraklarda çırpındığımı anlıyordum böyle zamanlarda...

Eski bir dünya masalı mı bu. Hep aşık olduğunu sanıp kendini kurtarılmış topraklara ulaştığını hayal ederken ansızın güneş batar, kararır ortalık ve sen çok yol aldığını sanırken, hâlâ bildiğin dünyada, o esaret altındaki topraklarda olduğunu anlarsın...

Senin kapıda, o sarı duvarın önündeki haline, o hayatı seyreden haline güvenip insanların yaralarına dokunmuştum... İşkence yaralarına, dil ve hasret yaralarına...

Seni benimle birlikte sanıyordum. Beraber eğilmiştik o işkence yaralarına, zulmün eza yaralarına... Dil ve hasret yaralarına..

Birlikte dokunmuştuk onlara... O yaraları taşıyan ve kurtulmayı özleyen bütün insanların acısını birlikte çektiğimizi sanıyordum...

Yalan mıydı.. Olmadı mı böyle bir şey..

Yoksa kurgu muydu hepsi bütün bunların...

Birlikte ağlamadık mı göç yolunda ölenlere...

Öyleyse şimdi bana neden hastalık ve ölüm koktuğumu söylüyorsun..

Teninde sarı bir ışık yanıyor sevgilim... Sarı, ihanetin tesellisiz hüznü müdür senden bana geçen?

Beni dost topraklara ulaştıracağını umduğum sevgilim.

Sen aslında bana değil, kendine düşmansın.

İkiye bölmüşsün kendini. Bir yanın, bir başına ayakta nasıl kalınır dersi alıyor, öbür yanın sokakta, kapının önünde hayatı insanları seyrediyor..

Ve sen derslerde ilerledikçe, başarı kazandıkça kapıda insanları, hayatı, aşkını ve inançlarını seyreden yanını küçümsemeye, dışlamaya başlıyorsun...

Sen bir başına kalmayı öğrendikçe beni; yaşlı ve çilekeş kadınlarımı, işkenceye uğramışları, göç yolunda canlarını yitirmişleri görmezden gelmeye, unutmaya, unutturmaya çalışıyorsun...

Aşkını, sevgini, özlemini seni dışarıda, kapının önünde bekleyen ve hayatı, insanları seyreden yanından alıp, bir başına nasıl ayakta kalınır, derslerine giden yanına yaklaştırmak istiyorsun...

İstiyorsun ki aşkının içinde hiçbir yaşlı, hasta, çilekeş kadın olmasın...

İstiyorsun ki aşkının içine işkence görmüş, zulüm yaşamış hiçbir beden, hiçbir yaralı ruh girmesin...

İstiyorsun ki aşkına hiçbir acı, hiçbir hastalık, hiçbir ölüm, hiçbir göç sızmasın... İstiyorsun ki, sevgi, aşk bütün tutkularından saplantılarından akıldışılığından arınsın, bu tekdüze hayatın gibi normal, sağlıklı, akılcı olsun...

Belki de bu yüzden istediğin an güzelleşiyorsun..

İstediğin an dünyanın en çirkin kadını oluyorsun...

Belki de bu yüzden istediğin an en derin bunalımlardan anında çıkabiliyor, belki de bu yüzden; yeter artık, kimseye dayanamıyorum, kimseyi görmek istemiyorum, diyen hırçın şımarıklığını, yüzeyselliğini bir anda, ne iyi ettiniz de geldiniz, sizi özlemişim gülümseyişine çevirebiliyorsun...

Dışarıda bıraktığın, orada hayatı ve insanları seyreden yanından nefret edip onun adını duymak bile istemiyorsun artık...

Çünkü, bir başına ayakta nasıl kalınır, dersinin giderek bu dünyanın kurgusuna çok iyi uyduğunu farkediyorsun..

Belki de bu yüzden senin dışarıdaki, hayatı ve insanları seyreden yanına kim sevdalanırsa sen en çok ondan tiksiniyor, onu aşağılıyorsun...

Belki de bu yüzden bana, seni sevmekle aslında çok büyük zaman kaybettim, diyorsun...

Bugün gibi hatırlıyorum: Sarı bir duvarın önünde duruyordun, ikiye bölünmüştün...

Öylesine imkânsız bölünmüştün ki, her iki yanında da hiç umut yoktu..

Her iki yanında da aşkın dost topraklarına hiçbir yolculuk yoktu...

Bu yüzden kimi sevsen çok büyük zaman kaybediyordun!..

Bu yüzden ben ne zaman âşık olsam, esaretten kurtuluyordum...

ATAÇ'IN İKİ YAHYA KEMAL'İ VE İKİ DİLİ

Ali Haydar Haksal

Kütüphanemin Yahya Kemal bölümünü karıştırırken, Yahya Kemal ile ilgili A. Cevad'ın tertib ettiği, Çığır Yayınevi tarafından 1937 yılında basılmış incecik kitabın son sayfaları arasında Yahya Kemal'in bir Fotoğrafı, parşömen kâğıdına daktilo ile yazılmış "Mohaç Türküsü" şiiri, bir de Ataç'ın 26. 01. 1941 tarihli Ulus gazetesinde "Fikirler ve İnsanlar" köşesinde "Yahya Kemâl" yazısının bir kupürü yer alıyor. Kütüphanem bir gizler dünyası, nereye el atsam bir sürprizle karşılaşıyorum. Bu, beni keyiflendiriyor. Rastlantı mı, tevafuk mu aynı bölümde Nurullah Ataç'ın, Türk Dil Kurumu Yayınları arasında yayımlanan Söyleşiler kitabı da yer alıyordu. İlk işim, kitabında bu yazının yer alıp almadığına bakmak oldu. İçindekiler bölümünde "Yahya Kemal" yazısı 224. sayfada yer alıyor. Fakat bu yazı farklı. İlkin kupürdeki yazıyı keyifle okudum. İkincisinde zorlandığımı belirtmeliyim. Kitapta yer alan yazıların yayımlanış tarihi [Cumhuriyet, 21. VIII. 1942] tarihi ve sonrası. Önceki denemeleri, başka eserlerinde yer alıyor mu, bilmiyorum. 1942 ila 1953 tarihleri arasında yayımlanmış denemelerinden oluşuyor bu eseri. Hazırlayan Mahir İz Hoca. Tabii ikinci yazısını da hızla okumaya başladım. İlk yazısındaki tadı ikincisinde alamadım. Bu, Ataç'ın düşünceleriyle çeliştiğimden değil, yazarın üslubunda, dilinde ve bakış açısındaki ciddi değişimi görmemden kaynaklanıyor. Ataç'ın iki yazısı arasındaki önemli değişimler ve değişiklikler dikkatimi çekti. İki açıdan. İlk yazısında Ataç Yahya Kemal'i alabildiğine, ön yargısız överken, ikinci yazısında hem övüyor, hem de ona yer yer katılmadığını belli ediyor. Fakat bu eleştirisinde, önceki düşüncelerini de yadsıyan bir bakışı var. Asıl önemli olan ve üzerinde durduğum ikinci denemedeki dili. Mahir İz Hoca bu denemeleri hazırlarken, Ataç'ın kullandığı yeni sözcüklerin karşılıklarını parantez içinde göstermek zorunda kalmış olması. Dikkatle incelediğimde kitabın ortalarına doğru parantez içi açıklamalarının alabildiğine yoğunlaştığı. Nedeni şu, Ataç belli bir tarihten sonra yeni sözcükleri yoğunlaşarak ve hatta zorlayarak kullanıyor. Mahir İz Hoca okurun bu sözcüklerin anlamını bilemeyeceğini düşündüğünden parantez içinde açıklamalar getiriyor. Bir sözcüğün anlamını yazdıktan sonra, metnin ilerleyen bölümlerinde kullanılan bir sözcüğe yeniden bir açıklama getirmiyor. Nasılsa okur bunun karşılığını almış olmalı diye düşünüyor.

Bugün bu sözcüklerin bir bölümüyle içli dışlıyız. Benim de dilimi oluşturuyor bunlar. Ama kimi sözcükler var ki hiç kullanımda değil. Bu yazıda da söz konusu sözcük bir hayli fazla. Bunu abarttığımdan değil, dikkatimi çektiğinden yazıma konu ediyorum.

Roman boyutunda, 3.5 sayfayı bile bulmayan bu yazıda yer alan söz konusu sözcükleri ve karşılıklarını paylaşmak istiyorum okurlarla. Kitabın tamamı taranırsa yeni sözcüklerden oluşan ciddi anlamda bir sözlük ortaya çıkabilir. Ataç tarafından kullanılan sözcüklerin karşılıkları ise Mahir İz Hoca'ya ait.

Öylek (zaman), yır (şiir), öykünme (taklit), köğük (mısra), yoru (mana), tansıklarsınız (hayran olursunuz), öğe (unsur), gökçe-yazınımız (edebiyatımız), düşün yaşamımız (fikir hayatımız), ürün (mahsul), öğseyin (elbette), yitit (meziyet), yapıt (eser), şey (nen), kiplere (kalıplara), örneğin (mesela), görceği (ufku) betiyi (mektubu), yetkinleştirme (mükemmelleştirme), yanıdını (cevabını), ekileyebilir mi (tekrar edebilir mi), koçaklama (destan), yüküncünü (namazını), esrikleşmiş (mest olmuş), dörütüne (sanatına), dörütmen (sanatkâr)... Dünün okur ve yazarları bu metne baktıklarında bir şeyleri hayal meyal de olsa anımsayacaklar. Birçoğunu unutmuş olabilirler. Günümüz kuşağı ise bunların çoğundan habersizdir. Söz konusu yazıdan birkaç cümleyi buraya alıntılayarak ayraç içindeki açıklamalara yer vermeden günümüz okuruna sunalım, tepkisini de ölçelim:

"Yahya Kemal'in yır okuması güzel midir, değil midir, kestiremedim. Ona öykünmeğe kalkanlar çoğu bayağılığa düşer, gülünç olur, onun okuması ise sarıverir dinliyenleri. Söylediği köğüklerin hepsini birer birer duymazsınız, yorularını anlamazsınız, gene de tansıklarsınız, başka bir acuna, yırlar acununa geçmişsinizdir. Yahya Kemal o okumasiyle bize o gün yırın yorudan ayrı, yorudan üstün bir öğesi olduğunu sezdirmişti, gökçe-yazınımıza en büyük yararlığı işte bu olmuştur." (Söyleşiler, s.224). Bu anlamda dil ile ilgili çabaların olumlanacak yönleri yadsınamaz. Tabiî zorlamanın getirdiği bir sonuç olarak da görülmeli bu durum.

Yahya Kemal hakkında ise iki yazı arasında önemli düşünce farklılıkları da bulunuyor. İlk yazısında alabildiğine övgü dolu ifadeler yer alıyor. İkinci yazısında ise biraz daha sözü dolaştırıyor. İlk düşüncelerinin altında kalmamak için midir nedir biraz daha temkinli davranıyor. Yahya Kemal'in modern şiirimizdeki yerini yadsımıyor. Dönemin eleştirmenleri ve ilgilileriyle bu yazıda ciddi bir tartışmaya giriyor. Belli bir muhatabı yoktur, ama birilerine göndermede bulunduğu iyice belli oluyor. Burada, Ataç'ın hem ilk dönem dilini hem de düşüncelerini birlikte görelim.

"Yahya Kemal bize şarkıları ile, "Güftesiz beste" ve "Leylâ" gibi manzumeleri hem temiz konuşma Türkçesinin aruza uyabileceğini isbat etti, hem de şiirin kaybolan sesini tekrar getirdi. O zaman anlamıyanlar oldu; Yahya Kemal daima münakaşa edilen, herkes tarafından kabul edilmiyen bir şair olmak şerefini hiçbir zaman kaybetmedi, Onu bugün de anlamıyanlar var. Fakat bu memlekette, yirmi beş yıldan beri, gerçekten değer olan hangi şair, muharrir yetişmişse muhakkak onun tesiri altında kalmıştır. Yakup Kadri'ye, Falih Rıfkı'ya sorun bunu inkâr edemezler. Ahmet Haşim, Yahya Kemal'i tanımadan çok önce şiir yazmıştı; fakat Yahya Kemal'i tanıdıktan sonra şiiri çok değişti: "Merdiven", "Parıltı", "Şafakta", "Hazanda Bülbül" gibi manzumelerin Yahya Kemal'den evvel yazılmasına imkân yoktu." [Yahya Kemal, Nurullah Ataç, Ulus, 26. 01. 1941] Tarihli söz konusu bu metin bir hayli uzun. Burada Ataç'ın Yahya Kemal hakkındaki düşünceleri aşağı yukarı öğrenilebiliniyor. Dikkatimizi çeken iki metin arasında belirginleşen dil ve üslup farkı. 1941 yılına ait olan bu metin hiç zorlamasız ve doğal bir Ataç üslubunu yansıtıyor. Alıntıladığımız ilk metinde ise bugün bile anlamakta ne denli zorlandığımız görülüyor. İçerik, düşünce, dil ve üslup bakımından her iki yazı arasında büyük farklar var.

Söyleşiler'de yer alan yazının son bölümü şöyle: *"Bir dörütmene (sanatkâra), bir ozana karşı bir eğilim havası (proces de tandance) açmanın ne denli yersiz, ne denli gülünç olduğunu bilirim. Yahya Kemal'in de toplumun yönetimine değgin düşünlerini incelemeğe onları çürütmeğe kalkmıyorum. Ancak şunu söylemek istiyorum: büğün aramızda yaşıyan, çok sevdiğimiz bir ozanın yalnız geçmişe bakmakla kalmayıp bizim yaşamımız[l]a da ilgilenmesini dilerdik. Bir yır konusu olmak yalnız dünün yaşayışına vergi değildir, buğünün yaşayışından da yırlar çıkarılabilir. Yahya Kemal gibi büyük, usta ozanlar buna yanaşmadıkları için ancak toy, beceriksiz ozanlar büğünün yaşayışını söylemeğe yelteniyor, bunun dörütü de, yeni kurulan yaşayışa da kötülüğü dokunuyor."* (Söyleşiler, s. 226, 227.)

Alıntıladığımız metinlerde yazarın hiçbir sözcüğüne ve sözcükleri kullanış biçimlerine dokunmadık. Amacımız, Ataç'ı eleştirmek değil. Yahya Kemal hakkındaki iki yazısından yola çıkarak hem dönemin, hem yazarın psikolojisini, dilini, üslubunu ve yaklaşımını anlamaya çalışmak içindir.

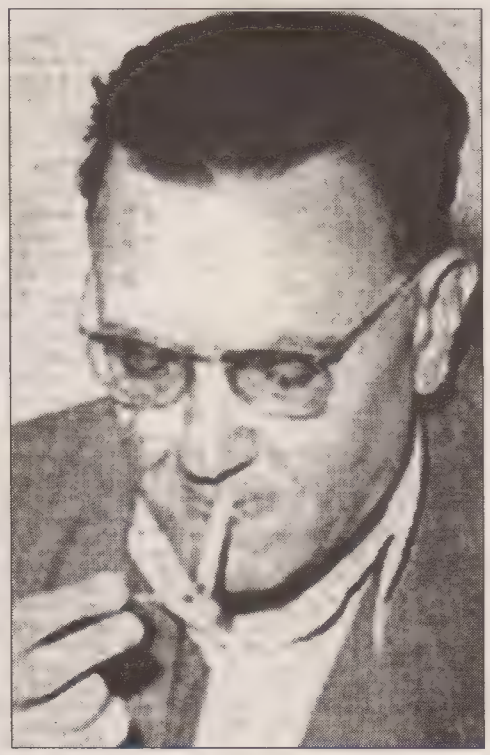

John Milton

Sonnet 7 (7. Sone)

1. Ne kadar çabuk geçer şu zaman,
gençliğinizi çalan kurnaz bir hırsız,
Yirmi üç yılımı kanatlarına
yükleyip gidiveren!
Telaşla geçen günlerim hızla uçar
havada,
Ama baharımın bu son zamanlarında
açamıyor halen çiçekler,
tomurcuklar.

5. Belki de görünüşümle
aldatıyorum gerçeği
Oysa ergin erkeklik çağları
ne kadar da yaklaşmış yanıma;
Yine de olgunluk emareleri
gelmiyor içimden çoğu zaman,
Bulunduğu zamandan memnun
olan bazı ruhların sahip olduğu...

Az veya çok ya da hızlı veya
yavaş olsun, yine de,

10. Hesabı yapılacak her şeyin
en katı şekilde, hatta
Vasat veya yüksek konumda
olmalarını fark etmeden,
tüm insanların
Zamanın bana gösterdiği yere doğru
ve buyruğuyla Cennetin.
Hepsi, kullanılacak bir onurumun
kalmış olmasına bağlı,
Yüce Tanrı izlerken sanki beni...

William Butler Yeats

Yaşlanınca

Yaşlandığında, ağardığında
saçların ve güçsüz düştüğünde,
Ve ateş başında sallanırken başın,
al bu kitabı eline,
Yavaşça okumaya başla ve düşün
bir zamanlar sahip olduğun,
O yumuşak bakışları ve
gölgelendiğinde derin
düşüncelerle
Kaç kişinin zamanında sana âşık
olduğunu düşün,
O parlayan zarafetinle geçirdiği
dakikalarda
Kaç kişinin âşık olduğunu düşün
güzelliğine, gerçek veya yalan
sevgiyle
Ama bir adam görmüştü ruhunun
içindeki kutsallığı
Ve sevmişti suratının ifadesi
değiştiğinde ortaya çıkan acıyı
Ve ateşle kavrulan o demirlerin
yanına bükülerek
Aşkın nasıl kaçıp gittiğini
düşünerek mırıldan, biraz mutsuz
Ve başının üzerindeki dağlardan
yürüyüp gittiğini
Yüzünü saklamıştı yıldızların
arasına

Çeviren: Duygu Günde

kaçak yayın

Necati Göngör

Deneme

SON KIRK YILDA TÜRKİYE'NİN

Türkiye'nin son kırk yılını düşünüyorum.. Kırk yılda her şey, açıklanması güç ve karmaşık çelişkiler yumağına dönüşmüş!

Bugünlerde, Erbakan'ın Saadet Partisi, ele geçirdiği internet adreslerine ABD karşıtı mesajlar gönderiyor...

Genelkurmay Başkanı, yaptığı basın toplantısında, Türkiye'ye gözdağı veren Kuzey Iraklı Kürt liderinin arkasında ABD'nin bulunduğunu söylüyor yana yakıla...

Geçenlerde bir televizyon kanalında Süleyman Demirel, altmış sekiz kuşağının önde gelen temsilcilerinden bir gazetecinin övgü sözleri eşliğinde, -memnuniyetini yüz çizgilerine yansıtarak- Atatürk devrimlerinin yaşatılamadığından yakınıyordu!

*

Demirel ülkenin yazgısını elinde tutan değişmez bir başbakandı ve demokratik bir anayasayla toplumun yönetilemeyeceği iddiasındaydı ve sanki bütün icraatı bu iddiasını kanıtlamaya yönelikti.

Kurtuluş Savaşı gazisi ve diplomat İsmet Paşa, toplumda esen sol rüzgârın giderek güçlenmekte olduğunu görünce, devlet kurucularının partisi CHP'nin, siyasi yelpazede ortanın solunda yer aldığını ilan etmişti.

O yıllarda bir İçişleri Bakanı vardı ki, Türk solcularının nefes alışını bile polise izletmekle övünüyordu!

Türk soluna böylesine gözaltı uygulandığı Türkiye'de, Büyük Millet Meclisi'nde işçi sınıfı ideolojini benimsemiş on beş milletvekili vardı.

Yoksul köylü, büyük toprak sahipleri ve tarikat şeyhlerinin desteğiyle iktidarı elinde tutan sağ siyasetçiler, o Meclis'teki on beş milletvekilinin muhalefetine katlanamıyor, yapılan eleştiriler karşısında öfkeden kuduruyor ve onları linç etmeye kalkışıyorlardı.

O, linç edilerek ortadan kaldırılması istenen kişi, daha sonraki yıllarda Özal'ın politikalarına övgüler yağdıracak olan Çetin Altan'dan başkası değildi.

On beş solcu milletvekilinin varlığı, o kadar ürkütmüştü ki sağ iktidarı, bir daha Meclis'e böyle "çatlak ses"lerin girmemesi için seçim yasası değiştirilmiş; dahası, güdümlü bir Alevi partisi kurdurularak, sosyalistlere akan oyların yönü değiştirilmişti.

Çetin Altan, Vietnam'da yediden yetmişe bütün halkı kurşuna dizen, "botları çapraz bağlı" Amerikan askerlerini yeren yazılar yazıyor ve bu yazıları nedeniyle altmış sekizlerin üniversite gençliğini motive ediyordu! Genç kuşak tutkuyla bağlandığı Çetin Altan'ı okudukça, dünya görüşü keskinleşiyor, bileniyor, anti Amerikan, anti emperyalist bilinç kıvılcımlanarak ateş alıyor, kendini okul binalarından açık alanlara atıyordu.

Bugünkü sağcı gazetelerde köşe yazarlığı yapan bazı politika "otorite"leri, o yıllarda Amerikan karşıtı eylemlerin, mitinglerin baş kahramanıydı!

*

Liselerde okutulan Milli Güvenlik derslerine, yaşını başını almış, Amerika'da kurs görmüş, NATO uygulamalarına katılmış albaylar girer ve yarının geleceği gençlere, yani bizlere, ABD'nin güvenilir bir dost ve müttefik olduğunu anlatmaya çalışırlardı. Böyle bir derste, ABD ile ilgili bir tartışma nedeniyle, öğrencisini ikna edemeyen bir albayın sıkıntıdan düşüp bayılışı, unutamadığım bir anıdır.

İşgalci Amerikan ordusunun simgesi sayılan 6. Filo'nun İstanbul'a gelişini protesto etmek için toplanan üniversite gençliğinin üzerine, çember sakallı dincilerin ellerinde bıçaklar ve çivili sopalarla ve o genç insanları öldürme kastıyla saldırışları gazete arşivlerinde durmaktadır.

Bir cami imamının, alacak verecek davasına düştüğü birini; "Benimle uğraşırsan, senin karşına 6. Filov'u (filo demek istiyor) çıkarırım!" sözleriyle tehdit edişi hâlâ kulaklarımda çınlar! Bu sözlerde, dinci kesimin arkasını nereye dayamış olduğunun itirafı sırıtıyordu elbet!

Arası çok sürmeyecek, Türkiye'deki bu dinci-siyasetçi kesim, Necmettin Erbakan'ın başını çektiği bir partinin çatısı altında toplanacaklardı.

Bugün aynı Erbakan'ın son partisi, kendi içlerinden çıkan AKP iktidarını Amerikancı olmakla suçlayarak muhalefet yapıyor!

*

Türkiye'de yıllar yılı, işçi haklarından, çalışma koşullarından, işyeri güvenliğinden, kısacası uygar toplumlarda iş hukukunun düzenlediği alanlardan söz etmek suç sayılırdı. Sendikal çalışmalar, komünist faaliyetle eşanlamlıydı. Solcuların nefes alışlarını bile dinleyen koskoca bir İçişleri Bakanlığı yetmiyor; yanı sıra, komünizmle mücadele dernekleri kuruluyordu. (Komünizmle Mücadele Derneği adı verilen bu örgütün başında da, şimdinin ünlü pop yıldızı Tarkan'ın dedesi bulunuyordu: Fethi Tevetoğlu.) Ülke çapında yaygınlaşan bu dernek, ilgili ilgisiz herkesi izleyip komünistleri sözümona "teşhir" ederek görev yapmış oluyordu. Muhtemel ki, dönemin iktidarı, örtülü ödenekten de besliyordu bu dernekleri... (Derneğin Ege'deki bir şubesinin başkanı bir gün tuvalette, küçük bir kız çocuğuyla yakalandı; gazetelerde haberi çıktı. Derneğin sürekli göz hapsinde tuttuğu yazarlardan Çetin Altan fırsatı kaçırır mı? Hemen yapıştırıvermişti espriyi: "Bunda şaşıracak ne var? Adam en küçük bir delikte bile komünizm parmağı arıyordur!")

1 Mayıs da, emekçilerin bayramı değildi o yıllarda... Resmi olarak benimsenmiş, ancak adına "bahar bayramı" denilmişti.

1 Mayıs'ın emek bayramı olarak kutlanması için işçi sendikalarının güçlenmesini beklemek gerekiyordu ülkemizde. Yine de, 1979'lara kadar, 1 Mayıs'ın ne olduğu konusunda tartışmalar sürüp gidecekti.

Oysa altmışlı yıllar boyunca, her yıl mayıs ayının birinci günü okullar tatil edilir; öğretmen ve öğrenciler coşku içinde arabalara doluşur, şarkılar, marşlar şiirler söyleyerek kır gezmesine giderler; doğa ananın kucağında haşlanmış yumurta, kuru köfteler yiyerek baharın gelişini kutlarlardı... Kuşaklar boyunca birçok çocuk 1 Mayıs'ı böyle görmüş, böyle benimsemişti.

1968'den 1970'e gelinceye dek, Türkiye o iki yıl içinde çok hızlı gelişmeler yaşadı.

*

Dönemin başbakanı olarak Süleyman Demirel'in, yürürlükteki 1961 Anayasası'yla yıldızı hiç barışmayacaktı. Bir kez, Demokrat Parti iktidarını devirip yargılayan ihtilalcilerin getirdiği bu Anayasa'nın öngördüğü reformları gerçekleştirmek asla söz konusu değildi. İkinci olarak, topluma söz söyleme, yayın yapma, toplanma, örgütlenme konularında kapı aralayan bir Anayasa'ydı ki, hiç tercih edilir bir şey değildi bu özellikler.

Toplantılar izinli bile olsa polisçe basılıp dağıtılma tehdidiyle karşı karşıyaydı her zaman.

Örgütlenen meslek grupları polisin soluğunu enselerinde hissetmelerinin ötesinde, faal üyeler meslekten atılma, süründürülme, hapse atılma ihtimalini de göze almak durumundaydı. Özellikle öğretmenlerin çok ahını almıştı sağ iktidarlar.

Toplantı ve yürüyüşleri denetim ve baskı altına alabilmek için, yalnızca bu işle görevli polis birimi kurulmuştu: "Toplum polisi!"

Sol görüşlü öğrencilerin yurtlarını basan, gösterilerini dağıtan, yürüyüşlerini engelleyen toplum polisi, öfke ve kin duygularıyla bilenmiş bir yapıdaydı. Olayları bastırmak isterken çok sert davranmanın ötesinde, cana kastetmekten de kendilerini alamadıkları oluyordu. Daha acı ve daha kötü olanıysa, öğrenci katilleri hiçbir zaman yakalanmıyor, cinayet dosyaları rafa kaldırılıyordu.

Süreç öylesine planlı bir kurguyla işliyordu ki, üniversite gençliği, sonunda devletin silahlı güçleriyle karşı karşıya bulmuştu kendini!

Bir yandan Güney Amerika devrimcilerinin deneyimlerini anlatan yayınlar hızla çevriliyor, bir yandan can derdine düşen solcu gençler "silahlı mücadele" noktasına doğru sürükleniyordu...

Bundan sonra at izi it izine karışmış, tozdan dumandan ferman okunmaz bir ortam yaratılmıştı Türkiye'de: İşçiler ve köylüler silahlanıp iktidara yürümeli, üniversitede okumayı hayat programından çoktan çıkarmış olan gençler de buna öncülük etmeliydi! Seçim yoluyla iktidarı değiştirmeyi, Meclis'te çoğunluk oluşturup emekçi halkın yararına yasalar çıkarmayı önerenlerin pabucu çoktan dama atılmıştı bile!

Ülkedeki her türlü sol grup bugünden yarına devrim rüyası görürken, usta senaristler de, toplumsal gerilimi tırmandırarak, çarpıcı final sahnesinin inandırıcılığına hazırlıyorlardı herkesi.

Filmin sonunda, "kurtarıcı kahraman" (kuvâ-yi müsellaha, yani silahlı kuvvetler) ortaya çıkıp gelişmelere müdahale etti: Demirel iktidardan uzaklaştırıldı. Tuhaftır, bazı solcular sevindi buna; ordu kılıcını attı, yorumunu yapanlar oldu. Ferman ordunun, dağlar bizimdir! diyenler çıktı: Latin Amerika devrimcilerinden kopya çekilerek hazırlanmış eylemler uygulamaya konuldu. Kısa süre içinde, o çok güvenilen kırsal kesimin yoksul köylülerince yapılan ihbarlar sonucu, kaçanlar, saklananlar, dağa çıkanlar "ölü ya da yaralı" ele geçirildi. Haklarında silahlı ordu kurup anayasal düzeni zorla yıkmaya kalkışmaktan davalar açıldı. Kararını önceden vermiş yargıçlarca idama mahkûm edildiler!

İçerdekileri kurtarma iddiasıyla yola çıkıp adam kaçırmaya kalkışanlar Kızıldere'de topyekûn "imha" edildi!

Önyargılı yargıçların verdiği idam hükümleri infaz edildi!

Artık yaşlanmış bir siyaset kurdu olarak tarihi kişiliğini ortaya koyan İsmet Paşa bile engel olamayacaktı bu yürek burkan idamlara...

Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan, Hüseyin İnan adlarındaki genç insanlar, idam talebiyle yargılanmaları sırasında ısrarla, ABD emperyalizmine karşı olduklarını vurgulamışlardı. Hayatlarını ortaya koyarak anlatmaya çalıştıkları şey, ABD'nin güvenilmez bir süper güç olduğuydu... Ama toplumun çok geniş bir kesimi, onlar konuşurken de, idam edilirlerken de kös dinliyor ve Amerika'yı dost ve müttefik olarak görüyorlardı.

Bir yandan toplumsal patlamanın sorumlusu gibi gösterilen üniversite gençliği böyle gaddarca sindirilirken, öte yandan o hep şikâyetçi olunan Anayasa kuşa çevriliyordu. Yani silahı elinde bulunduranlar, o silahın yarattığı korku ortamında zorla anayasayı değiştiriyorlardı!

Bu gelişmelerin birkaç yıl sonrasındaysa, Demirel hükümetlerinin ünlü Dışişleri Bakanı İhsan Sabri Çağlayangil bir gazeteciye şöyle bir itirafta bulunacaktı: "Amerika altınızı oyar, anlayamazsınız!"

GELDİĞİ NOKTA

Bu yaşlı devlet adamının böylesine çarpıcı bir itirafı bile ne yazık ki topluma bir şey anlatmaktan uzaktı. Ve ABD'nin görünmeyen eli toplumu karıştırmaktan, yeni senaryolar yazmaktan, planlarını hayata geçirmekten hiç mi hiç geri durmuyordu.

Sağ sol çatışmasının içinde o uğursuz el vardı: Ülkedeki mezhep çatışmaları, kanlı hesaplaşmalar, ırk ayrımcılığı, siyasal uzlaşmazlıklar, o bilinen ama görülmeyen elin marifetleriydi.

Türkiye 1980 darbesinin eşiğine gelinceye kadar her türlü kötülük tezgâhlanmıştı. Demirel, kesintilerle de olsa iktidar olmuş, bu uğurda, dinci Erbakan'la ülkücü Türkeş'i de kendine payanda yapmıştı. Hem kendi onlar sayesinde iktidar koltuğuna kavuşmuş, hem de onlar iktidardan nemalanarak palazlanmışlardı.

Demirel de, ortakları da ABD karşıtı değildi. Bu yönde bir söylemleri, eğilimleri ve eylemleri yoktu. Yine de, onların yönettiği Türkiye'yi kan gölüne çevirerek, Türk kamuoyuna; "Eh, artık ordu gelsin!" dedirtmişler ve "Bizim çocuklar" gözüyle gördükleri paşaların işini kolaylaştırmışlardı!

1980 darbesinin de, bu darbeden sonra yıldızı parlayan Özal'ın da ABD ile ilişkileri sıcak, hem de sımsıcaktı!

Darbeci askerler koca ülkeyi bir kışla gibi yönetmiş, suçlu suçsuz ayırt etmeksizin, temyiz hakkı dahi tanımaksızın herkesi içeri atmış, yargılamış, idam etmiş; en sonunda da kendi anlayışlarına uygun bir anayasa metnini, aba altından sopa göstererek dayatmışlardı!

Başbakan yardımcısı olarak darbecilerin hizmetinde bulunan Özal'ı bile iktidara getirmek istemezken, ilk seçimde başbakanlığı gümüş bir tepsi içinde ona sunmak durumunda kalmıştı darbenin başı.

*

Arkasına ABD Başkanı Bush ile birlikte Türk kamuoyunu alan Turgut Özal'ın ülkeyi, babasından kalma bir çiftlik misali yönettiği günler çok uzaklarda değil, daha dün gibi hatırlardadır.

Anayasa baba yasa umurunda değildi hemşerimin, gerekli gördüğü zaman yufka bir yerinden deliveriyordu, o kadar... Sahte ihracat belgeleriyle devletten vergi iadesi almak şeytanlığı onun zamanında gelişti. Devlet memurlarının rüşvet almasını engin hoşgörüsüyle meşrulaştırdı. İstanbul'da, belli bir para karşılığında, bakanlarla randevu ayarlayan merkezler kurulmuştu. Ülkede satılabilecek her şeyi pazara çıkarıp satıyor, elde edilen parayla da yurt dışından, Türk toplumu için lüks sayılabilecek her türlü tüketim malını satın alıyordu... O güzelim Anamur muzunun horlanıp, yerine Güney Amerika'dan çikita muzunun ithal edilmesi, hemşerimin yaratıcı zekâsının bir ürünüdür. Yurttaşlardan toplanan vergiler otoyol, köprü vb yatırımlara dönüştürülüyor; sonra yine o yurttaşlardan "paralı geçiş" adı altında adeta haraç alınıyor; toplanan bu paralar da, sahte yatırımcılara kredi olarak dağıtılıyordu.

Süleyman Demirel, ciddi bir mücadeleyle iktidarı Özal'ın elinden aldı...

Özal, darbeci generalden devraldığı Cumhurbaşkanlığı makamında, seçmen tabanını Demirel'e kaptırmış olarak oturmak zorunda kaldı.

Bu durumun, onun baypas'lı kalbine şifa verdiği söylenemezdi elbet! Üstüne bir de faal politika yapma tutkusu eklenince, nihayet hasta kalbini durma noktasına getirdi.

Demirel Çankaya Köşkü'ne çıkarken, kendisine siyaset yolunu tıkamak isteyen Özal'ı Hakkın rahmetine göndermiş olmanın erincini taşıyor muydu içinde, orasını bilemiyoruz...

Bildiğimiz odur ki, cumhurun başkanı olarak Çankaya'da oturduğu sürece Süleyman Demirel, bir parti lideri değil, bir devlet adamı görüntüsü vermeye çalıştı. Kendi adına iyi de etti. 12 Eylül mağduru sıfatıyla zaten Türk solunun gözünde bağışlanmış olan Demirel, Cumhurbaşkanlığı sırasında gerçekten saygın bir kimlik kazanıyordu.

*

Evet, bugün işte o Demirel, Atatürk devriminin korunamadığını adeta itiraf ediyor... Dikkat ettim, "devrim" sözcüğünü kırk yıldır ilk kez telaffuz ediyor üstat. Bir tuhaflık hissetmedim dersem yalan olur...

Bu ülkede kırk yılı aşkın bir süreden beri Atatürk devrimlerine bağlılıkları nedeniyle nice kuşaklar, sayısız insanlar harcandı da, o yüzden!..

Bütün günahı ABD emperyalizmine karşı çıkmak olan Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının kaygılarını, bugün Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Genelkurmay Başkanı'nın ağzından işitiyoruz!

Tabii bunu doğrudan doğruya söylemiyor da, diplomatik bir incelikle altını çiziyor, ABD'nin Türkiye karşıtlarını destekleyerek oynadığı oyunun.

Kim bilir, yaşarsak daha neler göreceğiz...

ALMAN YAZARLARDAN MASALLAR

Çeviren: Nafer Ermiş

Bertolt Brecht
Yeni Bir Yüz

Bir zamanlar, büyük bir ülkede bir tüccar yaşıyordu. İrili ufaklı her türlü malı alıyor ve onları iyi bir kazanç karşılığı satıyordu. Fabrikalar ve nehirler alıyordu, ormanlar ve mahalleler alıyordu, madenler ve gemiler alıyordu. İnsanların ellerinde satacak hiçbir şeyleri kalmayınca onların zamanlarını satın alıyordu; yani ücret karşılığı onları çalıştırıyordu ve böylece onların kaslarını ya da beyinlerini satın alıyordu. Fabrikasında çalışsınlar diye kollarının gücünü, yemeği için bacaklarının adımını, hesap defterleri için yazılarını ve işaretlerini satın alıyordu.

Çok büyük bir tüccardı ve giderek daha büyük bir tüccar haline geliyordu. Her tarafta büyük saygı uyandırıyor ve giderek daha çok saygı uyandırıyordu. Ama birden kötü bir hastalığa yakalandı.

Günün birinde yine bir şey satın almak istedi; bu sefer Meksika'da çinko madeniydi hedefi. Aslında orayı kendisi satın almak istemiyordu. Birkaç adamı satın alama işini onun için yapacaklar, o da orayı daha sonra satacaktı. Kısaca, esas amacı o insanları dolandırmaktı.

Onlarla bir bankada buluşmak üzere sözleşti. Kalın purolar içerek ve kâğıtlara sürekli rakamlar yazarak saatlerce pazarlık ettiler.

Tüccar onlara bu işten ne kadar para kazanabileceklerini anlatı. Oldukça saygın bir tüccar olmasının yanı sıra oldukça kibar ve samimi göründüğü için adamlar da ona inandı; en azından başlangıçta.

Birden adamların ona çok tuhaf baktıklarını ve hatta konuşurken bir parça kendisinden uzaklaştıklarını fark etti. Acaba elbisesinde mi bir gariplik mi var diye üstüne başına bakındı, ama elbisesinde her şey normal görünüyordu. Nelere olup bittiğini bir türlü anlayamadı. O sırada adamlar birden ayağa fırladılar. Bu sefer yüzleri gerçekten dehşet içindeydi. Doğrudan tüccara bakıyorlardı, üstelik de korkunç bir şeye bakar gibi. Ama tüccar her zamankinden farklı konuştuğunu düşünmüyordu, kibar ve samimiydi; tıpkı büyük ve saygın bir tüccarın olması gerektiği gibi.

O halde neden artık kimse onu dinlemiyordu. Neden bir özür bile dilemeden onu orada öylece bırakıp gidiyorlardı. Zira adamlar aynen böyle yapmış ve kalkıp gitmişlerdi.

Bunun üzerine o da kalktı ve şapkasını alıp arabasına binmek üzere sokağa çıktı. Şoförün de onu görünce dehşetle kendisine baktığını fark etti. Eve varınca hemen aynaya koştu. O zaman kendisi de o korkunç şeyi gördü:

Aynadan kendisine bakan şey bir kaplan suratıydı. Yeni bir yüzü olmuştu. Bir kaplan gibi görünüyordu!

Christa Reinig
Japon Dilekçesi

Konu: Kralın Emriyle Ölüm Cezasının Kaldırılması

Ayaklarının tozları için yazıldı; imparatorluğumuzun güneşi, toprakların ve denizlerin hâkimi efendimiz, ölüme hazır orduların en yüce cengâveri, sanatların aynası ve bilimin ışığı, ataların vârisi ve oğulların atası,

Yüce Majesteleri!

Bizler, Tojisake'li inci avcıları, senin yüce bilgeliğinle denizden uzaklaşıp dağlara çıkan bizler, bu değersiz kâğıt parçasını, gözlerinin parıltısı altına seriyoruz:

Zeki olmayan akıl hocaları bizi isyancı olarak adlandırdı. Ama biz öyle değiliz. Senin emirlerine her zaman sevinçle uyarız. Ama dağlarda, hayatlarımızı büyük hale getiren günlük ölüm elimizden alınmıştı. Kendimizi hissedemiyorduk ve ölüp ölmediğimizi bile bilemiyorduk. O zaman senin merhametli yargıçların geldi ve önümüze eski kanunları koydu. Onları ezberlemeye ve vatanımızmış gibi içlerine girip yerleşmeye mecbur tutulduk.

Zeki olmayan akıl hocaları bizi isyancı olarak adlandırdı. Ama biz senin kanunlarının merhametine daldık, vatanımız denize daldığımız gibi ve bedenlerimizi eskiden olduğu gibi köpekbalıklarının dişlerine bıraktık. Hayatlarımızın yeniden ölüm karşısında büyüdüğünü hissettik ve yeniden paydos saatinin keyfini çıkardık.

Bu nedenle, ey tanrıların hakiki sözcüsü, emrin bizi ikinci kez yere serdi ve şimdi senden rica ediyoruz ki: Bırak yine, tıpkı alıştığımız gibi, şaka yollu ya da sarhoşken söylediğimiz iki kelime yüzünden başlarımız kesilsin. Ama bu iki kelime yüzünden, diz çökme ve ölünceye kadar kafaya sopayla vurulma cezasına çarptırma bizi, çünkü güçlüyüz ve uzun süre buna katlanmak zorunda kalırız.

Bu yüzden önünde alınlarımızı toza gömüyoruz: merhametli cezalarının en hafifi olan ölüm cezasını elimizden alma, onu bize bağışla, zira zeki olmayan akıl hocaları biz isyancı olarak adlandırdı.

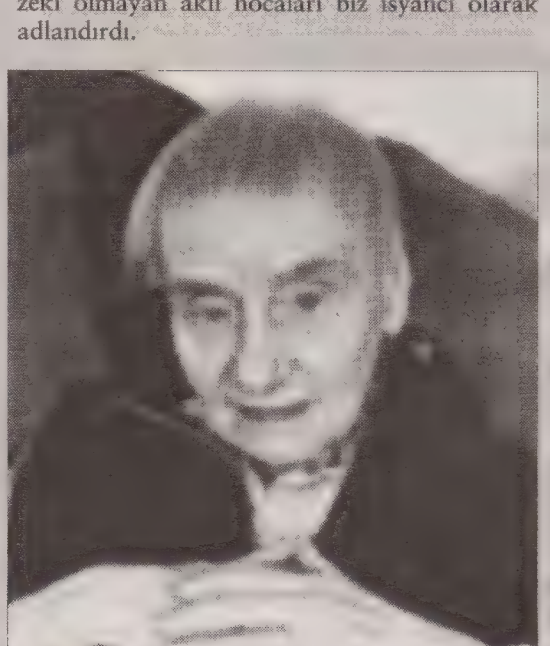

Metin Fındıkçı

AFGANLI KADIN ŞAİRLER

Aşağıda, şiirlerini Türkçeleştirip sunduğum üç kadın şairin ortak özellikleri, Afganlı Kadınların Devrimci Özgür ve Demokratik Kadınlar Hareketi Birliği (RAWA) örgütünü birlikte (2000 yılında) kurmaları ve yürütmeleridir.

Bilindiği gibi Taliban hareketinden ve zulmünden önce; Afganistan'da ben aydınım diyen kadın-erkek ayrımı olmaksızın herkes, o dönemde adı Sovyetler Birliği olan Rusya'ya karşı uzun bir direniş göstermişlerdi. Afganistanlı birçok kadın o direnişte eşlerini, genç çocuklarını yitirmişlerdi. Bunların arasında aşağıdaki şairlerden ikisi de (Mina ve Amrah) aynı kaderi paylaşmışlar, her ikisi de eşleriyle birlikte katıldıkları direnişte yalnız dönmüşlerdi. Taliban başa geldikten sonra ona karşı koyan, onun şeriat kanunlarını benimsemeyen herkesi yok etti. Halkın üstünde hâkimiyet kurması için önce muhalif erkekler bir bir veya topluca kurşuna dizildi. Onlara boyun eğen kadınlar, dul ise onları isteyen herhangi bir erkeğe peşkeş çekildi. Bu ceza aynı şekilde babasız kalan genç kızlara da hiçbir hak tanınmadan uygulandı. Bu zulme karşı çıkanlar ise şanslı ve biraz da dışarıyla bağlantısı olanlar ülkeyi terk etti, gerisi ya recm edildi, ya da genç yaşlı demeden yandaşlarına üçüncü- dördüncü eş olarak peşkeş çekildiler.

Mina, Taliban'ın bu zulmünü bir makalesinde böyle anlatıyordu: "Taliban düzeni kurulduktan sonra, önce herkesi namaza davet ettiler, namaz saatlerinde dükkânını kapatıp namaza gitmeyen tüccar önce her şey elinden alındı ve kısa bir şeriat mahkemesinden sonra kurşuna dizildi. Çalışan bütün kadınların işine son verilerek Burka ile örtünmeleri emredildi, hava kararıktan sonra sokağa çıkmaları yasaklandı, erkeksiz hiçbir kadın sokağa çıkamaz dendi; buna karşı çıkan kadınlar recm edildi. Çocuklar sokaklardan alınarak, Taliban hizmetine toplatıldı, bu hizmetler: İki şıktan ibaretti, Kurân okumak ve askeri eğitim, yani silahların kullanımıydı. Çocuklara sokakta oyun oynamak yasaklandı, hele kız çocuklarla oynamanın cezası falakaydı. Çocuk yaştaki kimsesiz kızlar, himaye adı altında yaşlı erkeklere dördüncü veya bilmem kaçıncı eş olarak verildiler. Aralarında bir-

likte direnişe katıldığım insanlar vardı. Onlara hep busu sordum (Bu vatanın özgürlüğü için sizlerle omuz omuza çarpıştık, kardeşlerimizi, eşlerimizi, çocuklarımızı yitirdik. Neden? Taliban için miydi istediğimiz özgürlük?)..."

Taliban yaptığı katliamların sonucunda dul ve kimsesiz kadınların sayısı 35-40 binlere ulaşmıştı. Devrimci Özgür ve Demokratik Kadınlar Hareketi Birliği (RAWA) kadınlar hareketi olarak, Afganistan dışında yaşayan ve ayrıca onları destekleyen sivil örgütlerine bağlı bütün kadınlar, 2001 yılında dünyanın her yerinde gelip Kahire'de bir konferans düzenlediler, bildiriler okundu, Afganistanlı kadınlar için ne yapılabileceği tartışıldı, şiirler okundu.

Bugün bu örgüt dünya çapında yaptıklarıyla daha çok ses getirmeye başladı. Afganistan halkı birazcık da olsa rahat nefes almaya başladı. Taliban korkusu var olsa da, baskısı ve zulmü yok. Kadınları, burkanın içine sokup kişiliksizleştirenlere ve yaşamın her alanında kadınları yok sayanlara karşı, kadınların özgürlüğüne benden içten bir destek.

MİNA

Ben Uyuyan Bir Kadınım

Çocukluğumun küllerinden doğdum ve tufanımın çığlığını attım
kardeşlerimin akan kanı arkında uzanan tufanda başım
kaldırdım, öfkem halkımın gücünden oluştu
beni düşmanlığın laneti taşıdı şehrimin yayan duvarından okuyarak
bu boynu bükük ve zayıf vatandan sonra hiçbir yerde
tarif edilmez oldum
ben kadınlığımla uyanacağım

Hiçbir zaman dönmeyeceğim bir yol yaptım kendime
beni bağlayan zincirleri ve engelleri kırıp yıktım
gafletle unutulan kilitli kapıları açtım
sarıya veda ettirdim bütün yüzlere
saymadan sayılarını
asla geri dönmeyeceğim bir yol çizdim kendime

Asla geri dönmeyeceğim bir yol çizdim kendime
şehrim gözlerimde siyah her şeyi gecenin karanlığında görüyorum
çocuklar çıplak kovulmuş emzirilen bebekleri gördüm
ihanetin ellerinde gelinleri gördüm
dulların giydiği siyah giysilerle
hapishaneler için yükselen duvarları gördüm
midem açlıktan özgürlüğümü yuttu
iki miadın direnişi din savaşı ve intihar yeniden doğdu
ahret çiyanlarla geldi
iki miada da kanla yüzleştik
açılışta ve zaferde
özgürlük marşlar öğretti
bu boynu bükük ve zayıf vatandan sonra hiçbir yerde
tarif edilmez oldum
vatanın nerede kardeşim
vatanın zaferi için verilen mücadelede seninle yan yanaydık
binlerce kadın çığlığımla uyanıp marşlar söyledi
binlerce vatanseverle zaferi yakaladık
halkın için senden yana oldum
hızla köleleştiren bu hayatın zulüm enkazı üstümde
ben seninle değil miydim ey vatan için beni yok sayan kardeşim
ben kadınlığımla uyanacağım
asla geri dönmeyeceğim bir yol çizdim kendime

AMRAH

Gece

1
Ey aşk bu sık dokunmuş
çizgili giysilerimde nasıl çiçekleneceksin
kasırgayla
yaralı kabil'in gözetimi altında
derin ırmağın renklerine düşersin
meleklerinki kadar güzel gözlerin
dar caddelerin kaldırımlarında kırılır
uzun dalgalanmalardan sonra şiir kıyıya çıkar
anakaraya, taşlara, toza
buradan, hiçbir ufku taşımadan,
ye aşk!
ey savaşlar!
burada, nasıl çiçeklenip yayılacaksın?
kabilenin başına atlı güvenle
sırtını döndüğü zaman
zalimlerle yüzleşecek
bu yürek feryatları mühürlediği zaman
rahmeti olmayan savaşa girer
kişiliğinin tersine;
ey özgürlük!

Afganistan

II
Bu şeyler kana benzeyecek
Bu şeyler rüzgâra benzeyecek
Bu şeyler denize benzeyecek
Bu şeyler aya benzeyecek
Bu şeyler ekmeğe benzeyecek
"Aşk ve hüznün kasidesindeki susuzluğu"
Yükseklere yazacağım.
Gündoğumunun binlerce ışıltısını
Bir günde
İki geceyi
Ellerim binlerce şeye ulaşmadan uzanacak
Yaralı caddelerde
"Yeni kurulacak şehri"
Yükseklere yazacağım.
Deli gibi yağan yağmuru severiz
Ölü çayırlara
Ölü mutluluğa
Gecenin ışıltısını içsinler
Manevi hüznün bardaklarıyla
"Asmaların yanında akan kanı"

Yükseklere yazacağım.
Rüzgârın yaktığı
Güneşin yaktığı
Bu yüzleri
Onlar dünkü erkeklerimizdi, onurlarını koruyan,
Onlar açlığın koynuna düştüler
Koyunlarında yarayı taşıyan
Bu şeyler ağlamaya benzeyecek
Bu şeyler kanlarına benzeyecek
Bu şeyler sözcüklerine benzeyecek
Yükseklere yazacağım.
Anılacak
Bu son zamanla
Bu yara bize gerek
Anıları ve düşlerimizi kilitlemek için
Ben çöle yakın
Ben doğacak güne yakın
Ağaçların gecesi
Meyveleriyle
Parlıyor
Gece
Yalnızlık anı ve resmin onda yayılacak
Temizlenmiş
Altından
Işıldayacak
Gece
Uyuduğumuzda nenniler söyleyecek
Güneş anıldığında.

ALANDI

Al Beni Kollarına ve Sıkıca Sar

1
Ey ölü büyük ilahlar
Hayatın üstünde bu dağların şiddeti daha ne kadar sürecek

2
Yaratılışıma gözyaşları süzülecek
Karla kaplı Kabil'in dağlarını nasıl unutacağım

3
Bugün bu dağlardır bizi birbirimizden uzaklaştıran
Kuşlarla yapayalnız göç ettik, ben bu yolların tanığıyım

4
Oysa sevgilim öldü ancak kefeni
Böylece küllerle evli artık

5
Bu yayılan katliamlarla ne yapmalıyız
Oysa şiddetin elinde kul olacaksak

6
Şehitlik yanıp sönen bir gümüştür
Binlerce kişiyi telef edip esir eden istekler bu toprakta öldü

7
Sana değil ey tanrım yaşanan heba, bu söyleyen ağzımı sonsuza alacaksan
Savaş meydanında erkeğin altın ışıltısını sakladığında

8
Ölüm geldiği saatler iyilikle dolar
Dünya ateşe verilir, sen hiç korkma ey sevgilim.

9
Ayrılık zamanı geleceğini hiç düşünmemiştim
Savaş alanında bile sevgilimin elini tuttum bırakamadım

10
Kabil'e gider savaşırım, ey sevgilim
Senin için, saflığı ağzımla ve bedenimle koruyacağım

11
Yeryüzünün büyük darbesidir sana
Kurak gizlere bırakıp gençliğini gitmen

12
Ey tanrım, tükenişinde kadını ölüme davet etme
Adını unutacak, son soluğunda bile anmayacak
Yaptıklarıyla vurulacak kafasını düşünecek.

13
Ey küçük murdarlık elindeki tüfeği uzat ve beni öldür
Hayatın bağını ben toplayacağım, böylece sonsuz aşkımla çözülürüm.

14
Ey tanrım, evleri yak
O menzilim karışsın, o bana armağan ölümde

15
Elimde solmuş bir gül
Kime vereceğimi bilmeyen ben bu yeryüzünde bir garip.

Türkçeleştiren: Metin Fındıkçı

EFSANE GERİ DÖNDÜ

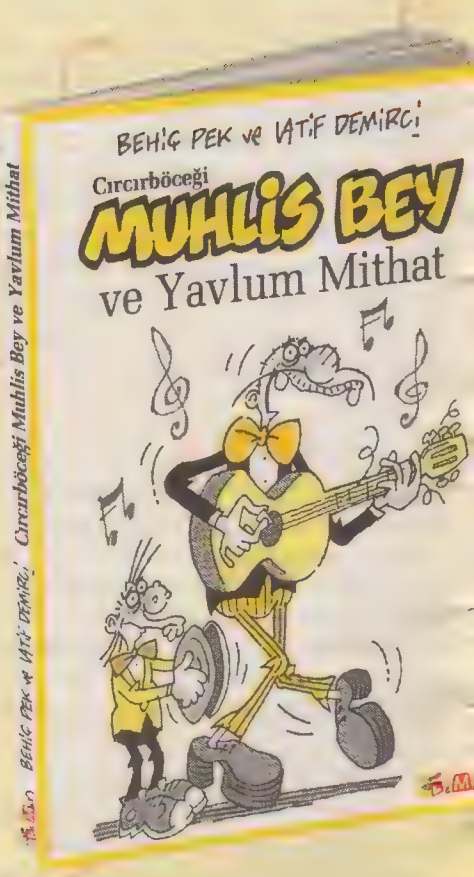

Bu albümdeki Muhlis Be
karikatürleri, 1980-1990
yılları arasında
Oğuz Aral'ın yönettiği
Gırgır dergisinde
yayınlanmıştır.
12 Eylül'le başlayan
o yıllarda
Turgut Özal Başbakan'd
Eşi Semranım'ın
papatyaları vardı.
Televizyon siyah beyazd
TRT'den başka
TV kanalı yoktu.
İhsan Doğramacı YÖK
başkanı, Bedrettin Dala
İstanbul Belediye
Başkanı'ydı.
İnternet ve cep telefonu
bilinmiyordu.
Fatih Terim futbolcuydu

Tüm satış noktaların

kaçak yay

ÇİĞDEM SİNEMASI

Atilla Atalay

Çiğdem Sineması, Yeşilyuva İlkokulu'nun yanındaydı...

Yalnız, bir dakka durup isimlerin güzelliğine dikkatinizi çekmek istiyorum. Çiğdem Sineması, Yeşilyuva İlkokulu, Cennet Mahallesi, Florya, Menekşe İstasyonu...

Sanki düşsel bir mekânda, mavi renkli cüceler huzur içinde ikamet ediyolarmış, dev bir hercai menekşenin dibinden trene binip, topluca çiğdem kokan bir sinemaya gidiyolarmış gibi...

Şimdilerde " Parseller, İkitelli, Üçkuyular, Başıbüyük v.b gibi" zarafetten yoksun adları olan birtakım semtler var. Belki biyerlerde mavi cücelerin toplu mezarları üzerine kurulmuş "Yırtıcılar Sitesi- Tetikçi Blokları" filan da vardır ama ben bilmiyorumdur... Fakat Çiğdem Sineması yok artık, onu kesin biliyorum...

Dedim ya, ilkokulun yanındaydı, Çiğdem Sineması. Sahibi Rüstem diye bi adamdı. Kel yahut fodul muydu, bıyıkları var mıydı, varsa nasıldı, bunları hatırlamıyorum. Yalnız boru gibi bir sesi vardı. Bütün müşterileri çocuk olduğu için, fuayede nöbetçi öğretmen edasıyla dolaşıp " Koşmaa... koşmaa" diye bağırır, filmden önce de salonu " kes artık sesini, perdeyi dinle!" komutuyla sustururdu. Çiğdem Sineması benim ilkim. İlk filmimi orda izledim. Deminki mavi cüce benzetmem boşuna değil. Severim ben cüceleri. Zeynep Değirmencioğlu'nun oynadığı "Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler" izlediğim ilk filmdi... Zaten ben de o tarihlerde siyah önlüklü bir cüceydim... Su mataram, beslenme çantam vardı... Cebimde gazoz kapakları, leblebi tozları ve Çiğdem Sineması'nın biletleri...

Biz çocuklar bir süre Çiğdem Sineması'na gittik. Akşamları da anne babalarımızla Küçükçekmece'deki Salim Bey Sineması'na... Adı geçen sinema harbiden "Bey" sinemaydı ama. Çiğdem Sineması'ndan çok daha büyüktü ve daha ciddi filmler oynatıyodu. Üstelik bizzat Cennet Mahallesi'nde oturan aktör Ahmet Mekin de film izlemeye oraya geliyordu. Bu durum Salim Bey Sineması'nı daha da kıymetli hale getiriyordu tabii. Bi ara sınıf arkadaşım Erdem'in babası o sinemaya müdür oldu. Sinema müdürü kimdir hangi işi yapar, muavini var mıdır, şimdi bile bilmem. Erdem'in iddasına göre babası bizzat Hollywood'a gidip üst düzey yetkililerle görüşerek filmleri getiriyordu. Ben de buna inanıyordum. Hatta bi ara

"Babam konuşmuş, Riçırt Burton sünnetime gelip bana saat takıcak" dedi . Ona bile inandım.

O yaz, Erdem'in sünnetine Riçırt Burton gelmedi ama semtimizin yegâne artisti Ahmet Mekin ve eşi ordaydı. Tabi Ahmet Amca bizim mahallenin artisti, Holivut uzak yer, belli ki Riçırt Burton'un bir işi çıkmış gelememiş diye düşündüm. Ve fakat en azından telgraf çekmiş olmalıydı.

"Yavrumuzun bu mutlu gününde aranızda bulunamadığım için..." diye başlayan düğün telgrafları okunurken tek tek dinledim. Adalet Partisi Genel Başkanı Sayın Süleyman Demirel'den bile telgraf gelmişti ama Riçırt Burton'unki yoktu. İşte o zaman kıllandım. Lan galiba bu Erdem hıyarı yalan atıyodu. Ama o yalancı Erdem ve babasının ne işe yaradığını bilemediğim müdüriyet makamı, bana, bugün bile benim için çok değerli olan bir armağan verdi. Sinemada düzenlenen bişey gecesi için mahalleye Yılmaz Güney gelmişti. Daha gece başlayıp ortalık kalabalıklaşmadan biz Erdem'le fırlayıp babasının sinemadaki odasına gittik. Yılmaz Güney oturmuş çay içiyordu. Bize adlarımıza imzaladığı resimleri verdi. Hatta Erdem'in başını okşadı. "Tabi onun babası müdür" diye düşünüp kıskanmadım değil. Sırf bu yüzden çıkışta Erdem'e laf soktum:

"Hani lan Riçırt Burton da geliyodu, yalancı ibibik..."

Az daha sonra, ben ve ergenlik sivilcelerim yine semtimizdeki Ulus Sineması'na gitmeye başladık. Sade ben değil tabi. Çiğdem Sineması'nın diğer siyah önlüklü cüceleri de artık önlüklerimizi atıp lacivert ceket gri pantolon kuşanmış, neredeyse tam kadro ordaydık.

Ulus Sineması döneme uygun olarak arasına "parça" konmuş "Ah ne Adem Dilli Badem, Parçala Behçet v.b gibi" nezih yerli filmler oynatıyordu. Şimdinin bazı internet kafeleri ve atari salonları gibi o sinemaya da ortaokul çocuklarının girmesi "suret- i katiyyede" yasaktı tabii, ama hepimiz ordaydık. Gerçi hepten başıboş değildik. Filmin karanlığında tek başına arka koltuklara sotalanıp kendi ayıp yerleriyle oynayan, bununla kalmayıp sinema koltuklarının süngerlerini yolup orasını burasını silen haytalar, eli fenerli korumalar tarafından anında enseleniyordu...

"Hayt! Kerhane mi lan bura, şerefsiz" narasıyla film bölünüyor, karanlıkta itiş kakış ve küfürleşmelerle çocuk dışarı atılıyordu. Bir de bizzat kendi el fenerini kapıp oğlunu sinemada basmaya gelen babalar olurdu. Bunlar karanlığa oğullarının ismini seslenir, koltuklar arasında belli belirsiz bir kıpırdanma başlar, bir gölge fırlayıp kapıya doğru koşardı. Eğer sinirli baba olayı büyütüp sinema işletmesine verip veriştirirse fenerli korumalar onu da döverdi.

"Sen de sahip çık çocuğuna, gönderme sinemaya. Bi de şikâyet edecem diyo...Yürü git istediğin yere şikâyet et, şerefsiz."

Şimdilerde belli çevrelerde sıkça kullanılan bu "şerefsiz" lafının aslında iki yüzlü bir parola olduğunu daha o zamanlar anlamıştım.

Serkan Sineması vardı bi de... Bence Çiğdem Sineması'ndan sonra en güzeli oydu. Cennet Mahallesi'nin tam da göbeğinde, dut ağaçlarının arasında, yıldızların altında, geceleri ışıl ışıl bir açık hava sinemasıydı. Gündüzden, mahalle içinde dolaşan hoparlörlü araba o akşamki filmi ilan eder, hatta küçük bir de özetini verirdi: Dikkat dikkat bu akşam Serkan Sineması'nda, tamamı renkli sinemaskop, avantür film: Şehir İntikamcısı. Başrollerde, Alen Delon, Pol Belmondo... Böylesi bir filmin en heyecanlı sahnesinde, birinin ensesine tepedeki dut ağaçlarından tırtıl düştüğünü ve adamın sinema içinde dört dönüp tepindiğini hatırlıyorum. Bir başka filmde de sinemanın hemen bitişiğindeki evlerden birinin balkonuna "Gelme üstüme ulan... Gelme, atlarım ekmek çarpsın" diye bağıran bir kadın fırladı... Sinema ahalisi olarak filmi bırakıp balkondakilere dikkat kesildik. Kadın ve sarhoş kocası balkonda epey bi dalaştılar. İster istemez sinemadan gülüşenler oldu. Bunun üzerine adam coşup balkondan kaptığı mangal kömürlerini üzerimize yağdırmaya başladı. Makinist filmi durdurdu mecburen. Sigaralar, gazozlar içildi. Bi ara sarhoş koca, balkona çıkıp sinema halkına hitab etti:

"Biraz alkollüydüm kendim, cümleten özür dilerim..."

Çocuktum ben, çok güldüm. Perdedeki Belmando'nunsa sinemada olup bitenden haberi bile olmadı, helikopterden tırın tepesine atladı.

"Benim sinemalarım" bunlardı işte.

Çiğdem Sineması'nın ne zaman yıkıldığını bile hatırlamıyorum. Zaten tek katlı ufak bişeydi, fazla direnmeyip mavi cüceleri de aldığı gibi çekip gitti heralde. Hayatın bahşişlere aç, paragöz yer göstericisi; onun yerine, muhtemelen depreme dayanıksız, bir apartman oturttu...

Şimdi, o perdeye bakıyor...

Mübarek Sinema Günleri vesilesiyle o salondan öbürüne savrularak loş atmosferli birtakım filmler izliyoruz... Üç saatlik son Macar Filmi ağır geldi galiba. Çünkü bu salondan çıkıp deli gibi, koşarak uzaklaşmak istiyorum.

O olmasa çoktan süzülüp gitmiştim... Halbuki ona Çiğdem Sineması'nı, Yazlık Serkan Sineması'nı anlatmak istiyorum şimdi. 72 milletę mensup depresyon sahibi sinirceli adamların öykülerini, öndeki topak saçlı karının kafası ardından izliycem diye uğraşıcağına benim anlattığım öyküyü dinlesin istiyorum. O iri mavi gözleriyle bir bana baksın.

Hem bahar şimdi, Menekşe Kıyıları ne kadar da güzeldir... Fırlayıp oraya gitsek...

Oysa birazdan film dağılıcak, kışlada komut almış gibi, aynı anda cep telefonlarını açan bir öbek izleyicinin arasında aynı ufak adımlarla süzülüp, bir sonraki filmin kalabalığına karışıcaz. Dışardaki bahar bir daha oynıycak mı sanki? Hem ben Çiğdem Sineması'nı her zaman hatırlıycak mıyım böyle? Biliyorum, O her zaman güzel olacak, gözlerinden çocukluğumun mavi cüceleri bakıp gülüşecekler. Ama ben yanında olucak mıyım hep? Dönüp aniden bana baktı, gülüyo cadı. Soona kedi gibi omzuma yattı. Al işte, uçup gitti herşey. Çiğdem Sineması neresi. Salim Bey kim ki?

"Zıbalawskar torke!" dedi sevgilisine perdedeki adam.

Öndeki topak kafalı karı yüzünden çevirisini okuyamadım.

PIRIL PIRIL BİR GÖKYÜZÜNÜN ALTINDA HİROŞİMA'YI ZİYARET

Tanja Dückers

Çeviren: Nafer Ermiş

Hiroşima'da bulunmak, insan böyle bir duyguyu yaşayacağını önceden bilse de, sarsıcı bir şey. Asya'nın diğer bölgelerinden ya da Japonya'nın diğer şehirlerinden gelen turistlerin aksine, Avrupalı bir turistin atom bombasıyla bu –son derece canlı- şehir arasında bir bağlantı kurmaması hemen hemen imkânsızdır. Hiroşima ve atom bombası (bizler için) adeta eşanlamlıdır.

6 Ağustos 1945, saatler 8.15'i gösteriyor, Pasifik Okyanusu kıyısındaki 400 bin nüfuslu bu giderek parlayan ticaret merkezine bir bomba düşüyor, önce parlak bir radyasyon yayılıyor ve şehir yerle bir oluyor. "Atombombası-Katedrali"nin bulunduğu "Barışparkı" mütemadiyen bu olayı anımsatıyor. Bu park ve katedralden oluşan kompleks İkinci Dünya Savaşı'nın korkunçluğunu dünya çapında en iyi ifade eden yapılardan biri. O iskelet görünümlü devasa katedral, görenin bir daha asla unutamayacağı bir imgeye dönüşüyor. Gece yatağımda uzanmış, hâlâ gözlerimin önünde o katedralin görüntüsü bütün canlılığıyla varlığını sürdürürken birden şunu fark ettim: Bazen dilimize takılan melodilerden söz ederiz. İstemesek de o melodiden kurtulamayız ve mırıldanır dururuz. Ama bu tür görsel imgeler için böyle şeyler pek söylenmez. Bunun dilde bir eksiklik olduğunu düşünüyorum. İskelet Katedral gözleri yakan bir imgeydi. Onun estetik ve pedagojik konsepti, bir çok açıdan farklı olsa da Berlin'deki "Gedaechtnis-Kirche" (Anıt Kilise)ye benziyordu. Her ikisinde de savaşın ne demek olduğu gösteriliyordu; onun neler yaptığı ve geride ne bıraktığı. Bütün o kuruluğuna, yalınlığına rağmen İskelet-katedral muazzam bir heybete sahip ve Hiroşima şehrinin siluetinde belirleyici bir rol oynuyor. Hâlâ.

Hiroşima'ya bombanın düşmesinden sonra uzmanlar oldukça umutsuz bir tablo çizmişti: Radyoaktif ışınlar yüzünden bölge ancak 90 yıl sonra tekrar oturulabilir hale gelecekti. 75 yıldan önce bitkilerin yetişmesi beklenmemeliydi. Ama, tıpkı bütün resmi uyarılara ve yasaklara rağmen eski sakinlerinin yavaş yavaş geri dönmeye karar verdiği Çernobil'de olduğu gibi, Hiroşima'da da hayatta kalanlar sanki aynı emre uymuşlar ve kentin harabelerine yönelmişler, başka bölgelere kaçanlar da yavaş yavaş eskiden yaşadıkları kente geri dönmüştü. Felaketten 56 yıl sonra bugün Hiroşima'da bir milyondan fazla insan yaşıyor. Şehir lüks alışveriş bulvarları ve kafeleriyle "Japonya'nın Paris'i" diye nitelendiriliyor, Hiroşima Üniversitesi uluslararası bir üne sahip. Hiroşima körfezinde bulunan ve atom bombasından hiç etkilenmemiş olan Miyajima adası

kent sakinlerinin gururu ve İskelet-katedral ile tam bir tezat oluşturuyor. Adadaki yosun tutmuş taşların ve yüksek eğreltiotlarının arasında, büyülü bir bahçede yürür gibi yürürken sık sık, hiç ummadığınız bir anda küçük bir mezarla ya da bir Buda heykeliyle karşılaşıyorsunuz. Bazen bir mağaranın girişinde, bazen bir gölcüğün yanındaki alanda ya da bir kayalığın dibinde karşınıza çıkıyorlar. Sık sık da küçük grupçuklar halinde. Zaman zaman, üzerlerine el örgüsü giysi parçalarının örtüldüğü taş figürlere rastlıyorsunuz: Bir Japon geleneği. Bu figürlerinin yanında, üzerlerine konan taşlarla sabitlenmiş, genellikle yağmurdan sırılsıklam olmuş yazılı kâğıtlar, daha doğrusu mektuplar bulunuyor. Giysileri oraya koyanlar yanlarına bir de (gizli) dileklerinin yazılı bulunduğu kâğıt parçaları bırakıyor. Anlaşılan o ki bu ritueller bugünkü modern Japonlar için bile önemli rol oynuyorlar: Ceketler, pantolonlar ve şapkalar Japonların çok sevdikleri o neon renkleriyle sisin içinde parlıyorlar. Ada genellikle yoğun bir sis altında. Belki bu yüzden insan burada kendini bir parça masalın içinde hissediyor. Miyalima'ya tırmanmak, ki burada ona "ada dağı" deniyor, sağı solu taşlaşmış bilgelerle kaplı bir yoldan yürümek anlamına geliyor; ta ki karşınıza birden Pasifik Okyanusu'na dağılmış küçük adacıklardan ve kayalıklardan oluşan nefes kesici bir manzarayla karşılaşana kadar tırmanıyorsunuz.

Başınızı çevirip geriye baktığınızda ise uzaklarda yükselen İskelet-katedralin siluetiyle göz göze geliyorsunuz.

Hiroşima 2001

ESKİ ZAMAN KATİLLERİ

Metin Aksoy

Çocukluğumda hikâye anlatıcılarından duydum, sonraki yıllarda ise televizyon ekranında ve sinema perdesinde gördüm; eski zaman katillerini! Eski zaman katilleri diyorum çünkü doğduğum yerde; vahşice katliamlar yapan insanlara eski zaman katilleri diyorlardı. Daha doğrusu son zamanlarda vahşice katliamlar olmadığı için silahlı katilleri biraz daha merhametli gördüklerinden, eskiden vahşice insan öldürenlere eski zaman katileri diyorlardı. Yaşlılar anlatırdı: bir gece vakti birinin evine giren üç kişi çocuk yaşlı demeden yirmi kişinin kafasını kesip sırra kadem basmışlardı. Bir köyü basan vahşi katiller yedi haneye girip onlarca kişinin kafasını kesip ortadan kaybolmuşlardı. Kadınlar ağıtlar yakmıştı, o katillere lanet yağdırmışlardı, ama nafile o katiller asla bulunamamışlardı.

Doksanlı yılların başında Cezayir'de benzer katiller türemişti. Gece vakti evlere girip insanları boğazlıyorlardı. Yüzlerce kişi boğazlanarak vahşice öldürülmüştü. Bir türlü doğru olduğuna inanamıyordum, bir insanı boğazlamak o kadar da kolay mıydı, o kadar rahat mıydı? Neyse ki kısa sürede katliamlar son buldu Cezayir'de.

Desen: Kutlukan Perker

Çocukluğumda, birkaç kez hikâyecilerden, vahşi bir canavara benzeyen insanların boğazını keserek öldüren birinin hikâyesini dinlemiştim. Hikâyenin sonunda kahraman canavarı yakalar, kurbanlarına benzer bir şekilde öldürmek ister, ancak başaramaz. Ardından Amerikan western filmlerinde gördüm, Kızılderililer federasyon askerlerini boğazlıyorlardı, askerler Kızılderilileri boğazlıyordu. Sonraki yıllarda sinema perdesinde gördüm benzer görüntüleri. Hiçbirisine inanmadım, daha doğrusu inanmak istemedim. Katil olmak, hem de en vahşi şekilde katil olmak nasıl bir kişilik, nasıl psikoloji olabilirdi.

Birkaç yıl önce de Ertuğrul Aladağ'ın Belge Yayınları'ndan çıkan bir kitabını okudum. Birinci dünya savaşı yıllarını anlatıyordu, bazı askerler cepheden yenik ayrılınca geride kalan Hıristiyanları, gayrimüslimleri vahşice öldürüp kalplerini çıkarıp kazıklara geçirdiklerini anlatıyordu.

Geçen gün televizyonların alt bandında haber akışını gördüm. Malatya'da üç kişinin boğazı kesilerek öldürülmüştü. Sonraki günlerde gazeteler, televizyonlar haberleri verince ne kadar vahşice işlenen bir cinayet olduğunu duyduğumda tüylerim diken diken olmuştu. Hem de kültür yayını yapan üç kişi, yeryüzünde bütün dinlerin, bütün kültürlerin yasakladığı vahşi bir şekilde öldürülmüşlerdi. Vahşice. Sorun şuymuş; o insanlar İncil dağıtıyorlarmış. İncil de bir dinin mensuplarının kutsal kitabıdır. Ve Kur'an-ı Kerim'de İncil'den söz edilir. Yani kutsaldır, yani Allah'a inanan insanların kutsal kitabıdır. İyilik, güzellik emreder, paylaşmayı kardeşliği emreder. Bu yüzden insanları boğazlamak bence yeryüzünün en vahşi katliamıdır.

Kendi kendime sorup durdum, neden hâlâ bu ülkede din, dil, ırk ayrımı var? Neden hâlâ insanlar inançları yüzünden öldürülüyor? Birkaç ay önce Trabzon'da bir rahip öldürülmüş, ardından İstanbul'da bir gazeteci, ardından Malatya'da üç kişi yaptıkları işten ya da inançlarından dolayı vahşice katledildiler. Bu insanları bu tür suçlara sürükleyen şey ne olabilir?

Katiller yaratılıyor mu? Ya da yaratılan katillere vahşice cinayetler işlemeleri için birileri emir mi veriyor? Vatan millet için masum insanları öldürmek, din adına inanları boğazlamak nasıl bir zihniyetin ürünüdür?

O katiller sadece masum insanları öldürmekle kalmıyor, hayallerimizi, birlikte yaşama duygumuzu, kardeşliğimizi de vahşice öldürüyorlar. O katiller bütün herkesin mutluluğunu da öldürüyorlar. Mutlu olmak, kardeşçe yaşamak, her dine, dile, ırka, millete saygı göstermek ve erdemli insan olmak istiyorsanız o katillere dur demek zorundayız.

vecdihisar@gmail.com
Vecdi Çıracıoğlu

BEYAZ ALTIN
Sait Faik Abasıyanık

Yıl 1965. Bursa Erkek Lisesi'nin orta kısmına başladığım sonbaharın ılık günlerinden biriydi. Sabahçıydım. İki katlı okulun Heykel'e, daha doğrusu Mahkeme Hamamı'na bakan yönünde, üst katta bir sınıfındaydık. Ders etüttü, yani boş... Herkes sonraki derse çalışıyor, bir şeylerle ilgili, bense, en arka sırada, pencereden dışarıya bakıyordum. İlkokuldan gelmenin çocukluğunu, geniş ve mazot kokan döşeme tahtalı, kalın duvarlı, geniş pencere içli; yaz, kış büyük sobasının sökülmediği taş okulun azameti karşısındaki şaşkınlığımı ve nahifliğimi üzerimden daha atamamış olmalıyım ki; dalmış gitmiştim.

Bir anda, "Nereye bakıyorsun?" sözüyle irkildim. Etüt öğretmeniydi. Daha sonraki yıllarda benim de öğretmenim olacak, lise kısmının edebiyat öğretmeni İbrahim Dekak... Korkarak, "Uludağ'a..." dedim. Dekak, gözlüklerini çıkarttı. Çekik gözlerini daha da kısarak, eğilip baktı baktı ve tekrar gözlüğünü taktı. "Evet!" dedi, "evet, burası olmalı, bu pencere olmalı, baktığı ve hikâyelerinde yazdığı Uludağ!.. Buradan, bu pencereden gördüğü Uludağ..." Bana dönerek, "Sait Faik'i tanıyor musun? Kitaplarını okudun mu?" diye sordu. Tanımadığımı ve okumadığımı söyledim. Oysa evimizde bir yığın kitapla dolu kütüphane vardı. Utanmıştım. Dekak, "Şimdi sen, Sait Faik'in oturduğu sırada oturuyorsun," dedi.

Belki etütten kaytardığımı görerek yanıma gelmişti ama aradığı bir şeyi de bulmuştu. Sakin sakin kürsüye gitti ve oturdu. Etütün kalan süresi boyunca Sait Faik'i anlattı, Adapazarı'ndan Bursa Erkek Lisesi'ne sürgün geldiğini, ilk öyküsü İpekli Mendil'i bu lisenin sıralarında yazdığını ve bu sınıfın ve penceresinden başka bir yerden Uludağ görünmediği için o sırada oturmuş olabileceğini söylemişti. Ve bu hikâyeden sonra, edebiyat öğretmeni ileride büyük bir yazar olacağını söylediğini anlatmıştı. Sonra yüzünde dolaşan esef dalgasıyla, "Bu okulun bahçesine, Reşat Nuri Güntekin'in yanına onun da büstü dikilmeli," dedi ve ekledi: "Reşat Nuri'nin büstünün kaidesinde ne yazıyor, bileniniz var mı?" Birkaç el kalktı, ellerin sahipleri söyledi. Bilememişlerdi. "Yazık!" dedi, İbrahim Dekak, "her gün önünden geçiyorsunuz, bileniniz yok... Yazık, çok yazık..."

Teneffüste büstün yanına gittim. Bir kaç arkadaşım daha vardı. Onlar da benim gibi merak etmişlerdi. Büstün kaidesinde, "Reşat Nuri Güntekin. 1889-1956. Öğretmenliğe İlk Adımını Attığın Bursa Erkek Lisesi Öğrenci ve Öğretmenlerinden Sevgi ve Saygıyla." yazıyordu.

*

Öğlen eve geldiğimde karışık duygular içersindeydim. Babama Sait Faik'in kim olduğunu kitaplarının bizde olup olmadığını sordum. Gülerek, önüme, şu an bu yazıyı yazarken masamın üzerinde bulunan Varlık Yayınları'nın bir liralık cep kitaplarını (1951) ve ölümünden sonra dostlarının yazdıklarından Tahir Alangu'nun Yeditepe Yayınları'ndan çıkan (1956) Sait Faik İçin adlı biyografisini koydu. Sararmış sayfalı kitaplar, kapak düzenlemesiyle günümüzün cafcaflı kitaplarından bir hayli mütevazıdılar. Sait Faik'in kitaplarının üzerlerinde sadece Sait Faik ve kitabına verdiği yine mutevazı ismi yazıyordu.

Şanslıydım. Hem de çok şanslıydım; çünkü, ciddi olarak o kitapları okumakla tanımıştım edebiyatı...

Babam, onun, Türk Hikâyeciliği'nde bir dönem taşı olduğunu, Mark Twain Derneği'ne Onur Üyesi seçildiğini, şaşaayı sevmediğini, bir keresinde kendi ödülünü almaya gittiğinde kapıda duran adamın onu tanımadığı için içeri almadığını ve buna Sait Faik'in şatafattan uzak bir adam olduğu için, çok sevindiğini anlattıkça anlattı ve "Adapazarı'nda eskilerde üç büyük sülale vardı: Bunlar; Çıracılar, Abasızlar ve Arapzadeler... Hatta bu sülallerin çok uzaktan birbirlerine hısım olduğu da söylenir," dediğinde, konuşmaya yaşı epey geçkin Kocanam da katıldı. "Abasızlar'ın Sarı Sait," "ne yaramaz çocuktu! Düz duvara çıkardı, ele avuca gelmez, küreklerde durmaz, kabına sığmazdı! Ne yapıyor şimdi o?" dedi. Sait Faik'in annesini, babasını ve evlerini anlatmaya, kuvvetli hafızasıyla sıralamaya başladı.

Gülmeye başladık. Babam, "Anne, senin Sarı Sait'in vefat edeli çok oldu, Vecdi doğduğu yıl onu kaybettik," diyerek konuşmasını sürdürdü:

"Sait Faik'in ilk öyküleri basılmaya başladığında ve çıkan kitaplarını okuduğumda onun Adapazarlı olduğunu anladım. Hele hele, Çıracılar Caddesi'nin başındaki Meserret Oteli'nin geçtiği öyküyü okuduğumda tamamıyla onun Adapazarlı olduğunda karar kıldım. Sordum, soruşturdum, tespitimde haklıydım. Onu birkaç kez Asmalımescit'te ve Markiz'de gördüm ama yanına dahi yaklaşamadım. Çok öfkeli bir adamdı ve edebiyat çevresinde, bilhassa kadınlar tarafından ilgiyle izlenip, çok beğeniliyordu. O, bu ilgiden çok rahatsız olduğu için yanına yaklaşanlara ters davranarak, haşlıyordu. Gerçekçi, şatafattan uzak, kendi halinde, yalnız bir yazardı. Onun bu tavizsiz yanını gösteren ilginç bir olayı var," dedi.

"Sarnıç adlı kitabında, 'Beyaz Altın,' diye bir hikâyesi vardır. Birinci Dünya Savaşı'nın son günlerinde, o zamanlar daha kasaba olan Adapazarı'nda geçiyor hikâyedeki olay. O zamanlar Anadolu'nun her yerleşim yerinde olduğu gibi Adapazarı'nın da harp zengini var; karaborsa zahire, un ve şekerden... Millet hastalık ve açlıktan kırılırken, hikâye kahramanlarından 'Katip', Sait Faik'in kendisi ve olayın birinci tekil şahıs anlatıcısı. Kâtip, zahire tüccarı, karaborsacı Eskicizade Nedim'in arada bir hesaplarına bakar. Karşılığında zahire alır, yerler içerler. Eskicizadeler aslında Arapzadeler'dir. Öyküde adı Nedim olarak geçen karaborsacının oğlunu tanırım. Arapzadelerin Şükrü... Sonradan Adapazarı milletvekili olmuştu.

"Neyse, hikâyeye dönelim... Eskicizade namıyla maruf Arapzade, epey katakulli yapmış diğer tüccarlara ve tabii ki, bu arada halkın da kanını emdikçe emmiş.

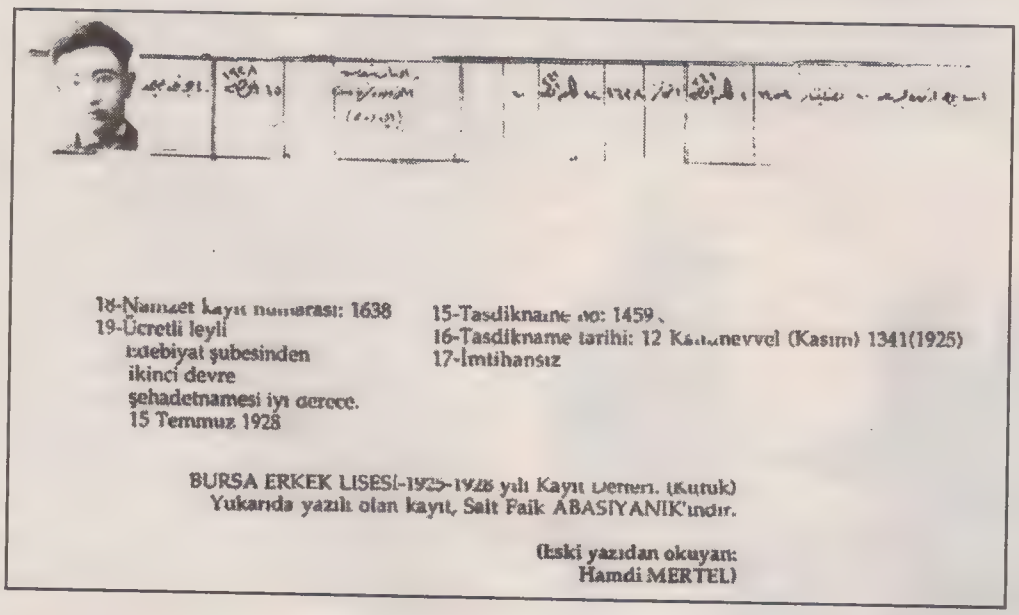

18-Namzet kayıt numarası: 1638
19-Ücretli leyli
edebiyat şubesinden
ikinci devre
şehadetnamesi iyi derece.
15 Temmuz 1928

15-Tasdikname no: 1459
16-Tasdikname tarihi: 12 Kanunevvel (Kasım) 1341(1925)
17-İmtihansız

BURSA ERKEK LİSESİ-1925-1928 yılı Kayıt Defteri. (Kutuk)
Yukarıda yazılı olan kayıt, Sait Faik ABASIYANIK'ındır.

(Eski yazıdan okuyan:
Hamdi MERTEL)

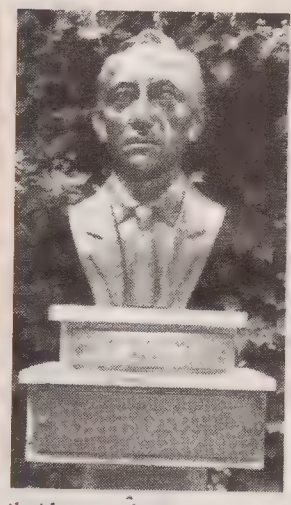

Reşat Nuri Güntekin ve Saik Faik Abasıyanık'ın Bursa Erkek Lisesi bahçesindeki büstleri

"Bir gün, Kâtip'le Eskicizade'nin yolu İstanbul'da kesişmiş. Eskicizade dişlerini yaptıracakmış. Beraber yemiş, içmiş ve zamparalık bile yapmışlar. Dişçiye gittiklerinde, dişçi, 'Herkes dişlerini altın kaplatıyor, insan gülerken altın ağızda sırıtıyor, isterseniz dişlerinizi platin kaplama yapalım,' demiş. Eskicizade kabul etmiş ve dişlerini, 'Beyaz Altın' platinle kaplatmış. Tabii ki, İstanbul'daki harcamalar ve dişçiye ödenen meblağ, kasabada zahireye kat be kat yapılan zamla kapatılmış. Eskicizade, ağzında bir servetle dolaşmaya başlamıştır artık.

"Zaman gelir, geçer. Eskicizade'nin sesi eskisi gibi çıkmaz olmuş, şen şakrak kahkahalarından eser bile kalmamıştır. Hastaymış ve bir süre sonra ölmüş. Sevinen çokmuş kasabada. Karaborsa yaptığı ardiyenin tam karşısındaki 'Kanlı' denen mezarlığa gömülmüş.

"Ben, bu olay olduğunda daha yeni doğmuştum. Hatırlamıyorum tabii. Ama seneler sonra delikanlılık çağıma ilk adımlarımı attığım senelerin birinde, bir gün öyle bir olay patlak verdi ki, ben de az önce size anlattığım olayı bu vesileyle öğrenmiş oldum.

"Zaman geçip de, kasabanın ortasında kalan mezarlığın dışına taşınması gündeme geldi. Kanlı Mezarlık'taki mezarlar bir bir taşınırken, belediye, mezarlıktaki, iki insanın bile kavuşamayacağı ulu servileri bile kesti. Kasaba büyüğü, şehir küçüğü Adapazarı'nı öyle hoş bir koku kaplamıştı ki günlerce, anlatılamaz... O zamanlar bu servi kokusuyla, bazı yaşlılar ölülerin ayaklanarak geceleri dolaştıklarını bile anlatır olmuşlardı.

"Mezarlar sırayla nakledilmeye başlandığında, sıra Eskicizade'nin mezarına gelince içinin tamtakır kuru bakır boş olduğu görülmüş. Bir küçük kemik parçası bile yokmuş mezarında. Bu olay, Kasaba için büyük bir olay olmuştu ve mevtaya ne olduğuna dair, herkes birbirine sorular sorar olmuştu.

"Nihayet bir suçlu bulmuşlardı: Genç bir köylü delikanlı... Delikanlı inkâr etti, suçu kabul etmedi ve elde de delil olmadığından serbest kaldı. Delikanlı serbest kalınca, Yeniçarşı'nın ortasında misket tanesi platin dişleri, 'Beştaş' oynar gibi havaya atıp tutarak, olayı arkadaşıyla birlikte yaptığına dair konuşmakta hiçbir beis görmedi. Şöyle konuştuğu anlatılırdı kulaktan kulağa: 'Herifin dişlerinin 'Beyaz Altın' olduğunu babam söylerdi. Her buğday götürüşünde sırıtır, dişlerini gösterirmiş aç kurt gibi. 'Pırıl pırıl parlardı', 'Beyaz Altın'da müthiş para edermiş, ne yapayım?..' Delikanlıya ölüye ne yaptıkları sorulduğundaysa, 'Ayağına taş bağlayıp, cumburlop Sakarya'nın en derin yerinden sularına saldık,' dermiş.

"Zaman, daha da aktı, yatağından akan su gibi ve kâtip Sait Faik, yazar Sait Faik oldu. Her has yazar gibi, yaşadıklarını yazdı. İşte onun 'Beyaz Altın' öyküsü, bizim Arapzadeler'in Şükrü'nün zahire, un, şeker karaborsacısı babasının hikâyesidir. Bu hikâye isimler değiştirilip işlenerek anlatılmış. Şimdi gelelim esas olan hikâyenin sonrasına..."

Babam güzel anlatıyor, ben de merakla dinliyordum. Sadece ben değil, evdeki herkes de merakla dinliyordu. Bir ara Kocanam olayı hatırladı. 'Dişlerini kuru kafasından kırarak almışlar, ben öyle biliyorum. Ah, o günler, açlık günleri...'demişti. Konu çatallaşmasın diye, babam müdahale etmedi ve anlatmaya devam etti:

"Sait Faik bu hikâyeyi Sarnıç adlı kitabında yayınlayınca herkes okudu. Arapzadeler, piyasada ne kadar Sarnıç varsa satın aldı ama kitabın Adapazarı'na girmesine engel olamadı. Kitabın ilk baskısı bu yüzden epey sattı ve Adapazarı'nda elden ele dolaşarak herkes tarafından okundu. Her okuyan bıyık altından güldü.

"İşte bu günlerden birinde Sait Faik, Köprüaltı'ndan çıkıyormuş. Ya Burgazadası'ndan gelmiş ya da orada bir yerde demlenmiş. Her neyse, merdivenden çıkınca caddeden faytonla tesadüfen geçen Arapzadeler'in Şükrü Bey'le karşılaşmış. Şükrü Bey, faytoncuya seslenerek durdurmuş ve Sait Faik'e hitaben, 'Sait, Sait!' demiş, 'hiç utanmadın mı babamı öyle yazmaya? Biz hısım değil miyiz?' Sait Faik bakmış, bakmış çakır gözleriyle. Yere tükürmüş, 'Siktir lan!' demiş, 'ben hikâye yazdım!..'

"İşte böyleydi. Sait Faik, tavizsiz, yalın ve yazdıklarıyla kendine arkadaş arayan yalnız bir yazardı..."

Babamın anlattıklarından üç sene kadar bir zaman sonra, akrabamız İdmanyurt'lu Baha dayım, babam ve ben, Sapanca Gölü'nün kenarında içkili bir aşevinde yemek yiyorduk. Hava yeni yeni düşüyordu. Babamlar demleniyor, ben de güneşini batırmakta olduğu gölün renkten renge giren suyunun üzerinden arada bir çıkan hava kabarcıklarına bakarak oyalanıyordum. Babam, "Bak!" dedi, "şu karşı masada oturan adam var ya..." "Evet," dedim, "tombul adam." "İşte o adam sana hikâyesini anlattığım Arapzadeler'in Şükrü."

Kendine bakıldığını görmüştü. Başını eğerek hafif bir selâm verdi. Baha dayım, "Aynı babası, sakın bunun sonu da!.. Tövbe... Tövbe..." demişti. Gülüştük belli etmeden. Kıpırdamadan hareketsiz sabit bir Budha heykeli gibi duran Arapzadenin, göbeği neredeyse masanın üzerine çıkacak, besili gıdısı da onun üzerine...

Arapzade, kısık gözleriyle uzaklarda bir yerlere bakıyor, bir şeyler arıyor gibiydi...

*

Şimdilerde, Bursa erkek Lisesi'nin bahçesinde, edebiyatımızın üç değerli yazarının büstü var. Reşat Nuri Güntekin'in kaidesindeki yazı ben mezun olduktan sonraki bir zaman diliminde değiştirilerek, "Biz gençler Anadolu'ya yayılmalı, bir güneşe muhtaç olmadan çevresini aydınlatacak ışıklı kaynaklar yaratmalıyız. Bizim için kurtuluş ancak bu yıldızların parlamasıyla başlayacaktır"a dönüştürülmüş. Onun yanında O. Şaik Gökyay'ın büstü var ve kaidesinde, "Bu vatan toprağın kara bağrında sıradağlar gibi duranlarındır. Bir tarih boyunca onun uğrunda kendini tarihe verenlerindir. "Ve, Sait Faik Abasıyanık... Kaidesinde şunlar yazmaktadır: "İnsanı sevmekle başlar her şey. Eldeki eserler, insanı yeni ve mesut, başka, iyi ve güzel bir dünyaya götürmeye, kurmaya yardım etmiyorsa neye yarar?"

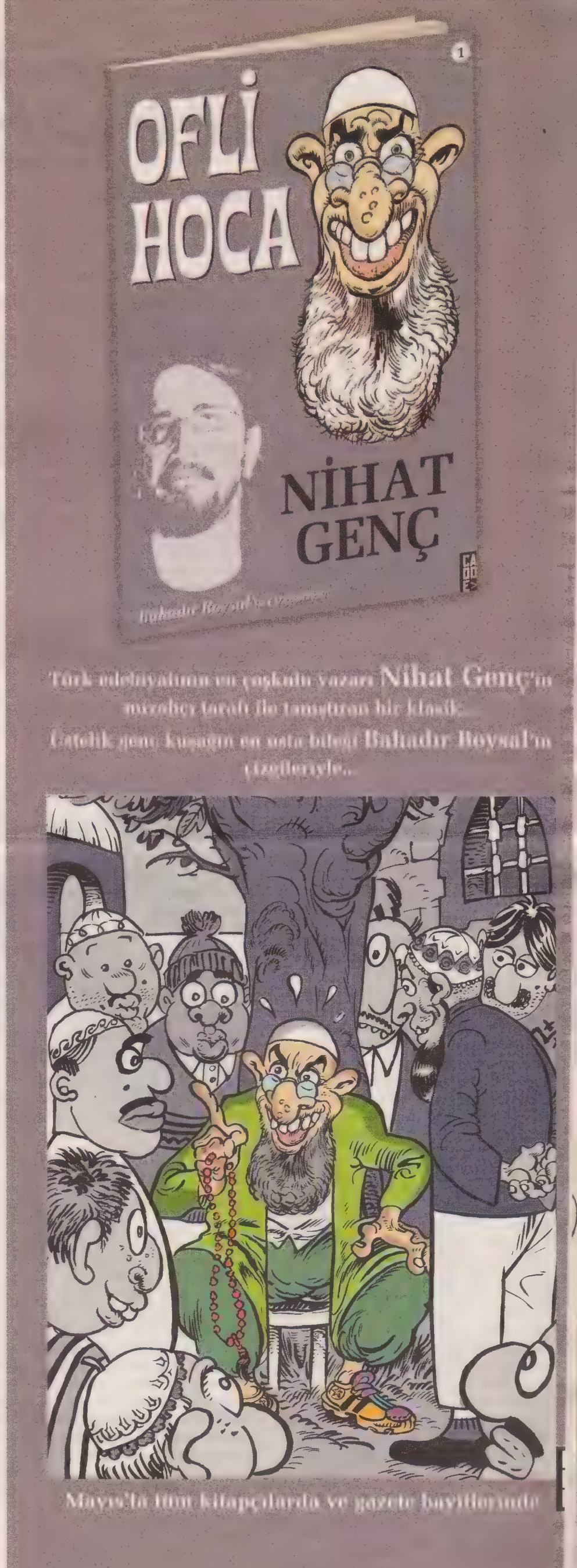

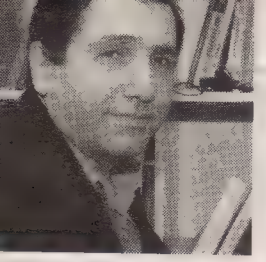

www.oktaytaftali.com - otaftali@hotmail.com

Oktay Taftalı

SAATİN İCADI

Saatin ne zaman ve kim tarafından icat edildiği hakkında net ve kesin bir bilgiye sahip değiliz. Ancak eski Mısır, Hint, Mezopotamya ve en son antik Yunan dünyasında, zamanı ölçmeye yarayan çeşitli yöntem ve teknikler geliştirildiğini biliyoruz. Aslında saatin icadı, insanlığın kolektif aklını ayrımsamak bakımından seçkin bir örnek oluşturuyor.

Tek tek insanların ve kendimizin ne kadar akıllı, ne kadar zeki olduğumuz konusunda bir fikrimiz vardır. Ama insanlığın kolektif aklı öylesine soyuttur ki, imgelem ve algı dünyamızda bu aklı tahayyül edebilmemiz, ancak sayılı ve zor kavranabilir örnekler sayesinde mümkündür.

Gelişigüzel bir biçimde söylemesi kolaydır: politik bir tavra ilişkin olarak veya toplumsal bir hareketlilikte "kolektif akıl" der ve işin içinden çıkarız. Ama birisi bize sorsa, nedir bu "kolektif akıl"? Üç beş cümleyle bunu tarif edene kadar, kan ter içinde kalmamak işten bile değildir. Memlekette bir yığın yazar çizer var, gazeteciler, köşe yazarları var, ahan da ben soruyorum: birisi bana "insanlığın kolektif aklı"nın ne olduğunu, anlaşılır ve düzgün cümlelerle anlatsın... Neyse biz yine saatin icadına dönelim, belki bu konuda bazı ipuçları yakalayabiliriz:

Yeryüzünde binlerce yıl boyunca sayısız kuşaklar, hep aynı güneşin altında doğdular. Ömürlerini hep aynı güneşin hareketini izleyerek geçirdiler. Elbette sadece güneşin değil, öteki gök cisimlerinin, ay'ın, yıldızların hareketlerini de izlediler. Daha doğrusu bu cisimler kendi hareketlerini insana zorunlu olarak izlettiler.

Güneş insana sormadan sayısız kez doğdu ve battı. Ay insan iradesinden bağımsız olarak, bazı geceler doğdu, bazı geceler doğmadı veya yarı doğdu, yarı doğmadı. Kimi yıldızlar gök karanlığı içinde hep aynı yerde asılı duruyorlardı, kimileri ise bir var bir yok oynuyorlardı.

Başlangıçta insanlar, bir gezegenin, yani bir gök cisminin üzerinde yaşadıklarını bilmiyorlardı elbette. Dolayısıyla dünyanın da hareket ettiğinin farkında değildiler. Ama dünya üzerindeki hareketliliği algılıyorlardı. Çünkü üzerinde yaşadıkları toprak belli bir ara soğuyor, gökyüzünden sular boşanıyor, rüzgârlar esiyor, sonra bunlar duruluyor ve güneş ısıtmaya başlıyordu. Herkes rüzgârın uğultusunu, şimşeğin parlak ışığını duyuyor ve görüyordu. Yağmur herkesi ıslatıyor, soğuk herkesi üşütüyordu. Herkes güneşin ışığında görebiliyor, gecenin karanlığında ise uykuya dalıyordu.

Ağaçlar kimi zaman yeşeriyor, acı tatlı yemişler veriyor, kimi zaman ise kupkuru cansız bir hâl alıyordu. Öteki bazı canlılar, birdenbire kaybolup bir yerlere gidiyor, sonra azalmış veya çoğalmış olarak yine geri geliyorlardı. Bir ağaçtan kopan yaprak boşlukta asılı kalmıyor, salınarak yere düşüyordu, ama kopan her yaprak hep aynı hızda düşmüyordu. Canlı ve cansız ayrımı da yoktu, çünkü her şey dönüşüyor ve değişiyordu. Yani... Madde hareket ediyordu...

Bütün bunlar kimi zaman eğlendirici ve hoş, kimi zaman ise korkunç ve kaygı verici şeylerdi.

Aslında zaman üzerinde söyleşirken takvime ve takvimin icadına belki ayrıca değinmek gerekir. Ancak bütün dünyanın tek bir takvime tabi kılınmasıyla, bütün saatlerin Greenwiche ayarlanması arasında doğrudan bir ilgi olduğu için, meselenin bu yanına da kaçamak bir bakış atmak gerekiyor.

Hareket eden, dönüşen ve değişen bazı varlıklar, bir gün veya bir gece, birden bire hareket edemez hale geliyorlardı. Artık hareket edemiyor ve toprağa düşüyorlardı. Ama yine de dönüşmeye devam ediyorlar ve sonra yok oluyorlardı. Ama gerçekten yok oluyorlar mıydı, yoksa bütün var olanların, yok olmayan bir nefesi, bir ruhu mu vardı? Yoksa asıl varlık bu dönüşen, batan çıkan görüntüler değil de, asla yok olmayan, yoktan varolmayan ve görünen her şeye niteliğini ve niceliğini veren bir ruh muydu?

Eğer öyleyse, asla yok olmayan ve yoktan var olmayan ruh sonsuzluk demekti. Ama bu sonsuzluğa rağmen, çevrede durmaksızın batan çıkan, yer değiştiren, üstelik bunları çok farklı hızlarda birbiri ardına gerçekleştiren o kadar çok şey vardı ki, hiçbirinin hareketi diğerinin "aynısı" ve tekrarı değildi. Fakat "benzeriydi." Bir ırmak her defasında başka bir suyu akıtıyordu. Akan su ve suyun hareketi birbirine benziyordu ama aynı su değildi, aynı suda iki kez yıkanılamıyordu. Ama başka başka şeyler, aynı anda harekete geçebiliyor, birbirlerine etki ediyor, bir başka şeyi doğuruyor veya kendileri olmaktan çıkıp bir başka şeye dönüşüyorlardı.

Sonsuz bir ruh içinde, yine sayısı sonsuz, fakat her biri tek tek sonlu maddi hareketler vardı. İnsan bir noktadan sonra bu hareketleri ayrımsayabiliyordu. Maddenin farklı hareketlerini birbiriyle kıyaslayan ve böylelikle onları ayrımsayan insanda, zaman kavramı doğuyordu.

Fakat zaman öyle bir şeydi ki, elle tutulamıyor, gözle görülemiyor olmasına rağmen, fikri ve algısı herkeste oluşmaya başlamıştı. Kimse zamanın ne olduğunu birbirine tarif edemiyor, anlatamıyordu. Ama herkes onu biliyordu. Ava giden birisi, güneş batmadan önce mağarasına dönmenin güvenli olduğunu ayrımsıyor ve güneşin bir süre sonra batacağını biliyordu. Çünkü güneş oldum olası belli aralıklarla doğuyor ve batıyordu. İnsan da doğuyor ve ölüyordu. İşte bu iki hareket arasında kalan şey zaman olmalıydı. Üstelik bu hareketin bir seyri, izlediği bir rota vardı. Güneşle birlikte güneşin ışığı da hareket ediyor ve cisimlerin farklı yönlerini, farklı şekillerde aydınlatıyor veya aydınlatmıyordu.

Bir değeneği açık havada bir yere sabitlediğinizde, güneş, doğumundan batışına kadar, o değeneği farklı şekillerde aydınlatıyor ve değeneğin aydınlatmadığı kısmının izi sabit zemine düşüyordu. Buna gölge diyorduk ve değeneğin gölgesi güneşin hareketine göre uzayıp kısaldıkça günün neresinde olduğumuzu, güneşin aşağı yukarı ne kadar sonra batacağını anlıyorduk.

Geleceğin bütün saat çeşitlerinin ana ilkesini oluşturan formül, bu noktadan itibaren çözülmüştü. Görece sabit bir cisim etrafında hareket eden bir başka cisim, bize zamanı bildirebiliyordu. Dolayısıyla kapalı havalarda, güneşin görünmediği veya gecenin çöktüğü zamanlarda, sabit bir kaba akan belirli bir miktar su veya kum bize zamanı bildirebilirdi. Üstelik bütün ölçümlerin anası ve imkânı olan sayılar sistemini, artık bu basit gereçlere uygulayarak zamanı daha kesin verilerle ölçmek de mümkündü. Güneş altında bir çubuğun, gölgesinin düştüğü zemini numaralamak veya belirli miktarda su, kum, vs. yerleştirdiğimiz sabit kapların üzerinde işaretlemeler yaparak, akışkanın hareketi sonucu oluşan birikimi, sayısal birim üzerinden zamana dönüştürmek ve öyle algılamak... Bütün bunlar "kolektif insan aklı"nın dahiyane süreçleriydi...

KOLEKTİF AKIL VE ZAMAN

Saat zaman falan derken, laf yine döndü dolaştı ve "kolektif akla" geldi. Ama sanıyorum bu arada biraz yol aldık. O halde şöyle bir tanım önerebiliriz belki: Kolektif akıl, maddenin benzer hareketlerinin zaman ve mekân içinde, birden fazla kez benzer sonuçlar doğurması üzerine oluşan tekil algıların benzer hareketidir. Evet böyle diyebiliriz. Örnek vererek somutlayalım: Yeryüzünde belli zamanlarda, belli dere yatakları taşar. Bu, maddenin binlerce yıldır benzer şekilde yinelediği ve her defasında benzer sonuçlara yol açan fakat hiçbirisi, birbirinin aynısı olmayan, (yani klonlanamayan) hareketidir. Maddenin bu hareketi tek tek insanlar tarafından binlerce yıldır algılanmaktadır. Ve bu tekil algılar benzer şekilde davranarak, dere yataklarına ev yapmazlar. Bu benzer davranış bize kolektif aklı verir. Fakat benzer şekilde davranmayarak kolektif aklın dışına çıkanlar ise, tabiat tarafından acımasızca cezalandırılırlar. Buna antik çağda "doğal hukuk" deniliyordu. Süreç bugün de değişmemiştir. Maddenin hareketini ve o hareketin sonucu olan "zaman"ı dikkate almayan akla, insandan önce doğal hukuk cezayı keser ve ödetir.

Nasıl ki pozitif hukuk, toplumun işleyiş yasalarından oluşturuluyor (oluşturulmaya çalışılıyorsa), doğal hukuk da eninde sonunda maddenin fizik yasalarından oluşur. Bilindiği gibi fizik yasaları ise, zaman ve mekân kategorilerine tabidirler. Yuvarlanan bir bilya, uçan bir kuş, yanan bir orman, ancak zamanda ve mekanda söz konusu olabilir. İşte saatin icadı, maddenin hareketini, tabi olduğu, zaman kategorisi içinde anlayabilmemizi sağlamıştır.

Fakat zaman, insan zihninde maddenin farklı hızlardaki hareketi sayesinde geliştirilen bir soyutlama olduğu için, görecelidir. Bu görecelilik, zamanı ölçme biçim ve tekniklerine de yansımıştır. Çeşitli toplumlar, saatin yanı sıra, zamanı geniş birimler ve dilimler halinde tasarlayan çeşitli takvimler geliştirmişlerdir. Eski Mısır'da, Mezopotamya'da, Çin'de, Güney Amerika'da ve nihayet Hıristiyan ve İslam dünyalarında çeşitli takvimler kullanılmıştır. Fakat eski sömürgecilik dönemlerinden başlayarak, Avrupa'da doğan kapitalizmin, dünyaya yayılmasıyla birlikte, bütün dünyanın ağırlıklı olarak, Hz. İsa'nın doğumunu başlangıç alan tek bir takvime tabi kılındığını görüyoruz. (Takvimin gösterdiği zaman biriminde, sabit güneşin etrafında hareket eden dünya veya her ikisi de hareket eden ay ve dünya arasındaki hareket farklılıkları, zamanın ölçülmesini mümkün kılmıştır.)

Aslında zaman üzerinde söyleşirken takvime ve takvimin icadına belki ayrıca değinmek gerekir. Ancak bütün dünyanın tek bir takvime tabi kılınmasıyla, bütün saatlerin Greenwich'e ayarlanması arasında doğrudan bir ilgi olduğu için, meselenin bu yanına da kaçamak bir bakış atmak gerekiyor.

Evet daha ortada küreselleşme vb. söylemler yokken dahi, dünyanın bütün saatlerinin Greenwich'e göre ayarlanmasının anlamı nedir? Türkiye'de alaturka saatten Greenwich saatine geçildiği yıllarda, Ahmet Haşim'in "artık asude zamanların, değişen saatle birlikte geride kaldığı" şeklinde yakındığını bir yerlerde okumuştum.

Erzurum'da çocukken dedemden hatırlıyorum, eskilerin "ezani saat" veya "alaturka saat" dedikleri bir saat ayarı vardı. Bu saat ayarının Greenwich saatiyle arasında nasıl bir fark vardı tam bilemiyorum. Ancak Ahmet Haşim'in sözüne geri dönecek olursak, birim zamanı daha "yavaş" gösteren, modern zamanların "başarı ve rekabet" dolu histerik koşuşturmalarını içermeyen, "gönül"e ve "ruh"a ayarlı bir saat olduğu kanısına varabiliyorum.

Sömürgecilik ve dünya çapındaki emperyalist para-meta dolanımı, gece-gündüz farkına, coğrafi, biyo, psiko, sosyo, kültürel farklara rağmen, bütün insanlığa kendi saatini dayatmaktadır. Öyleyse kolumdaki saatin bana ait olması, onun gösterdiği zamanın da bana ait olmasını içermiyor. Başkasının belirlediği zamanı yaşamak, kölelik yüzyıllarının devam ettiğini göstermektedir. Çünkü saatler kimin zamanını gösteriyorlarsa, anlamlarını da oradan alıyorlar.

MAHMUD DERVİŞ: ŞİİRİ YALNIZLIĞIMLA İLAHLARA ÜSTÜN TUTUYORUM

Bu ay (Mayıs) İstanbul Beyoğlu Şiir Festivaline, Tarih ve Toplum Vakfı tarafından İstanbul'a davet edilen şair Mahmud Derviş'in ülkemize gelişiyle birlikte; Arap şairden Filistin davasıyla ilgili düşüncelerini de yakından öğrenme şansımız olacak... Aşağıda okuyacağınız söyleşi ilkin Fransa'nın ünlü gazetesi LIBERATION da yayımlandı. Söyleşiyi hem şairin fikirlerini hemde batı medyasının Filistin'e bakışını anlamamız açısından çevirtmeyi uygun bulduk. Mahmud Derviş bu söyleşide çarpıcı noktalara değiniyor.

Belki de ben, kendisiyle bir söyleşi yapsaydım bu düzeyde olmasını isterdim. Soruların kimin sorduğunu önemli olmakla beraber, Derviş'in verdiği yanıtlar önemlidir. Mahmud Derviş ile ülkemizde bulunduğu sırada daha geniş bir söyleşi yapma şansım olacak ve önümüzdeki sayılarda bu söyleşiyi sizinle paylaşmayı umuyorum.

Metin Fındıkçı

Bir şair olarak, Filistin'de bir türlü yerine oturmayan adaleti sormakla başlayalım.

Filistin tarihi her zaman İsrail düşmanlıklarıyla birlikte yazılmıştır. İsraillilerin karşıtı olarak da her zaman ve zorunlu bir durum olarak onlara karşıt sonsuz fanatikler çıkmıştır. Bu olgunlaşan fotoğrafta, durmadan bir noktanın etrafında dolaşılıyor. Onlar, yani tarihimizi düşmanlıkla yazdıranlar (Hangi İsraillilerdir) Filistin tarihi, tarihleriyle birlikte başlasın istediler, istiyorlar. Yüzyıllar boyunca bu topraklarda vasat olarak kaldılar. Oysa daha önce burada bulunmuş olanlar, daha sonra da burada var olacaktır. Bu duygu tarihin billur ışıltısı bir araya gelmiş çeşitli renkler gibidir. Bu kat edilen mesafede doğal olarak bu söylemin fotoğrafı bugüne ulaştı. Ama bizler insanoğlu olarak (Filistin'de) bulunduğumuzdan beri Filistin tarihinin başladığına inandık, kökleri her zaman burada bulunan ve dünyanın dört bir yanına dağılan Kenani kavmindeniz. Oysa bu köklü tarih, Yahudilerin göçüyle bir tutmak isteniyor, bu, öldürerek tüketmek istedikler mantığın içinde bile düşünülemez. Filistin tarihinde bu tarih kalın çizgilerle çizilmiş ve çok belirgindir. Bu toprakta tarih: Suriyelileri, Arapları, Romalıları, Mısırlıları ve dahi Osmanlıları da katarsak bütün dinleri ve kültürleri bir arada tutan tarihtir. Belki de Filistin'in tarihi çözülen şiddetten oluşuyor; bu miras düşmanlıkların mirasıdır. Ancak bu barış çemberi içinde, bütün halkların meyvesini karşılamaya engel değildir. Benim kişiliğim bütün bu kültürlerin mirasından oluşuyor, hiçbir görüşten daralmam, Yahudilerin çektirdikleri bu zulüm, içimde bir çığlık olarak bulunur. Kuşattıkları bu toprağı dağıtamadıkları sürece zenginliğim olarak hayal ederim. Benim korkum: İsraillilerin dışlarından ikinci birilerini bu topraklara davet edip kendi vatandaşları konumuna koymalarıdır. Bu inşa etmeye çalıştıkları yapı, Kenanilerden önce varolan yapıdır demeye getiriyorlar. Ama ben bunun tersini söylüyorum: Bütün bu kabilelerden ve Kenanilerden çıkma bir sonucuz, diyorum.

Buna bağlı olarak Mahmud Derviş'in kişiliğini nasıl tanımlayabilirsiniz?

Ben her zaman açık sözlü biri olduğumu hatırlatırım. Ne olgunlaşan bedenimde ne de olgunlaşan siyasi yapımda yalan vardır. Tarihin ağır şartları Filistinlileri bu duruma soktu – ve ben onların içinden sadece biriyim- açıkçası. Böylece ben kişiliğime açıklıktan ve yenilenden yana yol aldırdım. Bu yerinden yurdundan kovulan bir şairim anlamına gelmez; en sonunda söylenecek olan, sonunda o son sözü söyleyecek biri çıkar. Ancak bu anlatılacak olan zaferdir. Uzun yıllardır kovulanların feryatlarını duyuyoruz. "Homeros'un" o kaçınılmaz methiyesine batarak. Kovulanlar ya yolda yürüyordur şimdi ya da ahrettedir. Ancak feryatları sonsuza kadar varolacaktır. Ben bir şair gibi bu çığlıkta gezginim. Tarihin rivayetini zayıf yanıtlarla biraz ön plana çekmektir işim, ama yaptıklarım güçlü bir rivayete hiçbir zaman sonsuz bir yanıt değildir. Bütün durumlarda, güçlü edebiyatta ve zayıf edebiyatta bozguna uğrayanları anlatır. Yaralı ve acı çeken duygular edebiyatın onuru oldu ve sonuçta bunlar bizi kendi nesnemize ulaştırır.

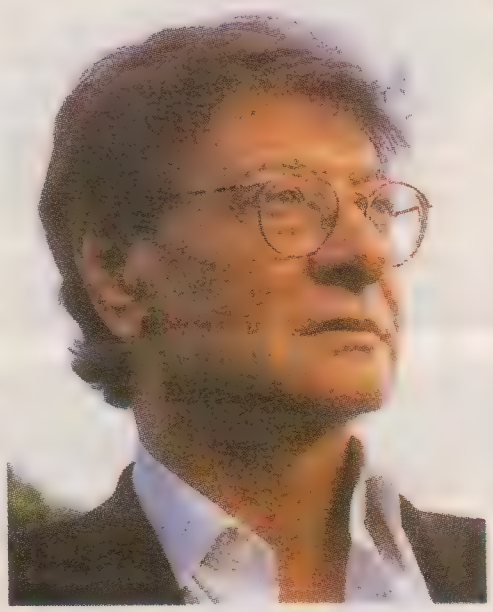

Senin görüşünde hangisi daha onurlu, hapiste olan mı hapseden mi?

Hapseden bir kalıba dökülmüş olarak orada kalır. Ama mahpus, yani hapsedilen: Ufuksuz olarak hapsedilir, herhangi bir yolu taşımaz, onlarda aradığını soruşturan o değildir. Sonunda özgür olsa da özgürlüğü sürekli engellenen kişi olur, ve sonunda kendi benliğinin içinde büyür. Gardiyan zenginliğini niteliğe yayamaz, her şeye cahildir kendi kalıbında, niceliği boyunca niteliğe sahip değildir, ne gökyüzüne eşlik eder ne de denizi arzular. Ama mahpus, özgürlüğe karşı sevdasından bitip tükenir, zenginliklerin amacı birdir, duyguların yüce rehinliğinin özünde yalnızlaştırır. Mahpus benliğinin derinliğini daha bir objektif yoklar ve hapishaneden özgürlüğe önem verir, farkında olduğu şeylerle özgürlüğün özünü sahiplenmez ve özü kendinden uzaklaştırır. Bu güçle şiirin çemberinde tutar bildiğini.

Nasar'lı Mesih'e, Derviş'in yardımı mı?

Celil'deki, "Nasar", evet ben o şehrin çocuğuyum sonuçta. Kişiliğim, Mesih'in dostudur beni ona yakın tutuyor, tabi sırf aynı bölgenin aynı noktası olmamızdan dolayı. Sonra gönderilenler, söylenen ve yazılanlar gerçekten benim için son derece basittir, müjdeler, barış ve adalet mektubu vs. Ondaki kısa öyküler gibidir hepsi, bizzat yaratılışının yoluna adanmıştır. Dört İncil'de daha büyük bir şekille geri döndü. Yazılışları bir şairin konuştuğu gibidir. Onda böyle olmasına karşın bende onun tersi olarak şiirin durumlarını taşırım: Bende hapishanenin karanlığı bir fısıltı durumundadır, kişiliğimde taşısam bile. Evet, bizler iki kovulmuş olarak: ondaki şiddet darbelerle yüzleşir. İkimizin arasındaki ilişki mahrum ve zayıf bir dostluktur. O bu simgede insanoğlunu hoşgörüyle yalnızlaştırır. Sonuçta o, anlamın fotoğrafıdır. Böylece, kafiyesiyle etkilemiş ve kaynak olmuştur bana, denebilir. Bugün Filistin halkında ve meselesinde içinde yayılan havanın (iklimde) başka önemi var; o haçın konusu siyasi nedenlerden ve İsraillilerin ihtimalinden vardır. Amerika'nın saldırısı ve varoluşu kanunların üstündedir, Irak'ta yapılanlar, kutsal yerlere yapılanlar doğrudan müdahale durumudur.

Şair Mahmud Derviş, Hz. Muhammed'den çok, Mesih'i anması bu nedenden dolayı "doğduğu" için mi?

Beni ve şiirimi özgürleştiren nedenler ne ise onu anlatır ve onda duygularımı yayarım, sonucu anlattığım zaman, görüşler arasındaki rekabet varsa o rekabeti yazdıklarımla yaratırım. Bugün, Mesihliğin içindeki siyasi ve dinin arasındaki ayırımları kabul edilip miadını tamamlayan unsurlardır, sonunda Mesih'in konuşmaları yeniden başlayabilir. Bugün birçok sanatçı çıkıp Mesih'in suretini sarışın, esmer ve zenci pekâlâ çizebiliyor, ancak ben, "Muhammed'i" Araplığını tahayyül bile edemiyorum.

Bozguna uğramış bir kalple şair zenginliğini yayabilir mi? İçindeki zenginliklerin söylemini siyasi dünyaya iletmesine şairin nasıl bir silahı olması gerek? Bu şiddeti çözmek için, içerdeki ve dışarıdaki dünyaya nasıl bir yenilik getirebilir?

Barbarların çağında şiirin mekânı neresi olur? "Adorno'nun" çığlığı ve "Auschwitz" Nazi toplama kampının vurguladıkları gerçek her zaman ve her şeyden daha fazla ses çıkaracak, peki bu barbarlığın sesinde daha güçlü bir şiir yazılabilir mi? Bu iki şıkkın içimde ve dışımda ne zaman farkına vardım bilmiyorum. Bu sınır şairin ve özgürlüğü için çok gerekli. Şairin uğraşı bunların sonucudur, Filistin'in durumunda, bu ikisi de duygularıyla uyanıyor onu bırakıp uçmadan. Sonunda bu büyük zamanlarda şairden her zaman bu istenmiştir "Senin gerçeğin kim?" Ben sırayla kendime sordum: Bu gerçeğin içinde ben kimim?

Ben tarihin görüşümdeki koşullarıyla doğdum, bana gerekli olmayan tedirginlik ve şaşırmaktır. Bütün Filistinlilerin kitabında gerekli olanı çok iyi anlayıp bilmeleridir, çünkü onlara ihtiyaçları var. Böyle bakıldığında bütün tarih kişiseldir ve bu tarihi öfkemizle yazıyoruz.

Şiirin soyu, şair Derviş'e göre nedir?

Şiir, bahanelerden önce hiçbir zaman bize (şaire) nasip olmadı. Şiir, savaşı silahla karşılamaz. Son beyanını yüksek sesle söylerken havadaki güvercini asla yere düşürmez.

Buna bağlı bir soru: Sen Filistinli şair gibisin, hüznün bu ışığına tanıksın, senin gibi birisi insanlığa güvenen birisidir. "Şahit" sözcüğünün kökeninde "Şehit" vardır. ikisi intiharla kalkıyorlar sonra her ikisine "Tanrı yolunda ölen" (Şühada) eklenir. Bu neden için kişilerin ölümü intiharı nasıl mümkün olabiliyor?

Bildiğin gibi Kuran'da "Şehit" "Şahit" ile aynı kökeni taşıyor. Bünyesinde (feda) intiharı da taşıyor. Buradaki "Tanrı yolu" emirinin "İntiharla" Kamikaze ile ilgisi yok. Savaşlar, çaresizlikten ve dini vaatlerden intihar-kamikazeyi yaratıyor bu her tarafta böyle. "Şehit" sözcüğü çok açık bir söz. Mesih ve Muhammed'de; evler ve Irak halkı Amerika'nın "Akıllı" bombaların altında perişan oldu. Onlar Tanrının yolunda, insanlıklarıyla tanıklar korkunun ve barbarlıkla yüz yüzeler. Benim görüşüm: İntihar-kamikaze, adalete inananlar hayatlarına eceliyle değil bu yolla son verenlerdir. Bu düşünce bana has değil, intihar-kamikaze yolunu seçenler medenileri hedef alıyor. Bu Müslümanlar Filistin medeniyetinden sonra İsraillileri lanetlemek için bu söyleme döndüler. Yanıtım o ki, İsraillilerin yaptığını yapmak değildir amacımız, olmamalı. Ancak onlar gibi yapıyoruz, aradaki fark ne: deri ve organlar mı?

Filistinlilerin ve İsraillilerin arasındaki bu kadim güreşi bir trajedi evi, dayanağı halini mi yaratıyor?

O kararlar ilahlarda son buluyor, bu bir kaderdir deniyor. Binlerce kader diziyorlar ve binlerce koca koca cesur insanlar ilahların bu iradesiyle yok oluyor, aralarında Filistinli bir şair anlatıyor; bugün bu son yaşananlarla kahraman kim. Direnişimizin başlangıcında olan dayanaklarımızda kader diye bir şey yaratılmadı, belki de isteklerimizin amacı değişmeliydi ki, o yapılanlarla geleceğimiz iyi ezberlenmeliydi. Bugün bu şartlara göre yeni bir anlaşma yaratılmalı, diyeceğim: Bu dayanaklarla batan ilahlar bulunmaktadır ve bizler aralarında tökezliyoruz. Arzularımız ve duygularımız onların büyüklüğüne adaktır. Bu rehin alınmış zaman, tek bir şeye bağlı değil, yani ilah Amerika'ya. Ben siyasette ve şiirde olgunlaşmış biri olarak şiiri yalnızlığımla bu ilahlara üstün tutuyorum.

Peter Mclaren
Ramin Farahmandpur

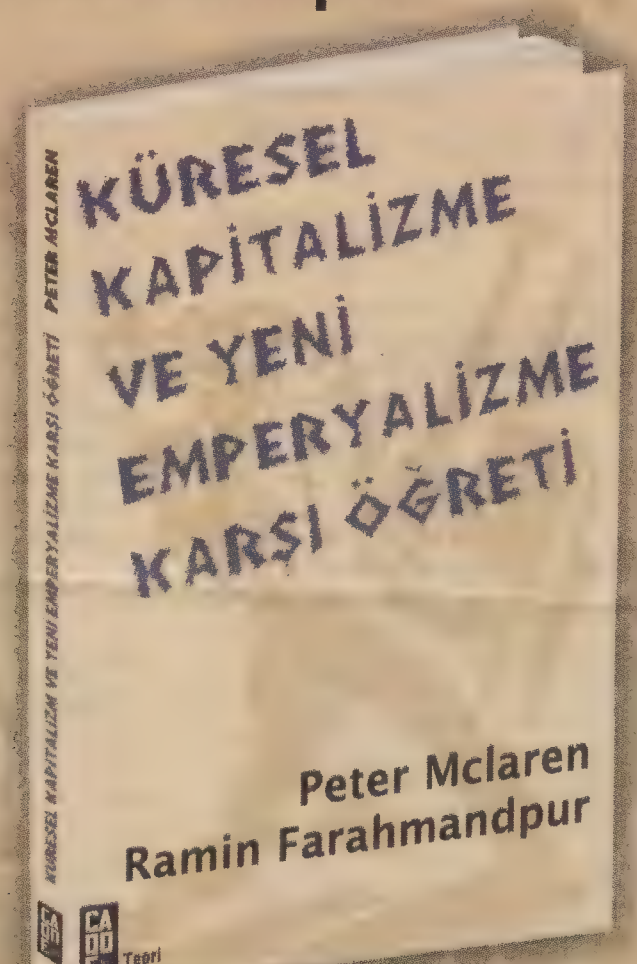

Çok yakında tüm kitapçılarda ve gazete bayiilerinde

KÜRESEL KAPİTALİZME VE YENİ EMPERYALİZME KARŞI ÖĞRETİ

CADDE

Çeviren: Nafer Ermiş

ALMAN YAZARLARDAN MASALLAR

Ödön von Horvath

Genç Bayan Pollinger Masalı

Bir zamanlar Anna Pollinger adında bir genç kız vardı ve seçkin beylerin hiç mi hiç dikkatini çekmezdi, çünkü ayda sadece ve sadece yüz on RM kazanıyordu; ortalama bir vücuda, ortalama bir yüze sahipti; çirkin sayılmazdı, güzel de denemezdi, ama sevimliydi. Bir araba tamir atölyesinin bürosunda çalışıyordu ve ama kendisine ancak ve ancak bir bisiklet satın alabilmişti; o da taksitle. Buna karşın, zaman zaman da olsa bir motosikletin arka selesinde oturma imkanı buluyordu, gerçi genellikle de bunun karşılığında ondan bir şey istiyorlardı. Bütün bunlara rağmen oldukça cesaretli davranıyor ve kendini erkeklere karşı tamamen kapatmıyordu. Onlardan herhangi birini pek sevdiği de yoktu gerçi, ama bir yere gittiğinde, ya da bir kafeye oturduğunda yanında bir erkeğin oturması hoşuna gidiyordu. Onlara bağlanmak istemiyordu ve şayet böyle bir şey yapacak olsa, yine de bu geçici bir hevesten öteye gitmiyordu. Kendisi nadiren konuşurdu; genellikle erkeklerin kendi aralarında konuştuklarını dinlemekle yetinirdi. Bu esnada içte içe onlara gülerdi, Çünkü erkeklerin de aslında konuşacak pek bir şeyleri yoktu. Erkekler de onunla çok az konuşurdu, o da genellikle onu terk edecekleri zaman. İlk cümlelerde genellikle kızgın ve öfkeli olurdu, ama kısa süre sonra onların gitmelerine izin verirdi. Hayatındaki her şey neredeyse monotonlaşmıştı, zira böyle de olması gerekiyordu. Sadece keyifsiz olduğu zamanlarda kendi hakkında yoğun dübir şekilde düşünmeye başlardı.

Bir keresinde bu adamlardan biriyle yaklaşık bir yıl çıktı. Adamın adı Fritz idi. Ekim sonunda ona dedi ki: "Eğer bir çocuğum olursa bu en büyük felaket olur." Sonra da kendi söylediğinden ürktü ve ağlamaya başladı. "Neden ağlıyorsun?" diye sordu Fritz. "Ağlaman hoşuma gitmiyor! Bu seferki azizler yortusu cumartesiye denk geliyor. Yani çifte tatil. Birlikte bir dağ gezintisine çıkalım." Ve sonra da, dağdan inerken meydana gelebilecek sarsıntıların, onun çocuk sahibi olmama düşüncesi doğrultusunda iyi geleceğini sözlerine ekledi.

Bunun üzerine, uzaklardaki deniz seviyesinden yüksekliği 2037 metre olan Wasserkar zirvesine çıktılar. Zirveye vardıklarında hava çoktan kararmıştı, ama gökte yıldızlar vardı. Aşağıda vadide bir sis kümesi vardı ve yavaş yavaş onların bulunduğu noktaya doğru yükseliyordu. Yeryüzü son derece sessizdi ve Anna şöyle dedi: "Sis sanki içinde doğmamış ruhlar dolaşıyormuş gibi görünüyor." Ama Fritz bu ses tonunu pek uygun bulmadı.

O dağ gezintisinden sonra Anna'nın cildi sık sık sarı bir renk aldı. Bir daha eskisi kadar sağlıklı olamadı ve zaman zaman vücudunun alt kısmında şiddetli sancılar hissetti. Ama hiçbir erkeğe bundan yakınmadı. Çünkü güçlü bir kişiliğe sahipti. Dünyada öldürülemeyecek insanlar vardı. Eğer henüz ölmedilerse bugün hala yaşıyorlardı.

Emily Elizabeth Dickinson

Çimenliğin yoktur yapacak fazla işi

Çimenliğin yoktur yapacak fazla işi
Bir alan dolusu bu basit yeşilliğin
Ancak kelebekler dolaşır üzerlerinde
Ve arılar eğlenir kendilerince

Ve bütün gün karışır melodiler birbirlerine
Ve esen rüzgâr beraberinde getirir,
Ve taşır güneş ışığını kucağında
Ve selam verir tüm etrafındakilere

Ve dizer yan yana çiy damlacıklarını, tüm gece, birer inci gibi
Ve bunu o kadar iyi yapar ki
Bir düşes bile çoğu zaman
Beğenebilir bu eşsiz güzelliği

Ve o öldüğünde bile – giderken
Tüm Kutsal saygınlığıyla beraber
Serilir yere, mütevazı otların yanına
Ya da can verir Hint sümbülleri gibi

Ve sonra, yaşarken hükümdarın ambarında
Ve düşlerken geçip giden o güzel günleri
Çimenliğin yoktur yapacak fazla işi
Der ki saman olsaydım keşki –

Çeviren: Duygu Gündeş

"BEN YOLDAN GÖNÜLLÜ ÇIKTIM"

Bahadır Boysal

MANYAK MISIN?.. AYLARDIR YOKSUN BE ABİCİM BE!.. HİÇ ALAMADIK KURAMADIK KANKA MUHABBETİMİZİ, OLUR MU BE ABİ YAA!.. KALMADI MI YILLARIN HATRI... KOLAY MI BU KADAR YAA!..

YORULDUM, SIKILDIM ARTIK...

TAMAM, ŞEYİ KABUL EDİYORUM!.. YANİ KİMİ ZAMAN TOPLUM DURUMUNDAN SOYUTLAR KİŞİ KENDİNİ... AMA HER ŞEYDEN VAZGEÇERSİN, BENDEN VAZGEÇAMAZSIN YA!.. ÜSTELİK LİBİDO KATSAYINI DA BİLİYORUM BEN!.. ALEMLERİN İSTİSNASIZ ALTERNATİFSİZ EN BABA FUCKERMAN'I SENSİN!.. SEX'İ SİLEMEZSİN ÖZÜNDEN!

BİR KALEMDE!..

FUCK OFF YAA!.. VAY BE! ASRIN DELİDUMRULU! INTERAKTİF! KITALARARASI DELİ KOYÇAN'A N'OLDU BÖYLE YAA... VAY BE!! ULAN PEKİ BODRUM'DA, KAŞ'TA VE YURDUMUN BİNBİR BELDESİNDE ÇIKTIĞIMIZ O HAŞİN ÇITIR AVLARI!!

KOTRALARLA YATLARLA SABAHLARA KADAR AYYUKA ÇIKTIĞIMIZ MUHTEŞEM ZAMANLAR... PEKİ YA ULUDAĞ'DA SARIŞIN LAVANTALARLA UNUTULMAZ "SKY"-LER YAPIŞIMIZ...

HİÇ HATIRASI KALMADI MI?.. PEKİ BUNLAR NE YAA, DELİ GİBİ... EKMEK VE SU KASESİ...

ŞARAP EKMEK HESABI... İSA'MISIN SEN?.. HA, ANLAMADIM!.. İBLİSİN TOHUMU!.. ALBIZLAR ALSIN CANINI ABİ YAA! EXORSİST! BU TILSIMLI YAZILAR FALAN TABİİ YAA... ŞEYTANA TAPANLAR TARİKATINA GİRDİN SEN!!!

BU KADAR GİZEMLİ YAŞAMANIN NEDENİ BU MU YOKSA?.. KONUŞSANA BE!! WHAT'S THE MATTER?.. NEDEN?.. NİYE?.. NEDİR?..

GEL BENİMLE...

SENİ TESADÜFEN GÖRENLER VARMIŞ... ISSIZ YERLERDE RASTLIYORLARMIŞ SANA... O ARTIK GECELERİ YAŞIYO DİYOLARMIŞ...

VAROŞLAR.. BATAKHANELER... NERELERE GELDİK BE!.. HAH TAMAM ABİ, ÇÖZDÜM OLAYI... "KAÇAKÇILIK" DÜNYASINA GİRDİN SEN!.. UYUŞTURUCU!..

BULUŞMA YERİ DE BURASI DİMİ?!.. KONUŞSANA, ÖYLE DİMİ?.. NEDEN SUSUYOSUN?.. FUCK OFF YAAA!.. YANİ "GİZEM" CAMİASINDA BİR NUMARASIN HOCA!!

YETER GAYRI!.. RUTUBET VE KORKUYLA KARIŞIK TİTRİYOR DÖTÜM!!! BİTSİN BU TARANTİNO GERİLİMİ ARTIK YAA!..

SABRET... AZ SONRA AÇILACAK GİZEM PERDESİ!.. O YÜCE SESLERİ DUYUYOR MUSUN?!

UĞULTULAR, GARİP MÜZİKLER!!. DUYMAZ MIYIM, DUYUYORUM VE ABONDONE OLUYORUM!.. GÖZÜNÜ SEVEYİM KAÇ KURTUL POLİTİKASI!.. N'OOLUR!!. ŞEYTANLAR.. SEN... SEN... RUHUNU SATTIN!!!

Biraz sonra...

VAY BE! VAY BE! VAY BE!

HAYIR!!! MASKELERİMİ SATTIM... YALAN TATMİNLERİMİ SATTIM, YOK PAHASINA DİL YOKLUK PAHASINA! SATILMIŞ RUHUMU BU DERVİŞLER TEKKESİNDE YENİDEN KAZANICAM! O ESKİ GÖZÜPEK MACERAPERESTLİĞİMLE SEÇTİĞİM BU EN DELİ SERÜVENLE... PLİİİZ EL VİCDAN!

nafer@leman.com.tr
Nafer Ermiş

İKİ PERSPEKTİFLİ HİKAYE

I: KADIN

Ama bak, şimdi ben de karasız kaldım. Hikâyeci değilim ki ben. Ama tabii, bu yüzden içimden geldiği gibi anlatmalıyım. En kolay şekliyle. Evet. Zamanı tam hatırlamıyorum.

Belki iki yıl oldu, belki daha az ya da daha çok, ama mevsimlerden sonbahar. Son günlerde villanın karşısına gelip, her bahçeye ya da cama çıkışımda göz göze geldiğimiz dilenci kılıklı bir adam yüzünden sinirlerim iyice bozuk. Yani önce yavaştan başlamış olan tedirginlik sonunda neredeyse bir buhrana dönüşecek. Her sabah geliyor, bazen ortadan kaybolup sonra yeniden dönüyor, ama gözleri hep benim üzerimde. Öyle ki onun beni göremeyeceği arka odalar gitsem bile artık o bakışları üzerimde hissediyorum. Aslında o kadar da kötü değildi bakışları, o büyük siyah gözleri o uzaklıktan bile fark ediliyordu. Sinirlenmesine sinirleniyordum, ama hoşuma da gidiyordu doğrusu. Villanın sahipleri bir aylık bir tatile gittikleri için evde tek başınayım ve çok sıkılıyorum. Bazı işleri yapıp bitirdikten sonra bazen ben de bir yere oturup gizli gizli onu izliyorum. Şöyle güzelce yıkansa, giydirilse ve tıraş edilse hiç de fena bir tip olmayacak. Ama iş uzadıkça da insanın sinirleri bozuluyor. Elimdeki şeyleri oradan oraya çarpmalar başlıyor bende. Daha sert silmeye başlıyorum camları. Ne yapacaksa yapsın bir an önce! Her halde bütün amacı sadece seyretmek değil. Film değiliz herhalde burada, değil mi? Ama ne gezer. Hani beni göremezse bir daha gelmez diye yaşlı annemi görmeye bile gidemiyorum artık. Bir gün, bahçeye indiğimde, ortalıktaki çöpleri falan topluyormuş gibi yaparken, baktım, yaklaştı. En azından sokağı geçip bahçenin demirlerine dayandı. Ama benim kendisini gördüğümü bilmediğinden eminim. Geldi, öylece durdu; bense heyecanlandım, inanır mısınız? Avcıya ille de yakalanmak için geçeceği yerde bekleyen bir geyik yavrusu gibi çarpmaya başladı yüreğim, şimdi diyordum, şimdi konuşacak, bir şey soracak, belki bir şey isteyecek, artık ne yaparsa, ne söylerse, belki güzel bir iltifatla başlar söze, olabilirdi tabii, neden benim de düşünü kurduğum şeyler gerçekleşmesin, değil mi? Ama işleri oluruna bıraktın mı hiçbir düş gerçekleşmez, nitekim bizimki de öyle oluyordu galiba. Demirlere yaslanmış halde epeyce kaldı öyle. Acaba karnı mı açtı? Bak buna çok sinirlenirdim işte. Yani bütün o yutkunmalar falan yiyeceği ekmeği hayal etmesinden mi kaynaklanıyordu, yoksa ye ye bitmez bir geyik yavrusunu karşısında gören bir avcı olmasından mı? Neyse, sonunda her şeyden vazgeçip döndü arkasını, göz göre göre gidiyor adam, belki bir daha gelemeyecek; bütün bu sinirlenmeler eşyaları oradan oraya çarpmalar, tabak çanak kırmalar, koltuk tekmelemeler boşa gidecek. Dursana, diye bağırdım arkasından. Gel buraya, dedim Belki tam böyle demedim ama, sonuçta demek istediğim buydu. Önce kararsız göründü ama sonra öyle çabuk bir şekilde geri dönüp geldi ki bunun yapmacık olduğunu anladım, tabii. Derdin nedir diye sordum. Cevap yok. Aç mısın, diye sordum, gene cevap yok. Pekâlâ, dedim, kapıya gel. Acele et. Adam konuşmuyor ama emirleri yerine getiriyor, bu hoşuma gitmişti doğrusu. Bizim gibiler böyle şeylere alışık değildir. Bakın buradan beni iyi duyamıyorsanız biraz yaklaşayım size -hayır mı? Pekâlâ, öyle olsun. Neyse, adam kapıya geldi. Kolundan tutup sürükledim, aman Allahım, nasıl tuttum o iğrenç şeyi, şimdi olsa asla yapamam, adam sanki uykuda da, annesinin elinden tutmuş kırlarda geziniyor, bir çocuk gibi, öyle uysal işte ve öylesine hafif, kendisinden hiç de beklenmeyecek bir zariflik, hiç de giysilerine yakışmayan bir yürüyüş biçimi ve aynı şekilde, özür dilerim hanımefendi, derken ve ilk kez konuşurken duyduğum konuşma şekli ve tatlı ses tonu, bu sözle birlikte kendimi birdenbire bir hanımefendi gibi hissedişim, nende olmasın dedim ve hemen onu banyoya soktum, önce sıcak su, ardından soğuk su, tekrar sıcak su ve yine soğuk su. Bu onu kendine getirdi. O kurulanırken ben de gidip beyefendinin eskiciye satmam için verdiği, ama aslında yepyeni sayılabilecek giysilerden getirdim, giydirdim ve hadi, dedim, şimdi sen çık, mutfakta ya da oralarda bir yerde bekle, ya da git bir şeyler ye. Yine hiç konuşmuyordu, yalnız o sudan suya geçişlerde boğulur gibi çıkardığı sesler hariç, bir de özür dilerim hanımefendi demesi, neyse onu gönderdim, benim de üstüm başım berbat olduğu için güzelce bir banyo yaptım, ne yazık ki yanıma temiz giysiler almayı unutmuştum, diyeceksiniz ki bunu bilerek yaptın, hayır, gerçekten unutmuştum, yoksa o küçücük havluyla odama nasıl gidebilirdim, onun önünden geçip, ama belki de mutfağa gitmiştir diye de cesaret topladım, hatta mutlaka gitmiştir, diye düşündüm, çünkü belki açlıktan ölmek üzereydi, ama tabii ben banyo yaptığım süre içinde, değil karnını doyurmasının, tekrar acıkmasının bile mümkün olduğunu unutmuştum, kapıyı açar açmaz, işte, bu kadar yakın durulur mu kapıya, yoksa gözetlemiş miydi beni, aman neyse, çarpıştık, tabii vücudumu sarmaya çalıştığım havlu düşüverdi ve nasıl oldu bilmiyorum, kendimi hanımefendinin odasında, adamla yan yana yatıyor vaziyette buldum, mışıl mışıl uyuyordu, gerçekten bir şeye benzemişti, banyo ve tıraştan sonra tabii, tam onu uyandıracakken birden şimşek gibi bir fikir geldi aklıma, neden olmasındı, neden? Sessizce kalktım ve hanımefendinin elbiselerinden birini giydim ve ancak ondan sonra uyandırdım onu. Ve ondan sonra on gün kadar seviştik, hiç böyle güzel bir şey olduğunu bilmezdim, beni gerçekten hanımefendi, dul ve evin sahibi zannediyordu ki neredeyse ben de buna inanıyordum. İşte o günlerde birden yaşlı annemi hatırladım, nasıl kötü oldum tahmin edemezsiniz, her gün değilse bile iki günde bir uğrayıp yemek yedirmem, tuvalete götürmem, banyo yaptırmam gerekiyordu, alışveriş bahanesiyle evden çıkıp hemen zavallı anneciğime koştum, babamın ölümüyle gelen felç yüzünden sekiz yıldır sadece benim sesimi duyan, sadece benim bedenime dokunan zavallı anneciğime koştum, nefes nefese çıktım merdivenleri, kapıyı telaşla açtım, ayaklarımın çamuruyla tozuyla, ne bileyim her bir şeyiyle geçip girdim işte şu kapıdan ve şu, şimdiki göz alıcı bir parlaklığı olan değil ama baba geyikten kaldığı için yine de güzel olan o eski halının üzerinden neredeyse ayaklarım yere değmeden, işte şu odada, o zaman kahverengi olan ama şimdi mor olan kapın ardında yatan anneme atıldım, resmen bir omuz darbesiyle açtım kapıyı, aman Allah'ım, bu nasıl bir kokuydu böyle. Epey olmuş öleli. Ağladım ağladım ağladım Ama sarılamadım. Sarılsam belki dağılıp gidecekti zavallı anneciğim; yüzü pencereye dönüktü, perdelerini açmayı unuttuğum pencereye dönüktü, düşünebiliyor musunuz, artık hıçkırıklarım haykırışlara dönüşmüştü, çığlıklar atıyor, saçımı başımı bozuyordum, işte o sırada beni duyan komşular geldi ve bana, sen git kızım, dediler, belediyeden gelirler, biz de varız, biz hallederiz, sen dayanamazsın dediler. Onlara biraz para bırakıp gittim. Haklıydılar, dayanamazdım, orada durmaya bile dayanamıyordum. Ancak bir hafta kadar sonra döndüğümde onu götürdüklerini gördüm, yerine bir mektup bırakılmıştı, epeyce bir miras kalmıştı, bilmediğim arsalarımız, banka hesaplarımız varmış meğer, hemen satın, dedim avukatı arayıp, odayı temizlerken yatağın altında yığınla para buldum, yıllardır ona verdiğim paraları orada saklarmış da haberim yokmuş. Neyse, belki bütün bunlar değildir sizi ilgilendiren şeyler. Evdeki bütün eski eşyaları çatıya çıkardım. Onun anısını yaşatacak hiçbir şeye dayanamıyordum. Ev yeni baştan döşendi. Oldukça büyük bir evdi. Ev hazır olunca ona da, çalıştığım evde beni bekleyen adama da yeni aldığım daireyi gösterebilirdim ve gösterdim de, ev sahipleri de fazladan uzattıkları tatillerini bitirip dönmek üzereydiler zaten, bu yüzden orası bize çok büyük satacağım, deyip, yani ona böyle söyleyip buraya, bu küçük şirin yuvaya, işte şu an içinde bulunduğumuz eve yerleştik. Yoruldunuz siz beni dinlerken. Size bir kahve daha getireyim, ister misiniz? İstiyorsunuz, peki, ben de biraz dinlenmiş olurum, gerisini anlatacağım merak etmeyin, nasıl olsun kahveniz, az önceki gibi mi?

- Evet, siz kahvelerinizi, ay neler de diyorum ben, sen kahveni yudumlarken tatlım, ay bu da filmlerdeki gibi oldu, neyse işte canım, ne diyordum evet işte bu küçük ama her şey temizlendikten sonra çok da sevimli olan daireye yerleştik, annesini kaybetmiş bir yavru geyik ne kadar mutlu olabilirse o kadar mutluydum, neredeyse hiçbir şeyin farkında olmadan koşup zıplayacaktım ormanlarda, ama neyse, burada orman falan yoktu tabii, ama çalışmaya devam etmeli miydim, hizmetçiliğe yani, hayır elbette, tabii olamazdı böyle bir şey, değil mi, işten ayrıldım ben de, para çoktu, benim gibi bir kadına paranın gerekebileceği bütün yaşlarda yetecek kadar çoktu, ne yaparsınız böyle bir durumda, harcamak, değil mi, harcamak, siz olsanız ne yaparsınız, para harcanır, harcanmayan paranın ne anlamı olabilir, ben de bunu yapmaya karar verdim, pahalı lokantalarda yemekler, geceleri eğlenceler, içkiler, güzel kıyafetler, gerçek bir hanımefendi oluverirdim işte birdenbire, bir yalan değil bir gerçek oluverirdi her şey, dedim ki ona, şu işe bakın adını hatırlayamıyorum, Hasan mıydı, yok canım daha neler, Haydar, hayır bu da değil, Hamit, Hüseyin, ama zaten H ile başlamıyordu ki ne diye bunları düşünüyorum, neyse, meleğim diyelim, ona böyle sesleniyorum o zamanlar, aslında o bana öyle sesleniyordu ama çok hoşuma gittiği için ben de ona böyle seslenmeye başlamıştım, neyse, onu pahalı bir lokantaya ilk götürüşümde, en azından ikinci kez gitmek istemedi, neden istemedi bilmiyorum, yani yemekleri beğenmemiş olamaz, değil mi, olamaz, ama o ayak diredi ve gitmedi, ben de yemekleri yalnız yemeye başladım, o da evde tek başına yiyordu, aynı şey bir gece gittiğimiz bardan sonra da oldu, ona göre değilmiş böyle yerler, hep bunu söyleyip duruyordu, ama bir hanımefendinin yanında bir beyefendi olmalı, değil mi, oysa o bara gelmiyor, lokantaya gelmiyor, alışverişe gelmiyor, ay çok komik bir şey hatırladım şimdi, bazen ne yapıyordu biliyor musunuz o günlerde, benim birkaç metre arkamdan yürüyor, ben içeriye giriyorum, o dışarıda kalıyor, uzun zaman sonra çıkıyorum bakıyorum ve bir de ne göreyim, kapının önüne çömelmiş beni bekliyor, neden yapıyorsun bunu diyorum, yani içeriye neden gelmiyor değil mi, oraya kadar geldikten sonra, lokantada düzen, barda duman, alışverişte de kararsızlık canını sıkıyormuş meğersem, oysa ne kadar önemsiz değil mi bunlar, yani hem insan katlanabilir de, neyse, bir gün ona dedim ki, öyle aniden, şu camları silsene, dışarı bakılmaz oldu, ne yapsa beğenirsiniz, sildi, hiçbir şey söylemeden sildi, bu koca bir erkek geyiği yorgun görmüş bir yavru geyik kadar şaşırttı beni tabii, ama ben de durmadım, yerleri de sil dedim, şaşıracaksınız ama bunu da yaptı, işte o an bitti, yani bir hanımefendiye kavalye olabilir miydi böyle biri, oysa daha birkaç gün öncesine kadar, beni onca sevmesine karşın gittiğim yerlere gelmemekte direnebiliyor diye gözümde daha bir büyümüştü, neredeyse ona aâşık olacaktım, bir yavru geyik başı yukarda dolaşan dallı budaklı bir geyiğe âşık olabilir, ama onu ot yemek için yere eğilirken görmemelidir, çayırın ortasında, bir sürü pisliğin içine burnunu sokmuş olarak, iyi sinir olmuştum, git, dedim, git bulaşıkları yıka, çamaşırları yıka, ütüle, hepsini bir bir yaptı, her gün, yeni baştan, gıkı çıkmadan, bu kadar alçakmış meğer, sümsükmüş, aslında bunu baştan anlamalıydım, ama bir yavru geyik hayat karşısında ne kadar tecrübeli olabilirdi ki, o değil benim kocam olmak, evimde uşak olmaya bile layık değildi, uşakların başları diktir, ama o bir solucandı sadece, ormanda görmeden üzerine basılıp geçilecek bir mantar, bu yüzden çatıda yaşıyor artık, o eski eşyaların içinde...

II: ADAM Mektup

Bir hizmetçiyle yaşanan aşk yüce değildir. Sadece biz onun yüce olmasını istediğimiz için, elimizde bulunan bu tek olanağı kullanmak istediğimiz için yüceltmeye çalışırız. Çocukluğumuzdan beri böyle bir şey için hazırlanmaktayızdır sanki. Bu yüzden, onun hizmetçi olduğunu görmezlikten geldiğimi itiraf etmeliyim. İçimi saran bu sıkıntılar beni size bu mektubu yazmaya yöneltti. Gerçekte onu ilk gördüğüm andan itibaren hizmetçi olduğunu biliyordum. Zaten bir bakışta anlamamak neredeyse imkânsızdı. Ama başlangıçta, böyle olamayacağı, daha doğrusu olmayabileceği yollu varsayımlarla işe koyuldum. İlk zamanlar zorlansam da kendimi buna inandırmayı ve inandığım şey dışındaki bütün olasılıkları unutmayı başardım. Oysa şimdi daha iyi anlıyorum ki, hafızadan hiçbir şey silinmez ve günü geldiğinde her şey hatırlanır. Bunun yaratacağı sarsıntı da unutmak için verilen çabayla orantılıdır. Şu an bu sarsıntıya dayanacak güçte değilim. Çünkü bütün ruhsal güçlerimi elimden aldı benim o, çok yoruldum. O ne yaptığının farkında değildi belki. Sadece içinden geleni yapıyordu, bundan eminim aslında, sadece istediği şeyleri, ez anından kendisine öğretilenleri yapıyordu o.

Onu ilk seferinde güzel bir evin bahçesinde gördüm ve bu tamamen rastlantıydı. Hem rastlantının kendisi hem de karşılaştığım şey çok güzeldi. Bana öyle gelmişti. Bu belki o ana özgü bir şeydi. Başka bir an ve zeminde karşılaşsam beni hiç etkilemeyebilirdi. Belki de uzun süredir açlığını çektiğim şeyin ta kendisiydi o. Saçının o anki biçimi ya da giysisinin bir parçası. Bu kadar küçük bir şeye bile bağlı olabilir her şey. Ama yine de bunlar değildi, ne olduğunu hiçbir zaman da tam olarak bilemedim. Belki de bu bilinebilecek bir şey değildir. Çünkü onu o sırada tüm giysilerinden arındırmam gerekiyordu. O zaman bütün kadınlar çekici gelebilir insana. Hatta onu kendi bedeninden bile koparmalıydım. Böylece, birkaç şeyi daha değiştirerek, saç biçimini falan, istediğim şeye kavuşabilir, inandığım, tapabildiğim, uğruna kendimi hiçleştirebildiğim, bir mantara dönüşebildiğim bir şeye sahip olabilirdim. Bir kulun tanrıçasına sahip olabilmesi gibi tıpkı. Bu hale geçiş yavaş ve düzenli olmaz. Eğer kendiliğinden olmaya bırakırsan, asla sıfır olmayan kesirli sayılar gibi, hiçbir zaman hiçbir şey istediğin noktaya gelmez. Doğa bunu bizden esirgemiştir. Küçük bir sıçrama yapmak gereklidir. Bir müdahale. Önümdeki tek seçenek olarak görünen tünele bütün bunlara inanarak dalabilirdim ve yaptım da. Tünel gittikçe daralmasaydı, uzaklardan belli belirsiz görünen çok küçük bir ışık giderek hiç yoktan yavaş yavaş büyümeseydi ve yine de tünel daralmayı sürdürmeseydi, benim açımdan hiçbir sorun çıkmayacaktı.

Yaptığı kaba şeylerin beni üzdüğünü, hatta ilgilendirdiğini bile söyleyemem. Burada anlatılması uzun sürecek o

Desen: Kutlukan Perker

şeyler bana, tavan arasından gelen, neyin çıkardığını bildiğin tıkırtıları anımsatıyordu sadece. Ve ben o tıkırtıların onun onun döşemesiyle benim tavanım arasındaki boşluğu asla geçemeyeceklerinden emindim. Kaldı ki yaptığı şeyler, içerikleri her ne olursa olsun, onun açısından doğru olmalıydı. Bunlara müdahale etmeye çalışmam hem haksızlık hem de küstahlık olurdu. Ben de böyle bir şey yapmadım zaten.

Zamanla, o giderek büyüyen ışığın önünde, gerçek şekillerinin ne olduğu belli olmayan bir takım gölgeler belirmeye, büyüyüp küçülmeye başladı ve ben tünelimde hiç de sandığım kadar yalnız olmadığımı fark ettim. En azından içimi bir şüphe kemirmeye başladı. Oysa inanç şüphe kaldırmaz. O artık benim tanrıçam olmaktan çıkıyordu. Bunu o zaman da biliyordum. Ama bazen, ya da her zaman, bize mutluluk getireceğini sandığımız olasılıklara sonuna kadar şans tanımak zorunda kalırız. Ama günlük hayat kendi basit sorunlarıyla karşımıza çıkmaya başlar.

Örneğin ben, o eve geldiğinde ya da o evdeyken ben dışardan geldiğimde, bu karşılaşmayı, daha doğrusu bütün karşılaşmalarımızı bir öpücükle kutlamak isterim. Bunun gerçekleşmediği her durum, ne tür bir nedenden olursa olsun, bende bir kuşku uyandırır ve her yeni olay buna eklenir gider ve büyüdükçe büyür. Sonuçta çok nadir öpüşür hale geldik ve ben yanaklarının tadını neredeyse unuttum. O ise her karşılaşmada öpüşmenin, sırf örnek olsun diye anlatıyorum tabii bunları, saçma olduğunu, karşılaşma noktasına gelenin, birinin orada beklediği durumlarda en azından, gelen kim olursa olsun soluk soluğa olduğunu ve bu yüzden öpüşme sırasında kısa bir süreliğine de olsa nefesi tutmak zorunda kalmanın büyük sıkıntılara yol açtığını, bu yüzden buna hiç gerek olmadığını, birbirimizi sevdiğimizi, zaten sevdiğimizi yani, sevişmeler sırasında da bol bol öpüştüğümüzü ve hatta bu esnadaki hızlı nefes alış verişlerinin işe ayrı bir tat bile kattığını söylüyordu.

Ne bileyim, daha buna benzer bir sürü şey oldu ve asıl önemlisi bunların hepsi eş zamanlı gelişti ve hâkim olmak imkânsızlaştı. Yavaş yavaş koptuk birbirimizden. Hatta karşımızdakini fark etmemeye bile başladık. Günün birinde de onu tamamen yitirdim. Eve gelmemeye başladı ve ben nerelere gittiğini bile öğrenemez oldum. Bu süreçte gücüm de giderek azaldı. Dayanması imkânsız bir gerginlikti ve her şey acı veriyordu; konuyla tamamen ilgisiz olan kapı, pencere, ağaçlar falan, onları her fark edişim dayanılmaz bir acı veriyordu. Nesne ve can karşılaşıyordu ve can kırılgandı. Ayrıca doğanın hareketlerine, işleyiş biçimine dayanamıyordum artık. Güneşin her sabah aynı yerden, aynı yavaşlıkla doğmasına deli oluyordum. Gerçekten de dünyada bundan daha sinir bozucu bir şey yoktur. Değişmesi için de hiçbir şey yapamazsın. Ölüm gibi bir şey. Ama ölümden daha sinir bozucu. Çünkü ölüm sürekli bir tehdittir ve sadece tehdittir. Gerçekleşmediği sürece korkutur. Etkileyiciliği bu yüzdendir. Gerçekleştiği anda tehdit ve tehlike olmaktan çıkar. Ona tadacak bir canlı kalmamıştır geride. Başına gelen değil, bunu izleyen, gören ve hayalinde canlandırandır acıyı çeken. Kaybettiğimiz kadınların arkasından hissettiğimiz de budur. Onun sesini, kokusunu, gülüşünü yeniden yaşarız hayalimizde ve olanlar olur. Onu kaybetmeden önce başlar ve bu acılar. Sürekli bir tehdit hissetmeye başlarız. Ölüm gibi. İşte bu yüzden onun oluşturduğu bu tehdit unsurunu ortadan kaldırmak en iyi yol gibi göründü bana. Hem böylece, acısız yaşamamı mümkün kılacak değişiklikleri gerçekleştiremediğim tüm şeylerden de, üstelik de aynı anda kurtulmuş olacağım. Çok basit. O kadar basit ki, belki sırf bu basitliği yüzünden, onun bize sağlayacağı olanaklar inanılmaz görünüyor. Ama zamanı geldiğinde insan inançlarına da belli sıçramalar yaptırabilmelidir. Ben şimdi işte tam bunu yapıyorum. Bu mektubu da, giderek büyüyen kültürde, olabilirse küçücük bir eksilme olsun diye yazıyorum. Küçücük bir parçası koparılabilsin diye. Çünkü zaman kültürü büyütürken nesneyi yıpratır. Bu bir sürekliliktir. Belki de bütün sorun zaman içinde, büyüyen bir kültürle, azalan, küçülen, çürüyen nesnecikler arasındaki bu adaletsiz savaştan kaynaklanıyordur. İşte ben de kendime ait olan bu nesneyi, yaralanan atlar misali, kesin bir şekilde ve ani olarak yok etmek istiyorum. Böyle durumlarda söylenmesi gereken en son sözün ne olduğunu bilmiyoruz. Ama yanılmayı da göze alarak, elveda, diyorum ve bu benim son elvedam olsun istiyorum, ya da, hepsini bir kenara bırakarak, iyi günler... bir başka yerde merhaba demek üzere...

ÖLÜME ÇEYREK KALA... YİNE DE 'MAVRA'

Deniz, Hüseyin ve Yusuf'a ; onların direnişleri, başeğemezlikleri, inançlarına bağlılığına ilişkin çok şey yazıldı. Üçü de çok sevdiğim arkadaşlarımdı. Ben aşağıdaki anımla onların en önemli özelliğini; seven, sevilen, korkan, cesur olan, kısacası çok çok insan olan bir yanını dile getirmeye çalıştım.

Atilla Keskin

Son günler... Dışarıdakiler: avukatlarımız, tanıdıkları, bizi seven insanlar, demokratlar, devrimciler tüm yolları denemiş. Yüzde bir umut yok!

Çoktandır üçünü bizden ayırdılar. Biz ön hücrelerdeyiz, onlar arka hücrelerde kalıyorlar. Şimdi anımsamadığım bir nedenle, cezaevi yönetimi Azeri ve bana 'disiplin cezası' veriyor. Hücrelerimizin sadece geceleri kilitlendiği ön hücrelerden alınıp, 'disipline sokulmak' için arka hücrelere kapatılıyoruz.

Bizim için ceza değil ödül(!) bu yaptıkları. Azeri ile beni aramıza, birer hücre boşluk koyarak kapatıyorlar. Havalandırmaya çıkmamız yasak... Umurumuzdaydı sanki. Deniz, Hüseyin ve Yusuf da birkaç hücre ilerde. Konuşmamıza kimsenin karıştığı yok. Üstelik cep aynalarımızla koridoru da gözleyebiliyoruz.

Onları da birer hücre ara ile kilitlemişler. 'İntihara' karşı bir önlem için olsa gerek, hücrelerindeki lambalar koridora alınmış. Başlarında da gece gündüz nöbet bekleyen bir er var.

Dede'nin elinde "Gerilla Savaşı ve Marksizm" adlı bir kitap var. Pür dikkat kitap okuyor. Kimi zaman okumayı kesip yüksek sesle yorumlar yapıyor.

Yusuf'un hücresinin duvarında yine Pir Sultan Abdal'ın resmi... Bu resim daha önceki hücresinde de vardı. Şimdi buraya getirmiş. Resimde: koskoca bir idam ilmeğine kafası geçirilmiş durumda, ak libaslar için korkusuzca idamını bekleyen Pir Sultan Abdal var.

- Biz gidiciyiz, bu kesin... Kendinizi sıkı tutmalısınız! diyor Yusuf.

- Belli ki, mapusluk süreci bu kez uzun olacak sizin için. Biz gittikten sonra üstünüze çok geleceklerdir. Kendinize bir uğraş bulun, bol bol okuyun, hatta ikinci bir dil öğrenmeye çalışın. Yoksa zamanı tüketmeniz kolay olmayacaktır...

Ne diyebilirim ki can dostum? Katline çeyrek kala arkadaşları düşünen, senin gibi bir dosta ne diyebilirim? Sessizce dinliyorum öğütlerini sadece...

Deniz biz arka hücrelere getirilir getirilmez, 'mavra'ya başlıyor.

- Vaay Garson Ayhan, ben sana savunmayı okuma demedim mi? Yine yedektesin işte, heriflerin kafası kızıp sayıyı yükseltirlerse sıra bu kez sana gelecek...

Gülemiyorum... Burnumun direği sızlıyor. Katline çeyrek kala bile 'mavra' yapan Deniz'e şaşırmıyorum. Ne ki, böylesi bir durumda mavraya katılmak gelmiyor içimden. Son anda onlarla birlikte olmaktan gizli bir kıvanç duyuyorum. Ama bunu bile belli etmemem gerekir, diye düşünüyorum.

Nöbet bekleyen erler konuşmamıza ses çıkarmıyorlar. Sadece işgüzar olanları üstlerine yetiştirmek için ara sıra not tutmaya çalışıyorlar.

Disiplin cezasının ikinci günü. Deniz yüksek sesle ve tane tane konuşarak anlatmaya başlıyor. Elbet nöbetçi er de pür dikkat, bir süre sonra cebinden bir defter çıkarıp not almaya başlıyor...

- Dinle Yusuf... Bizim yaptığımız resmen enayilik!.. Hani bu bizi yöneten, emirleri veren, her şeyi planlayan başkanımız; korkmayın sizin kılınıza zarar gelmez, size kimse bir şey yapamaz!.. diye garanti vermişti bize. Ne oldu hani verilen sözler? Yahu işin şakası yok, bu adamlar ciddi ciddi bizi asmaya hazırlanıyorlar, bizim başkandan ise hâlâ ses

seda yok... Başkan ne kadar büyük adam olursa olsun; son ana kalırsa bir aksilik olur, bakarsın o müdahale edemeden herifler bizi sallandırmışlar...

Nöbetçi asker duyduklarını yazmaya çalışıyor, ama yetişmesi olası değil. Ara sıra yazmayı bırakıp sadece dinliyor. Elinden gelse; Deniz, ne olur biraz daha yavaş konuş not tutamıyorum, diyecek, Deniz de farkında elbet bu durumun, uzattıkça uzatıyor...

- Valla ben bir gün daha beklerim arkadaş, yarına kadar bir ses çıkmazsa bizzat kendim komutana gidip bu herifi ihbar edeceğim. Bizi sallandırsınlar, o ise keyif sürsün olacak iş mi bu? Sana önemli bir şey daha açıklayacağım şimdi, sıkı dur Yusuf... Bu bizim başkana benim güvenim ne zaman sarsıldı biliyor musun? Beni bir gün tek başıma yanına çağırdı; iktidar ele geçirilince beni Genel Kurmay Başkanı yapacağını söyledi, sana ve Hüseyin'e hangi makamı vereceğinin ise hiç sözünü etmedi... Herif herhalde bizim de aramızı açmaya çalışıyordu.

Deniz bu, 'mavra'ya başladı mı susmak bilmez, bugün de öyle. Büyük bir olasılıkla hazırlıklı bir 'mavra' bu. Çünkü hiç ikirciklenmeden Yusuf da katılıyor 'mavra'ya...

- Senin ki de iş değil Deniz. Bugüne kadar hiç boyun eğmedik. Son anda, ucunda kellem de olsa, adımın kalleşe, ihbarcıya çıkmasını istemem... İlla ihbar edeceksen, beni karıştırma arkadaş... Ucunda ölüm bile olsa ben sır vermemeye kararlıyım.

Resmen tiyatro oynanıyor. Deniz'e erkeklik(!) nutku çeken Yusuf'u göremesek de, gülmemek için kendini zor tuttuğunu ses tonundan anlıyoruz.

Yusuf, Deniz'in ihbarcılığına bozulup, küsüyor!... Deniz ise, onu ikna etmeye çalışıyor. Ortalık sessizleşince, nöbet değişimi için zaman dolmadığı halde, nöbetçi er sessizce sıvışıyor.

Er kapıdan çıkar çıkmaz, kahkahalar patlıyor...

- Tamam zokayı yuttuyar, durun bakalım şimdi ne olacak? diyor Deniz.

Birkaç dakika sonra, bir yedek subay, gardiyanlardan birisi ile içeri geliyor.

Subayın konuşması son derece kibar:

- Deniz, komutanım sana bir şey sormak istiyor. Asker sözü veriyorum, merak edilecek bir şey yok. Lütfen bizimle komutanın odasına kadar gel.

Deniz son derece sakin.

- Bu saatte merak edilecek ne olabilir ki, açın kapıyı gelelim, diyor.

Hep birlikte çıkıyorlar. On-on beş dakika geçiyor, hâlâ ses seda yok. Hepimiz meraktan çatlayacağız. Biraz sonra Deniz'in dış koridorda sağa sola selam veren sesini duyuyoruz. Hücresine kapatılır kapatılmaz, bizi meraklandırmadan 'mavra'nın devamını anlatmaya başlıyor:

"İzzet, ikramı görecektiniz, çaylar, sigaralar, arkasından nefis bir kahve... Komutan bu sırrı koparırsam, muhakkak general olurum, diye düşünüyordu. Ne diller döktü adamcağız:

'Deniz evladım, aslında seni çok seviyoruz. Biz senin ve arkadaşlarının ne kadar yurtsever, ne kadar yiğit insanlar olduğunuzu biliyoruz. Bu işleri tek başınıza yapmadığınızı ve yapamayacağınızı da çok iyi biliyoruz. Arkanızda çok büyük adamlar var. Ama görüyorsunuz işte, sizleri öne sürdüler, kendileri arkada kaldı. Boşuna bekliyorsunuz... Bu kalleş herifler sizin idamınıza bile ses çıkarmayacaklardır. Kendi kendinizi niye harcıyorsunuz. Daha çok gençsiniz, sizler yaşarsanız, eminim bu vatana daha çok büyük hizmetlerimiz olacaktır. Seni özel olarak niye çağırdım biliyor musun? Üstlerim sizi yönlendiren büyük adamlar olduğunu çok iyi biliyor. Ama ellerinde kesin bir kanıt yok. Şöyle şu kalleş başkanınızın adını, asker sözü veriyorum, kesinlikle idamınızı engelleyeceğim.'

Bu uzun nuktan sonra hemen araya girdim.

'Bizden her şeyi bekleyebilirsiniz ama kalleşlik asla!.. Bizden can çıkar, sır çıkmaz... Eğer biz idam edilir ve başkandan bir ses çıkmazsa, arkadaşlarımız Aldıkaçtı'dan elbet hesap soracaklardır...'

Birden şoke olmuş gibi davranıp, sözde düzeltmeye çalışıyorum...

'Bakın komutan, Orhan Aldıkaçtı ismi, rastlantıyla ağzımdan çıktı... Kendisi bizim başkanımız falan değildi. Lütfen üstlerinize gidip: Deniz'in ağzından kaçırdığına göre başları Aldıkaçtı imiş demeyin. Sonra ben hain durumuna düşerim...'

Komutan öyle bir sevindi ki:

'Yok evladım, kesinlikle kimseye bir şeyden bahsetmem. Yine de sizi kurtarmak için elimden geleni yapacağım.' diyordu... Ama halini görecektiniz, büyük bir meydan savaşı kazanmışçasına sevinçliydi."

(Not: Orhan Aldıkaçtı o dönem, Deniz'in sık sık kendisi ile kapıştığı, İstanbul Hukuk Fakültesi'nin Dekanı idi.)

Deniz sözünü bitir bitirmez, hepimiz kahkahayı basıyoruz...

Bu büyük 'sırrın' komutan tarafından ciddiye alınıp alınmadığını, üstlerine iletti ise fırça yiyip, yemediğini bilmiyorum...

Deniz'e ilişkin çok şeyler yazıldı. İnanıyorum ki, daha çok şeyler de yazılacaktır. Ama benim tanıdığım Deniz buydu işte; katline çeyrek kala planlı-programlı 'mavra' yapabilecek kadar hayata bağlı; son anda karşı tarafı 'ti'ye alabildiği için sevinçli, rakiplerine bir gol daha atabildiği için neşeli...

Genellikle elde silahı ile savaşan Deniz anlatılır. Bu yanını hemen herkes biliyor onun. Ben bu yanını anlatmayacağım size...

Dopdolu yaşamasını bilen bir Deniz'dir benim tanıdığım. O'nu anlatmaya çalışacağım. Merak etmeyin! Yukarda anlattıklarım, birlikte yaşadığımız tek 'mavra' olmayacak O'na ilişkin. İleriki sayfalarda, O'nun kelime olarak da çok sevdiği, birlikte yaşadığımız, tanığı olduğum 'MAVRA'ların tümünü aktarmaya çalışacağım.

O zaman inanıyorum ki, sizler de daha iyi tanıyacak, daha çok seveceksiniz Deniz'i...

TİTANİK ORKESTRASI

hasinesen@ttnet.net.tr
Hasine Şen

Bütün dünya bir sahnedir **Shakespeare**'e göre ve tüm erkekler ve kadınlar sadece birer oyuncu... Girerler, çıkarlar; bir kişi birçok rolü birden oynar. **Hristo Boyçev**'in *Titanik Orkestrası* oyununa göre ise, dünya bir gardır, tüm insanlar da hiçbir zaman gelmeyecek olan bir treni bekleyen yolculardır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları sahnelerinde **Macit Koper**'in yönetmenliği altında sahneye konulan Titanik Orkestrası çağdaş Bulgar tiyatrosunun en önemli temsilcilerinden biri olan, oyunları otuzun üzerinde ülkede sahnelenen Hristo Boyçev'in yeni yapıtlarından biridir.

Oyun, yıkık dökük bir tren istasyonunda yaşayan üç erkek ve bir kadının sonsuz bekleyişi üzerine kurulu. Godot değildir beklenen, ama Godot gibi bir türlü gelemeyen bir tren. Boyçev'in 'yolcuları' da, **Beckett**'in Vladimir ve Estargon'u gibi avare kişilerdir, her iki oyunda da olaysız bekleyiş bir kişinin gelmesiyle renklenir: Godot'yu Beklerken'de bu kişi Pozzo'dur, Titanik Orkestrası'nda ise – Harry. Belki iki oyun arasında birçok daha benzerlik tespit edilebilir ama Titanik Orkestrası'nı eşsiz bir eser haline getiren Beckett'in eserindeki bekleme eylemini ve bu eylemle ilintili felsefi ve varoluş sorunlarına yeni imgeler kullanarak yeni sorular eklemesi. Oyundaki bekleyiş, örneğin, dayanılmaz bir kaçma, gitme, uzaklaşma isteğinden doğar.

Oyun karakterleri (eski gar şefi Luko, eski ayı bakıcısı Doko, 'aşk' yüzünden işlediği bir suçun vicdan azabını çeken hamile bir kadın, Lübka, ve kendini eski bir müzisyen olarak tanıtan ama sicili de pek temiz olmayan Meto) artık hiçbir trenin durmadığı bir tren istasyonunda yolcuların kendilerine attığı yiyecek ve daha doğrusu içeceklerle yaşar. Bir gün yanlarından geçen trenden, her zamandan farklı olarak, bir kutu düşer, kutunun içinden de kendileri gibi ayyaş bir illüzyonist çıkar. İllüzyonist Harry tüm dünyanın bir gar olduğuna inanan gar sakinlerine dünyanın aslında bir Titanik gemisi, kendilerinin de bu geminin yolcuları olduğunu anlatmaya çalışır. Batan bir geminin yolcusu olma gerçeğinin verdiği acıdan kaçmanın ise tek bir yolu vardır Harry'ye göre – illüzyon, tabi gerçeklikten kaçmanın daha ilkel yollarını saymazsak. Bu ilkel yöntemler (alkol, din, ticaret gibi) insanın kendi dışında olan etkenlere bağlıdır. Hipnoz da, daha yüksek türden bir gerçeklikten kurtulma yöntemi olsa da, kısa süreli olması nedeniyle, pek etkili değildir, çünkü hayat bir rüya olsa da, rüya hayat değildir.

Harry'ye göre batan bir geminin yolcusu olma düşüncesiyle baş etmek için ya hayal kurmak gerekir, ya da başkalarının bizim için yarattıkları hayali dünyalara inanıp bu dünyalarda yaşamak. Harry de bir süreliğine gar sakinlerini kendi hünerleriyle oyalamaya çalışır: onlara vaat ettiği gibi bir tren durdurur ve hayallerini gerçekleştirir, ancak duran trenin kendileri dışında ne yolcusu, ne makinisti vardır. Tren de, Harry de, dört karakterin hayalinde yaşıyordur aslında. Oyuncuların kabul etmesi gereken ikinci bir gerçek de, kendilerinin de, aynen Harry ve Harry'nin durdurduğu tren gibi, içlerinden birinin rüyasının içinde yaşamasıdır. Lübka, eski tren garı şefi ve kendini eski müzisyen olarak tanıtan Meto'nun da hayal ürünü olduğu anlaşılır. Hepsi de eski ayı bakıcısı Doko'nun hayal dünyasında yaşar.

Doko'nun dünyasındaki tek gerçek öğe ise ismini durmadan andığı, yasını tuttuğu Katya'dır. Oyuna en yoğun komedi öğesi yükleyen unsurlardan biri olan Katya, Doko'nun ayısıdır aslında. Doko, içki almak için Katya'nın yemini satmıştır ve ayı açlıktan ölmüştür. Doko'nun, Katya'nın ölümünden dolayı duyduğu vicdan azabı, Hary'nin gelmesiyle birazcık da olsa yatışır. İllüzyonist ayısının ölmediğine, garın bilet gişesinde bilet sattığına inandırır onu. Üstelik verdiği biletler de gerçektir. Üzerinde günün tarihi yazılıdır.

Bu tarih, salondaki seyircilerin oyuna giriş biletleri üzerindeki tarihle de örtüşmektedir. Yönetmenin, seyirciyi de oyunun bir parçası yapmasına yönelik bu çabası, seyircilerin de aslında birer Titanik yolcusu olduğu gerçeğini hatırlatırken tiyatronun da bir illüzyon olduğunu vurguluyor.

Hristo Boyçev'in verdiği mesaj gayet açık gibi görünse de, Titanik Orkestrası, yoğun metaforik ve sembolik anlatımı sayesinde, farklı toplum ve bireylerin özel okumalarına da son derece açık bir yapıt. Oyun Bulgaristan'da sahnelendiğinde, seyirciler sahnedeki köhne garda yaşadıkları ülkenin durumunu görmüştür, örneğin. Oyunda bunu destekleyecek oldukça fazla unsur var.

Eski gar şefi sistemin dışında olmaktan yakınır: bulunduğu noktadan dünyanın her bir tarafına giden trenler geçer ama hiç biri orada durmaz. "Tüm dünya sistemin içinde, sadece ben dışındayım," der Luko.

Benzer saptamalar başka Bulgar edebiyatçıları tarafından, hatta benzer imgeler

kullanılarak, da yapılmıştır. **Alek Popov**, örneğin, Macar yazarı **Dejo Kostolani**'nin *Kornel Eşti* başlıklı eserinden esinlenerek yazdığı "*Bulgar Kondüktör*" başlıklı öyküsünde Bulgar kondüktörün dramını anlatır: Kondüktör trenin koridorunda gezip durur, trenin kendisi ise Doğu-Batı koridorunda. Bulgar kondüktör, dilini bilmeyen bir Batılı yolcuya öyküsünü anlatır, çünkü o, hapsedildiği koridorun dışına çıkış biletidir aslında. Ama biletinin/öykünün geçersiz olduğunu anlar. Öfke içinde adalet bunun neresinde der kendine: "Neden bazıları kurtulabilirken bazıları trenin ilk ve son vagonları arasındaki o dar dilimin oluşturduğu kapanın içinde sonsuza dek sıkışıp kalır? Neden bazıları gümrüklerden bedenleri saydammışçasına geçerken bazıları onlara bir serçenin cama çarpması gibi takılıp kalır? Neden koridorlar hiçbir zaman kesişmez?"

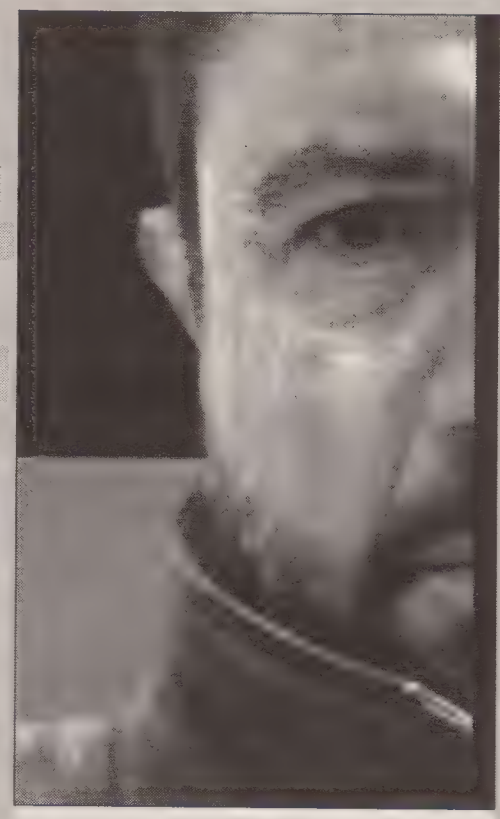

Mühendislik eğitimi alan Hristo Boyçev 1984 yılında yazdığı "İlk Şeyler" oyunu ile Bulgar tiyatrosuna güçlü bir ismin daha eklendiğini müjdeledi, bir sonraki "Kuş Albay" başlıklı eseri ise 2007'de dünyanın her yerinden katılan 400 oyunun arasından seçilerek En İyi Oyun Ödülünü kazandı, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu birçok ülkede sahnelendi.)

Bulgar seyircisinin garı her şeyden önce Bulgaristan ile bağdaştırmasının altında çok daha önemli bir neden daha var. 1990'larda Bulgar diline "Seçenek 3" adlı televizyon programıyla birlikte "Avrupa trenini yakalamak/ Avrupa trenine binmek" gibi bir deyim girdi. "Seçenek 3", eleştirel ruhu ve mizahi üslubu ile dönemin en çok seyredilen programları arasında yer alıyordu. Başarısının temel etkenlerinden biriyse Hristo Boyçev'in program için yazıp kendisinin oynadığı skeçlerdi. "Avrupa Treni" başlıklı skeçlerinde Boyçev, üzerinde orak-çekiç çıkartması olan bir çanta ile "Avrupa Treni"ne binerek yıllarca hayalini kurduğu ülkelere bizzat gidip izlenimlerini seyircilere aktarmıştı.

Oyunun Bulgaristan'ın Avrupa Birliği'ne girmesine daha hayal gibi bakılırken yazılmış olması; şu anda da Avrupa Birliği üyesi olsa da oyunda gösterilen köhne gar sendromu ile yaşamaya devam etmesi, oyunda kullanılan bazı imgeleri daha anlamlı hale getiriyor. Oyunda sinema ve edebiyat gibi farklı sanat alanlarına gönderme yapılsa da Beethoven'in 9. Senfoni'sinin kullanılması, özellikle de Avrupa Birliği'nin marşı olarak kabul edilen **Shiller**'in *'Neşeye Övgü'* şiirini içeren koro bölümünün seçilmiş olması, oyundaki garın Bulgaristan olarak yorumlanmasını kuvvetlendiren bir öğe. Ancak oyunun Makedonya'da gösterildikten sonra oradaki seyircilerin de garı ülkeleriyle özdeşleştirmeleri oyunun ortak bir Balkan gerçeğini yansıttığı düşüncesini doğuruyor.

Yine de oyunu belirli bir bölgenin veya dönemin sorunları doğrultusunda yorumlamak onun ufkunu daraltmak anlamına gelecektir, çünkü Titanik Orkestrası'nın gücü, evrensel sorunlara değinmesinden kaynaklanıyor. Bu açıdan bakıldığında oyun hepimizi ilgilendiren varoluş sorunları üzerinde duruyor. Eserin başlığı da bunu vurguluyor zaten. Efsanevi Titanik gemisi batmaya başladığında, anlatılanlara göre, gemi orkestrası çalmaya devam etmiş, son ana kadar çalmış, hatta daha sonra bile, sessiz bir orkestraya dönüşene kadar...

Beethoven da aslında oyunda kullanılan 9. Senfoni'sini 'sessiz' bir orkestra için yazmış. Bu yapıtının üzerinde çalışmaya başladığında tümüyle sağırmış artık. Belki de Titanik Orkestrası'nda gördüğümüz sessiz orkestra bir anlık da olsa sahneye sağır maestronun gözüyle bakmaya bir davet de içeriyor aslında.

İyi bir oyunun barındırdığı potansiyel okumaların gerçekleşmesi için onun sahnelenmesini sağlayan ekibin de katkısı önemlidir şüphesiz. Bu anlamada **Ahmet Uz** (Luko), **Naşit Özcan** (Hary), **Bensu Orhunöz** (Lyubka), **Can Başak** (Doko) ve **Burak Davutoğlu** (Meto) muntazam oyunlarıyla Hristo Boyçev'in yapıtının özüne sadık kalırken kendi bireysel yetkinliklerini de kanıtlıyorlar. Beethoven'in 9. Senfoni'sinin coşkulu 'Neşeye Övgü' bölümüyle zıtlık oluşturacak hüzün dolu Balkan ezgilerinin kullanılması oyuna bir müzik ruhu kazandırmış. Kendi kafamda bu oyun için hiç bu kadar 'abartılı' bir sahne tasarımı kurgulamamış olsam da hayalimdeki cılız dekorun, sahnede gördüğüm terkedilmişlik, unutulmuşluk ve umutsuzluk atmosferinden çok daha güçsüz kaldığını da ifade etmek isterim.

İyi bir oyunun farklı şeyler söyleyebilmesi için farklı dillere de çevrilmiş olması gerekir. Bir yapıt yazıldığı dilin sınırlarını aştığında başka anlamlarla da kucaklaşır çünkü. Bu konuda Hristo Boyçev'in metnine yeni dilsel ufuklar açan çevirmen **Hüseyin Mevsim**'i de anmak gerekiyor. Türkiye'de ilk defa sahnelenen oyunun herkesin zihninde farklı yorumlar doğuracağı, herkesi farklı yolculuklara davet edeceği kesin. Ve her şeyden önce Titanik Orkestrası ucu açık sorular uyandıracaktır zihinlerde...

Not: Hristo Boyçev'in Türkçeye çevrilen başka bir oyunu, Albayın Karısı (çev. Hüseyin Mevsim) www.hristoboytchev.com/en/plays.shtml adresinde vardır.

Bulgar edebiyatına ilgi duyanlar için biraz gecikmeyle de olsa bir haber daha: Eşik Cini dergisinin Ocak-Şubat 2007 sayısında Hüseyin Mevsim ve Kadriye Cesur'un hazırladıkları "Günümüz Bulgar Öykücülüğü" başlıklı bir öykü dosyası yayınlandı. Öykü seçkisine Deyan Enev, Zdravka Evtimova, Georgi Gospodinov, Nikolay Haytov, Yordan Radiçkov ve Emiliyan Stanev öyküleri alınmıştır.

RAFETÇE

Bir Ressamın Alacalı Paleti

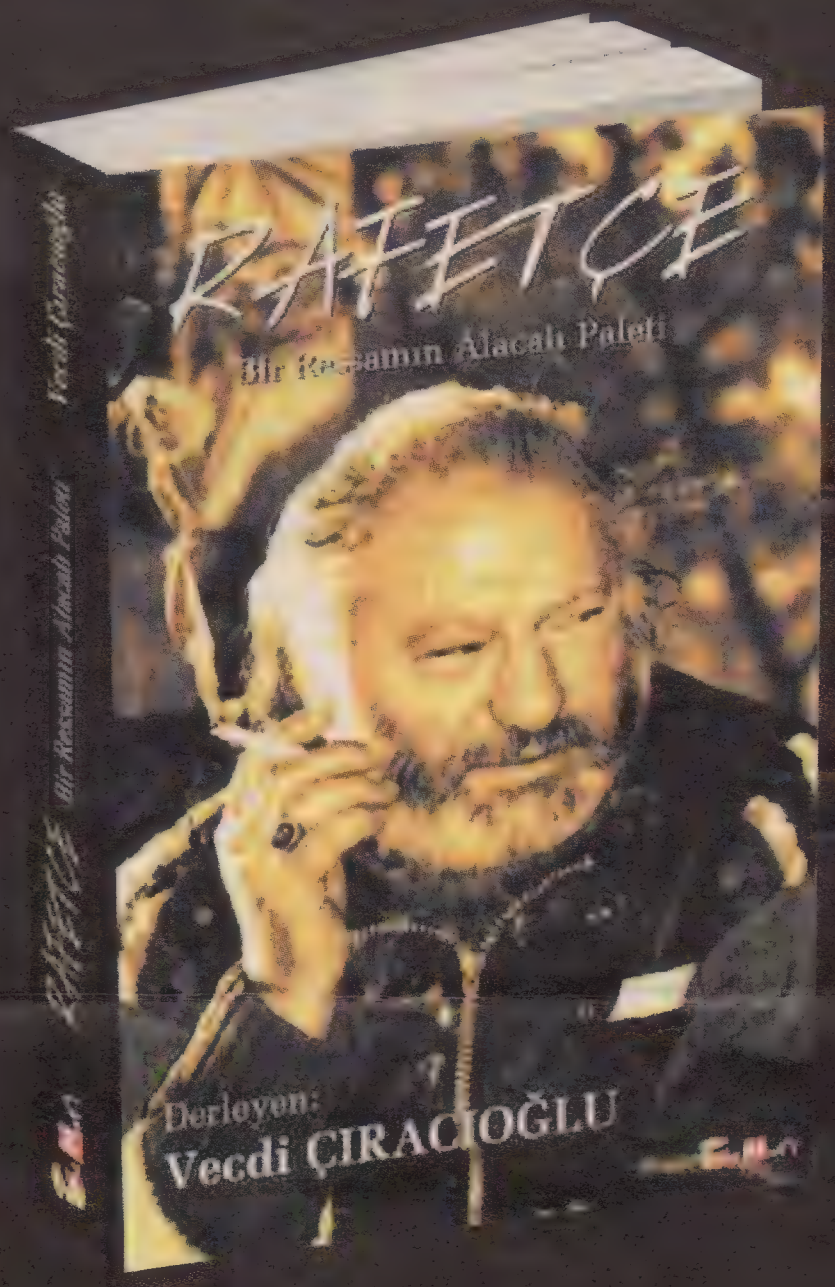

"Türk Resmi'nin Fikret Mualla'dan beri
en büyük bohemi... Çağdaş Türk Resmi'nin
en önemli isimlerindendi..."
"...Bazı insanlar vardır, bir şekilde tanıdığımızda
hayatınız boyunca onu unutamazsınız...
Rafet tam böyle birisiydi..."
"Gelişi, gidişi, yürüyüşü, kavgaları
herşeyi olaydı. Onun bir yerdeki
varlığı olaydır..." "...Genellikle sayıları
en az 10-15 kişiye karşı... 100-150 kişinin üstüne
çıplak yumruklarla yürüdüğü de olurdu...
Kazanmak ya da kaybetmek için değil...
O kavgadan sadece enerji alırdı..."

Çok yakında tüm satış noktalarında

Hatice Özbay
haticeozbay@gmail.com

GELENEKSEL ŞAKA GECESİNDEYDİK

Karikatürcüler Derneği'nin Şaka Gecesi bu yıl da 31 Mart cumartesi gecesi Armada Otel'de yapıldı.

Anıların ve fıkraların anlatıldığı gecede mizahçılar hem söyleyip hem de eğlendiler. Karikatürcüler Derneği'nin düzenlediği geleneksel Şaka Gecesi 31 Mart akşamı Armada Otel'deki yemekte kahkahalarla, anılarla, fıkralarla, sazla, sözle ve birarada olmanın coşkunluğuyla kutlandı.

Karikatürcüler Derneği Başkanı Metin Peker'in yaptığı açılış konuşmasının ardından gazeteci Musa Ağacık'ın esprili konuşmaları hem düşünürdü, hem de güldürdü.

Geleneksel Şaka Gecesi'nde gözlerimiz, önceki yıllarda açılış konuşmasını yapan İlhan Selçuk'u aradı.

Bedri Koraman, Turhan Selçuk, Tan Oral, Metin Peker (Başkan), **Aziz Yavuzdoğan** (Sekreter), **Ergül Aktaş, Faruk Karaçay, İbrahim Tapa, Eflatun Nuri Erkoç, Tonguç Yaşar, Semih Poroy, Turgay Karadağ, Ferit Öngören, Ahmet Erkanlı, Ahmet Gülüm, Ergin Gülen, Mahmut Akgün, Mustafa Kıraç, Semih Bulgur, Kamil Yavuz, Ramazan Ünlü, Muhammet Tunçsan, Cafer Zorlu, Orhan Büyükdoğan, Canol Karagöz, Güngör Kabakçıoğlu, Yurdagün Göker, Ahmet Erkanlı, Oğuz Gürel, Muhittin Köroğlu, Musa Kart, Ekrem Borazan, Köksal Çiftçi, Çetin Tacir, Erdoğan Bozok, Raşit Yakalı,** ve **Akdağ Saydut** ile çok sayıda mizah ustasının, eşlerinin ve davetlilerin olduğu şaka gecesinde ustalarla hatıra fotoğrafları çekildi. Bu nedenle de masalararası trafik oldukça yoğundu.

Gecenin ilerleyen saatlerinde **İbrahimTapa** bir ud konseri de verirken karikatürcü Bülent Okutan gür sesiyle konukları coşturdu. Sohbetlerin ve kahkahanın bol olduğu gecede, **Leman Dergi Grubu** olarak bizde ustaların arasındaydık.

Ustalara sorduğum şaka sorularını, Sinan Göksel de sizler için görüntüledi.

Geleneksel şaka gecesinde ulaşabildiğimiz mizahçılar sorularımıza bakın ne yanıtlar verdiler.

Tonguç Yaşar
meslekte 60 yıl...

Basından emekli ve özgür bir çizerim.

Günlük gazetelerin, periyodik dergilerin karikatür ve mizaha daha çok yer vermesini çok isterdim. Sermaye, düşünen çizere yer vermez.

Kültür Bakanlığı da derneğe köstek olmasın yeter.

Dernek diğer kurum ve vakıflardan da destek alırsa hiç fena olmaz.

Küresel ısınma beraberinde susuzluğu getiriyor. Önümüzde ki yıllarda yaşanacak bu susuzluk için Eflatun Nuri'nin bir icadı varmış, bunu da kitabında yazmış, kendisi suyun tozunu yapmış ve iddia ettiğine göre de, bu tozlar marketlerde satılacakmış. Fakat iyi güzelde Eflatun bunun nasıl içileceği hakkında bilgi vermemiş. Sizce bu su tozu nasıl içilir?

Benim de olduğum Ulvi ile fotoğraf'a bakılınca suyun toz olduğu anlaşılır.

Sizce kıyamet ne zaman kopacak?
Çevrenin rengi Eflatun olduğu zaman!

Turgay Karadağ
meslekte 40 yıl...

Referans Gazetesi çizeriyim.

Günlük gazetelerde, periyodik dergilerde karikatür ve mizah için yeterince yer yok.

Dernek diğer kurum ve vakıflardan da destek almalı.

Yerebatan Sarnıcı dışında, etkinlikler düzenlenmeli mi? Nerelerde olabilir?

Avrupa'nın başkentlerinde de düzenlenmeli.

Eflatun Nuri'nin icadı için ne düşünüyorsunuz?

Su tozu yutulur, üstüne bir bardak su içilir.

Sizce kıyamet ne zaman kopacak?

Kıyametteyiz zaten...

İbrahim Tapa
meslekte 37 yıl...

Neden sadece sergiler ve yarışmalardasınız?

Dergilerin biçimlerini beğenmiyorum.

Günlük gazetelerin, periyodik dergilerin karikatür ve mizaha daha çok yer vermesini istiyorum.

Neden yeterince yer vermediğini düşünüyorsunuz?

Aydın Doğan para kazansın diye...

Kültür Bakanlığı'nın derneğe yapmış olduğu destek yeterli değil.

Eflatun Nuri'nin icadı için ne düşünüyorsunuz?

Yutan yutar...

Sizce kıyamet ne zaman kopacak?

KOPTU!

Kamil Yavuz
meslekte 35 yıl...

Daha özgürce olduğu için sergilere ve yarışmalara katılıyorum.

Günlük gazeteler, periyodik dergiler karikatür ve mizaha daha çok yer verseydi, İyi olurdu...

Neden yeterince yer vermediğini düşünüyorsunuz?

Para kazandıracağını bilselerdi yer verirlerdi!

Kültür Bakanlığı'nın derneğe yapmış olduğu destek yeterli mi?

Hiç desteklemese daha iyi olurdu. Karikatür ile devleti yan yana düşünemiyorum. Sponsorlar yeterli.

Dernek diğer kurum ve vakıflardan da destek almalı mı?

Almasın, 1980 öncesi yardım almıyordu. Toplumsal olayların da tam içinde yer alıyordu.

Yerebatan Sarnıcı dışında, farklı mekânlarda ve illerde etkinlikler düzenlenmeli mi? Nerelerde olabilir?

Bütün dünyaya açılabilir

Eflatun Nuri'nin icadı için ne düşünüyorsunuz?

Eflatun ağabeyin buluşunu alkışlarım. Önce kendine içirmeliyiz. Ona bi şey olmazsa biz de deneriz.

Sizce kıyamet ne zaman kopacak?

ABD çöktüğünde...

Semih Poroy
meslekte 32 yıl...

Yarışmalara ve jürilere 22 yıldır katılmıyorum.

Günlük gazeteler, periyodik dergiler karikatür ve mizaha gerekli yeri veriyor.

Dernek diğer kurum ve vakıflardan da destek almalı mı?

Amaçlarına, tüzüğüne uygun olmak koşuluyla almalı tabi.

Eflatun Nuri'nin icadı için ne düşünüyorsunuz?

Bu sorudaki matrak tuzağa çok yıllar önce Ali Ulvi'nin de düştüğü bilinir. Az bir su tozu bir sürahi su içine boca edilip karıştırılır, sonra servis yapılır!

Sizce kıyamet ne zaman kopacak?

Bu soruların bir yemek sırasında yanıtlanmasını istendiğinde zaten kıyamet koptu ama kimse farkına varmadı.

Mustafa Kıraç

Ne sergiler ve yarışmalar, yok yahu ben sadece masalardayım.

Günlük gazetelerin, periyodik dergilerin karikatür ve mizaha daha çok yer vermesini ister miydiniz?

Yerimiz dar, ama versinler. Ver kurtul yani...

Neden yeterince yer vermediğini düşünüyorsunuz?

Vermek sıkar biraz... Arz talep meselesi...

Kültür Bakanlığı'nın derneğe yapmış olduğu destek yeterli mi?

Köstek olmasın yeter...

Dernek diğer kurum ve vakıflardan da destek almalı mı?

Alabilirse alsın, vermeyen de zenci olsun...

Yerebatan Sarnıcı dışında, farklı mekanlarda ve illerde etkinlikler düzenlenmeli mi? Nerelerde olabilir?

Sanatı "yere batırmayan" her yerde... MİZAH SINIR TANIMAZ

Eflatun Nuri'nin icadı için ne düşünüyorsunuz?

İlaç niyetine makattan alınmalı. Bu ülkede ne çektiysek makatlardan çektik ya...

Sizce kıyamet ne zaman kopacak?

Bizden sonra, yani 1 milyar yıl sonra!...

Ahmet Gülüm
meslekte 15 yıl.

Günlük gazetelerin, periyodik dergilerin karikatür ve mizaha daha çok yer vermesini ister miydiniz?

Hem de nasıl!.. Çünkü insan gülebildiği kadar insandır.

Neden yeterince yer vermediğini düşünüyorsunuz?

Halkımız istemiyor... Ya da ne istediğini bilmiyor...

Yerebatan Sarnıcı dışında, farklı mekânlarda ve illerde etkinlikler düzenlenmeli mi? Nerelerde olabilir?

Düzenlenmeli... Okullar, yeni nesil sizi bekliyor. "Okullar"a... Gençlik bekliyor, siz beklemeyin...

Eflatun Nuri'nin icadı için ne düşünüyorsunuz?

Toz olarak içilir... Kredi kartı olanlar alabilecek herhalde?

Sizce kıyamet ne zaman kopacak?

Bu ülke için kıyamet çoktan koptu... Kıyametin kıymetini bilelim...

Eflatun Nuri, Tonguç Yaşar, Turgay Karadağ, Hatice Özbay, Semih Poroy

Nil Koraman, Hatice Özbay, Bedri Koraman, Eflatun Nuri ve Turhan Selçuk

Musa Ağacık

İbrahim Tapan ve Eflatun Nuri

Aziz Yavuzdoğan

K'AYIP FİLMLER KUŞAĞI

Osman Cavcı

İNGİLİZCE KURSU "ÇILGIN AMA TATLI"

Film Hadi Çaman'ın bir hizmetçi kızı düdüklemesiyle başlar. Zaten bu filmlerde hizmetçiler evin bulaşığı, çamaşırı, dışında seks köleliğine de mahkûmdurlar, adeta bir şişme bebek muamelesi görmektedirler, kostümleri de klasik, Batılı modellerden araklanmıştır. Siyah mini elbise, beyaz önlük beyaz kep. Hizmetçisi olan bu ev, tabii ki zengin evidir. **Hadi Çaman** yeni yetme bir genci canlandırmaktadır. Bir baltaya sap olamamıştır. Ailesi ona İngilizce hocası tutmaya karar verir. Ama bu bir seks filmi olduğundan, İngilizce hocası dönemin seks yıldızı **Figen Han**'dır, öğrenci Hadi Çaman, öğretmen Figen Han'sa, filmde seks filmiyse anlayın artık olacakları.

Tabii Figen Han İngilizceyi yatakta öğretmeyi düşünmektedir, zaten yabancı dil en iyi yatakta öğrenilir. Bu yüzden 80'li yıllarda ve hâlâ inşaat işçileri, inşaatları bırakıp Bodrum'a koşmuşlar, garson, komi, rehber, Sandalcı, jigolo olarak turistlere hizmette bulunmuşlar, karşılığında İngilizce öğrenmişlerdir. Aynı turist ameleleri şimdilerde Rusçaya ilgi duymaktadır.

Neyse filme geri dönelim, İngilizceyi yatakta öğrenmeye karar veren Hadi Çaman'ın sonunda dili şişer. Hatta dili yalama olmuştur. Ana dilini bile unutmuştur, İngilizceyide vücut diliyle konuşmaktadır.

Aslında yukarıda ki konu, genç öğrenci, olgun seksi bayan öğretmen hikâyesi İtalyan seks komedilerden araktır. Bizim jenerasyon gayet iyi hatırlar, **Edrice Fenec** ya da **Glorida Guida** gibi oyuncuların filmlerini, bu İtalyan dilberleri, "Babamın hasta bakıcısı, üvey anne, seksi hoca gibi rollerle genç erkekleri baştan çıkartırlardı.

Bu arada İngilizce öğretmeninin, pardon seks hocasının, bir de şaşı beş, boynuzlu bir kocası vardır, hikâyede burada patlayacaktır zaten (karamanın koyunu sonra çıkar oyunu) hesabı. Hadi Çaman'ın iki abaza arkadaşı daha vardır. Onlarda katılır muhabbete, **Baykal Kent** ve **Tuncay Özinel** (Tabii o dönemde hepsi gençler) İngilizce kursu genişlemiştir, hatta ilave iki kız daha İngilizce orji şeklinde devam etmektedir hızlandırılmış **ENGLISH TIME**, teach, teyp açılır, Figen dahil kızlar. **Romina Tery** ve sarışın kız (adını bilmiyorum) dans etmeye başlarlar, salonda turlamaya başlarlar, sonra ayrı odalara çekilip dil seanslarında değişik metotlar denenir, malak emzirme, şezlong kapama, köprüye alma, sorma şeklinde.

Pezevenk koca evi basar, kursa son verir, Figen zengin çocuklarına kolpayı kurmuştur. Çok paraya ihtiyacı olduğunu söyler, çocukları ailelerini soymalarına teşvik eder. Çocuklar, babalarının cüzdanlarını, evin kasasını soyarlar bütün paraları Figen'e getirirler. Figen doymamaktadır. Çocukları kaçırmış rehin almış gibi bir dümen uydurulur. Fidye istenir, aileler fidyeyi ödemeye razı olurlar. Bu arada rehin çocuklar yatakta İngilizceye devam etmektedir.

Polis fidyecileri yakalar, fidyeciler İngilizce hocası Figen ve pez... kocasıdır. Polis Figen'i tanır **Sulukuleli Melahat**'tir, sabıkası vardır.

Not: Filmde tek kelime İngilizce kullanılmamıştır.

'VECDİ' YA DA ESRİK ŞAİR!

İrfan Yıldız

(Şiiri Konuşalım mı?!)

Şiirin yaşantımızda bir yeri var elbet.. İnsanlığın 'güzel' duyarlığını, şiir taşıyor (taşıdı) çağlar ötesinden bugüne.. Yaşantımızın en duyarlı ya da kırılgan anlarında, dilimizin ucuna, dizeler gelir.. Yaşama gücü ya da nedeni buluruz o anda.. Bireysel tarihimizin dayanağı oluverir birden bir dize..

Bir çok gerilim ya da duygu çöküntüleri altında, uçurumun kıyılarına yaklaşmış olan insanlar; eğer bir dizenin kapısından girip, ruhunu kurtaracak olan o eşsiz şiir yarımadasına ruhunu atabilse (durumu içinde, bunu sezebilecek denli dayancı kalmışsa eğer; ki umarım, gereksinenlerin bu dermanı her zaman kalır!..), kurtuluverecek tüm prangalarından..

Bu iş, Şaman dualarından, kopuz nidalarından bu yana böyle.. Şaman, ya atına atıyordu ruhunu ya sazına.. Vecde ya da Nirvana'ya gelip özgürleşiyordu.. Özgür Şaman, sağaltıyordu benliklere bulaşan sayrılıkları... Tüm Kültürel birikimin ve doğanın dilde esrimesiydi bu..

Ruhi Su'ca söylersek, Şaman dualarından **Karacİoğlan**'a, **Dadaloğlu**'na, **Pir Sultan**'a, 'ondan ona, ondan ona'; 'ondan da günümüze' gelen bu esrime kültürü, bugün yine var.. Sazın telinde, nağmenin kanadında, nidanın ruhunda, sözün kiliminde, atın yelesinde, kırların rüzgârında taşınarak ve özellikle de yarin gözlerinde gizlenerek geldi bu güne...

Sözlerimizi, vecde/nirvanaya gelemeyenler anlayamaz... Söylediklerimiz, yalnızca, sözcüklerin ve kavramların akli dizgeleriyle ve sınırlı - kuru bağlantılarıyla anlaşılamaz.. Söylediklerimizin sınırı yoktur; bentlerde tutulamaz...

Söylediğimiz duyarlık, toplam bir durumdur; ancak düşler ve sezgilerle, kanıksanmış sözcükler ötesi algılamalarla yaklaşılabilir.. Ve asla imgesi tamamlanamaz ve tam olarak tanımlanamaz... Kullanılagelen, bilinen, alışılan, sindirilen Dil'e göre, çok yabanıldır; inatçı bir göçebe kültür/dildedir... Düzenli, korunaklı, güvenli ve yalnız sizin için mutlu olan anlatım/söyleyiş biçimlerinizin/biçemlerinizin, söz dizgelerinizin, anlama ve anlayış kodlarınızın uzağındadır; söylediğimiz şiirsel durum, eda/çalım ve ses! Sözgelimi, siz, bir atın koşarken yaşadığı duyguyu (algı ya da her neyse niteliği) nereden bileceksiniz?! Ya da kuşun uçarken yaşadığını kuşatamayacaksınız asla! Balık yüzerken, denizde dalyan oluşurken, dalgalar kabarırken, siz var ya siz, kesinlikle dışındasınız olayın... Hani, ne ekonomik kazanç, ne toplumsal statü (ve prestij), ne aleme egemen olma vardır, bizim dediğimiz durum ve gidişte! Sizin 'kurulu' huzurunuzu bozacak şeyler bunlar; bir tür Kızılderili söylemi... Bizim dilimiz, sizin (bütün dizge içi ve tüm boyutlardaki anlamlarıyla) borsa'nızı vecde getirmez... Borsada vecd yoktur çünkü, kudurma vardır!. Bizim söylediğimiz durum (şiirsel töz; öz..) anlatılamaz; duyumsatılır, sezdirilir... Daha doğrusu, anlatmak-duyumsatmak-sezdirmek vb. hepsinin toplamı ve üzeri bir şeydir bu!

Bu işte! O her neyse.. Bizi esriten ve kurtaran; bungudan, daraldan, hafakandan, psikozdan, obsesyondan, depresyondan. Adı her neyse işte, ondan...

Şiir olayının burasında olunca; bağlamıyor bizi, hesaplar, kurnazlıklar, tuzaklar, tezgahlar... Alavere... Dalavere... Boşveer!

'Vecdi' şair için, bir dizeyi nida eylemek yeter! Bir şiiri tamam eylemek daha doğrusu bir şiirde 'tamam' olmak yeter!

Esrimek, esrimek; ruhu ve anlamları aşarak... Dağları, denizleri, bulutları ve uzaklıkları aşarak... O yüce an'ın coşkun çağlayanında akarak... Kimi kartal gibi, kimi serçe gibi, kimi at gibi, kimi kaplan gibi, kimi karaca gibi bakmak ve arslan gibi soylu durmak hep!..

Bir kavalın sesiyle yüzyılları aşıp, bin Anadolu'da yaşamak; bir ney'in sesinde bin kere dinmek, dinlencelerden ve durmaklardan öte...

İşi toparlarsak (bu iş toparlanmaz ya!); atını sürüp gitmek öte beri... Gerek uçmak Kafdağı'nın ardına, gerek kaçmak okyanuslar ötesine; gerekse gelmek vadilerin, kanyonların derinliğinden...Ve, yükselmek, bütün yüksek dağların yüceliğinde... Seslenmek, seslenmek, seslenmek... Çığlık, çığlık, çığlık... Bağırmak, bağırmak, bağırmak... Bin yılların ötesinden, bin yılların ötesine... Ateşi yaktığımızdan, avlanmaya başladığımızdan, tekerleği keşfettiğimizden; demiri, taşı ve ağacı işlediğimizden, gökdelenlerin hayınlığına doğru! Ruhumuzun derinliğinden, yeryüzünün kiliminden, bin kültürün-bin dilin ikliminden, evrenin derinliğine doğru... Hayat, yanıbaşımızda tatsız-tuzsuz, buruk, ekşi akıp giderken; birden bizi ayağa kaldıran, ruhumuzu tınlatan, yeryüzünü çınlatan, bağlarımızı çözen, atlarımızı salıveren, havuzları yıkıp balıkları akar suya-denize atan o an, o şey...

Şiirin geldiği an, doğanın ve kültürün doğasının sunduğu ilk şey... Şiir Tanrısı'nın verdiği ilk dize... O kurtuluş dizesinin, dilimizin ucuna-yüreğimizin burcuna geldiği an; ilk okuduğumuz, ilk duyduğumuz, ilk yinelediğimiz an... Kendimizi ve her şeyi duyduğumuz an... Mor ötesi ışınları ve mor ötesi sözcükleri gördüğümüz an!.. Doğayı ve hayatı okuduğumuz o an!

O vazgeçilmez canan... O Lamekan an!

Heeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeyy!!!!!!

Bütün anlayıp bildiklerimizin, bütün unuttuklarımızın, bütün sezgilerimizin, her türlü algı ve duyuşlarımızın topuyla tüfeğiyle, yazıyla-kışıyla kendinden geçtiği an!.. Dilin sayrılaşıp, terleyerek iyileştiği an!! Güneşlerin doğup battığı an; ayın on dördü anı!..

Heeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeyyy!

Diyeceksiniz ki, ne ilgisi var?!

Anlatamadım!

Anlatılmazdı zaten!..

KANAT ALIŞTIRANLAR

ŞİİR ATÖLYESİ

BÜLENT YEŞİLYURT

Kasnak

Aşk işlenen bir motiftir gövdenin örgüsüne
ki emekle ilmek ilmek atılan.
Örülür sevginin bitmeyen ipliğiyle,
ve gerilir kasnağına gövdenin
eşsiz ve benzersiz bir kalıp içinde
sen oluştukça o motif azalır,
ve anlam kazanır bis nesne özüyle.
Ki boy verir etaminin arasından
ve bir gül oluşur geride
o motifin bittiği yerde

SEDA ÇELİK

Düştük

Ben düştüm
Yolum düştü izine
Aşk düştü
Tam yolumun üstüne
Sen oldun
Ben öldüm
Biz düştük...

MANSUR AKSÖZ

Gitmeler

Bir türkünün nakaratı gibi
Yeni başladığım her aşkın hikayesi.
Gitmek en zorudur aslında
Kalanı yanına almadan arkada belkileri
bırakarak

MURAT GÜLTEKİN

Sevişme! Kar Yağıyor

"büyü artık çocuk
kalbime hzün batıyor..."

....
kesik bacaklı bir fahişeyim
sokak ortasında sevişiyorum durmadan
ve mutlaka bir yerlere kar yağıyor
ben sevişirken

"çantamda aşk şiirleri saklıyorum!"
kitaplardan aşırılmış kötü cümleler

-bekçileri geri hizmete çektiklerinden beri
sokaklar bizim/-

küfürlü ağzımı dayıyorum gecenin soğuk
demirine
kalbimin mazgalından
bırakıveriyorum
içime aldığım şehri
sesimin kırıldığı
yerlere kan yaşları döküyorum

yerçekimine direnemeyen
en zavallı yaratığıyım hayatın

durmadan bilinmeze düşüyorum!..

AHMET YILMAZ

Utanç

Yalan değil
bir anaforsun dip sularımda ürütüyorsun
kuytularımda souyan ter oluyorsun

susuyorum ya olur şey değil
bir çığ koparıyorsun göğsündeki uzak
tepelerden
senin sözcüklerin yaban kuşlarıdır
kuma düşlerini gömen balıklardır
şöyle bir geçiyorsun göğümden denizimden
yerini alıyor bıçak sırtı ıssızlık
çığlığın uykularımı kanatıyor

bu kör tutkuya içimden ağlamak geliyor
hiçbir kanıt bırakmadan karanlığa karışmak
kaybolmuk sonra dünyaya inat kaybolmak
gölgen düşüyor üstüme birden çok yakın
soluğun
eve dönen adımlarım oluyorsun

sana kalsa pastoral bir masalsın
kırılmış dalsın yakılmış mektup kovulmuş
ilk yaz
sızacak bir çatlak bile bulamayansın
aslında hiçbir imgeye sığmaz anlamın
kanım çekiliyor damarlarımdan sen
doluyorsun

köpürüyorsun taşıyorsun dilimden
öptüğüm hayale bulaşıyorsun ölü cümlelerimle
düş değil kendime kazdığım çukurdan
buharın fışkırıyor

bu utancı boğmaya bir cinnet gerekiyor
titreyen omularıma çocuk kalpli bir melek
bir yağmurun son damlasıyım belki fazlasıyım
kimbilir hangi çöllerde ıslanıyorsun

Bu sayı ürün gönderenler

Serap Davarcı/Mersin, **Berkay Üzüm/İST.,**
Murat Gültekin/Bitlis, **Mansur Aksöz/Artvin,**
Canberk Beygova, **Ahmet Yılmaz,** Seda Çelik,
İbrahim Ormancı/İzmir, Hülya Gürel,
Bülent Yeşilyurt/Erzurum, Kürşad Çetin,
Okan Yılmaz/Ankara, Salih Türkücüoğlu/Kocaeli,
Armağan İnan, Bülent Taşkın, **İlhan Gül,**
Salih Sıkı, **Özgür Aslan,** Melike Sayarer, **Efe Ataç**

ÖYKÜ DEĞERLENDİRMELERİ

Hürriyet Yaşar

ÖYKÜ DİLİNİZE BAŞKA DİLLER KARIŞMASIN

Öykünüze övgü olsun diye derler ki, "Bak şu tümceyle, şu paragrafla öykü değil şiir yazmışsın. Bu dil şiir dili!.."

Bunu söyleyen, ne öykü eleştirisi bakımından ne de öykü yazma bakımından öyküden kesinlikle anlamıyordur. Gösterdiği tümce ya da bölüm gerçekten şiir dilinde ise, siz bir sanatın diline başka sanatın dilini karıştırarak, asıl sanatınızın (öykünün) dilini, o dilin saflığını bozmuş, ona yabancı bir dil karıştırmışsınız demektir. Bunun sonucu da, öykünüzün o bölümün etkisi ölçüsünde anlaşılırlığının bozulması olacaktır. Tıpkı Türkçe içinde yabancı tümceler, sözcükler, tamlamalar kullanmak gibi.

Salt şiir dili karışmaz öyküye. Deneme dili, makale dili, fıkra dılı, gazete-haber dili, tiyatro dili, sinema dili... Kişi başka hangi dillerle ilişkide ise, hele hele, başka hangi dillerde konuşuyorsa (üretiyorsa) o dillerin sözcükleri, anlatım biçimleri, fiil çekimleri, sözdizımleri, goruş açıları gelir sanatınızın diline sızar. Size duşen, sanat dilınızı bu sızmalardan temızlemek, salt sanatınızın dılında duymak, duşunmektir. Başka başka dillerin duyarlıklarını, anlatımlarını sanatınıza sokarsanız, oykünüzün dili yamalı bohçaya döner.

Diyelım tek bir yabancı sanat dili sızıyor öykünüze. Deneme de yazdığınız için, dilinizin zaman zaman denemeye kaymasını engelleyemiyorsunuz. Ya da şiir de yazıyorsunuz da, arada bir afili şirsel sözler etmekten kendinizi alıkoyamıyorsunuz. Yine diyelim ki, üstelık hoşlanıyorsunuz bile bu kaymalardan, sızmalardan...

Unutmayın ki, okurun karşısına öykü dilinde konuşmak için çıktınız ve unutmayın ki okur, yazdığınızı, ona verdiğiniz "öykü dilinde bir yazı" sozunuzu tutmanızı bekleyerek okuyacak.

Öykunun dil-anlatım olanakları

Önce Ekin Güneş Saygılı'nın mektubundan alıntı yapalım:

"... sizin yazdığınız yönden hiç düşünmemiştim. Yani 'ben anlatıcı'nın yaşadıklarını son ana kadar anlatıp intıhar etmesini eleştireceğinizi... Öykünün tür olarak yazara bu imkânı tanıdığını sanıyordum. Yani 'ben anlatıcı' ağzıyla bir duvar da konuşturulup, hikâyesi anlattırılabilir diye düşünuyorum. O yüzden şaşırdım. Bu konuyu biraz açarsanız sevinirim."

Önce küçük bir düzeltme: Anlatıcının intiharını değil, intihar etmek için yaptığı son hareketini bile kendi ağzından anlatışını eleştirmiştim. Zaten Ekin Guneş'in açımlanmasını istediği öykü tekniği tartışması da bu.

Varsayalım kı oykü, anlatıcının intiharıyla da bitmiyor; anlatıcı obür dünyaya geçip oradan bir şeyler anlatıyor. Olamaz mı? Neden olmasın! Önemli olan, öyküye inanmak, yoksa öykünün anlattıklarının gerçekten olup olamayacağına değil.

Ya da... Varsayalım ki, anlatıcı intihar edip ölümü de gerçekleştikten sonra, bu dünyayı gozlemlemeyi sürdursün... Öldüğünü öğrenenler, tanıdıkları, yakınları ne tepkiler verdiler, cansız bedeni ne gibi işlemlerle karşı karşıya kaldı, sarılıp öpen oldu mu, en çok kimlerin onu son kez görmek isteyeceklerini sanırdı da gerçekte kimler görmek istedi, kimler istemedi? Neler neler kurulabilir...

Ama her yapıtın bir bakış açısı vardır, yapıt baştan sona bu bakış açısından yaratılır. Bakış açıları karışınca, yapıtın alımlayıcısı gördüklerine/gosterılenlere inanmaz, yapıt da "kötü" damgasını yiyiverir. Hiç de fantastik açıdan anlatılmayan bir oyku, bir yerinde birdenbire, yalnızca fantastik açıdan görülebilecek bir görüntüyü iletirse, o goruntu yapıtın tumunde gordüklerimizle bağdaşmaz. "O Gün Bugünmuş" adlı öykü fantastikle öyle ilgisiz ki, kendini asan kişi oykünün sonunda "sandalyeyi iteledim" deyince, okura "Peki sen öldüysen, sandalyeyi iteledığini nasıl soyleyebiliyorsun?" dedirtiyor. Ölüyü konuşturacak öykü, ölüyü konuşturabileceğini okura sezdirmeli ve benimsetmeli. Belki oykuye, ölü bir anlatıcıyı konuşturarak başlasaydınız, böyle bir sorun çıkmazdı. Üçüncu tekil kişi anlatımında ise fantastığe hiç gerek kalmazdı. Hattâ anlatıcı sandalyeyi iteleyip öldukten sonra çevresinde ve bedeninde olanlara ilişkin bir şeyler anlatsaydı, belki sorun yine aşılabilirdi, çünku o zaman fantastiğe geçtiğiniz konusunda bir belirsizlik kalmazdı.

Bakış açısı okura açık açık sezdirildikten sonra, soylediğiniz gibi, duvar da konuşturulabılır, taş da... İnsanla, hayvanla karşılıklı konuşmalara da sokabılirsiniz hepsini. Sanatın inandırıcılığına yaramayan, dildeki ve bakış açılarındaki karışmalardır.

"Koku" için şimdilik yalnızca, 'saatler, telefonlar acı acı değil, her zaman aynı biçimde çalarlar, bu coşumcu anlatım artık çok yıprandı, aşındı' diyeyım, bir de Kanat Alıştıranlar'ın çıtasının olağandan düşuk tutulduğunu anımsatmakla yetineyim ki, ilgiyi hep aynı yazarların topladığı gibi bir eleştiriyle karşılaşmayalım.

İsmail Taş / MUĞLA

"Amerika Işgal Edilmiş Iraklı Çocukların Yüreğinde" adlı oykünüzde, öykü dilinize radyo tiyatrosu sanatının dili karışıyor. Bakın nerde:

'Ben anlatıcı / birinci tekil kişi' tek başına sokakta yürüyor. Diyor ki kendi kendine: "İşte geldim. Şu karşıdaki Ömer'lerin evi."

Anlatıcı bunu söylemese, gideceği yere vardığını, o evin Omer'lerin evi olduğunu, evet, anlayamayız ama, bılgiler öykü dilinde böyle verilmez. Bu teknik, olsa olsa radyo tiyatrosunda kullanılır. Orada sürekli konuşur oyuncular, çünkü onlar konuşmasa, dınleyıcıler oyunu algılayamaz. Ama bu konuşmaların da yaşama bir uygunluğu, bir yadırganmazlığı vardır. Radyo tiyatrosu olduğu için varlığı bağışlanan yapay konuşmalar değil, yaşamın doğal akışına yedirilmiş konuşmalardır.

Radyo tiyatrosu konuşmalarıyla sürüyor öykünüz. Ömer'in pencereye çıktığını, tek başına olan anlatıcının "Aa işte Ömer pencerede," sözleriyle anlıyoruz. Neden bize sürekli konuşuyor anlatıcınız? Ya da sahi, radyo tiyatrosuyla uğraştınız mı, yoksa çok mu radyo tiyatrosu dinledinız?

Çocuk kitabı yazıyorsanız, çocukların, dünyanın en zeki yaratıkları olduğunu da bilıyorsunuzdur umarım.

Sahi!.. Hiç, iki sözun başında "dostum" diye konuşan çocuk gördünüz mu?

Erkan Karaaslan / KOCAELİ

'de'lerin 'ki'lerin nerede ayrı nerede bitişik yazıldığını öğrenmeniz gerekiyor. Ana Yazım Kılavuzu'nu ya da Dil Derneği'nin Yazım Kılavuzu'nu öneririm. Öykülerinizi çift aralıkla yazıp gönderın, tek aralıklı yazı hem güç okunuyor hem de üstünde çalışılamıyor. Bir makinede yazama olanağınız varsa, aman el yazısıyla yazmayın. Noktalama imlerinden sonra bir boşluk bırakın (kesme virgulü dışında). Bunlar çok mu önemli diye düşunmeyin sakın... Öykünüzün, okuduğunuz kitaplar-dergiler gibi anlaşılarak okunmasının görsel gereklılıklerindendir yazının kâğıt üstünde duruşu ve yazım kuralları.

"Bir Özgeç(me)mişin Öyküsü"nde konu belirsizliği var. Evet, bir duyumsamadan yola çıkmışsınız ama, konunuz, yani neyi anlatıp neyi söylemek istediğiniz, hattâ neyi duyumsadığınız iyi anlaşılmıyor, öykünün içinde belirip somutlaşamıyor. Dert etmeyin... Duygu denebilecek esinlerinizi öykü dilinde söyleme becerinizi geliştirmek için, uzun bir Sait Faik okumasına girebilirsiniz örneğin. Esendal'da da bulabilirsiniz benzer öykuler.

Şakabey Perdeli / İSTANBUL

Nisanda yayımlanan "Yazar Ne Yazar Ne Yazamaz" adlı oykünuzun başındaki üç satırın oyküden ayrı ve buyük puntolarla dizilmesi, sayfa düzenlemesi sırasında son anda yapılan bir yanlışlıktan olmuş; sizden ve okurlardan ozur dileriz.

İbrahim Ormancı BERGAMA / İZMİR

Adıma yazdığınız halde açılmış olan zarfınız bana ulaştığında içi boştu. Öykünüzu lütfen bir daha gönderir mısiniz...

KOKU

Ekin Güneş Saygılı

Acı acı çalan saati karanlıkta el yordamıyla bulup, susturdu. Yanı başında yatan karısının derinden nefes alışlarından başka ses kalmamıştı odanın içinde. Kadının sıcak sıcak soluklanan balıketi bedenini sarıp sarmalamak, en azından birkaç dakika onunla tek vücut olmak isteği o kadar yakıcıydı ki... Ama tekrar uykuya dalıverme korkusu, bastırdı bu isteği.

İnsanın uykudan kalktığı anda gözlerinin aydınlığa kavuşması gibisi yoktur halbuki. Kapı aralığından, perde kenarından içeri sızan güneş ışıkları yeni başlayan günü ve tazeliği müjdeler. Ama bunun değerini de gündüzleri yatıp, gece vakti kalkanlar anlayabilir ancak. Hele her gece yatağında henüz uykuya dalmış kadınını bırakıp kalkmak zorunda kalıyorsa ve yıllar olmuşsa tenini tenine yapıştırıp soluk alışını dinleyerek uyumayalı, daha bir zor olur her şey.

Yorganın altından sıyrılıp, ağır ağır doğruldu. Yataktan yeni çıkmış vücudundan yayılan sıcaklığın yüzüne değdiğini hissetti önce. Hemen ardından da soğuk sonbahar gecesinin ürpertisini... Tam ayağa kalkmaya hazırlanıyordu ki, bedeninden sinsi sinsi yayılan iç kaldırıcı bir kokunun burnunda tüttüğünü duyar gibi oldu. Dikkat kesildi kokuya. Emin olmak için birkaç kere kokladı. Ölen, yok olan bir varlığa ait olabilirdi ancak bu koku. Vücut sıcaklığı ile birleşiyor, yapışkan bir his uyandırıyordu insanda. Kendinden geldiği besbelliydi. Şaşkınlıktan ziyade bir bıkkınlık oluştu içinde. İşten döner dönmez girdiği banyoda her zaman olduğu gibi defalarca sabunlanmış, su dökünmüş, kurulandıktan sonra da bolca kolonya sürünmüştü çünkü. Ama nafileydi bunca çaba... Bu illet birkaç hafta önce musallat olmuştu başına. Banyodan çıktıktan sonra en fazla bir sigara içimlik vakitten sonra ilkin bir ter hücum ediyor, hemen ardından da o iğrenç kokuyu tekrar duymaya başlıyordu. İşin garibi de bu kokuyu kendisinden başka duyan olmamasıydı. Önce utancından kimseye bu konuyu açmamıştı. Ancak çevresindekilerden herhangi bir tepki almayınca, ilk olarak karısına, sonra çocuklara sormuş, hepsinden 'bir şey duymadıkları' cevabını almıştı. Hatta birkaç defa kızıp, 'Nasıl duymuyorsunuz?' diyerek üstelemişti de, şaşkın şaşkın kendisine bakan suratları fark edince, doğru söylediklerine ikna olmuştu.

Karanlık koridorda temkini elden bırakmadan ilerledi. Banyo ışığını yakıp, içeri girdi. Gözleri zaten loş olan ışığa çabucak alışmıştı. Musluğu açmasıyla su tesisatının derinliklerinden yükselen homurtuya aldırış etmeden uyuşuk uyuşuk yıkadı yüzünü. Kurulandığı havluyu yerine astıktan sonra musluk başına geri dönüp, aynadaki yansımasına dikti gözlerini. Zaman kavramının ortadan kalktığı yarı uyku halindeki bu durum, kokunun kendini tekrar hissettirmesiyle son buldu. Hızlı adımlarla yatak odasındaki gardırobun başına gitti. Açılan kapağın ardından hâlâ yanan banyo ışığının aydınlığından yararlanarak eski bir kotla, kışlık gömleklerinden birini çıkarıp, alelacele giyindi. Odadan çıkıp, banyo ışığını söndürdü. Ayakkabılarını giyerek dışarı çıktı.

Hava bir sonbahar gecesine göre şaşırtıcı derecede ılıktı ama gökyüzünde hiç yıldız görünmüyordu. Ay, utangaç bir kız çocuğu gibi bulutların arkasına saklanmış ama gövdesinin tamamını gizlemeyi başaramamıştı. Sokak lambaları ise gecenin bu haline eşlik etmek ister gibi yalnızca var olduklarını belli edecek kadar ışık yayıyorlardı. Kimi evlerin ışıkları daha yeni yeni sönerken, belediyeye ait servis otobüsü az önce aceleyle evden çıkan yolcusunun da yerini almasıyla hareket etti.

*

Otobüs şehrin tenha sokaklarında ilerlerken, kimi pencereden dışarıyı izleyen, kimisi uyuklayan iş arkadaşlarını dikkatle izliyordu. Otobüse bindiğinden beri daha da yoğunlaşan kokuyu kendisinden başka duyan olup olmadığını merak ediyordu. Ancak insanların yüzlerinde, hareketlerinde sıra dışı bir olaya dair en ufak işaret yoktu. Evdekiler gibi arkadaşlarının da, delirdiğini düşünmelerinden korktuğu için kokuyu alıp almadıklarını soramıyordu.

Nihayet otobüsün belediye garajına varmasıyla yolculuk son buldu. Garaja, genzi yakan acı bir pas ve mazot kokusu karışımı hâkimdi. Çevreyi saran tel örgülere asılı spot lambalarının güçlü ışıkları altında grileşen asfalt zeminin kimi yerlerini motor yağı lekeleri kaplamıştı. Çöp kamyonlarından süzülen kirli suların incecik izleri, garaj kapısından araç parkına kadar uzanıyordu. Parkın karşısındaki tamir atölyelerinde, üstüne irili ufaklı motor parçalarının gelişigüzel yerleştirildiği tahta masalar vardı. Kirden, yağdan kararmış duvarlara boy boy alet edevat asılmıştı.

Otobüsten inip soyunma odalarına doğru ilerledi. Odalar, üstünü başını değiştiren onlarca insanla hınca hınç doluydu. Metal dolabının önünde turuncu çöpçü elbiselerini giyinip, açık kahverengi eldivenlerini alarak dışarı çıktı. Hepsi kendisi gibi giyinmiş yüzlerce insan, çöp kamyonlarının yanında üçer beşer kişilik gruplar halinde kümelenmiş, bir önceki gece oynanan kupa maçından, maaşlarının ay sonuna yetmediğine kadar değişik konulardan söyleşiyor, mesailerinin başlamasını bekliyorlardı. Şoförlerin kontak anahtarlarını çevirip, motorları çalıştırmalarıyla hepsi eldivenlerini giyip, kamyonların arkasındaki yerlerini aldılar. Garaj birden karınca yuvası gibi hareketlenmiş, homur homur çalışan onlarca kamyon birbiri ardına garajı terk etmeye başlamıştı. Dev canavarlar sanki bir yarışın startı verilmişçesine çıkış kapısına doğru hücum ederken, çöpçülerin bağırışları korna seslerine karışıyordu. Bu hengâme en fazla birkaç dakika daha devam etti. Az sonra garaj huzur dolu bir yalnızlığa bürünmüştü.

*

Sokak aralarında gezinip, mışıl mışıl uyuyan şehrin gün boyu biriktirdiği artıkları toplamaya başlamışlardı. Çöp kitlesinin önüne her yanaşışında, mesai arkadaşıyla kamyonun arkasında asıldıkları yerden atlıyor, beklemeksizin kiminin ağzı açık kiminin kapalı torbaları dev konteynıra atıyor, kovaları boşaltıyordu. Neler yoktu ki bunların içinde? Boş içki şişeleri, yırtık elbiseler, kadın bağları, kırılmış ev aletleri, yemek artıkları, ekmek parçaları, kitaplar... İnsanın kullandığı, insana dair ne varsa hepsi... Torbalar konteynıra düştükçe, bidonlar döküldükçe, gözleri elinde olmadan içlerinden saçılanlara takılıyordu. İnsanların bu kadar çok çöp üretmelerine şaşırıyordu. Bir zaman önce hepsinin bir değeri varken, şimdi şehrin dışındaki çöp dağlarına doğru yola çıkmaya hazırlanıyorlardı. İnsanların sonu da böyle değil miydi sanki? Ya kendisi... Bu çöpleri kaldırmaktan başka ne işe yarıyordu ki? En nihayet bir gün, hayatın çöplüğünde alacaktı soluğu. Belki de çoktan yerini almıştı da yeni fark ediyordu. Şalterin inmesiyle konteynırın ağzı kapanıyor, biriken çöpler sıkıştırılıyor, yenilerine yer açılıyordu.

Kamyon doldukça haftalardır bir kâbus gibi üstüne sinen koku önce yoğunlaştı, sonra da duyulmaz oldu. Belki, belki değil illa ki, üstüne siniyordu lanet olası... Peki, eve gidip temizlendikten, banyo yaptıktan sonra niye hâlâ kokuyu duymaya devam ediyordu?

Gün ağarana kadar hiç durmadan çalıştılar. Ufak bir yemek ve çay molası verdikten sonra kalan birkaç mahalleyi de gezip, şehir dışındaki çöplerin yığıldığı alana doğru yola çıktılar. Aslında lafın gelişiydi 'şehir dışı' denmesi, gecekondu mahalleleriyle yan yanaydı çöplük. Kamyon, asfaltsız sokaklarda top oynayan, kanalizasyon sularında gemi yüzdüren çocuklara, perdeli bacaklarıyla aylak aylak gezen ördeklere korna çalarak ilerliyordu. Mahalleliler, çöp dağlarını ve dev kanatlarıyla martıları komşu bellemişlerdi kendilerine. Kimi ailenin geçim kaynağı, istisnasız tüm çocukların oyun parkıydı orası. Gel gör ki, yok oluşu, çürümeyi, ölümü hatırlatan o koku buranın her bir metrekaresine bütün canlıların üstüne sinmişti. Bir kâbusu defalarca görmesine rağmen her seferinde de aynı korkuyu yaşayan bir insanın ruh haliyle karşıladı kokuyu.

Parça parça bulutlar, ufuk çizgisinin derinliklerine kadar gökyüzünün her yerini kaplamışlardı. Görünürde güneş yoktu. Yemenileriyle ağızlarını yüzlerini kapatmış iki kadın, ellerindeki çuvalları at arabalarının arkasına boşaltıyorlardı. Üstleri başları yırtık pırtık, leş gibiydi. Ne buldularsa, ellerine ne geçirdilerse elbise niyetine üst üste giyinmişlerdi sanki. İkisi de ayaklarına lastik pabuç geçirmişler, şalvarlarını çamaşır ipleriyle bağlamışlardı. Yemenilerinin altından sadece gözleri ve esmer alınları görülebiliyordu. Bakışlarındaki donukluk, ürkütecek türdendi. Sanki burası bir mezarlıktı ve onlar da buranın müstahdemleri... Biraz ileride birkaç uyuz köpek, oldukları yeri eşeleyip yiyecek arıyordu.

Kamyonun manevra yaparak arkasını çöp tepelerinden birine vermesiyle, çöpçüler de asıldıkları yerlerden atladılar. Şoför aynalardan bakarak yükünü boşaltacağı yere yanaştı. Nihayet az sonra konteynır, yükünü kusmaya başlamıştı. Şimdi martıların insanın içini ürperten çığlıklarına yorgun bir motor sesi karışıyordu. Bu ses çöpçüler için, vardiya çanı demekti aynı zamanda.

Gün bitmek üzereydi ama işini bitirmiş olmanın insana verdiği iç huzurunu bulamamıştı hâlâ.

Ruhunu tırmalayan bir şeyler vardı ve arkadaşlarında da hissedilebiliyordu bu sıkıntıyı. Gün boyu tek bir kelime bile konuşmamışlardı. Halbuki neşeli, konuşkan adamlardı hepsi. Yıllardır beraber çalışıyorlardı. Konteynır işini bitirmişti. Gitme vaktiydi artık. Eldivenlerini ağır ağır çıkardı. Saatlerdir eldivenin içinde kalan parmaklarını birbirine değdirince, tatlı bir uyuşukluk duyuyordu. Ellerini ovuştururken gökyüzünün hayret verici sonsuzluğunu ufuk çizgisine doğru şöyle bir süzdü. Bu ilahi güzelliğe hayran olmamak elde değildi. Yorgun argın kamyona doğru tam hareketleniyordu ki, bir an dengesini kaybeder gibi oldu. Ayakları bir şeylere takılmış, aynı şey yüzüstü düşmesine de engel olmuştu. Yavaşça doğruldu sendelediği yerden. Ayak bileklerine kadar çöpün içine gömüldüğünü o an fark edebildi ancak. Kurtulmaya çalıştı, başaramadı. Bir acayiplik vardı bu işte. Çöp beton olmuş, bileklerini sarmıştı sanki. Ayaklarını oynatamıyordu. Her şeyden habersiz, kamyonun etrafında dolanıp bir şeylerle uğraşan arkadaşlarına seslenip yardım istedi ama duyuramadı sesini. Ayağını gömüldüğü yerden çıkarmaya çalıştı tekrar. Şaşkınlık bir yana anlayamadığı bir tutukluk vardı üstünde. Gücünü kullanamıyor, değil kurtulmak, gitgide daha fazla gömülüyordu. İlk şaşkınlık, yerini giderek dehşete bırakıyordu. Bağırıp yardım istemeyi deniyor, beceremiyordu. Haykırıyor haykırıyor, ama kendi bile duyamıyordu sesini. Arkadaşları birer birer kamyona binmeye başlamışlardı. Nefessiz kalan bir insanın çırpınışı gibi sessiz ve ürkütücüydü her şey. Kamyon çalışmış, alandan ayrılmaya hazırlanıyordu. Neredeyse beline kadar gömülmüştü şimdi. Çöp kitlesi bedenini bataklık gibi içine çekiyordu. Üstündeki tutukluğu, uyuşukluğu atamıyordu bir türlü. Hayır... Çöp onu yutmuyor, vücudu çöpe dönüşüyordu. Çöp tepelerinin hepsi bir araya gelmiş, tek bir dağ oluşturmuştu. Zirve noktasında da eriyen, yiten bedeni vardı. Artık ne kamyon, ne çöp toplayanlar, ne de gecekondu mahallesi kalmıştı etrafta... Sadece çöptü her yer... Bağırmak, haykırmak istiyordu...

"Çöp değilim ben... Çöp değilim ben..."

Etraf yavaş yavaş kararmaya başlamıştı. Ölümün ve yok oluşun çok yakın olduğunu hissedebiliyordu. Ama asıl korkunç olan, çöpe dönüşmekti. Sonsuza kadar bir artık olarak, işe yaramaz bir varlık olarak kalmaktı dehşete düşüren. Tanıdık bir sesin, ne dediği anlaşılmayan yakarışı belli belirsiz duyulmaya başlamıştı.

"Çöp değilim ben..."
"Değilsin tamam."
"Değilim ... "
"Sakin ol."
"Değilim dedim."
"Yeter artık. Rüyaydı hepsi."

Gözünü açtığında, yatağın içinde yarı beline kadar doğrulmuş, kan ter içindeydi. Koluna sıkı sıkıya sarılmış tedirgin el ve o tanıdık yakarış karısına aitti. Her şeyin kâbus olduğunu anladığında bile ilk aklına gelen, koku oldu. Karısının şaşkın bakışları önünde kollarını kaldırıp, koltukaltlarını şöyle bir kokladı. Ama hafif bir ter kokusundan başka bir şey duymadı. Emin olmak için tekrar tekrar yaptı aynı şeyi. Yoktu işte...

Haftalardır ilk defa yataktan, o kokuyu duymadan kalkmıştı. Banyoya doğru ilerledi. Elini yüzünü yıkadığı sırada yatak odasında ötmeye başlayan çalar saati karısı kapattı. Kurulandıktan sonra geçtiği ayna karşısında ilk defa görmüşçesine dikkatlice baktı kendine. İçinde bulunduğu bedeni tanımaya çalışan bir ruh gibi, yüzünü en ufak ayrıntısına kadar inceledi. Şimdi o kadar yabancı geliyordu ki gördüğü kişi... 'Ne işim var benim bu vücutta?' dercesine bakıyordu aynadaki yansımasına. Gerçekten de 'çöp toplamaktan başka işe yaramayan bir artık' mı olmuştu? Neydi ona bu korkuları yaşatan? Servise geç kalmak üzere olduğu aklına gelince, tüm bu soruları aynanın önünde bırakıp, aceleyle yatak odasına gitti. Üstünü başını değiştirip, sokağa fırladı.

Sonraki günlerde, kokuyu bedeninde duymaz olmuştu belki ama kâbuslar görmeye devam etti. Kan ter içinde uyandığı her gecenin sonunda geçtiği ayna karşısında dakikalarca kendini izleyip, sorularına cevap aradı, yeni sorular sordu. Sordukça aydınlandı, aydınlandıkça sordu ve nihayet son buldu kâbuslar... Onun için yeni bir dünya kuruldu.

KAÇAK YAYIN

Sayı 47
Mayıs 2007
Aylık yerel süreli yayındır

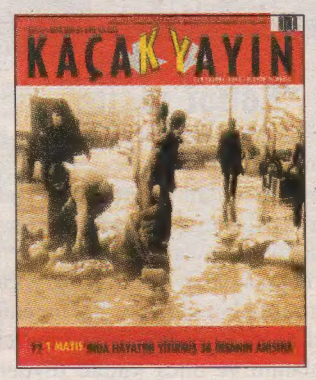

Sahibi
LM Basın Yayın Ltd. Şti. adına
Tuncay Akgün

Yayın Yönetmeni
Tuncay Akgün

Editör
Aslan Özdemir
aslanozdemir@leman.com.tr

Sorumlu Yazıişleri Müdürü
Ayhan Erdoğan

Grafik Tasarım
Tanzer Ercanpolat

Fotoğraf Editörü
Sinan Göksel

Dizgi Duygu Yavuz

Düzelti Nafer Ermiş

Müessese Müdürü Ali Yavuz

Baskı Sorumlusu Ali Polat

Abone-Reklam Sevinç Selvi
0212 - 292 94 50/119

E-Posta kacak@leman.com.tr
Tel: 0.212.292 94 50/51
Fax: 0.212.292 44 91

Adres Firuzağa Mahallesi
Defterdar Yokuşu
No:47 Beyoğlu / İst.

Baskı LeMan Matbaası

Telefon 0212-858 00 93 (Pbx)

Dağıtım D.P.P A.Ş.

BİZE GELEN KİTAPLAR

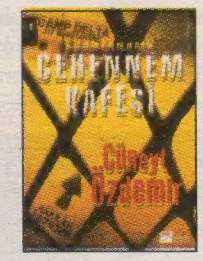
CÜNEYT ÖZDEMİR
CEHENNEM KAFESİ
DOĞAN KİTAP

DANIEL PENNAC
TEŞEKKÜR EDERİM
CAN

FARUK MERCAN
ONLAR BAŞROLDEYDİ
DOĞAN KİTAP

FATMAGÜL DEMİREL
II. ABDÜLHAMİD DÖNEMİNDE SANSÜR
BAĞLAM

FAZIL HÜSNÜ DAĞLARCA
GENÇ
YKY

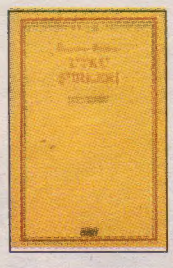
FRANCESCO PETRARCA
UTKU ŞİİRLERİ
YKY

GÜLME'NİN KİTABI
YGS YAYINLARI

IAN RANKIN
ŞELALE
VATAN KİTAP

JORGE AMADO
GECENİN ÇOBANLARI
CAN

PREDRAG MATVEYEVIC
ÖTEKİ VENEDİK
YKY

Akşamsefası

PLASTİK MESELELER

doganayerkan@gmail.com

Erkan Doğanay

BİR BÖLÜM

"Robot resim"

Gojo ile birlikte falımıza ve halimize baktırmaya gidiyoruz. Falcımız, eli iş tutan hali zamanında, emniyette robot resim uzmanı olarak çalışmış bir ressam eskisiydi. Tıp'ın adli olanından; kalem, çizgi, kaş göz derken bu vebalı işten ayrılıp falcılık yapmaya başlamış. İnsanoğlunun robot halini; eniğini, cücüğünü, elmacık kemiğini, yanağını, tek kaşlısını, ikili olanını ve onca kıldan tüyden sonra işlenen tecavüzleri, karanlık cinayetleri, gaspları, tanıdığınız ya da tanımadığınız bütün gayr-ı meşru adamların bulunabilme ihtimalleri üzerine kurulu böylesi bir dünyada, çeşitli kereler bulunup da salınan ve hatta aklına mukayyet olamadığı anlarında bile derin organizasyonların bilumum portrelerini bir hayli çizmiş bir üstattı bizimkisi.

Bir süre; bir zamanlar arazisi *Düşünen Adam* Heykelini yapan kişiye ait olan ve sonrasında da üzerine Ruh ve Sinir Hastanesi yapılan mekanda istirahata çekildiğini anlatıyor. Yine kurtulamamış adli işlerden, adli hastalar servisinde psikolojik terapi eğitimi almış bir falcıymış. Öyle sıradan kader ya da kısmet falı değil baktığı, uzunca bir süre yüzünüze bakıp suç işlemeye meyliniz var mı? Bunu söylüyor yüzünüze karşı. Sonra yere tükürüyor, garip şekiller ve anlamsız yazılarla bir şeyler karalıyor önünde kıvranan boş bir kağıda. Bana döndüğünde dalga geçer gibi; "sen hiçbir haltı yiyemezsin," diyor. Suç işlemek için gelmemişim dünyaya, mecbur kaldığım bir durumda işleyecek olsaymışım da, hemen yakayı ele verirmişim. Sıra Gojo'ya geliyor; Gojo ile göz göze geldiğinde yüzünü kaçırıyor falcımız özellikle. Hemen gidin buradan, yoksa polis çağıracağım, diye bağırmaya başlıyor. (Devam edecek...)

BİR ÖNERİ

"DİKKAT EDİLESİLER..."

Gündelik ve entelektüel içeriği olmayan bir şeyleri incelemek; bir şeyleri anlamada ya da açıklamada eğitici olabilirliği düşünüldüğünde faydalı olabilir. Günümüz popüler basını toplumun genel olarak ne düşündüğü, çeşitli endişeleri ve kaygıları hakkında fikir veriyor, tartıştırıyormuş gibi görünüyor olsa da; bunun gerçekte toplumun görsel alanına dayatılan seks, şiddet, linç, para gibi kavramlarla yapıldığı ve bunun altında yatan görünmeyen neden olarak da, kendi popülerliklerinin ve tirajlarını arttırmayı hedefledikleri açıkça anlaşılabilmektedir.

BİR SERGİ

Belleğin ve imgelemin ötesine yolculuk...

Utku Dervent'in renk ve biçim zenginliğiyle dikkat çeken, yer yer Anadolu kilimlerindeki motifselliği anımsatan geometrik kurgulu resimleri, 18 Mayıs - 17 Haziran 2007 tarihleri arasında Article Sanat Galerisi'nde gerçekleşecek. Dervent'in kare bir kadraj içerisinde ağırlıklı olarak biçim-renk ilişkisi üzerine yapılandırdığı kompozisyonları, aynı zamanda düzenlemenin sonsuz olanaklarının arayışı olarak da okunabilir.

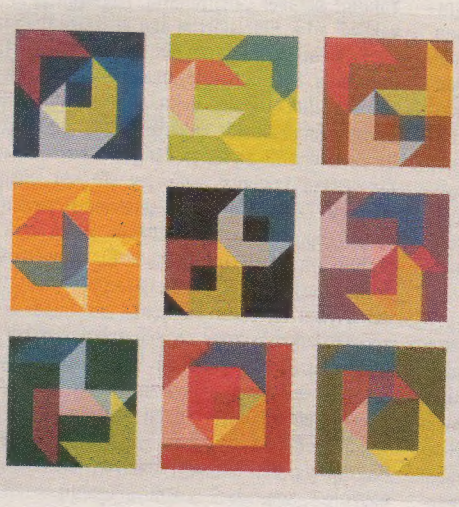

1990'ların ortalarından itibaren, renk ve biçimi, soyut-geometrik bir anlayışla yapılandıran Dervent'in son dönemlerde özellikle kare formunun çeşitlemeleriyle yarattığı kompozisyonlar, kesiştikleri ve üst üste bindirildikleri alanlarda farklı okumalara olanak tanıyor. Figürü ve temsili olanı dışarıda bırakan sanatçı, arayışını soyut yapılar ile sürdürüyor; renkli ve katmanlı çalışmalarıyla izleyiciyi keyif alacağı bir oyunun içine çekiyor.

www.gallery-article.com A: Faik Paşa sok. Yaman Apt. No:41 Giriş kat Otopark Karşısı Çukurcuma - Beyoğlu T: 0212 251 86 07 F: 0212 251 86 40

BİR RESİM

Hazır 1 Mayıs gelmişken, Çin'den Pop Art sanatçısı Wang Guangyi ile kutlayalım istedim.

BİR FOTOĞRAF

Hatırlatma Servisi: Yerin Cennet Olsun Bukowski Baba

"Çılgın Bir Yaşamı Kollarında Tut"

Bir resmin iyi olduğunu anlamak için dört tarafından da evirip çevirip asın, eğer her yönden baktığınızda, renk vermiyorsa işte o resim iyi bir resimdir. Aşağıdaki fotoğraf içinde böyle bir değerlendirme doğru olabilir mi? Diye düşünürken... Bizzat sizler için denedim. İnanın her taraftan güzel bir fotoğraf... Siz yine de dilediğiniz gibi asın.

Akşamsefası

Yaşam

1 Mart:

Takva'yı yeniden izlemek. Ne diyordu, "Ben sadece iyi bir insan olmak istedim." İyi bir insan olmak isterken yaşadığımız çelişki. Sonra bir de bir Erkan Can mucizesi tabii ki. Eleştirmek istense bulunabilecek bir sürü şey yanında, çok ciddi bir oyunculuk performansı var burada. Özellikle Engin Günaydın'a ödemesi gereken parayı şaşırıp fazla miktar söyledikten sonra yaşadığı sıkıntı, unutulmaz. Gitgide artan bir gerilim, simgesel bir anlatımla yoğunlaşmış sahneler. Sürekli araya karışan bir kadın imgesi. Çok başka. Bu dünyada sadece iyi bir insan olmaya çalışmanın hiçbir şeye yaramayacağını...

Yeni sinemacıların ellerine sağlık. Bu arada filmin dvdsinde bir de Erkan Can ve Önder Çakar 'ın yorumlarıyla sahne sahne filmi anlattıkları bir bölüm daha var ki, meraklısına duyurulur.

4 Mart:

Kaan Özbayrak diye bir şair. Salah Birsel'in Yaşlılık Günlüğü'nde (geçen bayram tatilinde Tophane'de okuyup bitirmiştim, ki Salah Birsel apayrı bir konudur, başka bir ülkede yaşamış olsa adına enstitüler, deneme ödülleri konulabilecek bir usta..) adına sıkça rastladığım birisi. Bunların dışında hiç kimse de bilmiyor. Unutulmuş, unutturulmuş. Bazılarının kaderi bunun üzerine kuruluyor nedense edebiyatımızda. Duvar adlı incecik bir kitap. Küçücük şiirler var içinde. Başında Behçet Necatigil'den bir dize. Nasıl da güzel:

Adres – bendekine postalıyorum
Değişmiş olabilir
Geçmez de eline bir yerde kalırsa
Bir gün açar birisi belki kendisinedir...
O mektup yerini buluyor işte belki. Özbayrak'ın şiirlerini buluşum gibi:

"Sevişir / gibi / uzanan/ dallarım / budanıyor..."

6 Mart

Kalbimi Yaktım 'ı bitirebilirim gibi geliyor artık. Metin Celal'den bir e-posta aldım. Çok mutlu oldum. Özgür Edebiyat'a bir şiir ve bir öykü gönderdim. Nicedir bir sürü şey ellerimde birikiyor. Dergilere bir şey yollamıyorum. Gittikçe yazdıklarıma "artık bitti" dediğim süre uzuyor. Bazen de tam tersi. Çabucak yazıyorum. Yazmak, ne kadar farklı bir macera.

9 Mart

Selim İleri'nin kırkıncı edebiyat yılı. Ustam oluşunun, dostum oluşunun kaçıncı yılı kimbilir. Yenibosna – Beylikdüzü otobüsünde okuduğum bütün romanları... Bu Yaz Ayrılığın İlk Yazı Olacak'tan küçük bir alıntı:

"ölüm, ayrılık, insanların birbirlerine bir daha el sallayamamasıdır..."

Dinçer Sümer yazısı bitti. O yetmişli yılların büyülü oyunu: Eski Fotoğraflar. Onu yazdım.

15 Mart

Bir kadına neden âşık olunur. Şiir sevmediği için? Güzel olduğu için? Saçları uzun olduğu için? Etek kimsede bu kadar güzel durmadığından? Aynı şeylere gülebildiğiniz için? Belki hepsi.

Ama daha başka bir şey. Âşk, tutkuyla tenle ilgilidir. Bir kadına âşık olmanız, kendinizi onun yanında ne kadar erkek hissettiğinize bağlıdır. Gündeliği yaşarken kadınlığınız ya da erkekliğiniz kâr etmemelidir çünkü. Kadınlığınız ya da erkekliğinizle ilgili bir şey değildir gündelik.

Mine Akverdi

ÖLÜMÜM

Sahnede 45 yılı deviren 60'lık rockçılar

Kim demiş rock'n roll genç işidir diye? Gerçek ortada: Bu adamlar basbayağı yaşlı! Rock âleminin gelmiş geçmiş en büyük gruplarından biri olan efsanevi İngiliz grup Rolling Stones'un dört üyesi Mick Jagger (64), Keith Richards (64), Charlie Watts (66) ve Ron Wood (60)'un yaşlarının toplamı 254! Ama 45 yıldır kapılarında yatan, üzerlerine atlayıp giysilerini parçalayan isterik kadın hayranlarından, her tür keyif verici ve kafa yapıcı maddeye, dünyanın dört bir köşesinde sahneyi çılgıncasına sallamaktan, yine dünyanın dört bir köşesinde edindikleri malikâneler ve yüklü banka hesaplarına kadar dibine kadar dolu dolu bir rock'n roll hayatı yaşamalarına rağmen "artık yeter" demeye niyetleri yok. Geçen yıl "The Bigger Bang" konser turnesiyle genç rock'çıların tozunu attıran ekip, durup dinlenmeden, bu yaz adrenalin yüklü, her türlü çılgınlığın kol gezdiği yeni bir konser turnesine çıkmaya, sahnede deli gibi tepinmeye, hayranlarının aklını başından bir kez daha alırken, muazzam servetine servet katmaya hazırlanıyor. Adamlar hâlâ bomba gibi, hâlâ enerjik, hâlâ tutkulu. Ve dinleyiciler onları hâlâ çılgıncasına istiyor. Sonuç: Rolling Stones sahnede ölmeye kararlı!

Masum Beatles'a provokatif rakip

Beatles'ın daha seksi, daha sivri dilli ve daha isyankâr bir karşı tezi olan serseri çocuklar çetesi Rolling Stones daha önce hiç kimsenin olmadığı kadar provokatif olmayı başararak parladı. Grubun seksi vokalisti Mick Jagger'i çekici kılan şey ise kibirli, dünyevi, şehvetli ve acımasız oluşuydu. Hatta 1960'larda bir dönem kendini çağdaş şeytan olarak lanse ediyordu. Bu aykırı, aynı zamanda da son derece baştan çıkarıcı imajlarının yanında tabii bir de yaptıkları ateşli rock'n roll vardı. Köklerini blues'dan alan ve buna hard rock, country ve baladları harmanlayan Rolling Stones, altına imza

onur.caymaz@hotmail.com **Onur Caymaz**

21 Mart

Çıktığımız her yerden bir şey alıyoruz onunla. Arkalarına bir şeyler yazılmış kart parçacıkları, ortak imzalanmış kredi kartı slipleri. Hayatı ciddiye almıyoruz. Hayatın ciddiye alınabilecek pek de fazla bir yanı olmadığını biliyoruz. Onunla belki hiçbir şey olmayacak; ama olacak... Bazen inanmıyoruz ama inanıyoruz. Bilmiyoruz ama biliyoruz. Mavi Elmas diye bir kolonya, yok ama vardır bir yerlerde diye bir dize yazmıştım bir zamanlar. Öyle...

Anı biriktiriyoruz. Yaşanılan anı. Yaşanmayan anı var mıdır? İnsansız anı var mıdır diye sormuştu Edip Cansever bir şiirinde. Var mıdır?

23 Mart

Öyle sermestem ki idrak etmezem dünya nedir
Ben kimem saki olan kimdir mey ü sahba nedir
Fuzuli

28 Mart

Kuzguncuk, Mülkiyeliler. İkinci katta sol köşedeki masa. Kızarmış ekmek, roka üzerine ince kıyılmış domates, iki kadeh rakı, deniz börülcesi, kocaman bir düş. Düşler vardır satılmaz diye başlayan Fikret Kızılok 'un şarkısı.

Düşler vardır satılmaz derinde anlatılmaz / yüreklerden silinmez bazen de vazgeçilmez / Kapat

gözlerini ve düşün/ ipekten bir deniz pamuktan bir gökyüzü/ İki tomurcuk yüreğimizde/ Belki de sen ve ben ikimiz / birbirinin farkında gözlerimiz / düşüncelerimiz, olmayacak hayallerimiz / ne alınır ne satılır / para yerlerde sürünür / geçtikçe şu günler / anladıkça hayatı/ birçok şeyin değeri / küçüldükçe küçülür...

29 Mart

ŞiirİstanbuI'a davet edildim. Üç tane şiir istediler tanıtım broşürü için. Üç şiir seçerken bütün şiirlerimin arasına dalmışım. Öyle çok bir şey değil yazdığım ama geçen zamanı hatırlattılar bana. Onlarla birlikte yaşadıklarım, onlarla birlikte yaşayanlar...

1 Nisan

Üsküp'ün içinde kumaş biçerler/ Sevdadan gayrısı dar gelir bana (İncesaz).

Bugün bahar artık. Sanki Yarın Nisan'ın üzerinden iki yıl geçti. Son kitabımdan. Onu yazdığım günleri andım. Nisan Birol'u konuştuk D ile. Seni ne kadar iyi anlatan bir isim dedi Nisan Birol.

Kimseye şaka yapmadım bugün. Nilüfer ile Tophane'de kahvede buluştuk. Uğur da geldi. Eski Türk filmlerinden konuştuk. Yoldan geçenlere baktık. Fal baktık. Nicedir kahve fallarına taktım.

Ömrün en güzel gecesi görünür falda, ay ışıltıları... Oysa hepsi kahverengiden. Olsun, yine de ömrün en güzel gecesi görünür.

Hanene Ay Doğacak diye bir kitap adı..

7 Nisan

Mevsim Hep Bahardı 'ya başladım Moda çay bahçesinde. Bir kısa öykü. Oktay Rifat 'in Kapı adlı bir şiiri vardı. "Açılıp da biri / Gelecekmiş gibi / Sabah beri" diye. Bunu düşünüyorum. Hep bir umut. Hep bir kırılganlık. Bütün dünyaya küsüyorum. Sonra hemen bir gülüş... Hemen barışıyorum. Dostlar, arkadaşlar, sevdalar. Hepsi boş gibi geliyor bazen. Şeref'le mesajlaştık. Şeref bir güzel şair dostum benim. O çok sevdiğim süveterini hediye etti bana. Üsküdar'da akşam gördüm onları eşi Betül'le. Ağzımda aylak bir sigara. Ben hep romanlara özendim belki. Evlerine gittik. D. 'yi anlattım onlara. Şeref'in yeni şiir kitabının adı Mecnun Dalı olacakmış. Özbekler söğüt ağacına kendisini rüzgârda delicesine salladığı için "Mecnun Dalı" derlermiş. Bu benzetme beni deli etti.

D.yi konuştuk gece. İşyerinde Murat Çapar diye bir arkadaşım var. Mavi gözlerinden sürekli cinlikler geçen bir deli. Kaç gündür abi neyin var senin ya, dağıldın gittin diye sorup duruyor. De bana diyor. D, diyor. Kelimeler ne garip.

Hayatı kelimeler yönetiyor.

9 Nisan

Şiirle, yazıyla sanatla uğraşan kaç insanız şurada. Her şey kinle besleniyor. Kimse birbirini o kadar da çok sevmiyor. Karşı durdukları bir dünyanın ilişki biçimleriyle yaşıyor herkes. Baki Ayhan T'nin yıllığında şair olarak gözükmüyorum (Ahmet Erhan ya da Şükrü Erbaş da öyle nedense), Veysel Çolak'ın yıllığında ise gözüküyorum.

Şair olarak gözükmenin değeriyle ilgiliyse hiçbir şey bilmiyorum artık.

Şairden daha önemli şeyin şiir olduğunu düşünüyorum. Hayatın şiiri. Cemal Süreya'nın şöyle tanımladığı şiir: Süreya'nın bir karşı komşusu varmış. Bir ressam hanım. Bu ressam hanımın küçük kızı Pablo Picasso'ya tablo Picasso dermiş. Böyle gülerek bakmak hayata.

"Acı takunyalar giyerek yürürdü içimde / sevincinse tüyden ayakları vardı" (Ahmet Erhan)

11 Nisan

Mavi Kelebek tangosu. Tam da bahar günleri için sanki. Şecaattin Tanyerli söylüyor. Son bölümde bir tarih: "Temmuzun 18'i ağlatsın ikimizi". Neden özellikle o tarih. Neden? Sanat, hayata karışıyor. Ne hoş!

Doktor Cüneyt Kafkas, Filistin halkıyla dayanışma için gitmişti. Lübnan'da geçirdiği zorlu üç yılda (1981-1983) İsrail saldırganlığının ve onun karşısında **Filistin** ve **Lübnan** direnişinin canlı bir tanığı oldu. Bir yaşam biçimi ve bir sevda pratiği diye nitelendirdiği mağdurların, ezilenlerin yanında yer almak için can atan dayanışmacı ruhu onu bir **savaşçı** yapacaktı...

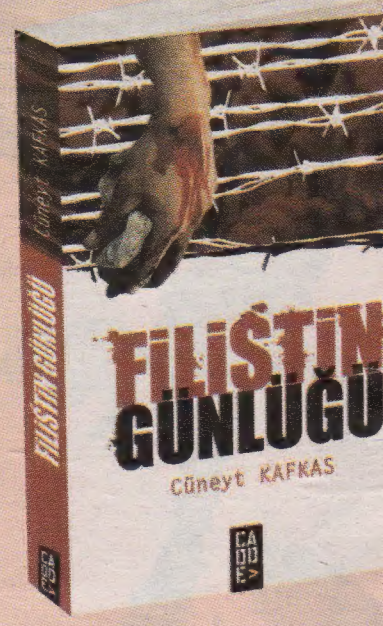

CÜNEYT KAFKA

ROCK'N ROLL'DAN OLSUN!

Rolling Stones yine yollara düştüler...

attıkları seksi, tutkulu, asi ve aynı zamanda şaşırtıcı derecede şefkatli müzikleriyle bugün bile hâlâ eşsiz. 1960'lı ve 70'li yıllarda yaptıkları "Beggar's Banquet," "Sticky Fingers," "Let it Bleed," "Exile on Main Street" gibi albümler ise onları müzik tarihinde efsane yapmasından da anlaşılacağı gibi şahane birer klasik.

Ancak bundan 12 yıl önce müzik dünyasındaki varlıkları parıltısını hafiften yitirdiğinde insanlar artık Rolling Stones'dan daha fazlasını beklememeye razı olmuştu. Herkes artık onları "efsane müzisyenler," "asla unutulmayacaklar" gibi kategorilere yerleştirip sonsuza dek saygıyla anmaya hazırdı. Bu duruma hazır olmayan adamlar ise Rolling Stones üyelerinin ta kendileri, Mick Jagger, Keith Richards, Charlie Watts ve Ron Wood'du. Son on yılda yaptıklarına bir göz atıp da bunu görmemek imkansız zaten. Öncelikle Steel Wheels" (1989), "Voodoo Lounge" (1994) ve "Bridges to Babylon" (1997) albümlerini yapıp dillere dolanmayı bilen sağlam parçalara imza attılar. 50 küsur yaşlarında olmalarına rağmen her bir albüm sonrasında gittikleri yerlerde kasırga etkisi yaratan ihtişamlı dünya turnelerine çıktılar. 97'den sonra bile bir best of albüm çıkartıp dev konserler vermeyi sürdürdüler.

60'lık delikanlılar çetesi

Şu anda dört grup elemanının her biri 60'ını çoktan devirmiş durumda ve bu akıl alır şey değil! Hele de, benim gibi, 1998'de İstanbul'da, Ali Sami Yen Stadyumu'ndaki konserlerinde harita gibi çizgilerle dolu yüzlerine rağmen dalikanlı ateşiyle yanan bu adamların enerji ve seksepellerine bizzat şahit olmuş olanlar için, gerçekten dudak uçuklatıcı. Ama 64'lük Mick Jagger yaşlanmak bir kenara, büyümeyi bile reddediyor hâlâ. Tam bir serseri, seksi bir çapkın ve çakı gibi bir delikanlı edasıyla hiç istifini bozmadan şovuna devam ediyor; tabii başta karizmanın kitabını yazmış Keith Richards ve diğer havalı delikanlılardan oluşan çetesini de yanına katarak. Solo albüm denemeleri yapmak, film yapımcılığına soyunmak, yedi çocuğundan dördünün annesi olan karısı Jerry Hall'dan boşanmak ve ardından torunu olacak yaştaki genç modellerle macera

yaşamak... Mick Jagger için hayatın ilerleyen yıllarında sükûnet, huzur ve emeklilik gibi kavramlara hiç ama hiç yer yok! Ünlü müzik dergisi Rolling Stone'un kapağına çırılçıplak poz vermekten çekinmeyen Ketih Richards'ın da ondan aşağı kalır bir tarafı yok.

İki yıl önce çıkardıkları son albümleri "A Bigger Bang" ile de daha 40'larında hayattan yorulup "gidip güneye yerleşeyim, çiçek yetiştirip huzur bulayım" diye iç geçirenlere alaycı bir gülümsemeyle selamı çakmışlardı zaten. 16 parçalık albümün enerjisi 60'lık delikanlıların hâlâ çok güçlü albümler yapabileceklerini tüm dünya gösteriyordu. Ardından geçen yıl çıktıkları ve bu yıl da sürdüreceklerini açıkladıkları konser turneleriyle de, "(I Can't Get No) Satisfaction"ı yaptıklarında daha dünyaya bile gelmemiş olan günümüzün genç rock dinleyicilerini bile sallayıp yuvarlayacaklarını kanıtlıyorlar.

Onlar mutlu, biz mutlu, Rolling Stones macerası soluksuz yola devam ediyor. Galiba "atın ölümü arpadan olsun" sözü en çok onlara yakışıyor.

KAÇAK YAYIN

UNUTULMAZ

Mare Nostrum

Deniz, Yusuf, Hüseyin

En uzun koşuysa elbet
Türkiye'de de devrim,
O, onun en güzel yüz metresini koştu
En sekmez lüverin namlusundan fırlayarak...
En hızlısıydı hepimizin,
En önce göğüsledi ipi...
Acıyorsam sana anam avradım olsun,
Ama aşk olsun sana çocuk, aşk olsun!

Can Yücel

6 Mayıs 1972

amsefası